

บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ
อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

พระวิริยะ ธมฺมวีโร (ท่าสีดา)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

พฤษภาคม 2560

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาจุฬาราชวิทยาลัย)

บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ
อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

พระวิริยะ ธมมทีโป (ทำสีดา)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พฤษภาคม 2560
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN THE COMMUNITY DEVELOPMENT
IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM SUP - DISTRICT,
SUWANNAPHUM DISTRICT, ROJET PROVINCE

PHRAVIRIYA DHAMMATEEPO (THAMSEEDA)

A THESIS SUBMITTED IN PRATIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF POLITICALSCIENCEDEPARTMENT OF
GOVERNMENT
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
MAY 2017
(COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ ของ พระวริยะ ธมฺมทีโป (ทำสีดา) ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัยได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ดร.สมภพ ระวังบุทข์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชย ท้าวมิตร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สุกิต ชัยมุสิก)

..... กรรมการ
(ดร.ชวลิต ไหลรินทร์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยญา คล้ายเดช)

บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

..... คนบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระมหากษัตริย์ ภาณุวฑฒโฒ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

วันที่ 19 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2560

5620150312009 สาขาวิชา: รัฐศาสตร์การปกครอง; รม.(รัฐศาสตร์)

คำสำคัญ : บทบาท, บทบาทพระสงฆ์, การพัฒนาชุมชน

พระวิริยะ ธรรมทีโป (ทำเสีดา): บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF SUWANNAPHUM SUB-DISTRICT MUNICIPALITY, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI-ET PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: ดร.สมภพ ระวังทุกข์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก, รศ.ดร.ศรชัย ท้าวมิตร ที่ปรึกษาร่วม 210 หน้า, ปี พ.ศ. 2560.

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลทั้ง 12 ชุมชนของเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 370 คน โดยใช้สูตรในการคำนวณของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) หรือ F-test

ผลการวิจัยพบว่า

1) ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านวัฒนธรรม, 2) ด้านสิ่งแวดล้อม, 3) ด้านสังคม, 4) ด้านสาธารณสุข และ 5) ด้านเศรษฐกิจ

2) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประชาชนที่มีเพศและอาชีพต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้

3) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้ พระสงฆ์ควรปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อบรมให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป และเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมในการประกอบสัมมาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่คนในชุมชน พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำในชุมชนและ

ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ให้อยู่กับชุมชนและท้องถิ่นตลอดไป พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาสุขภาพลักษณะ และพระสงฆ์ควรปรับปรุงสภาวะแวดล้อมและภูมิทัศน์ของวัดให้มีความร่มรื่นสวยงาม เป็นที่ชื่นชมศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย

4) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น เห็นว่าบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม พระสงฆ์ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนกับสังคมในทุก ๆ ด้าน ทั้งยามปกติ และยามที่เกิดเหตุการณ์ที่เดือดร้อนกับประชาชน เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชน และเป็นผู้นำในการช่วยเหลือประชาชน เป็นกำลังใจ แนะนำ สั่งสอน ให้ความช่วยเหลือทั้งทางกาย และทางใจให้กับประชาชนด้วยดี

5620150311001 : MAJOR:GOVERNMENT:M.POL.SE.(MASTER &POLITICAL SCIENCE)
 KEYWORDS : THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN COMMUNITY DEVELOPMENT
 IN THE AREA OF SUWANNAPHUM SUB-DISTRICT MUNICIPALITY,
 SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI-ET PROVINCE

PHRAVIRIYA DHAMMATEEPO (THAMSEEDA) THE ROLE OF BUDDHIST MONKS
 IN COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF SUWANNAPHUM SUB-DISTRICT
 MUNICIPALITY, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI-ET PROVINCE **ADVISOR** DR.SOMPOP
 RANGABTOOK **AND CO-ADVISOR** ASSOC.PROF.DR.SORNCHAI TAOMITR 210 PAGES.
 ADEMIC YEAR : 2560

The objectives of this thesis were as follows: 1. To study the opinion of people towards the role of Buddhist monks in community development in the area of Suwannaphum sub-district municipality, Suwannaphun district of Roi-Et province, 2. To compare the opinion of people with different personal factors towards the role of Buddhist monks in community development in the area of Suwannaphum sub-district municipality, Suwannaphun district of Roi-Et province, and 3. To study suggestions for the development in the role of Buddhist monks in community development in the area of Suwannaphum sub-district municipality, Suwannaphun district of Roi-Et province. The data were collected from 370 samples living in 12 communities in in the area of Suwannaphum sub-district municipality, Suwannaphun district of Roi-Et province and from 5 key-informants. The samples were obtained by Krejcie and Morgan formula through simple random sampling. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The results of the study found that

1. The opinion of people towards the role of Buddhist monks in community development in the area of Suwannaphum sub-district municipality, Suwannaphun district of Roi-Et province was at a high level. In each aspect, the highest level was on culture, and followed by environment, society, public health and economic respectively.
2. In comparison, the people with different genders and occupations had opinion towards the role of Buddhist monks in community development in the area of Suwannaphum sub-district municipality differently with the significant statistical figure at 0.05, but the people with different ages, educational backgrounds and monthly income had opinion towards the role of Buddhist monks in community development in the area of Suwannaphum sub-district municipality indifferently.
3. Suggestions for improving the role of Buddhist monks in community development in the area of Suwannaphum sub-district municipality; the Buddhist monks should

perform their duty in Buddhist teaching propagation to people, lead communities with morality, support and encourage the right livelihood to people, behave as the good social model, observe well-being and improve the temple environment and landscape in the tidy and pleasurable condition.

4. Recommendations from the interview; the Buddhist monks have given assistances to society in normal and crisis situations, they behave as the good model to society and they also give moral support, suggest and help people physically and mentally.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ ให้คำแนะนำแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน, ผศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และขอขอบคุณคณะกรรมการสอบทุกท่าน ที่ได้ชี้แนะข้อบกพร่องในงานวิจัย เพื่อแก้ไขให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์

ขอขอบคุณ ดร.สมภพ ระวังทุกข์ ที่ปรึกษาหลักและ รศ.ดร.ศรชัย ท้าวมิตร ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัยอีกทั้งได้สละเวลาในการชี้แนะแนวทางตลอดจนการตรวจแก้ไขจนสำเร็จเรียบร้อยสำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ รศ.(พิเศษ) ดร.สุกิจ ชัยมุสิก พ.ต.อ.ศ.ดร.นิติ ศรีวัฒนา ดร.ชวลิต ไทลรินทร์ พระครูสมุห์ปิยะพงศ์ ธรรมจาโร และ พระแสวง ยติโกโร ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย และกรุณาให้ความรู้และคำชี้แนะ ตลอดจนข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้า รวมทั้งเพื่อน ๆ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ทุกท่านที่ให้คำปรึกษาแนะนำ และเป็นกำลังใจในการทำงานวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ ประชาชนในเขตเทศบาลทั้ง 12 ชุมชนของเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม และผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน พร้อมทั้งผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้ช่วยเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งให้กับผู้วิจัย คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศเป็นเครื่องแสดงความกตัญญูตเวทิตา เพื่อบูชาแด่ บุรพจารย์ พระคุณบิดามารดา และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้การศึกษาอบรมสั่งสอน สติปัญญาและคุณธรรมเป็นเครื่องนำสู่ความสำเร็จครั้งนี้

พระวิริยะ ธรรมทีโป (ทำสีดา)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
ประกาศศุภณูปการ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ด
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 สมมติฐานของการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา	14
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	21
2.4 บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน	36
2.5 สภาพพื้นที่	59
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	61
2.7 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	65
3 วิธีดำเนินการวิจัย	66
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	66
3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง	66
3.3 เครื่องมือที่ใช้การวิจัย	68
3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	69
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	70
3.6 การวัดค่าตัวแปร	71

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	71
3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	72
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	75
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	75
4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	76
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	77
5 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	138
5.1 สรุปผลการวิจัย	138
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	143
5.3 ข้อเสนอแนะ	151
บรรณานุกรม	153
ภาคผนวก	159
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	160
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	163
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	168
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ข้อมูล	171
ภาคผนวก จ แบบสอบถาม	182
ภาคผนวก ฉ แบบสอบถามสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก	190
ภาคผนวก ช วิเคราะห์ค่าดัชนี IOC (Index of Item Objective Congruence)	193
ภาคผนวก ซ ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	196
ภาคผนวก ฌ รูปภาพประกอบผู้ให้การสัมภาษณ์	199
ประวัติผู้วิจัย	210

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	แสดงวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน	67
4.1	แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	77
4.2	แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	77
4.3	แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	78
4.4	แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ	78
4.5	แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	79
4.6	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอ สุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้ง 5 ด้าน	80
4.7	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอ สุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม	81
4.8	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอ สุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ	82
4.9	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอ สุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม	83
4.10	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข	84
4.11	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม	85
4.12	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามเพศ	86

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.13 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามเพศ	87
4.14 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามเพศ	87
4.15 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามเพศ	88
4.16 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามเพศ	88
4.17 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามเพศ	89
4.18 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ	89
4.19 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ	90
4.20 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามเพศ	92
4.21 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามเพศ	91

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.22 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามเพศ	91
4.23 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามเพศ	92
4.24 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามอายุ	93
4.25 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามอายุ	93
4.26 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามอายุ	94
4.27 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามอายุ	94
4.28 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามอายุ	95
4.29 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามอายุ	95
4.30 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ	96

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.31 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ	96
4.32 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามอายุ	97
4.33 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามอายุ	97
4.34 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามอายุ	98
4.35 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามอายุ	98
4.36 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา	99
4.37 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา	99
4.38 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามระดับการศึกษา	100
4.39 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามเพศ	100

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.40 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามระดับการศึกษา	101
4.41 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามระดับการศึกษา	101
4.42 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามระดับการศึกษา	102
4.43 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามระดับการศึกษา	102
4.44 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามระดับการศึกษา	103
4.45 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามระดับการศึกษา	103
4.46 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามระดับการศึกษา	104
4.47 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามระดับการศึกษา	104
4.48 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามอาชีพ	105

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
4.49	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามอาชีพ	106
4.50	แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามอาชีพ ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)	107
4.51	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามอาชีพ	108
4.52	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามอาชีพ	109
4.53	แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามอาชีพ ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)	110
4.54	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามอาชีพ	111
4.55	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามอาชีพ	112
4.56	แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามอาชีพ ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)	113
4.57	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ	114

สารบัญตาราง (ต่อ)

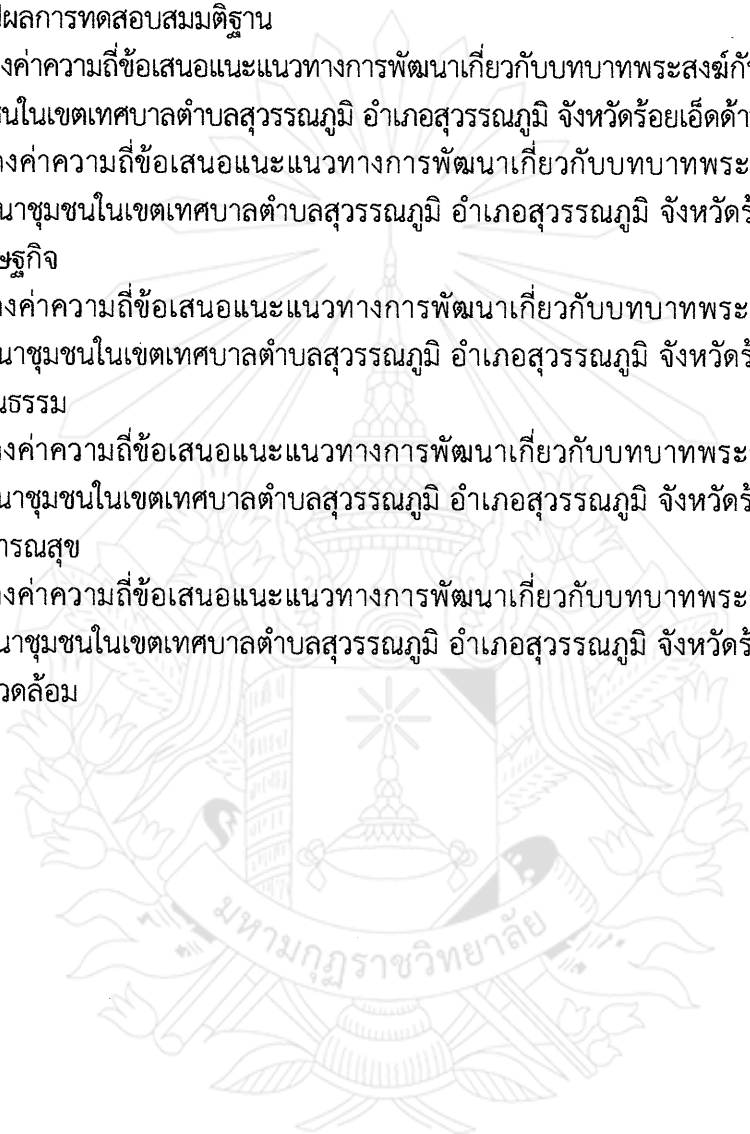
ตารางที่	หน้า	
4.58	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ	114
4.59	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามอาชีพ	115
4.60	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามอาชีพ	116
4.61	แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามอาชีพ ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)	117
4.62	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามอาชีพ	118
4.63	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามอาชีพ	119
4.64	แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามอาชีพ ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)	120
4.65	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	121
4.66	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	122

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.67 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	122
4.68 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	123
4.69 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	123
4.70 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	124
4.71 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	124
4.72 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	125
4.73 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	125
4.74 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	126
4.75 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	126

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.76 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน	127
4.77 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	128
4.78 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดด้านสังคม	129
4.79 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดด้านเศรษฐกิจ	130
4.80 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดด้านวัฒนธรรม	130
4.81 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดด้านสาธารณสุข	131
4.82 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดด้านสิ่งแวดล้อม	131

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

2.1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

65

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสร้างวัดมีมาแต่โบราณกาล เมื่อประชาชนมีจิตศรัทธาในบวรพุทธศาสนา ได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่ใด ก็มักจะสร้างวัดขึ้นแล้วนิมนต์พระสงฆ์พำนัก เพื่อบำเพ็ญบุญกุศลประกอบศาสนกิจตามประเพณีที่สืบทอดกันมา (กองพุทธสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554, หน้า 3) วัดและพระสงฆ์จึงถือว่าเป็นศูนย์กลางเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการพัฒนาจิตใจ และพัฒนาด้านต่าง ๆ ของประชาชนได้เป็นอย่างดี เปรียบประดุจเหมือนตะเกียงให้แสงสว่าง เป็นประโยชน์แก่ผู้คน เป็นตะเกียงทางจิตวิญญาณของชาวบ้าน เพราะฉะนั้นพระสงฆ์จึงเป็นผู้นำการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งทั้งหลายทั้งปวงทั้งภายในวัดและภายนอกวัดด้วยหลักความถูกต้อง ติงาม และได้ประโยชน์สูงสุดสร้างความสำเร็จก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นต่อวัดวาอาราม และเป็นประโยชน์แก่พุทธบริษัทที่เป็นชาวบ้านอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ (พิสิฐ เจริญสุข, 2541, หน้า 65) นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีฐานะทางสังคมและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกับชาวบ้านทั่วไปเป็นอย่างมาก เนื่องมีระเบียบวินัยสงฆ์กำหนดความเป็นอยู่ พระสงฆ์จึงได้รับการยกย่องจากประชาชนให้อยู่ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะดังที่ พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตโต) ได้กล่าวถึงพระสงฆ์ไว้ว่า พระสงฆ์จะต้องแยกตัวเด็ดขาดออกไปจากประชาชนและปลีกตัวอยู่โดยลำพัง เพราะการออกบวชก็คืออุบายหรือการที่จะเข้าไปถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตพรหมจรรย์โดยสะดวกและรวดเร็วขึ้น เมื่อบวชแล้วก็ต้องอาศัยปัจจัยสี่ที่เป็นเครื่องดำรงชีวิตด้านวัตถุจากประชาชน ดังนั้นเพื่อปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จทางจิตปัญญาหรือจิตใจที่สูงขึ้น ก็สมควรจะต้องนำมาแนะนำสั่งสอนแก่ประชาชนที่ตนได้อาศัยปัจจัยสี่เลี้ยงชีวิตนั้น จึงเกิดเป็นข้อผูกพันต่อกันในรูปการตอบแทน โดยที่ฝ่ายหนึ่งให้ด้านวัตถุ และอีกฝ่ายหนึ่งให้ทางด้านจิตใจ มิใช่การซื้อขายหรือกู้ยืม เพราะประกอบด้วยคุณทางจิตใจ เป็นเรื่องของความศรัทธาและความเมตตาที่แต่ละฝ่ายมีต่อกัน ซึ่งความผูกพันทำให้เกิดความสัมพันธ์ในแบบอาศัยกันและกัน ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนมาโดยตลอดประวัติศาสตร์ของชนชาติไทยถึงสมัยปัจจุบัน (พระครูสังฆรักษ์ฐิติวิสุต ก้อนคำ 2556, หน้า 1)

สังคมไทยในสมัยก่อนพระสงฆ์ได้บำเพ็ญสมณกิจ เพื่อประโยชน์แก่สังคมมากมาย จนทำให้วัดกลายเป็นศูนย์กลางของสังคม เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน จนทำให้วัดกลายเป็นศูนย์กลางของสังคม เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน เป็นสถาบันที่ขาดไม่ได้ในแทบทุกสังคม แต่ละหมู่บ้านจึงมักจะมีวัดประจำหมู่บ้านของตน แม้แต่การสร้างหมู่บ้านเล็ก ๆ ขึ้นใหม่ก็มักจะมีการสร้างวัดขึ้นด้วย โดยวัดจะทำหน้าที่ต่าง ๆ ทุกรูปแบบในสังคม (พระสมร ต่อมคำ, 2557, หน้า 1) ซึ่งพระสงฆ์จะเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนนำแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น มีการพัฒนาต่อตนเอง และผู้อื่น จึงทำให้มีความสุขทั้งกายและจิตใจ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม ชุมชนได้อย่างสงบ มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ

มีความเอื้ออารีซึ่งกันและกัน เพียบพร้อมในการคบคนดีเป็นมิตร ตลอดจนกระทั่งทำตนเป็นคนดี เพื่อเป็นมิตรแก่คนอื่น และมีความสมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม สามารถนำพาชุมชน และสังคม ไปสู่การการมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน แต่จากการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมนั้น ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป เกิดเป็นปัญหาต่าง ๆ มากมายตามมา และเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างวัด และชุมชนดังเช่นในอดีต ก็มีระดับที่มีช่องว่างห่างกันไปมาก ในภาวะปัจจุบันอาจจะเป็น เพราะความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ และการศึกษาในยุคสมัยใหม่ทำให้วิถีชีวิตของคนกับวัด ชุมชนกับขาดหายไป ทำให้คนส่วนใหญ่ไม่สามารถสืบทอดและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย แต่ดั้งเดิมเดิมได้ คนในชุมชนเริ่มละเลยศีลธรรมอยู่ในสภาพที่แล้งน้ำใจ และขาดความเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ ต่อกัน มองไม่เห็นความสำคัญของวัดในทางพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดความขาดแคลนการนับถือทาง ศาสนาและจริยธรรม และเป็นสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ ในสังคมไทย ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2536, หน้า 10)

เทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดกลาง มีรูปแบบการบริหาร เทศบาลในรูปแบบนายกเทศมนตรี ในการบริหารงานเพื่อการพัฒนาเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิได้ กำหนดวิสัยทัศน์ในการบริหารงานไว้ว่า “เมืองน่าอยู่ เขตชุมชนวัฒนธรรม คุณภาพสังคมดี วิถีชุมชน เข้มแข็ง” การบริหารงานของเทศบาลสุวรรณภูมิได้กำหนดนโยบายการพัฒนาเทศบาลตำบลสุวรรณ ภูมิตามภารกิจและบทบาทหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะและพัฒนาท้องถิ่นให้น่าอยู่ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ในเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิตั้งใจว่าเป็นจุดศูนย์กลาง ของชุมชน พระสงฆ์เองก็มีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้คนในชุมชน เขตการ ปกครองของวัดนั้น โดยเฉพาะเรื่องที่สำคัญ คือ การพัฒนาจิตใจและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (กองวิชาการและแผนงานเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ, 2557, หน้า 2) เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการไปตามกาลเวลา ความเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี รวมถึงปัจจัยด้าน อื่น ๆ ที่เป็นเหตุให้บทบาทของพระสงฆ์ในด้านต่าง ๆ ที่เคยเป็นมาในอดีตลดน้อยลง ประชาชนและ เยาวชนห่างไกลวัดมากขึ้น ขาดโอกาส ในการได้รับการศึกษาอบรมนิสัยให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ที่พึงประสงค์ของสังคมก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมอย่างมากมาย และเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวประชาชนได้ ประสบปัญหาอย่างมากมาย ตั้งแต่ปัญหาส่วนบุคคล ปัญหาครอบครัว ปัญหาชุมชน และปัญหาเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่ง ของสังคม เป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นที่ยอมรับของชุมชน จึงต้องนำวิกฤตินี้มาเป็นโอกาสเพื่อ พัฒนาสังคมให้เป็นที่พึงพอใจของประชาชน ช่วยอบรมศีลธรรมให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข (จุไรรัตน์ บุญที่สุด, 2556, หน้า 1) ถึงแม้ว่าในปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการเป็นผู้นำจะลดน้อยลงไป แต่บทบาทด้านการเป็นผู้นำทางด้านศีลธรรมนั้นยังคงอยู่และยังคงได้รับการเคารพนับถืออย่างสูง และเป็นสถาบันสังคมที่ขาดไม่ได้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านส่วนใหญ่ นอกจากจะเป็นที่พึ่งทางด้านของ จิตใจแล้วบริเวณพื้นที่ภายในวัดยังเป็นสถานที่เอื้ออำนวยในด้านการบริการสังคมอื่นที่กลไกของ รัฐบาลเข้าไปไม่ถึง และพระสงฆ์นั้นยังเป็นตัวเชื่อมในการสร้างความสัมพันธ์ที่หลากหลายภายใน ชุมชนอีกด้วย (พระมหาวิจิตร เสาธง, 2553, หน้า 5)

สรุป ทั้งหมดเป็นหลักการในบทบาทของพระสงฆ์ และเป็นบทบาทจริงในทางปฏิบัติ ที่พระสงฆ์ที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยพึงปฏิบัติกัน โดยเฉพาะในด้านหลักด้านการปกครอง ต้องปกครองโดยธรรม เป็นธรรมาภิบาล ปกครองเพื่อเกื้อหนุนให้เกิดการศึกษา ด้านการศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ ทั้งที่พระสงฆ์เองสอนพระเณรด้วยตนเอง และสงเคราะห์กุลบุตร กุลธิดา เพื่อให้ได้รับการศึกษาที่ถูกต้อง พร้อมทั้งวิชาความรู้ จรรยา ความประพฤติ การศึกษาที่สร้างวิถีชีวิตที่เป็นสัมมาทิฐิ การเรียนรู้คู่ความสุข (Learning And Happiness) ด้านการเผยแผ่งานเผยแผ่เป็นงานที่นำคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกเผยแผ่สู่ประชาชน เป็นภารกิจที่มีความสำคัญ ในสมัยพุทธกาลพระพุทธรองค์ ใช้คำว่าไปประกาศพรหมจรรย์ ประกาศวิถีชีวิตอย่างพรหม อันเป็นชีวิตที่ประเสริฐ นั้นหมายถึง พระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของการดำเนินชีวิต สังคมสงฆ์ต้องเป็นสังคมจำลอง สังคมแบบอย่างหรือสังคมต้นแบบของสังคมชาวบ้านที่ดีให้ได้ สังคมสงฆ์ต้องเป็นระเบียบ ต้องมีการจัดระเบียบสังคมสงฆ์ให้ดี

จากที่กล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ว่าพระสงฆ์ในปัจจุบันมีบทบาทอย่างไรบ้างในการพัฒนาชุมชน พระสงฆ์ได้มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาสังคม ตลอดจนเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาสังคมอย่างไร เพื่อช่วยในการพัฒนาชุมชนสังคมให้เป็นชุมชนต้นแบบ และผลงานวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อพระสงฆ์ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการนำมาพิจารณาเพื่อปรับบทบาทของตนเองให้เหมาะสมต่อไป อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะได้ใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมินี้อีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน

1.2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนและวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ผู้แทนชุมชนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ อย่างละ 5 ท่าน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

1.3.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

1.3.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

1.3.4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

1.3.5 ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลทั้ง 12 ชุมชนของเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 9,872 คน (กองวิชาการและแผนงานเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ, 2557, หน้า 5)

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านสังคม
- 2) ด้านเศรษฐกิจ
- 3) ด้านวัฒนธรรม
- 4) ด้านสาธารณสุข
- 5) ด้านสิ่งแวดล้อม

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลทั้ง 12 ชุมชนของเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ได้แก่ ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 1 เดือน คือ ระหว่างวันที่ 1-30 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2559

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

1.5.2 ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

1.5.3 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

1.5.4 ทำให้สามารถนำผลการวิจัยใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง พฤติกรรมการทำหน้าที่ที่แสดงและบ่งบอกที่สามารถมองเห็นในสังคมต่อความคาดหวังของบุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคล

พระสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่อุปสมบทโดยถูกต้องตามพระธรรมวินัย ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ หมายถึง พระสงฆ์ที่พำนักอยู่ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน หมายถึง การปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ด้านสังคม หมายถึง พระสงฆ์ปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี ช่วยเหลือสังคมด้วยการบริจาคปัจจัยหรือวัตถุสิ่งของ ให้ความรู้ แนวคิด เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคม มีการเข้าไปความรู้ทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ร่วมเป็นกรรมการขององค์กรชุมชน มีการจัดอบรมธรรมะแก่ประชาชน และเป็นวิทยากรบรรยาย อำนวยความสะดวกสถานที่ภายในวัดในการจัดกิจกรรมของชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น ๆ

ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง พระสงฆ์ให้คำปรึกษา แนะนำ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เป็นวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพของชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนไปดูงานที่องค์กรอื่น ๆ และนำชาวบ้านให้ลงมือปฏิบัติตามเศรษฐกิจเชิงพุทธ มีการเทศนาเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพ บริจาควัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีการชักชวนให้ร่วมพลังเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เชิญผู้เชี่ยวชาญมาเป็นผู้ฝึกสอนอาชีพแก่ประชาชนและริเริ่มจัดทำโครงการใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพองค์กรอื่น หรือชุมชนอื่น

ด้านวัฒนธรรม หมายถึง พระสงฆ์มีการส่งเสริมการจัดงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ เช่น วันวิสาขบูชา เป็นต้น ให้มีการทำบุญในเทศกาลของทุกเดือน มีการปรับปรุงรูปแบบของการประกอบศาสนพิธีหรือพิธีกรรมทางศาสนาที่เหมาะสมและถูกต้อง เป็นผู้ถ่ายทอดและสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่น อนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ในชุมชน มีการศึกษาวิจัย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรม ใช้วัดเป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานทางศิลปวัฒนธรรม ภายในวัดจัดให้มีที่เก็บโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ มีการเก็บรวบรวมเอกสาร ตำราทางวัฒนธรรมประจำชุมชน

ด้านสาธารณสุข หมายถึง พระสงฆ์มีการให้ความรู้ในด้านสุขอนามัยแก่ชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักทำความสะอาด ที่อยู่อาศัย บริเวณที่อยู่อาศัยตามนโยบายของราชการ มีการร่วมมือกับภาครัฐในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน ให้วัดเป็นศูนย์กลางในการรักษาโรคโรครองจากโรงพยาบาล พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้ชุมชนปลูกยาสมุนไพรเพื่อรักษาโรค มีการรวบรวมการรักษาโรคแบบพื้นบ้านและนำไปเผยแพร่ให้กับชุมชน มีการรักษาโรคทางจิตโดยใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือ มี

การบริจาคปัจจัยในการจัดซื้อยาสามัญประจำบ้านประจำชุมชน แนะนำหรือจัดหาแหล่งน้ำสะอาด สำหรับหมู่บ้านประจำชุมชน

ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง พระสงฆ์มีการร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการรักษาและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน จัดบริเวณวัดให้ร่มรื่น เป็นตัวอย่างแก่ชุมชน ให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ชุมชนใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ปลุกจิตสำนึกให้ชุมชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คัดค้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เป็นตัวแทนภาครัฐในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลทั้ง 12 ชุมชนของเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็นเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้

เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น 2 เพศ คือ 1) เพศชาย และ 2) เพศหญิง

อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น 4 ช่วงอายุ คือ 1) ไม่เกิน 30 ปี, 2) 30-50 ปี 3) 41-50 ปี และ 4) 51 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาสูงสุดของของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี และ 2) ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป

อาชีพ หมายถึง อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) รับจ้างทั่วไป, 2) ค่าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ, 3) เกษตรกรรม, 4) รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ, และ 5) พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน

รายได้ต่อเดือน หมายถึง รายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ต่ำกว่า 5,000 บาท, 2) 5,001-10,000 บาท, 3) 10,001-15,000 บาท, และ 4) 15,001 บาทขึ้นไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเอาความรู้มาประมวลเป็นความคิดและแนวทางในการดำเนินการศึกษาวิจัย ตามหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
- 2.4 บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน
- 2.5 สภาพพื้นที่
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

บทบาทถือเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญเพราะว่าบทบาทเป็นแบบแผนพฤติกรรม หรือการได้กระทำต่าง ๆ ของบุคคลที่สังคมคาดหวัง หรือกำหนดให้ กระทำโดยจะมีความเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่และสิทธิซึ่งขึ้นอยู่กับฐานะ หรือตำแหน่ง ทางสังคมของบุคคลนั้นซึ่งจะเป็นตัวกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ หากบุคคล ที่สังคมคาดหวังนั้นไม่ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ตามที่ได้ดำรงตำแหน่ง ก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม

2.1.1 ความหมายของบทบาท

บทบาทถือว่าเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งในหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึง “ความหมายของบทบาท” ไว้อย่างกว้างขวาง ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกเพื่อนำมาประกอบการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟูง และคณะ (2544, หน้า 73) ได้กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวัง โดยกลุ่มหรือสังคมเพื่อให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดหวัง พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

สุพิตรา สุภาพ (2545, หน้า 30) ได้กล่าวว่า บทบาท คือ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น มีตำแหน่งเป็นพ่อ บทบาทคือต้องเลี้ยงลูก เป็นครู บทบาทคือสั่งสอนอบรมนักเรียนให้ดี เป็นคนไข้ บทบาทคือปฏิบัติตามหมอสั่ง

สนธยา พลศรี (2545, หน้า 125) ได้กล่าวว่า บทบาท หมายถึง หน้าที่ของบุคคลตามสถานภาพ หรือตำแหน่งฐานะที่ตนดำรงอยู่ บทบาทจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ทำให้คนที่อยู่ร่วมกันสามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย บุคคลจะมีสถานภาพ

และบทบาทหลายสถานภาพและต่างกันออกไป เช่น เป็นพ่อ แม่ ลูก ครู อาจารย์ ทหาร ตำรวจ แพทย์ นักเรียน นักศึกษา นิสิต เป็นต้น

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2545, หน้า 37) ได้กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรม ที่เห็นได้เป็นการกระทำของบุคคล ผู้ที่มีสถานภาพเหมือนกันย่อมมีการแสดงบทบาทแบบเดียวกัน ตามบรรทัดฐานที่กำหนดไว้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 602) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำตาม ตามบท การทำตามบท โดยปริยาย หมายความว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อ แม่ บทบาทของครู

อูทัย ทิรัญโต (2546, หน้า 197) ได้กล่าวว่า บทบาทเป็นหน้าที่ (Function) หรือ พฤติกรรมอันพึงคาดหมาย (Expected Behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่ง ๆ หน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าวโดยปกติเป็นสิ่งที่กลุ่มหรือสังคม หรือวัฒนธรรมของกลุ่มหรือสังคมนั้น กำหนดขึ้น ฉะนั้น บทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลในสถานะหนึ่งพึงมีต่อบุคคลอื่นใน สถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2547, หน้า 68) ได้กล่าวว่า บทบาท คือ การประกอบพฤติกรรม ตามตำแหน่งหน้าที่ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ตามลักษณะการรับรู้และตามทีแสดงจริง บทบาทเป็นผลรวมของสิทธิ์และหน้าที่ เช่น บุคคลที่เป็นครู ก็ต้องประกอบพฤติกรรมในการสอนและ อบรม เมื่อแสดงพฤติกรรมดังกล่าวแล้วจะเป็นไปตามที่สังคมคาดหวังหรือไม่ก็ตาม

ณรงค์ เสียงประชา (2550, หน้า 109) ได้กล่าวว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่ปฏิบัติตาม สถานภาพบทบาท เป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ บทบาทเป็นหน้าที่ที่ เราจะต้องทำ ส่วน สถานภาพ คือ สิ่งที่เราเป็น

ธรร สุนทรายุทธ (2551, หน้า 223) ได้กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคล แสดงออกให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ที่ครอบครองอยู่ เช่น ผู้มีตำแหน่งเป็นประธานกลุ่มต้องแสดง พฤติกรรมของผู้นำ ส่วนผู้เป็นสมาชิกก็ต้องแสดงพฤติกรรมของผู้ตาม เป็นต้น

เพชรรา สุนทรโทก (อ้างใน ทศนีย์ ฉ่ำพิรุณ, 2554, หน้า 14) ได้อธิบายลักษณะของ บทบาทสามารถพิจารณาได้ 2 ลักษณะดังนี้ 1) บทบาทที่เกิดขึ้นตามสถานภาพโดยกำเนิดหรือ สถานภาพที่ถูกกำหนดให้พื้นฐานที่สังคมส่วนใหญ่ยึดเป็นหลักสำหรับสถานภาพประเภทนี้ ได้แก่ เพศ อายุ ชาติ กำเนิด เป็นต้น เช่น ในสังคมไทย บทบาทของผู้ที่อ่อนกว่าต้องเคารพผู้อาวุโส เป็นต้น 2) บทบาทที่เกิดขึ้นตามสถานภาพที่ได้มาจากการแต่งตั้ง หรือตามความสามารถของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งเป็น สถานภาพที่ได้มาในภายหลัง อาทิ สถานภาพทางการสมรส สถานภาพทางการศึกษา เป็นต้น

ซาร์บิน (Sarbin) (1975, p. 72) ได้กล่าวว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมของผู้ดำรงตำแหน่ง หนึ่ง ตำแหน่งใดก็ตาม ที่มีกฏอภัยการคาดคะเนว่าผู้อื่นหวังที่จะเห็นผู้ดำรงตำแหน่งนั้นควรปฏิบัติเช่น ไร เป็นแนวทาง ส่วนมากมักจะสังเกตผู้ดำรงตำแหน่งอื่น แล้วมากำหนดบทบาทของตนเอง การ คาดคะเนว่าผู้อื่นต้องการให้ตนทำอะไร ไม่จำเป็นต้องตรงตามลักษณะงานและภาระหน้าที่ของ ตำแหน่งนั้น ๆ

โคเฮน และ ออร์บุช (Cohen and Orbuch) (1990, p. 43) ได้กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งคาดหวังว่าบุคคลอื่นจะปฏิบัติตามตำแหน่ง หรือสถานภาพ และ บทบาทที่เหมาะสมเรียนรู้ได้จากกระบวนการต่าง ๆ ในสังคมที่ผ่านมาแล้วซึมซับเข้าไปในตัวบุคคล

สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมการทำหน้าที่ที่แสดงและบ่งบอกที่สามารถมองเห็น ในสังคมต่อความคาดหวังของบุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคล

2.1.2 ความสำคัญของบทบาท

บทบาทเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดแนวทางให้บุคคลแสดงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ สำหรับการแสดงพฤติกรรมในสังคมในแต่ละสถานการณ์นั้น การแสดงออกของบุคคลมักต้องเป็นไปตามบทบาท ไม่ว่าจะเขาจะพึงพอใจที่จะแสดงหรือไม่ก็ตาม ซึ่งได้มีนักการศึกษาและนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ (2540, หน้า 27) ได้อธิบายถึงความสำคัญของบทบาทว่า มีความสำคัญต่อครอบครัวกลุ่ม และชุมชนในกรอบและวัฒนธรรมที่เขาอาศัยอยู่ นักสังคมสงเคราะห์ ต้องเข้าใจมนุษย์ทุกคนมีบทบาทในทางสังคม และบทบาทที่แน่นอน บทบาทของแต่ละคนจะถูก กำหนดไว้ควบคู่กับสภาพของสังคม เช่น สถานภาพบิดามารดา บุคคลนั้นจะมีบทบาทที่แน่นอน ใน การเป็นหัวหน้าครอบครัว ต้องดูแลเลี้ยงครอบครัว ดูแลอบรมสั่งสอนบุตร บุคคลใดมีสถานภาพเป็น นักเรียน บุคคลนั้นต้องมีบทบาทศึกษาเล่าเรียน และต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียนให้จนกระทั่งสำเร็จ สามารถประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและพึ่งพาตนเองได้ เป็นต้น มนุษย์มีบทบาทที่แน่นอนตาม สถานภาพของตนในสังคมหากมิได้กระทำหน้าที่ตามบทบาทก็จะทำให้เกิดปัญหา

พระมหาไพสิทธิ สัตยาธูร (2542, หน้า 7) ได้กล่าวว่า บทบาท มีความสำคัญเพราะว่า มนุษย์ทุกคนมีสถานภาพติดตัวที่แตกต่างกันมาตั้งแต่เกิด ไม่ทางตรงก็ทางอ้อมตามความแตกต่างของ ครอบครัวที่ให้กำเนิด จากนั้นบุคคลก็อาศัยสถานภาพที่ตนได้รับ ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น รวมทั้ง แสวงหาสถานภาพใหม่ให้กับตนต่อไปตามบรรทัดฐานที่สังคม ได้กำหนดสังคมจึงเป็นเสมือนที่รวมของ สถานภาพเสียส่วนใหญ่ ตัวอย่าง เช่น พระภิกษุสงฆ์ออกไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน แม้ท่านจะไม่มีใคร สักคน แต่ก็สามารถรับอาหารบิณฑบาตได้ ทั้งนี้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปตามสถานภาพและ บรรทัดฐานที่มีอยู่ในสังคมนั้น ๆ สถานภาพจึงเป็นตัวกำหนดบทบาท (หน้าที่) ของบุคคลว่าจะต้อง ปฏิบัติต่อบุคคลอื่นในสังคมอย่างไรมันเป็นเสมือนกฎเกณฑ์ที่จะให้เราให้เข้าใจถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ ในสังคม ส่วนบทบาทของบุคคลนั้นจะเป็นตัวสะท้อนให้เราเข้าใจถึงวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันของคนใน สังคม ทั้งสถานภาพและบทบาทจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์ สามารถเข้าใจพฤติกรรม ของบุคคล และสามารถจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันในการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าได้

รัชชิตา เขยกลีน (2553, หน้า 16) ได้กล่าวว่า การแสดงบทบาทเป็นเรื่องสำคัญของบุคคล มิได้ต้องการแสดงบทบาททุกบทบาทเสมอไป มีหลายบทบาทที่บุคคลไม่สามารถยอมรับได้ ซึ่งเมื่อ บุคคลเกิดความไม่เข้าใจในบทบาท ไม่รับรู้บทบาทนั้น ๆ เป็นของตน หรือไม่พึงพอใจต่อบทบาทนั้น ย่อมมีผลกระทบต่อการแสดงบทบาท และทำให้เกิดความล้มเหลวได้ เสมือนกับเราเปรียบครอบครัว เป็นกลุ่มทางสังคมกลุ่มหนึ่งที่เกี่ยวพันและมีความสัมพันธ์กับกลุ่มต่าง ๆ เมื่อครอบครัวไม่สามารถ แสดงบทบาทได้จะส่งผลกระทบต่อกลุ่มอื่น ๆ เป็นลูกโซ่ต่อไป ในขณะที่เดียวกันเด็กก็เป็นส่วนหนึ่งของ ครอบครัว ย่อมมีบทบาทหน้าที่ของตนในด้านต่าง ๆ เช่นกัน เมื่อเด็กสามารถแสดงบทบาทได้ถูกต้อง ตามความคาดหวังของครอบครัว และสังคมแล้วประเทศชาติก็สงบสุขและมั่นคงได้ เช่นกัน

องปลัดสิทธิศักดิ์ เกียนยา (แซ่ไคว้) (2554, หน้า 16) ได้กล่าวว่า บทบาทมีความสำคัญในการคาดหวังหรือการกำหนดหน้าที่ของบุคคลตามตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง เป็นแนวทางช่วยให้บุคคลนั้นปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามที่ตนและผู้ที่เกี่ยวข้องคาดหวังไว้ ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าก้าวหน้าในงานในหน้าที่ของตนเองและสังคมต่อไปอีกด้วย

พระมหาไชยณรงค์ ภทฺทมนี (เสริมแก้ว) (2555, หน้า 19) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของบทบาทเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดแนวทางให้บุคคลแสดงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการแสดงพฤติกรรมในสังคม ในแต่ละสถานการณ์การแสดงออกของบุคคลมักต้องเป็นไปตามบทบาท ไม่ว่าจะพึงพอใจที่จะแสดงหรือไม่ก็ตาม เช่น บทบาทของหัวหน้าที่ต้องมีการทักทาย ให้กำลังใจลูกน้อง บทบาทของผู้ปกครองที่ต้องการว่ากล่าวสั่งสอนลูกเมื่อเขาทำผิด บทบาทของพนักงานขายในร้านค้าที่ต้องทักทายลูกค้าด้วยอัธยาศัยที่ดี และพร้อมที่จะให้บริการ ฯลฯ และโดยอันที่จริงแล้ว ในสังคมที่เป็นอยู่เรามากัดสินบุคคลตามบทบาทของเขา คือ ตัดสินว่าเขาทำหน้าที่ตามบทบาทนั้น ๆ ได้ดีเพียงพอหรือไม่ หรือการแสดงบทบาทของเขาเป็นที่พึงพอใจแก่สังคมหรือไม่

ภิญโญ สาร (อ้างใน พระสมุห์จรัญ จารุณีโม (จารุเจริญวงษ์), 2555, หน้า 19) กล่าวว่า ความสำคัญของบทบาท คือ เป็นสิ่งที่ผู้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งได้รับการคาดหวังให้เขาทำหน้าที่กำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลนั้นครองอยู่ และหมายความรวมถึงหน้าที่ หรือเงื่อนไขที่บุคคลนั้นครองอยู่

สมพงษ์ เกษมสิน (อ้างใน พระสมุห์จรัญ จารุณีโม (จารุเจริญวงษ์), 2555, หน้า 19) กล่าวว่า บทบาทมีความสำคัญในการใช้เป็นแนวในการให้สมาชิกของกลุ่มคาดหวังทำที่จากบทบาทของสมาชิกแต่ละคนได้สามารถแยกสมาชิกกลุ่มออกจากผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกกลุ่มได้ อีกทั้งอาจทำให้เกิดมีการบังคับให้สมาชิกแต่ละคนยอมรับและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของตนเองอีกด้วย

สรุปได้ว่า ความสำคัญของบทบาท คือ เป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางให้บุคคลแสดงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ สำหรับการแสดงพฤติกรรมในสังคมในแต่ละสถานการณ์นั้น และเป็นแนวทางช่วยให้บุคคลนั้นปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามที่ตนและผู้ที่เกี่ยวข้องคาดหวังไว้

2.1.3 ประเภทของบทบาท

บุคคลในสังคมจะแสดงต่าง ๆ แตกต่างกันไป โดยที่การแสดงบทบาทของบุคคลจะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะของบุคคลนั้นได้ ดังนั้นจึงมีนักวิชาการและนักคิดแบ่งลักษณะและประเภทของบทบาทไว้ต่าง ๆ กัน สรุปได้ดังนี้

ปราชญา กล้าผจญ (2540, หน้า 125 - 126) ได้กล่าวถึงประเภทของบทบาทไว้เป็น 2 ประเภท คือ

1. บทบาทที่เป็นทางการ (Formal role) เป็นบทบาทที่ได้มีการมอบหมายให้อย่างเป็นทางการกำหนดไว้แน่นอนมีระเบียบตายตัว เช่น เมื่อปฏิบัติราชการมีตำแหน่งหน้าที่การงานประจำ ได้แก่ เสมียนประจำแผนกหัวหน้าแผนกผู้อำนวยการกอง เป็นต้น หรือเมื่อทำงานธุรกิจมีตำแหน่งงานเป็นหัวหน้างานผู้จัดการแผนกผู้จัดการส่วนผู้จัดการฝ่าย เป็นต้นซึ่งแต่ละองค์กรจะต้องมีการกำหนดบทบาทของแต่ละตำแหน่งเอาไว้อย่างชัดเจนที่สุดเพื่อให้แต่ละคนสามารถปฏิบัติหน้าที่การงานตามบทบาทต่างๆที่ตนได้รับอยู่นั้นอย่างถูกต้องเหมาะสม

2. บทบาทที่ไม่เป็นทางการ (Informal role) ได้แก่บทบาทที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งมอบหมายให้แก่บุคคลอย่างเป็นทางการแต่เป็นบทบาทที่ผู้มีบทบาทอย่างเป็นทางการจะต้องปฏิบัติเพื่อจะรักษาความศักดิ์สิทธิ์แห่งบทบาทที่ตนครองอยู่นั้นเอาไว้ให้ได้บทบาทที่ไม่เป็นทางการนี้แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ

2.1 บทบาทในภารกิจ (Task role) ซึ่งมุ่งไปที่การดูแลให้กลุ่มปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

2.2 บทบาทในการสร้างกลุ่มและธำรงรักษา (Group building and maintenance roles) หมายถึง บทบาทในการอำนวยความสะดวกและสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างกันและกันในบรรดากลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานร่วมกันและสร้างสายใยแห่งสัมพันธ์ไมตรีต่อกันไว้ให้ผูกพันต่อกันไว้อย่างเหนียวแน่นมีความห่วงใยเอื้ออาทรแก่กันและกัน

2.3 บทบาทของเอกัตบุคคล (Individual role) เป็นบทบาทส่วนตัวของแต่ละบุคคลที่เติมเต็มความเป็นตัวของตัวเองทำให้ตัวเองมีความสุขมีความพึงพอใจกับชีวิตเป็นเรื่องส่วนตัวไม่ใช่เรื่องของกลุ่มบทบาทส่วนตัวนี้บางทีจะเป็นเครื่องช่วยสนับสนุนสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างบุคคลในกลุ่มก็อาจจะกลับกลายเป็นสิ่งที่เปื้อนอุปสรรคขัดขวางความผูกพันระหว่างกันและกันไปเสียก็ได้หากบุคคลนั้นมีลักษณะอุปนิสัยใจคอเป็นไปในทางที่เป็นลบเห็นแก่ตัวอิจฉาริษยาเป็นต้น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543, หน้า 139) ได้แยกประเภทของบทบาทไว้ 3 ประเภท คือ

1. บทบาทตามใบสั่ง บทบาทประเภทนี้มุ่งเพียงเลี้ยงถึงการปฏิบัติตามความคาดหวังของแต่ละสถานภาพ ตัวตนและทักษะในการแสดงบทบาทมีหน้าที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับความคาดหวังของสถานภาพนั้น ๆ การวิเคราะห์บทบาทประเภทนี้เน้นตรงระดับการ ยอมรับปฏิบัติตามความคาดหวังของตำแหน่งที่บุคคลเข้าครอบครอง

2. บทบาทตามใจ บทบาทประเภทที่สองมุ่งไปยังจุดที่ว่าความคาดหวังต่าง ๆ จะต้องผ่านอัตราหรือตัวตนเสียก่อนแล้วจึงมีการปฏิบัติ ขณะที่ผ่านตัวตนเอง ตัวตน ก็จะกลั่นกรองพิจารณา เลือกสรร ลดทอน พลิกแพลงความคาดหวังนั้น ๆ ให้เหมาะกับตน จุดสนใจของการวิเคราะห์จึงอยู่ที่แบบหรือสไตล์ของแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร

3. บทบาทจริง บทบาทประเภทนี้คือ พฤติกรรมจริงของปัจเจกชนหลังผ่านขั้นตอน 2 ขั้นตอนข้างต้นมาแล้ว หากจะดูพฤติกรรมเปิดเผยก็จะดูความซับซ้อนหรือโครงข่ายเชื่อมโยงของพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้เห็น ถ้าเพียงไปที่บทบาทเปิดเผยจุดการวิเคราะห์ก็จะพุ่งตัวความคาดหวังหรือการตีความความคาดหวังตามสถานภาพนั้น

แสวง รัตนมงคลมาศ (2545, หน้า 27) ได้จำแนกลักษณะบทบาทไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. บทบาทในอุดมคติ (ideal roles) หมายถึง บทบาทที่ควรจะเป็นไปตามอุดมคติ อุดมการณ์หรือหลักการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2. บทบาทที่เป็นจริง (actual roles) หมายถึง ข้อเท็จจริงในด้านกิจกรรมหรือผลงานที่ได้ปฏิบัติจริง

3. บทบาทที่รับรู้ (perceived role) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบหรือภารกิจของตนว่าควรเป็นอย่างไร

4. บทบาทที่คาดหวัง (expecting role) หมายถึง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมุ่งหวังต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งประพฤติปฏิบัติอย่างไร

5. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (expected role) หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งถูกคาดหวังจากอีกฝ่ายหนึ่งว่า ต้องประพฤติปฏิบัติอย่างไรจึงจะเป็นไปตามคาดหวังของอีกฝ่ายในการศึกษาเรื่องบทบาทในแต่ละคู่ นั้น มีหลักการวิเคราะห์ว่าบทบาทในแต่ละคู่ควรที่จะสอดคล้อง (role must be commensurate) จึงจะมีความสำเร็จสูง หากมีความขัดแย้งในบทบาท (role conflict) มากเท่าไรความล้มเหลวจะเกิดขึ้น

จ้านง์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2545, หน้า 41) ได้แยกประเภทบทบาทไว้เป็น 3 ประการ ดังนี้คือ

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมายหรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคมเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้มีสถานภาพหนึ่ง ๆ ควรกระทำตามหรืออาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้

2. บทบาทที่บุคคลรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ ที่คาดหวังด้วยตนเองว่า ควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทศนคติ บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

3. บทบาทที่แสดงออกเป็นจริง (Actual or Enacted Role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เช่น การกีดกันของกลุ่มต่าง ๆ และบทบาทที่ได้กระทำจริงอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติที่บุคคลรับรู้ก็ได้

ตุลา มหาพสุธาณนท์ (2546, หน้า 41) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติงานในบทบาท 10 บทบาทด้วยกันซึ่งสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม บทบาทด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และกลุ่มบทบาทการตัดสินใจ

1. บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Roles) ได้แก่ บทบาทของความ เป็นหัวหน้าในเชิงสัญลักษณ์ (Figurehead role) เช่น ประธานในงานพิธีการต่าง ๆ บทบาทการ แสดงออกในฐานะผู้นำ (Leader) ได้แก่ การจ้างงานการอบรมกระตุ้นจูงใจและการรักษาระเบียบ วินัยของผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนบทบาทสุดท้ายคือบทบาทการประสานงานในกลุ่ม (Liaison role) ได้แก่ การกระทำกิจกรรมซึ่งต้องสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มที่อยู่ภายในและภายนอกองค์กร เช่น ผู้จัดการฝ่ายการตลาดขอข้อมูลด้านกำลังคนจากผู้จัดการฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคลถือเป็นการ ติดต่อประสานงานกันภายในองค์กรแต่หากผู้จัดการฝ่ายการตลาดติดต่อสื่อสารกับพนักงานของ บริษัทอื่นก็ถือเป็นการประสานงานกันนอกองค์กร เป็นต้น

2. บทบาทด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information Roles) ผู้บริหารมีหน้าที่หรือ บทบาทในการรับและเก็บรวบรวมข่าวสารจากในและนอกองค์กรของตนกระทำได้โดยการอ่านวารสาร นิตยสารหนังสือพิมพ์แล้วนำมาพูดคุยกับผู้บริหารคนอื่น ๆ เช่น องค์กรคู่แข่งชั้นมีการวางแผนอะไร ในช่วงนี้รัฐออกกฎหมายใหม่มีผลกระทบต่อบริษัทหรือไม่ เป็นต้น มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) เรียก บทบาทนี้ว่าบทบาทการตรวจสอบ (Monitor Role) ส่วนบทบาทแพร่กระจายข่าวสาร (Disseminator Role) ก็เป็นอีกบทบาทหนึ่งของผู้บริหารในการดำรงตนเปรียบเสมือนช่องทางที่ส่งต่อข่าวสารต่าง ๆ ไป

ยังสมาชิกในองค์กรและเมื่อถูกเชิญไปเป็นตัวแทนขององค์กรหรือสถาบันอื่น ๆ ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะบทบาทโฆษก (Spoken role) ขององค์กรด้วย

3. บทบาทการตัดสินใจ (Decisional Roles) มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารในด้านนี้ไว้ 4 ประการ คือ บทบาทในฐานะผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) คือผู้ดูแลโครงการใหม่ ๆ ที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กรให้ดีขึ้น บทบาทของผู้จัดการความวุ่นวายหรือปัญหาต่าง ๆ (Disturbance Handles) ที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นอยู่นอกเหนือความคาดหมาย (Unforeseen Problems) บทบาทของผู้จัดสรรทรัพยากร (Resource Allocators) ในการรับผิดชอบกระจายทรัพยากรคน สิ่งของและเงินไปตามส่วนต่าง ๆ ขององค์กร และสุดท้ายคือ บทบาทของผู้เจรจาต่อรอง (Negotiators) เพื่อทำหน้าที่ถกเถียงและเจรจาต่อรองกับกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นสหภาพแรงงานผู้ถือหุ้น ฯลฯ ในการเพิ่มผลประโยชน์ให้กับองค์กรที่ตนเองทำงานอยู่

เดโซ สวานานท์ (อ้างใน องค์กรปลัดสิทธิศักดิ์ เถียนยา (แซ่ไคว้), 2554, หน้า 14) ได้กล่าวว่า บทบาทอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

1. บทบาทที่รัดกุม คือ บทบาทที่มีข้อกำหนดที่จะต้องปฏิบัติตาม ที่แน่นอนตายตัวยืดหยุ่นไม่ได้ เช่น บทบาทของเจ้าบ่าวเจ้าสาวในพิธีแต่งงาน บทบาทของนายกรัฐมนตรี เป็นต้น พฤติกรรมที่จะต้องแสดงออกตามบทบาทนั้นๆ อำนาจหน้าที่รับผิดชอบอาจจะมีระบุไว้ชัดเจนในรูปของกฎหมายระเบียบ แบบแผน

2. บทบาทที่ยืดหยุ่นได้ คือ บทบาทที่ยอมให้พฤติกรรมอันสัมพันธ์กับบทบาทนั้นเปลี่ยนแปลงได้ตามสมควร ไม่มีข้อกำหนดตายตัว เช่น บทบาทของบิดาแสดงได้ดีถึงฐานะของบิดา เป็นต้น แต่พฤติกรรมของบิดาต่อบุตรอาจแปรผันได้มากพอสมควรระหว่างบิดาของแต่ละคน

อรุณ รัชธรรม (อ้างใน องค์กรปลัดสิทธิศักดิ์ เถียนยา (แซ่ไคว้), 2554, หน้า 14) ได้แบ่งประเภทบทบาทออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. บทบาทจริง (Actual Role) เป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้ที่ถูกควบคุม โดยอารมณ์ เจตคติ พฤติกรรมส่วนตัว และปัญหาในการปฏิบัติงาน

2. บทบาทที่ถูกกำหนด (Prescription Role) เป็นขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งหน่วยงานหรือองค์กรเป็นกำหนด

3. บทบาทที่คาดหวัง (Expectation Role) เป็นความคาดหวังของบุคคลหรือสังคมที่มีต่อบุคคลผู้ครองตำแหน่ง และเป็นความคาดหวังของตนเองต่อบทบาทนั้น ๆ

สงวนศรี วิรัชชัย (อ้างใน พระมหาไชยณรงค์ ภาทมนี (เสริมแก้ว), 2554, หน้า 16) ได้สรุปลักษณะของบทบาทไว้ 5 ประการ คือ

1. บทบาทตามที่กำหนด (Prescribed Roles) หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่มหรือองค์กรนั้น ๆ

2. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง (Expected Roles) หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่น ๆ คาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ

3. บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง (Subjective Roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด เชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

4. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหน้าที่แสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง แต่อาจมีกรณีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมคาดหวังผู้อื่นทั้ง ๆ ที่บทบาทนั้นไม่ตรงกับบทบาทตามความคิดของตน

5. บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (Perceived Roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งโดยธรรมชาติการรับรู้ของคนเราจะมีการเลือกรับรู้และมีการรับรู้ที่ผิดพลาดไปจากความเป็นจริงได้ด้วยอิทธิพลจากประสบการณ์หลายอย่างดังนั้น เมื่อผู้อยู่ในตำแหน่งปฏิบัติบทบาทโดยแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ผู้ที่ได้พบเห็นอาจรับรู้พฤติกรรมหรือบทบาทนั้น ในทางที่แตกต่างกันและอาจแตกต่างไปจากบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งด้วย

ไวรัช เจียมบรรจง (อ้างใน พระมหาไชยณรงค์ ภาทมนุณี (เสริมแก้ว), 2554, หน้า 17) ได้จำแนกบทบาทในสังคมทั่ว ๆ ไปจากการศึกษาทฤษฎี บทบาทของLinton เป็น 5 บทบาท ซึ่งแตกต่างออกไปคือ

1. บทบาทตามเพศและบทบาทตามวัย เช่น บทบาทของผู้ชาย ผู้หญิง เด็กและผู้ใหญ่ เป็นต้น
2. บทบาททางอาชีพ เช่นบทบาทของคนขายของ อาจารย์ ตำรวจ นายความ เป็นต้น
3. บทบาทเกียรติยศ เช่น บทบาทของหัวหน้า ลูกน้อง คนรับใช้ เป็นต้น
4. บทบาททางครอบครัว เช่น บทบาทแม่บ้าน ลูก พ่อ เป็นต้น
5. บทบาทในกลุ่มเพื่อน หรือกลุ่มที่มีความสนใจคล้าย ๆ กัน เช่น บทบาทของสมาชิกในกลุ่มชมรมต่าง ๆ

สรุปได้ว่า ประเภทของบทบาท จะเห็นได้ว่าบทบาทนั้นเป็นการแสดงหรือการกระทำให้เกิดผลขึ้นจะโดยสถานภาพของบุคคล หรือความคาดหวังของบุคคลอื่นที่มีต่อบุคคลที่ดำรงสถานภาพนั้น อันจะมีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพราะจะนำพฤติกรรมและบุคลิกภาพของบุคคลไปพิจารณาตัวเองจะมีพฤติกรรมเหมือนกันและยังสามารถแบ่งออกได้หลายประเภทด้วยกันเช่น บทบาทที่เป็นทางการ คือ บทบาทที่ได้มาจากการรับตำแหน่งหน้าที่ย่อมมีบทบาทต่างกัน เช่น บทบาทเจ้านาย บทบาทผู้บริหาร บทบาทหัวหน้าแผนก เป็นต้น และอีกประเภทหนึ่งคือบทบาทที่ไม่เป็นทางการ คือบทบาทได้แก่ บทบาทที่ไม่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลใดแต่เป็นบทบาทที่ผู้มีบทบาทอย่างเป็นทางการจะต้องปฏิบัติ เช่น บทบาทในภารกิจ บทบาทในการสร้างกลุ่มและบทบาทส่วนตัว

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

การพัฒนา เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความสนใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากการสังเกตปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญเป็นกระบวนการการกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ

2.2.1 ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของสังคมนั้นแท้ที่จริงแล้วเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของใคร เกิดขึ้นจากการกระทำของใคร และมีจุดมุ่งหมายรวมทั้ง

เจตนาที่แท้จริงอย่างไร จึงต้องการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น สำหรับคำว่า การพัฒนา ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายคน ดังนี้

โฆสิต ปันเปียมรัชฎ์ (2543, หน้า 58) ได้กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงาน การดำเนินงานดังกล่าวควรจะต้องให้ผลอย่างต่อเนื่อง กระบวนการพัฒนาจึงจำเป็นที่จะต้องเป็นกระบวนการระยะยาว และน่าจะส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ 1. การพัฒนา หมายถึง “ความก้าวหน้า” ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่าความเจริญทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผล ตลอดจนระบบและกลไกซึ่งเอื้ออำนวยให้สามารถให้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี เรื่องความก้าวหน้าได้กลายเป็นเรื่องที่ได้ได้รับความเอาใจใส่กันมาก 2. การพัฒนายังมีความหมายรวมถึง “ความมั่นคง” ด้วย เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญไม่แพ้เรื่องอื่น ๆ ถ้าเป็นในทางเศรษฐกิจ เราต้องการให้ระบบเศรษฐกิจของเราเป็นระบบเศรษฐกิจที่มั่นคงมีเสถียรภาพในทางสังคมก็เช่นกัน เราต้องการเห็นความมั่นคงทางสังคมเป็นสังคมที่สงบสุข สังคมที่สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้โดยปราศจากความรุนแรง 3. นอกจากคำว่าพัฒนาจะหมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคงแล้ว การพัฒนายังควรหมายถึง “ความเป็นธรรม” อีกด้วย โดยเฉพาะความเป็นธรรมในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามีส่วนร่วม และได้รับผลตอบแทนจากการที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาตามควร การพัฒนาที่เราต้องการจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมด้วย

จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์ (2544, หน้า 161) ได้กล่าวว่า การพัฒนา(Development) เป็นกระบวนการที่นำมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่มีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายไว้ การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่ง ซึ่งกำหนดให้มีคุณค่าและเป็นไปตามขั้นตอน เพราะฉะนั้นการพัฒนาเป็นกระบวนการทำให้เจริญก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่พึงปรารถนาการพัฒนาเป็นทั้งสื่อ (Means) และจุดหมายปลายทาง (End)

สนธยา พลศรี (2545, หน้า 5-6) กล่าวไว้ว่า เมื่อการพัฒนาถูกกำหนดความหมายจากหลายแหล่งและหลายสาขาวิชา ทำให้ลักษณะของการพัฒนามีหลายประการ แต่ลักษณะที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

1. เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เช่น ด้านสุขภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นหรือไม่มีความเหมาะสมอันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ

2. มีลักษณะเป็นกระบวนการ (Process) คือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนและต่อเนื่องกัน โดยแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลำดับไม่สามารถข้ามขั้นตอนหนึ่งได้

3. มีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้าๆ ปริมาณมากหรือน้อยก็ได้

4. เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใครด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า

5. เป็นวิธีการ การพัฒนาเป็นมรรควิธีหรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมืองการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

6. เป็นปฏิบัติการ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวความคิด หรือเป็นเพียงแนวคิด หรือเป็นเพียงรายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ต้องนำมาใช้ ปฏิบัติจริงจึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ

7. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์เพื่อประโยชน์ของมนุษย์เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่สามารถจัดทำแผนโครงการและคิดค้นวิธีการพัฒนาดตนเองและสิ่งต่างๆได้ การเปลี่ยนแปลงใดก็ตามถ้าไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้ว จะไม่ใช่การพัฒนาแม้ว่าจะมีลักษณะอื่นๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

8. ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุขเพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์นั่นเอง

9. มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด คือ สามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการพัฒนาหรือไม่ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธีเช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพ ปริมาณ สิ่งแวดล้อม ความคงทนถาวร การประเมินผลจากผู้ที่เกี่ยวข้องว่ามีความเหมาะสมหรือพึงพอใจหรือไม่ และระดับใด เป็นต้น

10. สามารถเปลี่ยนแปลงได้ การพัฒนานอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อมนุษย์ สังคม และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์แล้ว รูปแบบ กระบวนการ และวิธีการพัฒนาเองก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้เนื่องจากมนุษย์และสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการพัฒนา จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยการพัฒนาใหม่ๆ จึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ

นอกจากนี้ สนธยา พลศรี (2545, หน้า 8-9) ยังได้สรุปแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาไว้ ดังนี้

1. แนวคิดแบบวิวัฒนาการ (Evolution) เป็นการนำการพัฒนาไปใช้เพื่ออธิบายประวัติศาสตร์ของมนุษย์ที่เคลื่อนย้ายจากภาวะหนึ่งไปสู่อีกภาวะหนึ่งที่สูงกว่าทำให้มนุษย์มีความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ มากขึ้น เช่น มีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์ขึ้น ร่ำรวยมากขึ้น มีเหตุผลมากขึ้น มีความแตกต่างกันมากขึ้น เป็นต้น การพัฒนาในแนวคิดนี้จึงมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ความก้าวหน้า (Progress) มาก

2. แนวคิดแบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 20 เนื่องจากมีความเป็นกลางมากกว่าการพัฒนา ไม่เกี่ยวข้องกับอดีตหรืออนาคต อันรุ่งโรจน์ แต่สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น การแบ่งชนชั้นทางสังคม เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงอาจมีลักษณะเป็นการปฏิรูป (Reformation) คือ เฉพาะในโครงสร้างใด โครงสร้างหนึ่ง และเป็นการปฏิวัติ (Revolution) คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทั้งหมดของสังคม

3. แนวความคิดแบบเศรษฐศาสตร์ (Economic) นักเศรษฐศาสตร์นำการพัฒนาไปใช้จำแนกประเทศต่างๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น รายได้ประชาชาติ การรู้หนังสือ การมีงานทำ เป็นต้น ออกเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนา การพัฒนาในแนวความคิดนี้ จึงมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าความเป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) ความทันสมัย (Modernization) และการเจริญเติบโต (Growth) มาก

4. แนวความคิดแบบการปฏิบัติการทางสังคม (Social Action) เป็นแนวความคิดที่เกิดจากรัฐบาลของประเทศต่างๆ พยายามปรับปรุงแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ในรูปของการวางแผนปฏิบัติการ เช่น การปฏิรูปที่ดิน การสหกรณ์ การพัฒนาชนบท เป็นต้น และเรียกวิธีการนี้ว่า การพัฒนา

5. แนวความคิดแบบความขัดแย้งทางสังคม (Social Conflict) เป็นแนวความคิดของการพัฒนาประเทศด้วยระบอบสังคมนิยม ที่นำทฤษฎีความขัดแย้งมาใช้เป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและระบบสังคม โดยถือว่าการนำระบอบสังคมนิยมเข้ามาใช้แทนระบบที่ใช้อยู่เดิม เป็นการพัฒนาในแนวความคิดนี้

6. แนวความคิดแบบการพัฒนาชุมชน (Community Development) เป็นแนวความคิดที่องค์การสหประชาชาติใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา คือ การให้คนและกลุ่มคนในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และเป็นผู้ได้รับผลของการพัฒนาตามหลักการและวิธีการพัฒนาชุมชน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2545, หน้า 28) ได้เสนอไว้ว่า เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาก็คือ การมีชีวิตที่ดีกว่า ไม่ว่าจะองค์ประกอบการมีชีวิตที่ดีกว่าในแต่ละสังคมวัฒนธรรมจะเป็นอย่างไร การพัฒนาในทุกสังคมล้วนแล้วแต่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ

ประการที่แรก เพื่อส่งเสริมให้เกิดการกระจายปัจจัยอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการยังชีพให้กับสมาชิกทุกคนในสังคม ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย การสาธารณสุข และความมั่นคงปลอดภัย

ประการที่สอง เพื่อยกระดับการครองชีพโดยการเพิ่มรายได้ให้สูงสุด การสร้างงานเพิ่มขึ้น การกระจายโอกาสสถานศึกษา และการให้ความสำคัญกับคุณค่าทางวัฒนธรรมและคุณค่าความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ไม่เพียงแต่เป็นการส่งเสริมการกินดีอยู่ดีของประชาชนเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความภาคภูมิใจในตัวเองและประเทศชาติ

ประการที่สาม เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลและประเทศมีทางเลือกอย่างกว้างขวางในทางสังคมและเศรษฐกิจโดยเป็นอิสระจากการครอบงำและการพึ่งพาบุคคลและประเทศอื่นรวมทั้งเป็นอิสระจากความโง่เขลาและความทุกข์จากทั้งหมด

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 20) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา (Development) แปลว่า ความเจริญ เติบโต หรือก้าวหน้า

ดิน ปรัชญาพฤทธิ (2549, หน้า 174) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงและการแปรรู้อของสังคมที่เป็นขั้นตอนและมีความต่อเนื่องในอันที่จะสนองตอบข้อเรียกร้องของปัจเจกบุคคล องค์การ ชาติ (และกลุ่มย่อยต่าง ๆ ในชาติ) ด้วยเหตุนี้ การศึกษาถึงการพัฒนาจึงต้องเกี่ยวข้องถึงการศึกษถึงความปรารถนาเป้าหมายความใฝ่ฝันทะเยอทะยาน และการ

รับรู้ของบุคคลและหน่วยการปกครองการบริหารของชาติหรือชุมชน การบริการรัฐในรูปองค์กร รวมทั้งทุกการปกครอง

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2549, หน้า 45) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต การเพิ่มขึ้น หรือการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น ๆ

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2550, หน้า 47) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การที่คนในชุมชนและสังคมโดยส่วนรวมได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเองและร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตน ชุมชน และสังคมให้ดีขึ้น

ทิตยา สุวรรณชฎ (อ้างใน งบปลัดสิทธิศักดิ์ เกียนยา (แซ่ไคว้), 2554, หน้า 36) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ซึ่งได้แก่ คน กลุ่มคน การจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรม และมีประสิทธิภาพ

องปลัดสิทธิศักดิ์ เกียนยา (แซ่ไคว้) (2554, หน้า 38) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาวะการณ์ของสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้น และต้องการมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น และสอดคล้องสัมพันธ์กับค่านิยมสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพและการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.2.2 แนวคิดการพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนา

ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการพัฒนาทั้งในส่วนของสังคม และตัวมนุษย์ แต่จะเน้นที่การพัฒนาคน เพราะเมื่อคนพัฒนาแล้ว ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ จะนำไปสู่การชุมชน สังคม และเป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดผลของการพัฒนาอย่างแท้จริง เป้าหมายของการพัฒนาคือการปลดปล่อยตนเองให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยการให้ความสำคัญกับความสุขทางจิตใจอันเกิดจากความมีอิสรภาพที่พึ่งตนเองได้และความเข้มแข็งของบุคคลและสังคมซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นระดับการพัฒนาประการหนึ่ง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2550, หน้า 35-36) ได้กล่าวว่า ผู้ที่ต้องการดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้าประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะในด้านการศึกษา หรืออาชีพการงานก็ตาม พึงปฏิบัติตามหลักต่อไปนี้

ก. หลักความเจริญ ปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ที่เรียกว่า จักร (ธรรมประจลล่อทั้งสี่ที่นำรถไปสู่จุดหมาย) ซึ่งมี 4 ข้อ คือ

1. ปฏิรูปเทสวาสะ เลือกลงถิ่นที่เหมาะสม คือ เลือกหาถิ่นที่อยู่ หรือแหล่งที่เล่าเรียนดำเนินชีวิตที่ดีซึ่งมีบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่อำนวยแก่การศึกษาพัฒนาชีวิต การแสวงหาความรู้ การสร้างสรรค์ความดีงามและความเจริญก้าวหน้า

2. สัมปยุตฺถุสสยสะ เสาะเสวนาคณดี คือ รู้จักเสวนาคบหาหรือร่วมหมู่กับบุคคลผู้รู้ ผู้ทรงคุณและผู้ที่จะเกื้อกูลแก่การแสวงหาความรู้ ความก้าวหน้าองกาม และความเจริญโดยธรรม

3. อัดตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ถูกวิธี คือ ดำรงตนมั่นอยู่ในธรรมและทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ตั้งเป้าหมายชีวิตและการทำงานให้ตั้งงามแน่ชัด และนำตนไปถูกทางสู่จุดหมาย แน่วแน่ มั่นคง ไม่พราสาย ไม่ไกลเชื่อนแซ

4. ปุพเพกตปุญญตา มีทุนดีได้เตรียมไว้ ทุนดีส่วนหนึ่ง คือ ความมีสติปัญญา ความถนัด และร่างกายดี เป็นต้น ที่เป็นพื้นมาแต่เดิม และอีกส่วนหนึ่ง คือ อาศัยพื้นเดิมเท่าที่ตัวมีอยู่ รู้จักแก้ไข ปรับปรุงตน ศึกษาหาความรู้ สร้างเสริมคุณสมบัติ ความดีงาม ฝึกฝนความชำนาญ เตรียมไว้ก่อนแต่ต้น ซึ่งเมื่อมีเหตุต้องใช้ก็จะเป็นผู้พร้อมที่จะต้อนรับความสำเร็จ สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์สุข และก้าวสู่ความเจริญยิ่งขึ้นไป

ข. หลักความสำเร็จ ปฏิบัติตามหลักธรรม ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการนั้นๆ ที่เรียกว่า อิทธิบาท (ธรรมให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี 4 ข้อ คือ

1. ฉันทะ มีใจรัก คือ พอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จๆหรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร

2. วิริยะ พากเพียรทำ คือ ขยันหมั่นประกอบ หมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

3. จิตตะ เอาจิตฝึกฝืน คือ ตั้งจิตรับรู้สิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยจิตใจฟุ้งซ่านเลือนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

4. วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้อง เป็นต้น ในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2555, หน้า 348-349) ได้กล่าวว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องพัฒนา ทำให้เจริญ ทำให้เป็นให้มีขึ้น ฝึกอบรม คือ กาวานา มี 4 ประการคือ

1. กายกาวานา หมายถึง การเจริญ การพัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกันเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ ไม่ให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

2. สीलกาวานา หมายถึง การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

3. จิตตกาวานา หมายถึง การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ และสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น

4. ปัญญาภาวนา หมายถึง การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

องปลัดสิทธิศักดิ์ เกียนยา (แซ่ไค้ว) (2554, หน้า 39-40) ได้กล่าวว่า การพัฒนาทางพระพุทธศาสนานั้นต้องเริ่มที่ตัวบุคคล หมายความว่า บุคคลที่อยู่ในชุมชนหรือสังคม ควรที่จะได้รับ

การพัฒนาเป็นอันดับแรกทั้ง 4 ด้าน คือ ทางด้านกาย ทางด้านหลักธรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาทางสังคม คือ อปทานิยธรรม หรือวัชชือปทานิยธรรม ได้แก่ ธรรมไม่ทำให้เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญ ฝ่ายเดียว มี 7 ประการ คือ

1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์
2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ
3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชุกรม ตามที่วางไว้เดิม
4. ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง
5. บรรดาภคสตรีกุลกุมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยไม่ถูกข่มเหงหรืออุคร่าขื่นใจ
6. เคารพสักการบูชาเจดีย์ของวัชชีทั้งหลายทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทราไป
7. จัดให้ความอารักขา คุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลายตั้งใจว่า ขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังไม่ได้มา พึงมาสู่แคว้นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแคว้นแคว้นผาสุก

อปทานิยธรรม 7 ประการนี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสแก่เจ้าวัชชีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม ซึ่งรัฐคู่อริยอมรับว่า เมื่อชาววัชชียังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ จะเอาชนะด้วยการรบไม่ได้ นอกจากจะใช้การเกลี้ยกล่อมหรือทำให้เกิดความแตกสามัคคีกันภายในกลุ่มของวัชชีจึงจะมีสิทธิชนะ จะเห็นได้ว่า อปทานิยธรรม 7 ประการนี้ มีสามัคคีธรรมเป็นคุณธรรมที่คอยเกื้อหนุนให้การปฏิบัติตามนั้นเกิดเป็นผลจริง ฉะนั้น หลักสามัคคีธรรม ก็เป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยให้การพัฒนาสังคมเป็นไปตามแนวทางที่ชุมชนหรือสังคมตั้งเป้าหมายเอาไว้ ได้แก่ ความมีคุณภาพชีวิตที่ดี

สมบูรณ สุธรรมาญ (อ้างใน พระสมร ต่อมคำ, 2557, หน้า 14) ได้กล่าวไว้ว่า สาระสำคัญของความคิดเกี่ยวกับการพัฒนานั้น เนื่องมาจากปรัชญาพื้นฐานของพุทธศาสนาที่ปรารถนาชี้ทางหลุดพ้นจากความทุกข์และชี้ทางสู่ความสุขให้แก่มนุษย์ตามหลักคำสอนนี้ พุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะพระสงฆ์มีหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสัตว์อื่นๆ ให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ดังนั้น การช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้พ้นจากสภาพความด้อยพัฒนา ด้อยการศึกษาความสำคัญของการพัฒนา โดยการช่วยเหลือกัน ทั้งการอบรมในศาสนธรรม และประสบการณ์มีอิทธิพลสำคัญต่อการก่อรูปแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาของพระสงฆ์

ปวย อิงภากรณ์ (อ้างใน พระสมร ต่อมคำ, 2557, หน้า 14-15) ได้เสนอแนวคิดบทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการพัฒนาประเทศไว้ว่า ถ้าปราศจากศีลธรรมเสียแล้ว การพัฒนาประเทศไม่ว่าจะพัฒนาไปทำนองใด ย่อมจะบกพร่องและไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะพัฒนาไปในด้านเป้าหมายซึ่งจะผิด ผลสุดท้ายอาจจะพัฒนาไปทำนองที่จะเห็นความเจริญทางวัตถุซึ่งเป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่าเรื่องที่สำคัญแท้ ๆ คือ ความเจริญในทางปัญญาและในทางศีลธรรม การขาดจากศีลธรรมนั้น จะทำให้โลกเสื่อมโทรม พระพุทธศาสนาจะช่วยเหลือในการพัฒนาชาติได้ ดังนั้น ย่อมอาศัยพระธรรมและพระสงฆ์เป็นสื่อสำหรับสืบพระศาสนาและการที่พุทธศาสนาจะช่วยให้มีการพัฒนาชาติได้ดีจริง ๆ ก็คืออาศัยหลักเกณฑ์บางประการ ดังนี้

1. ความเชื่อในพุทธศาสนา ต้องเป็นความเชื่อที่บริสุทธิ์ไม่เจือปนความเชื่อถือโศกกลางทางไสยศาสตร์ พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “คนโง่นั้นมัวแต่พิเคราะห์ดวงดาว” ฉะนั้น ในการที่จะทำให้มนุษย์โลกมีความสมบูรณ์ทั้งในด้านวัตถุและสติปัญญา ก็ควรจะพัฒนาศาสนาใหม่ ให้เกิดความบริสุทธิ์

2. ความเชื่อในพุทธศาสนา เป็นความเชื่อที่มีมูลฐาน ตั้งอยู่ในเหตุผลและวิชาไม่ใช่ตั้งอยู่ในความเชื่อโดยมงายอย่างเดียว หรือวิชา พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “ท่านทั้งหลายอย่าฟังเชื่อสิ่งใดเพียง เพราะที่ได้ฟังตาม ๆ กันมา หรือ เพราะเคยเห็นเช่นนั้น ๆ ต่อมา ฯลฯ” ท่านจงเอาข้อที่ได้เห็นได้ฟัง ได้ตรึกตรองดูด้วยเหตุผลจนเกิดความชัดเจนแล้วจึงค่อยเชื่อ

3. การที่จะนำเอาคำสอนของพุทธศาสนามาประยุกต์กับสภาพปัจจุบัน ซึ่งลักษณะของสังคมได้ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง วิธีการประยุกต์พระธรรม ซึ่งเป็นอมตะอยู่แล้ว มาใช้กับสภาพปัจจุบัน ซึ่งจะต้องมีการศึกษาและวิจัยอย่างถ่องแท้

4. การพัฒนานั้น จำเป็นที่จะต้องใช้ทางโลกและทางธรรม เพราะฉะนั้น ทางฝ่ายพระสงฆ์ก็ดี ทางฝ่ายบ้านเมืองก็ต้องร่วมมือกันอย่างมาก มีหลายกรณีที่ฝ่ายบ้านเมืองเพิกเฉยต่อความสำคัญของวัดในชนบทและในเมืองและเพิกเฉยต่อความสำคัญของการเป็นผู้นำของพระสงฆ์ในหมู่บ้าน ถ้าความร่วมมือทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาสดำเนินไปด้วยดี ก็จะเป็นประโยชน์ทั้ง 2 เปลี่ยนแปลงเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตนั้นมีความสำคัญกับทุกคนถ้าทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีก็จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง เช่น จักร 4 อิทธิบาท 4 ภาวนา 4 และอปริหานิยธรรม 7 เป็นต้น ล้วนเป็นการพัฒนาทั้งในส่วน of สังคม และตัวมนุษย์ แต่จะเน้นที่การพัฒนาคน เพราะเมื่อคนพัฒนาแล้ว ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคม และเป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดผลของการพัฒนาอย่างแท้จริง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ อันประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ สภาพทั่วไปของปัญหา ความต้องการ กระบวนการแก้ไขปัญหา และผู้เกี่ยวข้องในระบบ และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ การพัฒนาชุมชน จึงเป็นภาระหน้าที่ของคนทุกคนที่จะต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สุขร่วมกัน

2.3.1 ความหมายของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน เป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทาง นโยบาย แนวทางและกระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องต้น คือ ชุมชน (ประชาชน) ที่สุขสมบูรณ์ ซึ่งได้มีนักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้ให้ความหมายไว้มากมาย จึงขอนำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้พอสังเขป ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2541, หน้า 64-65) ได้กล่าวว่า การพัฒนาสังคมจะต้องเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยพัฒนาที่สนองความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้อง ประนีประนอม ยอมลดความสามารถของตนในการสนองความต้องการของเขาเอง การพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องพัฒนาเศรษฐกิจให้ยั่งยืนภายใต้เงื่อนไขการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม โดยพัฒนา

เศรษฐกิจควบคู่ กับธรรมชาติหรือระบบนิเวศ ไม่ทำลายธรรมชาติ การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน กำหนดนโยบายสนองความต้องการของประชาชนในปัจจุบัน โดยไม่ทำลายทรัพยากร ซึ่งเป็นที่ต้องการในอนาคตสังคมที่ยั่งยืนจึงเป็นสังคมที่กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์เกิดขึ้นและจำเป็นสืบทอด ต่อไปได้ภายใต้ขีดจำกัดที่สภาพแวดล้อมกำหนดให้

กรมการพัฒนาชุมชน (2548, หน้า 10) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง การพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้าน และชุมชนให้มาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นวิธีการที่นำการบริการของรัฐบาลกับความต้องการของประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2549, หน้า 10) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาสังคมก็คือ การพัฒนาคน พัฒนากลุ่มคน พัฒนาองค์กร พัฒนาสถาบัน หากคนได้รับการพัฒนาให้เต็มเต็ม เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แล้ว คนก็จะไปสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของเขาเองได้ เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานตลอดจนความต้องการ ขั้นสูงของตนเองได้ โดยสถาบันที่เล็กที่สุดของการอยู่ร่วมกัน คือ ครอบครัว สถาบันที่ใหญ่ขึ้น คือ ความเป็นชุมชนท้องถิ่น และสถาบันอื่น ๆ ที่ใหญ่ขึ้นคือ ความเป็นสังคมวัฒนธรรมไทยสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้จะหล่อหลอม (socialization) และบูรณาการมิติต่าง ๆ ของคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ขึ้นเป็น สมาชิกของสังคม ในระดับนโยบายจึงควรวางนโยบายเพื่อการพัฒนาคน โดยการพัฒนาครอบครัว พัฒนาชุมชนท้องถิ่น พัฒนาองค์กรชุมชน พัฒนาสถาบันของสังคม ให้เกิดความเป็นครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการชุมชน และให้สังคมวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนาน ปัจจุบันกำลังเลือนหายไปให้มีการฟื้นฟูและธำรงรักษาความเป็นสังคมวัฒนธรรมไทย ความเป็นสยาม เมืองยิ้มที่นานาชาติชื่นชมและรู้จักความเป็นสังคมไทยเป็นอย่างดี จึงสมควรที่รัฐจะต้องมีการส่งเสริม ให้มีกระบวนการพัฒนาเพื่อนาไปสู่ความอยู่ดี มีสุข หรือความมั่นคงของมนุษย์

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551, หน้า 9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาสังคม (Social Development) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ดีทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และวัฒนธรรม เพื่อประชาชนจะได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งทางด้านที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม สุขภาพอนามัย การศึกษา การมีงานทำ มีรายได้เพียงพอในการครองชีพ ประชาชนได้รับความเสมอภาค ความยุติธรรม มีคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกขั้นตอนอย่างมีระบบ

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (อ้างใน องค์กรปลัดสิทธิศักดิ์ เกียนยา (แซ่ไคว่), 2554, หน้า 41-42) ได้แยกแยะความหมายของการพัฒนาชุมชนออกเป็น 2 ด้าน คือการพัฒนาชุมชนในความหมายของงาน และในความหมายของหลักและวิธีการทำงานโดยได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ดังนี้

1. การพัฒนาชุมชนในความหมายของ “งาน” ก็คือ การกระทำให้เกิดสิ่งของต่าง ๆ หมายความว่า การกระทำใดๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ของทั้งที่สามารถมองเห็นจับต้องได้และสังเกตได้ เช่น การสร้างถนน ขุดบ่อน้ำ สร้างทำนบ เขื่อนฝาย สร้างโรงเรียน สถานีอนามัย ไฟฟ้า ประปา ให้มีขึ้นในชุมชน ตลอดจนการพัฒนาจิตใจเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมของคนใน

ชุมชน จนสามารถรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรที่แน่นแฟ้น โดยไม่คำนึงว่าประชาชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการหรือไม่

2. การพัฒนาชุมชนในความหมายของ “หลักและวิธีการทำงาน” หมายถึง การที่ประชาชนต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการสร้าง “งาน” หรือสิ่งของ ถาวรวัตถุ และองค์ประกอบต่าง ๆ ของประชาชนขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ประชาชนจะต้องเป็นผู้คิดริเริ่ม พิจารณาตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ดังนั้นในความหมายนี้การพัฒนาชุมชนจะมีลักษณะเป็นงานที่เป็นความคิดริเริ่มของประชาชน กระทำโดยประชาชนเพื่อประชาชน ซึ่งหัวใจของการพัฒนาชุมชนอยู่ที่การเสียสละยินยอมพร้อมใจกันของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในผลงานที่เกิดจากการดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ โดยมีได้มุ่งหวังค่าตอบแทนเป็นเงินทอง แต่หวังผลของงานที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในกิจกรรมนั้นเป็นสำคัญ

วิทยากร เชียงกุล (อ้างใน อดิศักดิ์ ธิติศักดิ์ เกียนยา (แซ่ไคว้), 2554, หน้า 42) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาชุมชนในความหมายที่กว้าง คือการพัฒนาสังคม เพราะการพัฒนาที่แท้จริงนั้น จะต้องทำทั้งสังคม ไม่ใช่ทำเฉพาะชุมชนใดชุมชนหนึ่ง และการพัฒนาที่แท้จริงหมายถึงการทำชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับที่ได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเรียกว่าเป็นการพัฒนาคุณธรรมของชีวิต เพื่อที่แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าหรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า

อดิศักดิ์ ธิติศักดิ์ เกียนยา (แซ่ไคว้) (2554, หน้า 42-43) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ประชาชนในทุก ๆ ด้าน โดยประชาชนเองและมีหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน รวมถึงพระสงฆ์ซึ่งเป็นศูนย์ของชุมชนเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาแนะนำและสนับสนุนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

สานิตย์ บุญชู (อ้างใน พระมหาอนุชิต อนุจारी (ถนัดเลื่อย), 2556, หน้า 73) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาสังคม หมายถึง เป็นกระบวนการในอันที่จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงจากภายในตัวคนก่อนออกไปสู่สิ่งแวดล้อมภายนอก หรือเป็นกระบวนการ ของการพัฒนาจิตใจหรือนามธรรม มากกว่าที่จะเป็นการพัฒนาทางวัตถุหรือรูปธรรมอย่างเดียว

สุรเดช ฉายะเกษตริณ (อ้างใน พระมหาอนุชิต อนุจारी (ถนัดเลื่อย), 2556, หน้า 73-74) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาสังคม เป็นกระบวนการสร้างเสริมความเข้มแข็งของกลุ่ม สร้างพลังให้กับกลุ่ม และชุมชนจนกลายเป็นสถาบันใหม่ขึ้นมา และสถาบันแห่งนี้จะทำหน้าที่ผลักดันมาตรการ แผนงาน โครงการ เพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหาของพวกเขา และของชุมชนเอง โดยยึดหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและพึ่งตนเอง งานที่ทำจะไม่เป็นแบบแยกส่วน ที่จะผสมกลมกลืนไปกับวิถีชีวิต มองแบบองค์รวม เชื่อมประสานทั้ง มิติทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การเรียนรู้ สุขภาพและอื่น ๆ

พระมหานูชิต อนุจารี (ถนัดเลื่อย) (2556, หน้า 74) ได้กล่าวว่า การพัฒนาสังคมเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีทั้งในระบบความเป็นอยู่ของคนในสังคม ค่านิยมและการกระจายโอกาสที่ดีของบุคคล การพัฒนาสังคมจึงเป็นการปรับปรุงภาวะความเป็นอยู่ของคนในสังคมให้ดีขึ้น โดยยึดหลักความร่วมมือของรัฐและประชาชน ให้ประชาชนเกิดความรู้สึกมีวางแผนและลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเองใช้ทรัพยากรในสังคมให้เกิดประโยชน์แก่สังคมมากที่สุด

สรุปได้ว่า การพัฒนาสังคม หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของบุคคลภายในสังคมโดยมีวิวัฒนาการที่ดีขึ้น คือเจริญทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การเรียนรู้ สุขภาพ และพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุและพัฒนาด้านจิตใจ

2.3.2 ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน

เมื่อบุคคลมาอยู่รวมกันเป็นสังคม ปัญหาที่ย่อมจะเกิดตามมาเสมอ ยิ่งสังคมมีขนาดใหญ่ปัญหาก็ยิ่งจะมีมากและสลับซับซ้อนเป็นเงาตามตัว ปัญหาหนึ่งอาจจะกลายเป็นสาเหตุของอีกหลายปัญหาเกี่ยวโยงกันไปเป็นลูกโซ่ ถ้าปล่อยไว้ก็จะเพิ่มความรุนแรง เพิ่มความสลับซับซ้อนและขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ ยากต่อการแก้ไข ความสงบสุขของประชาชนในสังคมนั้นก็จะไม่มี ได้มีนักวิชาการ กล่าวถึงเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาสังคมไว้ ดังนี้

พระไพศาล วิสาโล (2533, หน้า 18-19) ได้กล่าวถึงการพัฒนาแบบพุทธไว้ว่าการพัฒนาสังคมที่จะก่อให้เกิดสันติสุขต้องเป็นการพัฒนาที่ถือมนุษย์เป็นสาระโดยมุ่งให้เกิดพัฒนาการในบุคคลที่ประกอบ กันเป็นสังคม พัฒนาการของบุคคลนี้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ภาวนา คือการทำให้เจริญ ซึ่งมี ความหมายต่างจาก วัฒนธรรม ที่แปลว่า รก การพัฒนาสังคมในทัศนะของพระพุทธศาสนา คือการทำให้ สังคมนั้นมีภาวะที่เอื้อให้บุคคลมีชีวิตที่ดีงามนั้น หมายถึงชีวิตที่ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากความบีบคั้น รัตติกาล ทั้งจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน สามารถที่จะกำหนดความเป็นอยู่ของตนด้วยสติปัญญาและ ความพากเพียรของตนชีวิตเช่นนี้ย่อมไม่ถูกกดดันครอบงำให้จำกัดอยู่กับตัวเอง จึงมีจิตใจเป็นอิสระ และแผ่กว้างไปยังเพื่อนมนุษย์และสรรพชีวิต ภาวะชีวิตดังกล่าวในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า อิศรภาพ ซึ่งแปลว่า ความเป็นใหญ่ในตนเอง

อุทัย หิรัญโต (อ้างใน ไอศุรย์ อินทร์เพชร, 2553, หน้า 19) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาสังคมพอสรุปได้ว่า การพัฒนาสังคมมีแก่นสารอยู่ที่การพัฒนาคณะ และการพัฒนาคณะนั้นจะมีความสำคัญอยู่ 2 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาให้คนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ มีความสามารถสูงสามารถใช้สติปัญญาตัดสินปัญหาเกี่ยวกับตนเอง และปัญหาอันเกี่ยวกับส่วนรวมได้
2. พัฒนาคณะให้มีทักษะสามารถดำเนินกิจการของสังคมได้โดยสมบูรณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นคนและกำลังคน

ไอศุรย์ อินทร์เพชร (2553, หน้า 20) ได้กล่าวว่า การพัฒนาสังคมนั้นมีความสำคัญในการเพิ่มคุณภาพของคนในสังคมสามารถใช้สติปัญญาตัดสินปัญหาเกี่ยวกับตนเอง และปัญหาเกี่ยวกับส่วนรวมได้ ซึ่งการพัฒนานี้ต้องพัฒนาที่ตนเองก่อน เพราะพื้นฐานของสังคมที่ดีจะต้องอยู่บนหลักของพระพุทธศาสนา ส่วนประกอบของสังคมที่สำคัญคือมนุษย์ หรือคน สังคมจะดี คนที่อยู่ในสังคมนั้นจะต้องมีคุณธรรม มีศีล มีสัตย์

พัทยา สายหู (อ้างใน พระมหานุชิต อนุจารี (ถนัดเลื่อย), 2556, หน้า 73) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาสังคมมีความสำคัญต่อความเจริญของสังคม และเศรษฐกิจของสังคม การพัฒนาสังคมเป็นการพัฒนาส่วนต่าง ๆ ของสังคมให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและค่านิยมของสังคม เป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม การพัฒนาสังคมมีความสำคัญต่อการเพิ่มคุณภาพของคนในสังคม คุณธรรมของการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น

เดชา เปรมฤดีเลิศ (อ้างใน พระมหานุชิต อนุจารี (ถนัดเลื่อย), 2556, หน้า 75) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาสังคมพอสรุปได้ว่า “การพัฒนาสังคม มีความสำคัญทางเศรษฐกิจอย่างมาก เพราะการพัฒนาสังคมเป็นการมุ่งพัฒนาส่วนต่าง ๆ ของสังคมหรือประเทศให้สอดคล้องและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ พร้อมทั้งพยายาม แก้ไขผลกระทบและขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจ”

จุไรรัตน์ บุญที่สุด (2556, หน้า 10) ได้กล่าวว่า เมื่อบุคคลมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ปัญหาที่ย่อมจะเกิดตามมาเสมอ ยิ่งสังคมมีขนาดใหญ่ ปัญหาที่ยังจะมีมากและสลับซับซ้อนเป็นเงาตามตัว ปัญหาหนึ่งอาจจะกลายเป็นสาเหตุของอีกหลายปัญหาเกี่ยวโยงกันไปเป็นลูกโซ่ ถ้าปล่อยไว้ก็จะเพิ่มความรุนแรง เพิ่มความสลับซับซ้อนและขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ ยกต่อการแก้ไข ความสงบสุขของประชาชนในสังคมนั้นก็จะไม่มี ดังนั้นจึงมีความสำคัญของการพัฒนาสังคม เราอาจจะกล่าวเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. ทำให้ปัญหาของสังคมลดน้อยลงและหมดไปในที่สุด
2. ป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาใหม่หรือปัญหาในลักษณะเดียวกันนั้นเกิดขึ้นแก่สังคมอีก
3. ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าขึ้นมาแทน
4. ทำให้ประชาชนในสังคมสมานสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามฐานะของแต่ละบุคคล
5. ทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของสังคม

พระมหานุชิต อนุจารี (ถนัดเลื่อย) (2556, หน้า 75-76) ได้กล่าวว่า แม้ว่าในสมัยพุทธกาลจะยังไม่มีผู้นำคำว่าพัฒนาสังคมมาใช้ แต่ในภาคปฏิบัติสังคมมนุษย์สามารถพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับ นับตั้งแต่มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์จนหลังประวัติศาสตร์และกระทั่งในปัจจุบัน ดังที่ปรากฏหลักฐานทางวิชาการว่า การประกาศพระศาสนาของพระพุทธเจ้าทำให้มีการพัฒนาสังคมอย่างเป็นรูปธรรมเกิดขึ้นหลายด้าน เช่น ด้านการศึกษาทำให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา เพราะที่ทรงเปิดโอกาสให้คนทุกระดับสามารถบวชและศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้เท่าเทียมกัน หรือด้านสิทธิสตรี ทำให้สตรีมีสิทธิในการปฏิบัติศาสนกิจได้เท่าเทียมบุรุษ เพราะว่าการที่ทรงอนุญาตให้สตรีบวชในพระพุทธศาสนา จัดเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในสมัยพุทธกาล เนื่องจากศาสนาพราหมณ์ซึ่งเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่นับถือในสมัยนั้น มีข้อกำหนดว่า คัมภีร์พระเวทจะศึกษาได้เฉพาะชนชั้นสูง คือ กษัตริย์และพราหมณ์เท่านั้น สำหรับสตรีนั้นแม้ว่าจะเป็นชนชั้นสูงก็ห้ามศึกษาพระเวทและประกอบพิธีกรรม เป็นต้น

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาให้คนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ มีความสามารถสูง สามารถใช้สติปัญญาตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง และปัญหา

อันเกี่ยวกับส่วนรวมได้ และพัฒนาคนให้มีทักษะสามารถดำเนินกิจการของสังคมได้โดยสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นคนและกำลังคน

2.3.3 หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชน

การทำงานกับประชาชนมิใช่ทำให้ประชาชน เพราะฉะนั้น กิจกรรมใดๆ ที่จะดำเนินงานในชุมชนนั้นจะต้องเป็นกิจกรรมที่มาจากกรณีริเริ่มของประชาชน ประชาชนเป็นเจ้าของบทบาทของ ผู้ปฏิบัติงานพัฒนานั้นเป็นผู้กระตุ้น ชี้นำให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหาหรือหาทางสนองความต้องการของตนแล้วร่วมกันทำงานตามที่คิดขึ้นมาแล้วนั้น การเข้าไปทำงานกับประชาชน ในลักษณะนี้ ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาจะต้องเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ กระทำตนให้เป็นที่เชื่อถือของประชาชนในชุมชนและต้องทำงานอย่างมีหลัก งานจึงจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักวิชาการได้กล่าวถึง “หลักการพัฒนาชุมชน” ไว้อย่างกว้างขวาง ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกเพื่อนามาประกอบการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

บุญธรรม เทศนา (2540, หน้า 250) ได้กล่าวว่า ส่วนประกอบที่สำคัญของการพัฒนาต้องมีการวางแผนในการพัฒนาชุมชน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. การวางแผนพัฒนาชุมชนต้องมีการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงของสภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ ความต้องการและปัญหาของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ เป็นสำคัญ
  2. การวางแผนพัฒนาชุมชนต้องอยู่บนพื้นฐานความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชนทั้งนี้ต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของประชาชนก่อน
  3. การวางแผนพัฒนาชุมชนในเรื่องการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของประชาชนนั้น ให้พิจารณาที่จำนวนของประชาชนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการที่ต้องการยังไม่ได้รับการตอบสนองประกอบเป็นสำคัญ
  4. การวางแผนพัฒนาชุมชนต้องคำนึงถึงค่านิยม ความเชื่อ ข้อห้าม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ด้วย
  5. การวางแผนชุมชนต้องเริ่มจากสิ่งที่ประชาชนมีอยู่และสิ่งที่ประชาชนมีความรู้อยู่แล้ว
  6. การวางแผนพัฒนาชุมชนต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนให้สอดคล้องกับความสนใจและความพึงพอใจของประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ
  7. การวางแผนพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องมีโครงการย่อย ๆ รองรับหลาย ๆ โครงการเพื่อแปลงแผนที่มีลักษณะเป็นนามธรรมไปสู่การปฏิบัติที่มีความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน
  8. การวางแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพจำเป็นต้องเสริมสร้างให้ประชาชนในชุมชนเกิดการเรียนรู้และความเชื่อมั่นในการพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง
  9. การวางแผนพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องใช้การประสานสัมพันธ์กับผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับและทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างราบรื่น
  10. การวางแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพ จำเป็นต้องชี้ให้เห็นแนวทางการประเมินผลได้ทุกระยะ ได้แก่ ระยะก่อนดำเนินงาน ระหว่างดำเนินงาน และระยะหลังดำเนินงาน
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541, หน้า 5-26)** ได้เสนอแนะและอธิบายหลักการพัฒนาชุมชนไว้ ซึ่งจำแนกไว้ 10 ประการ ดังต่อไปนี้

1. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอน คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมประเมินผล ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลการพัฒนา ทั้งในรูปของบุคคล กลุ่มและองค์กรอย่างแท้จริง และด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่ด้วยความเกรงใจหรือถูกบังคับ การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นหลักการพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน เพราะเป็นการสร้างความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง มองเห็นและตระหนักถึงศักยภาพหรือพลังความรู้ ความสามารถของตนเอง เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและงานพัฒนาชุมชน (Sense of belonging) สามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนของตนได้สำเร็จ และนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

2. หลักการพึ่งตนเองของชุมชน จุดมุ่งหมายสูงสุดของการพัฒนา คือ การพึ่งตนเองของประชาชน (Self-reliance) ตามศักยภาพหรือพลังความสามารถที่มีอยู่ในชุมชนทั้งศักยภาพของคน ทรัพยากร และสิ่งต่าง ๆ ให้ประชาชนมีความสามารถในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง เพราะเป็นผู้รู้สภาพความเป็นจริงของปัญหาในชุมชนมากกว่าผู้อื่น เป็นผู้เกี่ยวข้องกับชุมชนมากกว่าผู้อื่น และต้องดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนมากกว่าผู้อื่น การพึ่งตนเองได้ของชุมชนเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล และเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชน เพราะศักยภาพสูงสุดของชุมชน ก็คือ การพึ่งตนเองในด้านต่าง ๆ โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือหรือพึ่งพาชุมชนอื่น ๆ อีกต่อไปนั่นเอง ดังนั้น รัฐบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ จึงควรตระหนักในหลักการพัฒนาชุมชนข้อนี้ เนื่องจากปัญหาประการหนึ่งที่เกิดขึ้น คือการเข้าไปให้ความช่วยเหลือชุมชนมากเกินไปจึงเกิดความเคยชิน ไม่สามารถพึ่งตนเองได้

3. หลักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มนั้น การพัฒนาชุมชนเป็นกิจกรรมที่เป็นของส่วนรวม ไม่ใช่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การทำงานร่วมกันของประชาชนในรูปของกลุ่มและองค์กร จึงเป็นหลักการของการพัฒนาชุมชนที่สำคัญประการหนึ่ง กลุ่มและองค์กรเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงานพัฒนาชุมชน เป็นแหล่งกลางของการร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมมือปฏิบัติและร่วมกันรับผิดชอบ กลุ่มและองค์กรยังเป็นแหล่งฝึกกำลังหรือความรู้ ความสามารถของชุมชนทำให้เกิดศักยภาพหรือพลังในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ทั้งยังส่งเสริมหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และหลักการพึ่งตนเองของประชาชนที่กล่าวมาแล้วให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ต่อไปอีกด้วย นอกจากนี้ กลุ่มและองค์กรยังช่วยให้เกิดความมั่นใจว่าการพัฒนาชุมชนจะไม่ประสบความล้มเหลว เพราะถึงแม้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสบปัญหาและไม่เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนา แต่กลุ่มและองค์กรยังคงมีอยู่ สามารถดำเนินงานพัฒนาต่อไปได้อีก

4. หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ ผู้นำในการพัฒนาชุมชนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีบุคลิกภาพเด่นเป็นพิเศษ เป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลในชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและที่ไม่เป็นทางการ ทั้งที่ได้รับการแต่งตั้ง และได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้นำกลุ่ม หรือคนอื่น ๆ เพื่อร่วมกันดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย ผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชุมชน เพราะเป็นผู้ที่ประชาชนในชุมชนเคารพนับถือ สามารถชักจูงและก่อให้เกิดความศรัทธาในหมู่ประชาชนได้ จึงมีลักษณะเป็นตัวเชื่อมประชาชนกับผู้ที่เกี่ยวข้องในงานพัฒนาชุมชน เป็นผู้มีบทบาทในการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มขึ้นในชุมชน ผู้นำชุมชนจึงเป็นหลักอันสำคัญในการพัฒนาชุมชน ดังนั้น การค้นหาและการพัฒนาผู้นำจึงเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. หลักการประสานงาน การพัฒนาชุมชนมีบุคคลกลุ่มและองค์กรเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้หลักการประสานงานเป็นหลักการที่สำคัญอีกประการหนึ่ง การประสานงานเป็นเรื่องเกี่ยวกับการประสานคน ประสานทรัพยากร ประสานแผนและโครงการ ประสานผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอันเป็นการร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งการพัฒนาสิ้นสุดลง การประสานมีทั้งลักษณะที่แบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบและร่วมมือกันรับผิดชอบในกิจกรรมร่วมกัน ทำให้การพัฒนาชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ เป็นไปตามลำดับ ไม่ซ้ำซ้อน ประหยัดแรงงาน ทรัพยากร และเวลา

6. หลักการเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ประชาชนยอมรับและนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน วัฒนธรรมเกิดจากการกระทำหรือผลงานของมนุษย์ทั้งที่เป็นวัตถุ เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ และที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น วัฒนธรรมบางอย่างอาจจะ เป็นภูมิปัญญาของชุมชน คือ เกิดจากชาวบ้านในชุมชนเอง วัฒนธรรมในแต่ละชุมชนอาจเหมือนหรือแตกต่างกันไปจากชุมชนอื่นก็ได้ แต่มีลักษณะร่วมกันประการหนึ่ง คือ มีความสำคัญต่อการทำกิจกรรมของประชาชนในชุมชน การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากน้อยเพียงใด และจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้น ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ความเข้าใจใน วัฒนธรรม และวิธีการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนนั่นเอง

7. หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน ปรัชญาและความคิดของระบบประชาธิปไตยกับ ปรัชญาและแนวความคิดของการพัฒนาชุมชน มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ให้ความสำคัญแก่ ประชาชนให้ประชาชนมีสิทธิ อิสระภาพ เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ ในการดำรงชีวิตตามที่ กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น หลักการพัฒนาชุมชนประการหนึ่ง คือ หลักประชาธิปไตยในการ ดำเนินงาน กล่าวคือ กิจกรรมการพัฒนาชุมชนต้องเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อ ประชาชนในชุมชน ด้วยความสมัครใจไม่ใช่ถูกบังคับ เมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกันจะใช้เสียงข้างมาก ตัดสิน ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นได้เท่าเทียมกันมี ความสำคัญทัดเทียมกัน และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน เป็นต้น

8. หลักการสมทบ การพัฒนาชุมชนมุ่งที่จะให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยใช้ ประชาชนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ แต่ขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนนั้นมี ขีดจำกัด กล่าวคือมีขีดความสามารถในระดับหนึ่ง ไม่สามารถระดมมาใช้อีกต่อไปการสนับสนุน ช่วยเหลือจากภาครัฐบาลและภาคเอกชนที่อยู่นอกชุมชน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่การสนับสนุนและการ ฟังตนเองได้ของชุมชน ไม่ใช่พึ่งพารัฐบาลและองค์กรเอกชนตลอดไป ดังนั้น หลักการสมทบจึงเป็นการ สบทบระหว่างขีดความสามารถทั้งหมดที่ชุมชนมีอยู่กับการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลและองค์กร เอกชนต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพในการพัฒนาชุมชน

9. หลักการขยายผล การพัฒนาชุมชนมีโครงการและกิจกรรมการดำเนินงานหลาย โครงการและหลายกิจกรรม โครงการและกิจกรรมใดที่ประสบความสำเร็จแล้ว ความเป็นแบบอย่าง ให้กับโครงการและกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน ทั้งโครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ใน ชุมชนเดียวกัน และที่ดำเนินการอยู่ในชุมชนอื่น ๆ เพราะตัวอย่างของความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน และกระตุ้นให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธา ไม่ท้อถอยในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา และยังใช้เป็น

แนวทางในการปรับปรุงวิธีการพัฒนาที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จให้เหมาะสมและนำไปสู่ความสำเร็จในที่สุด หลักการขยายผลนี้ควรทำให้ชุมชนอื่น ๆ ได้รับความรู้ด้วยรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ซึ่งนอกจากเป็นผลดีต่อชุมชนอื่น ๆ แล้ว ยังสร้างความภาคภูมิใจให้กับประชาชนในชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา และนำไปสู่การพัฒนาอื่น ๆ ต่อไปอีกด้วย วิธีการขยายผลอีกอย่างหนึ่ง คือ การสร้างเครือข่ายชุมชน ซึ่งเป็นกรเชื่อมโยงชุมชนต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน เพื่อเรียนรู้กระบวนการพัฒนาชุมชนของกันและกัน และสนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกันจะทำให้การพัฒนาชุมชนแผ่ขยายออกไปได้อย่างรวดเร็วและมีพลังมากขึ้น

10. หลักการจัดการชุมชน คือ คนในชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเองและชุมชน ได้มีความสามารถในการวางแผนงานและโครงการ สามารถจัดกระบวนการหรือเตรียมการเพื่อดำเนินการตามแผนงานและโครงการได้ มีทักษะในการดำเนินการตามแผนและโครงการ และสามารถทำการประเมินผลงานได้ด้วยตนเอง หลักการจัดการชุมชน เป็นหลักการสำคัญที่สนับสนุนส่งเสริม

หลักการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอีกด้วย หลักการพัฒนาชุมชนอยู่ที่ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในชุมชนทั้งทางวัตถุและจิตใจเป็นการพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และต้องตรงกับความต้องการของประชาชนที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของตนให้ดีกว่าเดิม โดยการดำเนินการเองของคนที่อยู่ในชุมชน หรือใช้วิธีการกระตุ้นให้ริเริ่มเองดำเนินการเอง การมีส่วนร่วมโดยบุคคลทุกหมู่เหล่าไม่ว่าจะเป็นเด็ก สตรี เยาวชนก็ควรจะได้รับการยอมรับในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยรัฐบาลและเอกชนเข้ามาช่วยเหลืออย่างจริงจังในสิ่งที่เกินความสามารถของชุมชนเอง การพัฒนาในระดับท้องถิ่น ต้องสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางในการพัฒนาระดับประเทศด้วย

ในการพัฒนาชุมชนในแต่ละโครงการแต่ละครั้งนักพัฒนามักจะนำหลักการต่าง ๆ มาใช้ชุมชนเกือบทุกหลักการเพียงแต่เน้นแต่ละหลักการต่างกันเท่านั้น และโดยทั่วไปแล้วสิ่งที่นักพัฒนาละเลยไม่ได้ คือ หลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอนเท่าที่จะเป็นไปได้ของคนในชุมชนที่ต้องช่วยตนเองก่อนที่จะได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่การรับรู้ปัญหาจนกระทั่งถึงการแก้ปัญหาโดยคนในชุมชนนั่นเอง

พานี อนันตชัย (2542, หน้า 8-10) ได้กล่าวว่า วิธีการพัฒนาชุมชนเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในทางที่ดีขึ้นนั้น มีวิธีการที่สำคัญอยู่ 2 วิธี คือ การให้การศึกษาแก่ชุมชน และการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มเพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้ด้วยตนเองเพื่อประโยชน์ของกลุ่มเป็นสำคัญอันเป็นผลให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในชุมชน วิธีการทั้ง 2 คือ

1. การให้การศึกษาแก่ชุมชน การให้การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลสามารถพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ ทศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ทั้งของตนเองและสังคม ซึ่งอาจจะได้รับการถ่ายทอด การเรียนรู้ หรือได้จากประสบการณ์ การศึกษาจึงเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้บุคคลพัฒนาตนเองและสังคมให้เจริญก้าวหน้าได้

2. การจัดกลุ่มและพัฒนากลุ่ม กลุ่มกับงานพัฒนาชุมชนเป็นของคู่กัน หากไม่มีการรวมกลุ่มก็ไม่มีการพัฒนาชุมชนทั้งนี้เพราะกลุ่มช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความคิดของประชาชนด้วยการทำงานร่วมกันในการปรับปรุงการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น

สุรสิทธิ์ วิทยาธิรัฐ (2549, หน้า 25) ได้กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน มีความเป็นมา ปรัชญา แนวความคิด ความหมายที่เป็นของตนเองซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในกำหนดลักษณะของการพัฒนาชุมชน ได้ดังนี้

1. เป็นการดำเนินงานโดยและใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ ไม่พึ่งพาบุคคลหรือทรัพยากรนอกชุมชน
2. เป็นการร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน คนในชุมชนกับหน่วยงานของรัฐหรือคนในชุมชนกับภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ
3. การเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมาย หรือทิศทางสามารถควบคุมได้
4. เกิดจากความตั้งใจและการกระทำของมนุษย์ ตามแผนและโครงการที่กำหนดขึ้นไม่ให้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
5. เป็นการพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชน ให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเอง บุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและชุมชนให้ได้มาตรฐานตามที่ต้องการ
6. เป็นกระบวนการในการศึกษา โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชุมชน ให้มีคุณภาพและความพร้อมในการพัฒนา
7. เป็นกระบวนการจัดองค์กรหรือกลุ่ม เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นกรณีกำลังของคนในชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดศักยภาพของชุมชนและนำมาใช้ในกรพัฒนาชุมชนได้
8. เป็นการนำกลวิธีหรือวิธีการต่าง ๆ มาใช้
9. มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชนเป็นของชุมชน ดำเนินการโดยคนในชุมชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน เป็นการให้สิทธิเสรีภาพ อิสระภาพ เสมอภาค ในชุมชน และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดวิธีการดำรงชีวิตของตนเองและชุมชนได้ด้วยตนเอง

จิรพรธณ กาญจนจิตรรา (อ้างใน งบปลัดสิทธิศักดิ์ เกียนยา (แซ่ไคว้), 2554, หน้า 44-45) ได้ให้ข้อเสนอไว้ว่า การพัฒนาชุมชนอยู่ในระยะขั้นการทดลอง คือเป็นเรื่องของแนวความคิด และปรัชญาที่เพิ่งเกิดขึ้นเท่านั้น ยังไม่เกิดทฤษฎีพัฒนาชุมชนนั้น ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงเป็นเพียงหลักการ ซึ่งนอกจากจะยึดหลักขององค์การสหประชาชาติแล้วควรรยึดหลักการในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนดังต่อไปนี้

1. ต้องมีแบบแผน วิธีการที่แน่นอนและมีเหตุผล
2. ใช้หลักการให้การศึกษากับประชาชน โดยเน้นการเรียนรู้ด้วยการฝึกหัดทำจริง และให้ประชาชนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ
3. การดำเนินงานควรจะมีมุ่งทำงานกับกลุ่มคนมากกว่าที่จะทำงานกับรายบุคคลรวมทั้งการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่มีความชำนาญเฉพาะ ไม่ควรจะทำให้สำเร็จเพียงหน่วยงานเดียว
4. ต้องมีความรู้เกี่ยวกับค่านิยมของสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนที่จะพัฒนาเป็นอย่างดี
5. การพัฒนาควรจะมีดำเนินการให้ครอบคลุมทั้งชุมชน
6. เป้าหมายของการพัฒนาจะต้องแสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่สมาชิกในชุมชนนั้นจะได้รับและจะต้องเป็นสิ่งซึ่งสมาชิกและผู้นำในชุมชนนั้นมีความต้องการด้วย

7. การดำเนินงานในขั้นต้น ควรจะมีการนำทฤษฎีและสร้างแนวความคิดร่วมโดยวิธีการ สาทิตและทดลองให้เห็นจริงจึงเสียก่อนที่จะขยายโครงการออกไปอย่างกว้างขวาง

8. ชุมชนจะต้องเป็นตัวการที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ต้องใช้หลักการรวมกลุ่ม ประชาชนให้เกิดพลังกลุ่มที่ถาวร เพื่อเป็นตัวจักรกลในการดำเนินโครงการพัฒนา

9. การพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มต้นโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้นไม่ว่าจะเป็นวัสดุ อุปกรณ์ หรือบุคคล

10. ขบวนการพัฒนาชุมชนจะต้องเป็นสิ่งที่สมาชิกในชุมชนนั้นเห็นว่าถูกต้องทุกขั้นตอน และเป็นที่ยอมรับของประชาชนและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องและโครงการต้องสนองความต้องการ ของประชาชนมากที่สุด

11. ต้องใช้เวลาในการดำเนินงาน เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้ หันมายอมรับสิ่งใหม่ๆ หรือวิธีการใหม่ที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตต้องค่อยๆ ทำไม่ควรเร่งรัด จนเกินไปและควรจะเริ่มจากสิ่งที่ประชาชนคุ้นเคยอยู่แล้วไปสู่เรื่องใหม่ ๆ

12. ผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือนักพัฒนาชุมชนจะต้องทำตัวให้เป็นที่เคารพนับถือของ สมาชิกในชุมชน และในขณะเดียวกันต้องพยายามหลีกเลี่ยงไม่ทำตัวของเขาให้เป็นบุคคลที่ขาดไม่ได้ ในการพัฒนา พยายามมอบความรับผิดชอบการดำเนินงานให้ประชาชนมากที่สุด ไม่ควรถือว่าเป็น โครงการของทางราชการ

พัฒน์ สุจางง (อ้างใน องปัดตสิทิสักดิ์เถียนยา (แซ่ไค้ว), 2554, หน้า 45-46) ได้เสนอว่า การพัฒนาชุมชนควรมีหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ยึดถือประชาชนเป็นหลัก โดยยึดถือเอาความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของประชาชน และความร่วมมือน่าสนใจของประชาชนเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการที่จะเป็นไปเพื่อการช่วยเหลือตนเองได้ ในบ้านปลาย

2. ยึดทรัพยากรของชาวบ้านเป็นหลักในการพัฒนาทั้งคน วัตถุ และสถาบันทางสังคม

3. ยึดหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน คือ แผนหรือโครงการพัฒนาชุมชน จะต้องมาจากประชาชนในชุมชน จะต้องไม่เป็นการบังคับให้ประชาชนเข้ามาร่วมกิจกรรม แต่ต้องให้ประชาชน เข้าร่วมด้วยความสมัครใจ

4. หลักการปกครองตนเอง ต้องส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเองในรูปของ สถาบันทางสังคมตามกลุ่มอาชีพ วัย เพศ โดยที่ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการเอง

5. หลักการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ โดยทำหน้าที่เป็นกลางในการประสานงานที่จะ นำบริการต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนไปสู่ชุมชน

6. การพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มต้นจากสิ่งที่ทำได้ง่ายก่อนแล้วจึงค่อย ๆ ไปสู่งานที่ทำได้ยาก ขึ้นเป็นลำดับ

7. การเปลี่ยนแปลงในชุมชนต้องคำนึงถึงสิ่งง่าย ๆ ในชีวิตคน เช่น ให้เริ่มต้นในกลุ่มคนที่ ยอมรับ หรือแนะนำได้ง่ายก่อนไปสู่ด้านอื่นๆต้องอาศัยอ้างอิงในสิ่งที่ชาวบ้านรู้และเคยชินอยู่แล้ว

8. ยึดถือวัฒนธรรมเป็นหลัก การพัฒนาชุมชนจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม ศาสนา ความเชื่อ เป็นต้น จึงทำให้เกิดการยอมรับและนำไปสู่ การพัฒนาชุมชนได้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (อ้างใน พระมหานพพล กนตสีโล (สายสินธุ์), 2554, หน้า 81) ได้กล่าวถึงหลักการพึ่งตนเอง เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอาจจะแยกแยะโดยยึดหลักสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเอง มีจิตใจสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตเอื้ออาทร ประณีประนอมเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
2. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นอิสระ
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน
4. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องความต้องการ และสภาพแวดล้อม
5. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีกลดรายจ่ายในเวลา เช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือจะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญและยึดหลัก พออยู่ พอกิน

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (อ้างใน พระครูวิมลจินดากร (มาลัย อาทิจโจ), 2555, หน้า 46-47) ได้เสนอแนะวิธีการพัฒนาชุมชนไว้ 7 วิธีการ คือ

1. การให้การศึกษอบรมแก่ประชาชนที่มีการศึกษาดำเนินความคิตรีเริ่มสร้างสรรค์โดยกระบวนการให้การศึกษอบรม พัฒนาความรู้ ความคิด เฉลียวฉลาด อันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์แต่สิ่งที่ดีงามซึ่งได้จากการศึกษอบรม
2. การจัดตั้งกลุ่มและพัฒนากลุ่มหรือองค์กรของประชาชนให้เป็นผู้พร้อมที่จะรับและร่วมปฏิบัติในสิ่งเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ อันเกิดจากการพัฒนาอยู่เสมอ รวมพลังความคิด แรงกาย แรงใจ และวัสดุ เงินทุน เพื่อรวมกันเป็นกลุ่มขึ้น และเป็นองค์กรสร้างพลังการคิด ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบต่อกัน อันเป็นการสร้างความเชื่อมั่นร่วมกันในหมู่ประชาชนเป็นตัวของตัวเองในที่สุด
3. การสรรหาและพัฒนาผู้นำของชุมชน การจัดตั้งกลุ่มของประชาชนขึ้น เพื่อบริหารงานและคิดสร้างกิจกรรมและแนะนำกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มออกให้เกิดประโยชน์ โดยต้องมีผู้นำและผู้ปฏิบัติงานอย่างเป็นกิจจะลักษณะ เป็นผู้นำที่ดีและเข้มแข็งสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้านบริการและนำความคิดประชาชนแทนเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เป็นอย่างดี
4. การส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐออกไปปฏิบัติงานอย่างเป็นมิตรกับประชาชนในชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐควรทำหน้าที่เป็นเพื่อนคู่คิด คอยแนะนำแก้ไขปัญหาต่างๆ ในการคิตรีเริ่ม การแสวงหาพลังมวลชน กระตุ้น เร่งเร้าให้ประชาชนมีความคิตรีเริ่ม และกล้าคิด มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชนของตนเองได้
5. การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน การพัฒนาชุมชนเชื่อมั่นว่าการเริ่มต้นที่ดี ช่วยให้ทำงานสำเร็จไปแล้วครั้งหนึ่ง และการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาชุมชนนั้นไม่ควรจะล้มเหลวเพราะจะเป็นการทำลาย แรงบันดาลใจ ความกล้ากระตือรือร้นในการทำงานของประชาชน ดังนั้นการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชุมชนควรต้องมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและตระหนักในปัญหามากขึ้น ดังนั้นก่อนลงมือทำโครงการพัฒนาจะต้องมีการสำรวจ

ข้อมูลเบื้องต้นในทุก ๆ ด้านของชุมชน และข้อมูลแต่ด้านให้ประชาชนและผู้ที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบรับรู้อย่างใกล้ชิดเพราะประชาชนและผู้ที่มีส่วนร่วมได้รับรู้ปัญหาด้วยตัวของเขาเอง

6. การวางแผนและวางโครงการ การพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องมีการวางแผนอย่างมีระบบ และมีหลักวิชาการ การนำแผนออกปฏิบัติโดยจัดทำเป็นแผนโครงการต่างๆ และการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงเน้นการวางแผน วางโครงการขึ้นโดยประชาชนตามสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน และทางฝ่ายรัฐบาลจะต้องมีการวางแผนจากเบื้องบนแล้วต้องมีการวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับแผนของประชาชนเป็นสำคัญ

7. การประสานงานและการร่วมมือในการปฏิบัติงาน การพัฒนาชุมชนไม่ใช่เป็นงานของประชาชนหรือหน่วยงานของรัฐคนใดคนหนึ่ง หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เนื่องจากกิจกรรมที่จะต้องพัฒนาในชุมชนนั้นมีมากมาย จะต้องทำให้การประสานสอดคล้องเกื้อกูลกัน ดังนั้นการประสานงานทั้งทางวิชาการ บุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในโครงการจึงมีความจำเป็นและสำคัญ ในโครงการและการนำโครงการออกปฏิบัติและขั้นตอนต่างๆ ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลทุกคนทุกหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องให้ความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบและความถนัดของตน เพื่อให้การวางแผน การปฏิบัติออกมาให้เกิดความรัดกุมและรับรู้ร่วมกันจากการมีส่วนร่วมทุกฝ่าย

องค์การสหประชาชาติ (UN. Development of Economic and Social Affair) (1960, pp. 8-13) ได้กำหนดหลักการพัฒนาชุมชน มี 10 ประการ คือ

1. การพัฒนาชุมชนต้องตอบสนองความต้องการอันแท้จริงของประชาชนในชุมชน ด้วยการริเริ่มจากประชาชน และเริ่มต้นจากโครงการง่ายไปสู่โครงการที่ยากขึ้น
2. การพัฒนาชุมชนมีลักษณะเป็นโครงการอเนกประสงค์ ต้องอาศัยความร่วมมือของนักวิชาการหลายสาขา และผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย
3. การพัฒนาชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงเจตคติของประชาชนไปพร้อม ๆ กับกิจกรรมด้านอื่น ๆ
4. การพัฒนาชุมชนต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่เพื่อเป็นการสร้างพลังชุมชนและองค์กรของประชาชนขึ้น
5. การพัฒนาชุมชนต้องค้นหา และพัฒนาผู้นำชุมชนในด้านต่าง ๆ ตามลักษณะของกิจกรรมและความจำเป็นของแต่ละชุมชน
6. การพัฒนาชุมชนต้องยอมรับในสภาพ บทบาทของสตรี และเยาวชนเปิดโอกาสให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้มากที่สุด เพราะสตรีและเยาวชนมีผลต่อการขยายตัวของงานและการรับช่วงของงานพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี
7. การพัฒนาชุมชนของประชาชนจะประสบความสำเร็จอย่างเต็มที่ ถ้าหากรัฐบาลมีความพร้อมและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง
8. การพัฒนาชุมชน ต้องมีนโยบายและการวางแผนตั้งแต่ระดับประเทศถึงระดับท้องถิ่น โดยการบริหารงานทุกระดับจะต้องมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง
9. การพัฒนาชุมชนต้องสนับสนุนให้องค์กรของภาคเอกชน องค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย

10. การพัฒนาชุมชนต้องมีการวางแผนให้เกิดการพัฒนาพร้อม ๆ กัน ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติหรือระดับประเทศ

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องอาศัยการวางแผน ในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ และตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ในการวางแผนพัฒนาต้องมีโครงการหลาย ๆ โครงการ ในการรองรับเพื่อให้สามารถนำไปพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น การพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในทุกๆ ระยะ กล่าวคือ ระยะก่อนดำเนินงาน ระหว่างดำเนินงาน และระยะหลังดำเนินงาน

2.3.4 องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน

นักวิชาการได้กล่าวถึง “องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน” ไว้อย่างกว้างขวาง ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกเพื่อนำมาประกอบการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

สนธยา พลศรี (2550, หน้า 106-107) ได้กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ

1. คนในชุมชน คนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของการพัฒนาชุมชน เนื่องจากการพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาของคน โดยความร่วมมือกันของคนและเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนโดยตรง ทั้งที่เป็นบุคคล กลุ่มและองค์กรต่าง ๆ
2. ทุนของชุมชน ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจและทุนสิ่งแวดล้อม ทุนทางสังคม ได้แก่ คุณภาพของคน การจัดระเบียบทางสังคม สถาบันทางสังคม กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม เทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นต้น ทุนทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพผลิตภัณฑ์ รายได้ แหล่งทุนของชุมชน ทุนสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ป่าไม้ แร่ธาตุ ภูเขา แม่น้ำลำคลอง น้ำตก หาดทราย เป็นต้น ทุนเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ
3. วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เช่น วัสดุสำนักงาน วัสดุก่อสร้างเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ยานพาหนะ เครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นต้นวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ต้องมีคุณภาพเหมาะสม ทันสมัยและเพียงพอกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่กำหนดขึ้น
4. ยุทธศาสตร์หรือวิธีการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีหลายวิธีการ เช่น การให้การศึกษาดูแบบ การจัดระเบียบชุมชน การสร้างผู้นำ การสร้างกลุ่มและองค์กร การวางแผนและโครงการ การประสานงาน เป็นต้น ยุทธศาสตร์เหล่านี้เมื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนต้องเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับชุมชนจึงจะเป็นประโยชน์และสนับสนุนการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ
5. กระบวนการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดำเนินงาน คือ การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ชุมชน การวางแผนและโครงการ การดำเนินงาน การประเมินผล และการทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ซึ่งต้องดำเนินงานไปตามลำดับตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ
6. การสนับสนุนช่วยเหลือจากรัฐบาลและภาคเอกชน เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือเฉพาะในสิ่งที่มีความจำเป็น เกินขีดความสามารถของชุมชน หรือเพื่อกระตุ้นเร่งเร้าให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา
7. การบริหารและจัดการที่ดี เป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับบุคคล กลุ่มองค์กร การเงิน เวลา พลัง ทรัพยากร อาคารสถานที่ เป็นต้น ให้มีประสิทธิภาพ

8. นักพัฒนาชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นเตือน จูงใจ ประสานงาน ระดมพลังหรือศักยภาพของชุมชนมาใช้ในการพัฒนา

9. การประสานงาน เพื่อเชื่อมประสานบุคคล กลุ่มและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนให้ดำเนินกิจกรรมสอดคล้องกันเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้

10. ผลของการพัฒนา เป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานพัฒนาชุมชนซึ่งทำให้คนที่ร่วมการพัฒนา มีขวัญและกำลังใจที่ดี มุ่งมั่นที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จต่อไป

จิรพรรณ กาญจนจิตรา (อ้างใน งบปลัดสิทธิศักดิ์ เกียนยา (แซ่ไคว้), 2554, หน้า 49-50) ได้กล่าวว่า ในการพัฒนาชุมชนมีองค์ประกอบที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละองค์ประกอบล้วนมีความสำคัญในที่จะกล่าวไว้ 10 ประการ คือ

1. การพัฒนาชุมชน คือ การพยายามที่จะยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชนภายในชุมชนให้ดีขึ้นหรืออาจจะกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้คนหรือชุมชนนั้นมีความเจริญขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทั้งนี้หมายถึง การทำให้คนในชุมชนนั้นมีความกินดีอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากราษฎรเองโดยราษฎรจะต้องช่วยด้วยตนเองในการพัฒนาด้วยการเข้ามาคิดพิจารณาตัดสินใจและดำเนินการด้วยตนเองบนพื้นฐานของความสมัครใจ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาชุมชนมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ตัวประชาชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาทุกสายต้องการให้ประชาชนมีทักษะ มีความรับผิดชอบที่จะช่วยเหลือตนเอง

2. การพัฒนาชุมชนมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมหรือเป็นลักษณะทางกายภาพตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชน การประพฤติปฏิบัติแบบเก่า ๆ ของชุมชนนั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างด้วยกัน ด้วยวิธีการให้การศึกษแก่ประชาชนโดยเน้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและแนวความคิดให้ถูกต้อง

3. การดำเนินงานจะต้องสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน ทั้งนี้หมายถึงว่ากิจกรรมใดๆ ที่จะนำไปส่งเสริมให้ประชาชนรับปฏิบัติ จะต้องเป็นกิจกรรมที่ประชาชนมีความต้องการอยู่แล้ว หรือเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของประชาชน และสามารถทำให้ประชาชน รู้สึกรู้สีกต้องการได้

4. การพัฒนาชุมชนจะต้องใช้หลักการยั่วยุ เร่งเร้า ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความคิด ริเริ่ม และรู้จักวิธีช่วยตนเองโดยพลังกลุ่มคน ตลอดจนการดำเนินการไปตามโครงการพัฒนานั้น

5. ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นเตือน ยั่วยุและส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทเกิดความคิดริเริ่มขึ้น

6. แผนงานพัฒนาที่อาศัยความร่วมมือระหว่างประชาชนกับประชาชน และประชาชนกับหน่วยงานของรัฐบาล และองค์การอาสาสมัครเอกชน

7. รัฐบาลหรือแหล่งให้ความช่วยเหลือจากภายนอก จะให้ความช่วยเหลือเฉพาะสิ่งใดสิ่งใดที่ความสามารถที่ชุมชนหรือราษฎรจะจัดหามาได้เอง เช่น ความรู้ทางวิชาการ วัสดุ และเงินเท่าที่จำเป็น

8. จะต้องมีการรวบรวมผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน มิใช่ดำเนินการแต่เพียงหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใด เพราะปัญหาของชุมชนอยู่นอกเหนือความสามารถของหน่วยงานหนึ่ง

หน่วยงานใด โดยเฉพาะและการที่จะพัฒนาชุมชนให้ได้ผลจะต้องเป็นการพัฒนาโดยมุ่งประชาชนเป็นหลัก ดังนั้นจึงใช้หลักการที่เรียกว่าการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ คือ มุ่งที่จะพัฒนาทุก ๆ ด้าน ไม่ใช่เพียงด้านใดด้านหนึ่งด้านเดียว

9. ขบวนการพัฒนาชุมชน จะต้องพิจารณาถึงสังคม ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นหลัก

10. วิธีการพัฒนาชุมชนโดยอาศัยหลักการและแนวทางระบอบประชาธิปไตยเป็นพื้นฐานในการดำเนินการ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนนั้นสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะต้องประกอบด้วยหลายส่วนด้วย เช่น คนในชุมชน ทุนของชุมชน กระบวนการพัฒนา ผลของการพัฒนา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้การพัฒนาชุมชนนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ กล่าวคือ คนในชุมชน ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนา ทุนของชุมชน การที่จะพัฒนาชุมชนต้องมีทุนในการพัฒนาจะนำไปสู่ความสำเร็จ แต่ต้องมีกระบวนการในการที่จะพัฒนาชุมชนด้วย แล้วจะนำไปสู่ผลสำเร็จของการพัฒนาชุมชน

2.4 บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน

สภาพปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความเจริญมีมากขึ้น ยิ่งความเจริญมีมากขึ้น ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวของสังคมที่เป็นเหตุให้การเพิ่มขึ้นของประชากรที่รวดเร็ว และปัญหาต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นเป็นเงาตามตัว สังคมมนุษย์ต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก แม้แต่พระสงฆ์เองก็ต้องมีการปรับตัวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมก็เพิ่มมากขึ้น

2.4.1 บทบาทของพระพุทธศาสนาต่อสังคม

บทบาทของพระสงฆ์มีต่อสังคมนานับการ ซึ่งพระสงฆ์ได้มีการช่วยเหลือสนับสนุนและพัฒนาสังคมไว้หลายด้าน ซึ่งได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

ประเวศ วะสี (2540, หน้า 1-2) ได้กล่าวว่า ในครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงเป็นบุคคลที่ทรงความรู้ในทุกเรื่องมากที่สุดไม่มีผู้ใดเสมอเหมือน ทรงความรู้ทั้งในเรื่องมนุษย์ เรื่องสังคม และเรื่องสิ่งแวดล้อม อย่างละเอียดในแต่ละเรื่องและความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของเรื่องทั้งสาม ดังที่ทรงได้รับการสรรเสริญว่าเป็นสัพพัญญูหรือผู้สรรพรู้หรือทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ การที่ทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่างจึงทรงเป็นครูของมนุษย์และเทวดา ทรงสามารถแนะนำสั่งสอนทุกคนทุกเรื่องตั้งแต่ชวานา พ่อค้า คฤหบดี ขุนนาง ไปจนถึงพระราชการที่ทรงรอบรู้และสามารถเป็นครูของคนทั้งหลายมีความสำคัญยิ่งนัก แม้เทวดาพระอินทร์ พระพรหม ยังมาแสดงความเคารพต่อพระองค์ แสดงว่ามนุษย์ที่ทรงความรู้สั่งสอนคนได้มีความสำคัญ ยิ่งกว่าเทพ พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่ยกย่องศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่เรียนรู้จนทรงความรู้ และท่านจันจันค์ ทองประเสริฐ ได้กล่าวว่า ในปัจจุบันพุทธศาสนาได้ประดิษฐานมั่นคงในประเทศไทยและมีบทบาทต่อสังคม เศรษฐกิจและการเมืองมาโดยตลอด ในขณะเดียวกันก็ได้รับผลกระทบจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปด้วย แต่พุทธศาสนายังเป็นสถาบันทางสังคมที่เอื้ออำนวยให้สังคมดำรงอยู่อย่างเป็นปึกแผ่นมั่นคงมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และสังคมก็ได้อุปถัมภ์ศาสนาให้เจริญและเป็นที่ยอมรับนับถืออย่างกว้างขวาง

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2541, หน้า 15-19) ได้สรุปบทบาทของวัดในฐานะ ศูนย์กลางของสังคม ดังนี้

1. เป็นสถานศึกษา สำหรับชาวบ้านส่งกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระรับการศึกษา ทาง ศิลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่างๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น
2. เป็นสถานสงเคราะห์ ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตและศึกษาเล่าเรียนตลอดถึงผู้ใหญ่ที่ยากจนมาอาศัยเลี้ยงชีพ
3. เป็นสถานพยาบาลที่รักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิรัฐของคนสมัยนั้น
4. เป็นที่พักคนเดินทาง
5. เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ หย่อนใจ หาความรู้เพิ่มเติม
6. เป็นสถานบันเทิง ที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้านทั้งหมด
7. เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตของมนุษย์
8. เป็นศูนย์กลางของศิลปวัฒนธรรม ที่รวบรวมศิลปกรรมต่างๆ ของชาติตลอดจนเป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์
9. เป็นคลังวัสดุ สำหรับเก็บของใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกัน เมื่อมีงานวัด หรือยืมไปใช้เมื่อตอนมีงาน
10. เป็นศูนย์กลางการบริหารหรือการปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมา ประชุมกัน บอกแจ้งกิจกรรมต่างๆ (ในยามสงคราม อาจใช้เป็นที่ชุมนุมทหารด้วย)
11. เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือใช้บริการด้านพิธีกรรม อันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะเวลาต่างๆ ของชีวิต

การที่วัดกลายเป็นศูนย์กลางของสังคม ทำให้พระสงฆ์กลายเป็นผู้นำทางจิตใจ เป็นศูนย์รวมความร่วมมือ อาจเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่นการเป็นที่ประกอบพิธีกรรมพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้วิชาการต่างๆ เป็นที่ปรึกษาแนะนำชาวบ้านในปัญหาต่างๆ ได้และในฐานะเป็นศิษย์กับอาจารย์ทำให้สังคมไทยเชิดชูฐานะของพระสงฆ์ในสังคม คือ ความบริสุทธิ์ ความเสียสละบำเพ็ญผลประโยชน์และความเป็นผู้นำทางสติปัญญา

กรมการศาสนา (2542, หน้า 9) ได้สรุป บทบาทหน้าที่ของวัดในชุมชน ดังต่อไปนี้

1. เป็นศูนย์รวมของชุมชนในการจัดกิจกรรมและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
2. เผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางศาสนา
3. เป็นผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น หรือเป็นผู้นำ ในการเปลี่ยนแปลง
4. เป็นที่พึ่งของประชาชนทั้งด้านจิตใจและการให้การสงเคราะห์ยามเดือดร้อน

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2546, หน้า 21) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของวัดที่มีต่อสังคมไว้ดังนี้

1. วัดเป็นที่สงบร่มเย็น
2. วัดเป็นที่บ่มศิลาใจ
3. วัดเป็นแหล่งความรู้
4. วัดเป็นแหล่งชูธรรมะ
5. วัดเป็นแหล่งละอายมุข

6. วัดเป็นแหล่งปลูกปลูกใจ

7. วัดเป็นแหล่งให้บริการ

พระธรรมวราภัย (โอกาส นีรุตติเมธี) (2546, หน้า 164) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของวัดที่มีต่อสังคมไว้ ดังนี้

1. เป็นสถานที่ประพาศิทธธรรมจรรยาของพระภิกษุสามเณรและประชาชนผู้เคร่งครัด
2. เป็นสถานที่สำหรับประชาชนไปบำเพ็ญกุศล
3. เป็นดินแดนแห่งความสงบ คือเป็นที่อยู่ของผู้สงบเป็นดินแดนไปมาหาสู่ของผู้รักสงบ
4. เป็นสาธารณูปการที่ชาวบ้านได้อาศัยใช้สาธารณูปโภค เช่น ตักน้ำกินน้ำใช้ที่สระวัด
5. เป็นสถานศึกษาเล่าเรียนวิชาความรู้แทบทุกสาขาวิชาตั้งแต่ชั้นต่ำจนถึงชั้นสูง
6. เป็นสโมสรสถานหรือสมาคมที่ชุมนุมพักผ่อนหย่อนอารมณ์ของประชาชนทั่วไปในบางโอกาส
7. เป็นสุขศาลา โรงพยาบาลหรือแพทย์สถานที่พระบริการชาวบ้าน ผู้ป่วยใช้
8. เป็นสถานที่พึ่งพำนักของคนไร้ที่พึ่ง เช่น กำพ้อ อนุภทหรือประสพไฟไหม้ น้ำท่วม
9. เป็นที่พึ่งหลบลี้หนีภัยของคนที่ถูกภัยคุกคาม เช่น ภัยสงคราม หรือโรคภัยร้ายแรงคุกคาม
10. เป็นสถานที่พึ่งของผู้ตายและญาติของผู้ตาย
11. เป็นสนามเด็กเล่นหรือเล่นกีฬาของประชาชน
12. เป็นสถานที่พักของผู้เดินทาง เสมือนเป็นโรงแรมของประชาชนคนเดินทาง
13. เป็นสถานที่เปรียบเทียบคติความเสมือนหนึ่งเป็นโรงศาลวินิจฉัยเรื่องราวแก่ประชาชน
14. เป็นสถานที่พบปะกันแห่งชายหนุ่มหญิงสาวตามประเพณีไทยแท้แต่โบราณ
15. เป็นศูนย์กลางแห่งศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทย

พิน ดอกบัว (2550, หน้า 3-4) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของวัดที่มีต่อสังคมไว้ ดังนี้

1. วัดเป็นสถานที่อยู่ของผู้ทรงศีลทรงธรรม
2. วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล
3. วัดเป็นสถานที่ศึกษาวิชาต่างๆ
4. วัดเป็นสถานสังคมสงเคราะห์
5. วัดเป็นรมณีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
6. วัดเป็นสถานที่พักแรมของคนเดินทาง
7. วัดเป็นศูนย์รวมของศิลปวัฒนธรรม
8. วัดเป็นสถานที่ฝึกอาชีพ
9. วัดเป็นสถานที่บันเทิงของชาวบ้าน
10. วัดเป็นสถานที่เลือกคู่
11. วัดเป็นสโมสรของชาวบ้าน
12. วัดเป็นศาลของชาวบ้าน
13. วัดเป็นคลังพัสดุของชาวบ้าน

พินพันธุ์ นาคะตะ (อ้างใน พระสมร ต่อมคำ, 2557, หน้า 1-3) ได้กล่าวว่า สถาบันทางพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง ในการให้ความช่วยเหลือสังคมไทยตลอดมา โดยมีส่วนช่วยกล่อมเกลาคิดใจและลักษณะนิสัยของคนไทย ตลอดจนการให้บริการตามความจำเป็นตาม

ความต้องการของประชาชน อีกทั้งมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาทางสังคม แม้กระทั่งในปัจจุบัน ความสำคัญในประการดังกล่าวก็คงมีอยู่ พระภิกษุสงฆ์กับวัดยังต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคมและทางราชการของเราอยู่ตลอดไป สถาบันแห่งนี้จึงอำนวยประโยชน์เกื้อกูลต่อการปกครอง และการบริหารของไทยอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชาชนแถบชนบท และได้กล่าวถึงความสำคัญของวัดที่มีต่อสังคม พอสรุปได้ว่า วัดมีหน้าที่ต่อสังคมดังต่อไปนี้

1. เป็นแหล่งหรือศูนย์กลางของชุมชน สิ่งนี้เป็นหน้าที่ทางสังคมที่สำคัญที่สุดของวัด ประชาชนจะมาร่วมพิธีและกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางสังคมและทางศาสนา วัดจะเป็นแหล่งสำหรับการฉลองกันในทุกขั้นตอนของชีวิต ความเป็นอยู่และชีวิตของคนไทยมีความสัมพันธ์อยู่กับวัดมาเป็นเวลานาน หลายศตวรรษแล้ว

2. เป็นโรงเรียน วัดในสมัยก่อนเป็นแหล่งการศึกษาแห่งแรกและแห่งเดียวที่ให้การศึกษาแก่ราษฎร โดยให้ทั้งความรู้และวิชาชีพ โดยมีวัดเป็นโรงเรียนและมีพระภิกษุสงฆ์เป็นครูอาจารย์ ยิ่งกว่านั้นวัดยังเป็นแหล่งการศึกษาสำหรับพระภิกษุสงฆ์และเด็กวัด แม้ในปัจจุบันเราก็ยังมีตั้งอยู่ในวัดเป็นจำนวนมาก

3. เป็นสถานที่ให้คำแนะนำ คำปรึกษา และการปลอบใจ มีชาวบ้านมาที่วัดเพื่อขอคำแนะนำคำปรึกษาหรือจากเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุบางรูป เกี่ยวกับปัญหายุ่งยากภายในบ้านหรือในธุรกิจ การงาน ทำให้คลายความทุกข์กังวลไปได้

4. เป็นสถานพยาบาลและสถานจำยยา วัดเป็นสถานที่พักพิงสำหรับผู้เจ็บป่วย คนพิการ คนทุพพลภาพหรือวิกลจริต ผู้ถูกทอดทิ้ง บุคคลเหล่านี้ถ้าไม่มีครอบครัวหรือครอบครัวช่วยอะไรไม่ได้ จะมากินอยู่ภายในวัด พระภิกษุสงฆ์มีส่วนสำคัญในการรักษาโรคทางใจของคนไทยอยู่เสมอมา

5. เป็นสถานสงเคราะห์และที่พักพิงสำหรับผู้ยากจน คนชรา และเด็กกำพร้า บางครั้งก็เป็นที่อาศัยพักแรมชั่วคราวสำหรับผู้เดินทางมาจากที่อื่น

6. เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและเป็นศูนย์กลางการเล่นกีฬา แม้เพียงเหยียบย่างเข้าไปในวัด ความทุกข์เดือดร้อนก็บรรเทาลง การละเล่น การรื่นเริงหรืองานฉลองต่างๆ ที่วัดกับประชาชนร่วมกันจัดขึ้นจะมีอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยก่อนต้องไปอาศัยที่วัดเสมอ นอกจากนั้น วัดยังเป็นทั้งสนามกีฬาและสนามเด็กเล่น

7. เป็นที่ทำการธุรกิจ ชาวบ้านอาจเช่าที่ดินปลูกบ้านด้วยค่าเช่าในอัตราถูก วัดอาจให้ความช่วยเหลือด้วยการให้ยืมเงินหรือสิ่งของเครื่องใช้ในกรณีฉุกเฉิน หรือเกิดความทุกข์เดือดร้อนหรือรับฝากเงินตามควรแก่กรณี ยิ่งกว่านั้นวัดยังเป็นหอนาฬิกาอีกด้วย โดยมีกลองและระฆังเป็นสัญญาณบอกเวลาซึ่งจะได้ยินไปทั่วหมู่บ้าน

8. เป็นแหล่งจ่ายน้ำดื่มน้ำใช้ให้แก่ประชาชน วัดอาจมีบ่อน้ำ สระน้ำ หรือถังเก็บน้ำที่ให้บริการแก่ชุมชนที่อยู่รอบๆ วัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้ง

9. เป็นแหล่งข่าวหรือศูนย์รวมข่าว วัดจะเป็นที่ปิดประกาศแจ้งความของทางราชการเจ้าอาวาสกับชาวบ้านจะมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารต่างๆ กันเป็นประจำ วัดทำหน้าที่เป็นสโมสรที่ประชาชนจะมีโอกาสมาพบปะสังสรรค์กันในวันทำบุญ หรือในวันเทศกาลและวันนักขัตฤกษ์อื่นๆ

10. เป็นฌาปนกิจสถานและเป็นที่พักศพ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าพุทธศาสนาได้มีความสัมพันธ์และผูกพันกับสังคมไทยมาช้านานทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรม ทศนคติ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ค่านิยม และมีบทบาทในการส่งเสริมหลักธรรมทางศาสนาให้กับประชาชนได้ยึดถือปฏิบัติ สร้างเสริมสังคมให้เป็นเอกภาพไม่มีการขัดแย้งถึงขั้นรุนแรง อีกทั้ง ยังเป็นที่พึ่งแก่ประชาชนทั้งทางกายและจิตใจ เป็นศูนย์รวมแห่งความสามัคคี เป็นสถานที่พักผ่อนทางใจ และเป็นที่พักบวชปฏิบัติธรรมทางศาสนา

2.4.2 บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคม

พระสงฆ์ในสังคมไทยมีฐานะและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไปจากประชาชน มีระเบียบวินัยสำหรับการเป็นอยู่ และได้รับการยกย่องจากประชาชนให้อยู่ในฐานะที่เคารพและสักการะ จึงทำให้พระสงฆ์จำนวนมากได้ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือสังคมได้ เช่น การอบรมสั่งสอน ให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่ประชาชน

ประเวศ วะสี (2540, หน้า 71) กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์และวัดไว้ ดังนี้

1. พระสงฆ์สร้างชุมชนสงฆ์ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
2. พระสงฆ์ชี้แนะทิศทางการพัฒนาที่ถูกต้องให้แก่สังคม
3. ทำวัดให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
4. การบริหารจัดการทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการวัดหรือการปกครองคณะสงฆ์ เป็นไปเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ดังกล่าวข้างต้น

อภิชัย พันธเสน (2541, หน้า 205-206) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันว่า ต้องอาศัยคุณสมบัติของวัดและพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นศูนย์รวมความศรัทธาอันถ่องแท้ของประชาชนมาประยุกต์ใช้ในการชักนำประชาชนร่วมกันพัฒนาสร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและยังเสนอแนวคิดที่พระสงฆ์ต้องปรับเปลี่ยนประสบการณ์และอุดมการณ์ในลักษณะที่ตอบสนองปัญหาความต้องการของชุมชนใน ลักษณะประสานประสานกับการทำงานของกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะข้าราชการองค์กรพัฒนาเอกชน และผู้นำชุมชนรวมทั้งประชาชนในชนบท 6 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นโดยเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกับทุก ๆ ฝ่ายทั้งพุทธจักร (วัดและพระสงฆ์) และอาณาจักร (ข้าราชการ ผู้นำชุมชน และประชาชน) การพัฒนาจึงต้องดำเนินการให้ทั่วถึงครอบคลุมประชาชนทุก ๆ กลุ่ม ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และจะต้องประสานงาน ร่วมมือกันทำงาน โดยพระสงฆ์ควรสำนัก อยู่เสมอว่า ถ้าอาณาจักรเสื่อมลงพุทธจักรจะเจริญอยู่ได้อย่างไร พระสงฆ์จึงควรจะต้องถือเป็นบทบาทหน้าที่ที่ควรจะต้องเข้าไปดำเนินการ

2. การพัฒนาจะต้องเน้นการพัฒนาบุคคลเพื่อสร้างความพร้อมของประชาชนที่จะเข้าร่วมการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยจะต้องพัฒนาประชาชนให้พร้อมทั้งทางด้านคุณภาพและคุณธรรม ทั้งทางด้านรูปธรรมหรือด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาด้านจิตใจให้ประชาชนได้เข้าใจถึงความหมาย และคุณค่าของการพัฒนาชนบท

3. การพัฒนาชุมชนควรจะเกิดขึ้นจากความคิดริเริ่มของประชาชนในชุมชน โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ ทักษะและสติปัญญาของประชาชนในการคิดค้น และริเริ่มโครงการพัฒนาต่าง ๆ

เอง อันจะนำผลสำเร็จมาสู่ชุมชนได้มากกว่าการพึ่งพิงบุคคลจากภายนอกชุมชนที่ไม่รู้ซึ่งถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชน

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจะเกิดขึ้นได้จะต้องตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนได้ จะต้องตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานได้ในทุก ๆ ด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การตอบสนองแต่เพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้นจะไม่ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์

5. การพัฒนาชนบทที่จะสามารถตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนได้ควรจะเป็นการพัฒนาโดยประชาชนและเพื่อประชาชนเอง คือการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน มิใช่ให้ประชาชนเข้าร่วมเฉพาะการใช้แรงงานเท่านั้น เพราะจะไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของในผลผลิตของงานพัฒนาชนบท

6. การพัฒนาชุมชนที่จะประสบผล สามารถทดลองหรือจัดปัญหาของประชาชนได้อย่างแท้จริงควรมุ่งเน้นให้เกิดการพึ่งตนเองของประชาชนซึ่งวิถีทางที่จะเป็นไปต่อสภาพการพึ่งตนเองในปัจจุบัน คือ การให้การศึกษาแก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ เพื่อการนำไปปรับปรุงคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวให้สุขสบาย มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน ควรจะพึ่งพาจากภายนอกเฉพาะเทคโนโลยีและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นและหาไม่ได้ อย่างไรก็ตามในการพัฒนาที่แท้จริงจะต้องเป็นการพัฒนาใน 2 ลักษณะที่พระสงฆ์ต้องเข้าไปมีบทบาทคือ การพัฒนาภายนอกกับพัฒนาภายใน ในการพัฒนาภายนอกได้รวมเอาการพัฒนาทางด้านร่างกาย ด้านปัจจัย 4 การอยู่ดีกินดี และการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบวินัยและการเคารพกฎหมาย เป็นต้น

สรุป พะยอมแย้ม (2541, หน้า 59) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า บทบาทของวัดหรือ บทบาทของพระสงฆ์ที่เคยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนและให้ความอนุเคราะห์แนะนำช่วยเหลือแก่ประชาชน ทั้งในด้านการสั่งสอน การฝึกอบรมทางการศึกษา การดำรงชีพในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการสาธารณสุขและสุขภาพอนามัย ล้วนแต่มีองค์การหรือสถาบันทางสังคมในรูปแบบใหม่เข้ามามีบทบาทและจัดการแทนบทบาทของพระสงฆ์แทบทั้งสิ้น นอกเหนือจากบทบาทของผู้เผยแพร่ธรรมะและอบรมจิตใจประชาชนแล้ว รูปแบบหรือบทบาทของพระสงฆ์ที่เคยอยู่ในกรอบหรือแนวปฏิบัติที่ใกล้เคียงกันได้ แปรเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม ตามความต้องการและตามความจำเป็นของสังคม หรือชุมชนที่พระสงฆ์เกี่ยวข้อง

พระมหาชูศักดิ์ น้อยสันเทียะ (2545, หน้า 27) ได้สรุปบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า พระสงฆ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย จึงควรที่จะเข้ามามีบทบาทให้สอดคล้องและรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม พระสงฆ์ควรดำเนินบทบาทต่อสังคมที่ไม่ขัดกับหลักการของพระธรรมวินัยดังต่อไปนี้

1. บทบาทผู้เรียนรู้และวิจัย คือ การแสวงหาความรู้และความเข้าใจอย่างเป็นระบบในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาชุมชน กฎหมาย การสื่อสาร เทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นต้น เพื่อการทำงานพัฒนาและช่วยเหลือสังคมหรือชุมชนของพระสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพ

2. บทบาทผู้สอนศีลธรรม คือ การชี้แจงหรืออธิบายหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ถูกต้องให้แก่บุคคลระดับต่างๆ ได้

3. บทบาทผู้ให้การศึกษา คือ พระสงฆ์ควรส่งเสริมการให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตยที่ถูกต้องแก่ประชาชน ด้วยว่าในอนาคตการเมืองจะมีลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ประชาชนจะมีอำนาจในการปกครองตนเอง มีบทบาทในการตรวจสอบการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐและนำการเมืองมากขึ้น

4. บทบาทผู้เป็นที่ปรึกษา คือ การให้คำปรึกษาในปัญหาชีวิตส่วนตัวแก่ประชาชนทุกระดับ เพราะในอนาคต ปัญหาต่างๆ มีแนวโน้มว่ามีความรุนแรงและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

5. บทบาทผู้ปลุกจิตสำนึก คือ การปลุกจิตสำนึกให้คนมีความขยัน ประหยัด และรับผิดชอบและไม่ให้ตกเป็นทาสบริโภคนิยม โดยการประยุกต์หลักธรรมทางศาสนาที่สอดคล้องและทันสมัย

6. บทบาทผู้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ พระสงฆ์ควรจัดวัดให้ร่มรื่น สงบ สะอาดและมีที่ปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสถานที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาศีลธรรมและจิตใจ

7. บทบาทผู้สงเคราะห์ชุมชน คือ พระสงฆ์ควรสร้างสถานที่รักษาผู้ป่วย เพราะในอนาคต ปัญหาโรคภัยต่างๆ จะแพร่กระจายรวดเร็ว เช่น คนป่วยโรคเอดส์ จะถูกครอบครัวและสังคมทอดทิ้งมากขึ้น ปัญหาคนชราถูกทอดทิ้ง ปัญหาเด็กเร่ร่อน จะทวีความรุนแรงมากขึ้น

8. บทบาทผู้ประสานงาน คือ พระสงฆ์ควรประสานงานทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นประชาชน เจ้าหน้าที่เอกชน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชุมชน

9. บทบาทผู้ส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำในการใช้ยาสมุนไพร ให้คำแนะนำและส่งเสริมอาชีพการปลูกสมุนไพร รวมทั้งส่งเสริมการฝึกอบรมเรื่องยาสมุนไพร เป็นต้น

10. บทบาทผู้รวมกลุ่ม คือ พระสงฆ์ควรกระตุ้นให้คนร่วมกันคิดแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน

พระมหาสุภา อุทโท (2542, หน้า 21) ได้สรุปบทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบัน 6 ประการ คือ

1. บทบาทในการพัฒนาจิตใจ
2. บทบาทในการส่งเสริมการศึกษา
3. บทบาทในการเป็นที่ปรึกษา
4. บทบาทการเป็นครู
5. บทบาทผู้นำชุมชน
6. บทบาทในการสงเคราะห์ชุมชน

พระสมณีก อนันตวรวงค์ (อ้างใน ชัยมงคล ศรีทองแดง, 2552, หน้า 15-16) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ ไว้ว่า

1. ด้านเศรษฐกิจ พระสงฆ์มีบทบาทส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีบทบาทในการสนองงานอาชีพด้านฝีมือ เช่น การนวดแผนโบราณ ยาสมุนไพร ศิลปกรรม และก่อสร้าง

2. ด้านสังคม พระสงฆ์มีบทบาทด้านสังคมกล่าวคือ การอบรมจริยธรรม การป้องกันการเสพยาเสพติด การให้ความอนุเคราะห์ผู้ยากไร้ การสงเคราะห์ผู้มีปัญหาทางด้านจิตใจ การอนุเคราะห์ผู้เดินทาง การช่วยเหลือกิจกรรมของประชาชน เช่น การใช้สถานที่ของวัดเป็นที่เก็บพัสดุ เก็บสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อนุเคราะห์สัตว์เลี้ยง ให้ยืมเครื่องใช้ เป็นต้น นอกจากนี้สำคัญยังมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน

3. ด้านการศึกษา พระสงฆ์มีบทบาทด้านการศึกษาหลายประการ กล่าวคือให้ความรู้แก่พระสงฆ์และประชาชนทั้งภายในและภายนอก การสร้างโรงเรียนในวัด เป็นต้น

4. ด้านการเมืองและการปกครอง พระสงฆ์มีบทบาททางอ้อมโดยนำหลักธรรมไปอบรมเผยแผ่ในเชิงเหนียวรั้ง และสนับสนุนการปฏิบัติให้สอดคล้องกับธรรมะ

พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธญาโณ) (2553, หน้า 5-6) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาสังคมให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชนโดยพระสงฆ์เป็นตัวนำในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และวัฒนธรรม ดังนี้

1. ด้านสังคม พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนโดยการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อให้สังคมได้รับความสงบสุข

2. ด้านเศรษฐกิจ พระสงฆ์มีบทบาทในการสั่งสอนให้ประชาชนมีคุณธรรมจริยธรรม ในเรื่องการประหยัด ขยัน อดออม ส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพสุจริต

3. ด้านวัฒนธรรม พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนร่วมปฏิบัติตามประเพณีบุญประจำเดือน

4. ด้านสาธารณสุข พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักรักษาสุขภาพของตนเองและสังคม

5. ด้านสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์ที่เข้าไปมีบทบาทสั่งสอนให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และร่วมกิจกรรมการพัฒนาในเรื่องป่าไม้ แหล่งน้ำ ไฟฟ้า ประปา ถนนในชุมชน

คุณ โทษันท์ (อ๋างโน อองปลัดสิทธิศักดิ์ เกียนยา (แซ่ไค้ว), 2554, หน้า 29-30) ได้กล่าวว่า บทบาทของพระสงฆ์มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของชาวพุทธ ต้องมีหน้าที่ดังนี้

1. ที่พึ่งบวช พระสงฆ์เป็นหนึ่งในรัตนะ 3 เป็นสิ่งที่เคารพนับถือบูชาสูงสุดในพุทธศาสนา เป็นที่พึ่งทางใจ เป็นผู้นำทางจิตใจ ด้วยการพัฒนาหรือยกระดับจิตใจของคนให้สูงขึ้น ด้วยการมีธรรมมีเหตุผล และเข้าสภาพต่างๆ ตามความเป็นจริง เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพื่อหลุดพ้น สามารถเป็นที่พึ่งบวชของพุทธศาสนิกชนชาวบ้าน

2. สอนธรรม พระสงฆ์นอกจากมีหน้าที่ในการศึกษาและปฏิบัติพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วยังมีหน้าที่สำคัญในการประกาศเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอน เป็นหน้าที่โดยตรงที่พระสงฆ์จะสอนธรรมให้เป็นธรรมทาน เทศนาสั่งสอนอบรมประชาชนทุกชั้นทุกเพศทุกวัยให้เกิดศรัทธาสาทะความเชื่อความเลื่อมใส ซึ่บ่งให้รู้บาปบุญคุณและโทษ ความเลื่อม เหตุแห่งความเลื่อม ความเจริญและเหตุแห่งความเจริญ ให้เข้าใจและให้เห็นจริง แนะนำให้ละเว้นความชั่ว หันมาประพฤติดีมีเมตตา สัจจะ กตัญญูกตเวที หิริ โอตตปปะ ศีล 5 เป็นต้น

3. นำปฏิบัติ พระสงฆ์เมื่อศึกษาเข้าใจในธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้ว จะต้องปฏิบัติปฏิบัติโดยตรง ปฏิบัติถูกต้องและปฏิบัติชอบ ในธรรมวินัยที่ได้ศึกษาอบรมมาเป็นอย่างดี โดยการรักษาศีล 227 อย่างเคร่งครัด ปฏิบัติอภิสมาจารสำรวมอินทรีย์ และการสร้างคุณธรรมต่าง ๆ ที่แสดงเป็นแบบอย่างการครองชีวิต เช่น สันโดษ มีเมตตา สัจจะ ให้เกิดขึ้น อันเป็นตัวอย่างให้แก่ประชาชนประพฤติปฏิบัติตาม

4. พัฒนา พระสงฆ์สามารถทำหน้าที่ ช่วยเหลือดำเนินการและให้คำปรึกษาชุมชนหรือชาวบ้านและที่สำคัญ การพัฒนาในสถานที่วัด รั้วกำแพง อาคารและสิ่งก่อสร้าง การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่นำอยู่ให้ร่มรื่นเป็นธรรมชาติ และการพัฒนาต้องสอดคล้อง และถูกต้องตามพระธรรมวินัยและพัฒนาหมู่บ้าน เป็นผู้นำชาวบ้านสร้างสรรค์พัฒนาสิ่งที่จำเป็นสำหรับชาวบ้านและประชาชนทั่วไป โดยการชักชวนให้ร่วมกลุ่มร่วมแรงร่วมใจและร่วมทุนสร้างกองทุนประจำหมู่บ้าน หรือการสร้างถนนภายในหมู่บ้าน ขุดคู คลองส่งน้ำ ท่อระบายน้ำ สร้างสุขศาลา สวนสุขภาพ เป็นต้น

5. ปรีกษาคี พระสงฆ์เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นที่เชื่อถือศรัทธามาและมีสถานที่อยู่แน่นอนสำหรับสังคมไทย เป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ และให้คำปรึกษาในด้านศาสนพิธี ความรู้วิชาทางด้านจิต ช่วยแก้ปัญหาของสังคมชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านมีปัญหาชีวิต และครอบครัว

6. มีส่วนช่วยสังคม การช่วยสังคมของพระสงฆ์ ไม่ว่าจะด้านเศรษฐกิจ สอนรู้จักขยันหมั่นเพียร สอนให้รู้จักเก็บออมรู้จักประหยัด สอนให้สันโดษ ด้านการปกครอง เป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารกิจกรรมคณะสงฆ์ให้อยู่ในกรอบแห่งพระธรรมวินัย ช่วยพัฒนาจิตใจของประชาชน ชาวบ้านกลุ่มหรือเผ่าต่าง ๆ ให้เป็นพลเมืองดีมีศีลธรรม ลดปัญหาเหล่านี้พระสงฆ์จะมีความเข้าใจและสามารถเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถมีส่วนช่วยในด้านการศึกษาของชาติ ให้การศึกษาแก่คนยากจน พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นศูนย์กลางของศึกษาชุมชน เป็นต้น

วินัย เก่งสุวรรณ (อ้างใน จุไรรัตน์ บุญที่สุด, 2556, หน้า 6) ได้พูดถึง บทบาทของพระสงฆ์ทางสังคมสงเคราะห์ที่ทำได้ดีที่สุด คือ บทบาททางการศึกษา การสาธารณสุข การพัฒนาจิตใจของประชาชน การสงเคราะห์ทางจิต และการพัฒนาท้องถิ่น ดังนี้

1. บทบาททางการศึกษา วัดให้สถานที่เป็นโรงเรียน และอาคารเรียน พระเป็นผู้สอนและอบรมเยาวชนให้รู้หนังสือ ให้เป็นผู้มีศีลธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม อนุเคราะห์การจัดตั้งโรงเรียนสอนเด็กก่อนวัยเรียน ชักชวนชาวบ้านให้สนับสนุนการศึกษาและอุปกรณ์ การเรียน

2. บทบาทด้านการสาธารณสุข พระสงฆ์ทั้งอดีตและปัจจุบันให้การรักษาพยาบาลแก่ชาวบ้านแก่ทุกระดับความเจ็บป่วย โรคบางโรคหายด้วยแรงศรัทธาที่ผู้ป่วยมีต่อพระสงฆ์

3. บทบาทด้านการพัฒนาจิตใจประชาชน พระสงฆ์ให้ธรรมทานแก่ประชาชน จิตใจที่พัฒนาแล้วจะไม่วุ่นวายจะเข้าใจในความหมายของคำว่า ธรรมย่อมคุ้มครองผู้ประพฤติธรรม นอกจากนี้การสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ก็สามารถช่วยให้เกิดความสงบทางจิตใจได้มาก

4. บทบาทด้านสงเคราะห์ทางจิต ด้านนี้พระสงฆ์มีบทบาทและมีส่วนช่วยสุขภาพจิตประชาชนได้มาก งานสังคมสงเคราะห์ที่พระสงฆ์จะทำได้โดยตรง คืองานสงเคราะห์ทางจิตใจเป็นหลัก

5. บทบาทด้านการพัฒนาท้องถิ่น ในชนบทพระสงฆ์มีบทบาทมากในฐานะผู้นำด้านการเสนอความคิดริเริ่มและระดมความร่วมมือของชาวบ้านในการพัฒนาต่างๆ พระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชน

งานพัฒนาต่างๆ ต้องอาศัยวัดและพระสงฆ์ วัดเป็นของประชาชน เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตาม ประเพณีของชาวบ้าน พระภิกษุและสามเณรในวัด มีหน้าที่ให้ความสะดวกแก่ประชาชนในการทำบุญ บำเพ็ญกุศลทั้งที่บ้านและที่วัด

พระมหาฉันทยา คนเจน (2555, หน้า 25-26) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์ยังมีบทบาทและ ความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนคนในชุมชน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรม ร่วมกันกับพระสงฆ์อย่างมีความสัมพันธ์ไว้นื้อเชื่อใจในตัวพระสงฆ์ ตลอดจนเต็มใจที่จะปฏิบัติตาม คำสั่งสอนของพระสงฆ์ ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการที่พระสงฆ์เป็นผู้นำจึงสรุป บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนามนุษย์ ได้ 2 ลักษณะ คือ

1. บทบาทเชิงรับ ในลักษณะของการอบรมสั่งสอนเพื่อพัฒนาจิตใจให้ลดละอบายมุขสิ่ง เสพติดต่าง ๆ การสงเคราะห์ชุมชนตามกาลสมควร เช่น การให้ยืมอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในวัดหรือการ สงเคราะห์สัตว์เลี้ยง เป็นต้น ในปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ มีลักษณะการอบรมสั่งสอนควบคู่กับการ พัฒนาทางด้านวัตถุ เช่น การสร้างศาสนสถาน โบสถ์ วิหาร เป็นต้น ประกาศศาสนาด้วยการเผยแผ่ ธรรมะเพื่อให้คนพื้นที่ทุกชั้นในลักษณะการสั่งสอน การให้การศึกษาทั้งในเรื่องของการเข้าไปสอนตาม โรงเรียน หรือการสร้างศาสนศึกษาเพื่อพระสงฆ์เพื่อชุมชนต่างๆ เช่น โรงเรียนปริยัติธรรมหรือ โรงเรียนปริยัติสามัญ เป็นต้น

2. บทบาทเชิงรุก ในลักษณะของการเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ประสานงาน ชักชวน คิตรีเริ่ม ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชน สนับสนุนโครงการต่างๆ เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทางด้านวัตถุควบคู่ในรูปแบบของการสนับสนุนการ จัดตั้งธนาคารข้าว สหกรณ์ร้านค้า การออมทรัพย์ หรือการเข้าไปช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กับชุมชนใน พื้นที่ เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาความยากจน เป็นต้น ที่สำคัญบทบาทเชิงรุกดังกล่าว เป็นการนำ ทุนทางสังคมที่มีอยู่แล้วในตัวพระสงฆ์ คือมโนทัศน์ของชาวบ้านหรือประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์อันเป็น ความศรัทธาเคารพ เชื่อถือ ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณที่เข้ามาสั่งสอนช่วยเหลือให้พวกเขาได้พ้น ทุกข์ อันเป็นบทบาทเชิงรับของพระสงฆ์ โดยพระสงฆ์ได้ใช้บทบาทเชิงรุกด้วยการสะสมทุนทางสังคม ให้เกิดขึ้นในลักษณะ ความสัมพันธ์แบบพึ่งพิงอาศัยกันระหว่างชุมชนกับพระสงฆ์ เช่น ความเคารพ ศรัทธา อุปลัมภ์คำชูพระสงฆ์ ในขณะที่พระสงฆ์จะเป็นผู้อบรมสั่งสอน หรือ การอาศัยแรงศรัทธาเป็น ตัวขับเคลื่อนในการดำเนินให้กับชุมชนด้วยการอาศัยแรงจูงใจโดยใช้กิจกรรมกลุ่มเป็นแหล่งรวมคน เช่น การตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อสร้างความสามัคคี เป็นต้น

พระกุศล คันเหล (บอกรบุญ) (2555, หน้า 49-51) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์มีบทบาทการพัฒนา สังคมในปัจจุบันได้ 2 ด้านคือ

1. การพัฒนาด้านวัตถุ ที่พระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในการเป็นผู้นำชาวบ้าน หรือมีส่วนร่วม ในโครงการต่างๆที่เห็นเด่นชัดในปัจจุบันมีดังนี้

- 1.1 ด้านการศึกษา นอกจากพระสงฆ์จะเป็นผู้ที่สั่งสอนอบรมจิตใจให้แก่พุทธศาสนิกชน ทั่วไปแล้ว ยังมีบทบาทในการพัฒนาสถานศึกษาในรูปแบบต่างๆเช่นสำนักสงฆ์ โรงเรียนวัด ที่เปิดสอน ทั้งทางโลกและทางธรรมแก่ผู้ที่บวชเรียน การจัดตั้งหรือสนับสนุนโครงการพัฒนาชนบทต่างๆ เช่น โครงการสอนตัดเย็บเสื้อผ้า โครงการทำที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หรือแม้แต่การที่พระสงฆ์เป็น ผู้นำในการสร้างสำนักปฏิบัติธรรม สร้างสถานฝึกอบรมวิชาชีพต่างๆล้วนแล้วแต่มีคุณค่าต่อการพัฒนา

ด้านการศึกษาอย่างยิ่ง เพราะเป็นการขยายโอกาสและสถานศึกษาไปสู่ประชาชนช่วยรัฐประหยัดงบประมาณที่จะใช้พัฒนาด้านนี้ได้อีกทางหนึ่งด้วย

1.2 ด้านสาธารณูปโภค โครงการพัฒนาชนบทหลายๆโครงการที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำสามารถพัฒนาสิ่งสาธารณูปโภคได้ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม เช่นพระสงฆ์นำชาวบ้านขุดเจาะน้ำบาดาล ขุดสระน้ำสาธารณะ ขุดบ่อ ทำถนนหนทาง สร้างสะพาน ขุดคลอง สร้างฝั้ว สร้างศาลาพักร้อน สร้างหอกระจายเสียงประจำหมู่บ้าน ฯลฯ สิ่งสาธารณูปโภคเหล่านี้ พระสงฆ์ในหลายๆท้องถิ่น สามารถนำชาวบ้านรวบรวมเงินทุนเพื่อจัดสร้างขึ้น โดยอาศัยแรงศรัทธาของชาวบ้านที่ต่อพระสงฆ์ ไม่ต้องรอรับแต่ความช่วยเหลือจากทางราชการ นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการเป็นผู้นำชาวบ้านพัฒนาสถานที่ หรือทำความสะอาดสิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ ที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น เนื่องในวันสำคัญทางศาสนาหรือวันแม่แห่งชาติ เป็นต้น ซึ่งนับได้ว่าพระสงฆ์ช่วยปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้กับชาวบ้าน ฝึกให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งสาธารณูปโภคในท้องถิ่นของตน ให้ใช้ประโยชน์ได้นานคุ้มค่า

1.3 ด้านการสาธารณสุข ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาสิ่งสาธารณูปโภค ซึ่งจะสามารถยกระดับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นไปในตัวด้วย เช่น การมีฝั้ว มีน้ำประปา น้ำดื่ม ถนน ฯลฯ ใช้ที่สะอาดและเพียงพอ ตลอดจนการมีสถานพยาบาลเบื้องต้น เช่น สถานีอนามัย เป็นต้น โครงการส่งเสริมการเกษตรและการปศุสัตว์ต่างๆ เช่นการส่งเสริมการปลูกผักผลไม้สวนครัว กองทุนเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหาร หรือโครงการอื่นๆที่พระสงฆ์มีส่วนช่วยเหลือนั้น นอกจากจะทำให้ประชาชนมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอและถูกสุขลักษณะแล้ว บางอย่างยังสามารถนำผลผลิตไปขายเป็นการเพิ่มรายได้แก่ครอบครัวด้วย

1.4 ด้านเศรษฐกิจ เมื่อมีการพัฒนาด้านการศึกษา ด้านสาธารณูปโภคและด้านสาธารณสุขให้ดีขึ้น ก็ย่อมเป็นการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้ดีขึ้นตามไปด้วย เพราะเมื่อชาวบ้านได้รับการศึกษาอบรมที่ดี มีสิ่งสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกและมีสุขภาพอนามัยที่ดี ย่อมมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ชาวบ้านก็มีเวลาและโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจของตนและท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น ในปัจจุบัน การรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจในหลายๆท้องถิ่นมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ เช่นการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า การจัดตั้งสหกรณ์เพื่อขายผลผลิต การจัดตั้งกองทุนรวมประจำหมู่บ้าน การจัดตั้งธนาคารข้าว ธนาคารโค-กระบือ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านได้ช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจและไม่ถูกพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบ ส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นและการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นไปอย่างรวดเร็ว

2. การพัฒนาทางด้านจิตใจ งานพัฒนาจิตใจที่พระสงฆ์ไทยกระทำอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

2.1 แสดงพระธรรมเทศนา หรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า เทศน์ มีทั้งเทศน์เดี่ยว คือเทศน์รูปเดี่ยว และเทศน์ปฐจา - วิสัชนา คือ เทศน์ถาม - ตอบ ตั้งแต่ 2 รูปขึ้นไป การแสดงพระธรรมเทศนาคือเป็นรูปแบบที่ทำกันมาแต่โบราณ มีระเบียบและวิธีการของตนโดยเฉพาะ คือมีการอาราธนาศีล อาราธนาธรรม และผู้ฟังนั่งอย่างสงบเรียบร้อย ประนมมือตั้งใจฟัง ท่านผู้รู้กล่าวว่า การฟังเทศน์แบบนี้เป็นการรักษาศีลฝึกสมาธิ และอบรมปัญญาไปในตัว

2.2 ปาฐกถาธรรม คือ การแสดงธรรมโดยใช้ภาษาธรรมดาที่สื่อความหมายได้ง่าย

2.3 ธรรมทูตและธรรมจาริก คือ การส่งพระไปสั่งสอนอบรมประชาชนในจังหวัดต่างๆ ที่วราชาอาณาจักรงานพระธรรมทูตอยู่ในความรับผิดชอบของคณะสงฆ์ไทยโดยเฉพาะนอกจากงานธรรมทูตในประเทศแล้ว ยังส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังต่างประเทศอีกด้วยส่วนงานธรรมจาริกนั้นเป็นโครงการร่วมระหว่างคณะสงฆ์กับกรมประชาสัมพันธ์

2.4 จัดตั้งโรงเรียน เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญ โรงเรียนราษฎร์ของวัดและโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อสอนศีลธรรมจริยธรรมและวิชาสามัญให้แก่เด็กและเยาวชนโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นริเริ่มโดยพระสงฆ์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นแห่งแรก

2.5 จัดตั้งโครงการพัฒนาและสงเคราะห์ เช่น โครงการอบรมพระภิกษุเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น โดยพระสงฆ์จากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และโครงการพัฒนาจิต ของจิตภาวันวิทยาลัยบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยจัดให้พระผู้นำท้องถิ่นที่วราชาอาณาจักรมาฝึกอบรมเพื่อกลับไปเผยแผร์ในท้องถิ่นของตน

2.6 จัดบรรพชาและอุปสมบทแก่นักเรียนและนิสิตนักศึกษาในฤดูร้อน

2.7 เปิดสอนพระพุทธศาสนา เช่น เปิดสอนพระอภิธรรมแก่ผู้สนใจทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต ดังที่ได้กระทำกันอยู่ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง คือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวัดมหาธาตุและสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยวัดบวรนิเวศวิหาร เป็นต้น

2.8 ตั้งศูนย์ฝึกปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน งานด้านนี้ได้เริ่มอย่างจริงจังในสมัยพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถระ) วัดมหาธาตุ เป็นสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง ได้รับพระผู้นำชุมชนในจังหวัดต่างๆ มาฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานจนมีความสามารถ แล้วส่งกลับไปตั้งสำนักปฏิบัติธรรมในท้องถิ่นของตน และปัจจุบันยังมีการสอนสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานตามสำนักปฏิบัติหลายแห่ง

2.9 จัดตั้งโรงมหรสพทางวิญญาณ คือ อบรมและปลูกฝังจริยธรรมแก่ประชาชนโดยผ่านสื่อการสอน

2.10 เผยแผ่ธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์

2.11 ออกวารสารและนิตยสารเผยแผ่ธรรม มีหน่วยงานและสถาบันต่างๆ ออกวารสารและนิตยสารเผยแผ่พระพุทธศาสนาหลายฉบับ เช่น พุทธจักร ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เสียงธรรม ของพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยธรรมจักร ของมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นต้น

จุไรรัตน์ บุญที่สุด (2556, หน้า 7-8) ได้กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วบทบาทของพระสงฆ์ในการดูแลสังคมโดยภาพรวมแล้วมีอยู่ 2 บทบาทใหญ่ ๆ คือ

1. บทบาทตามอุดมคติ

เนื่องจากวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตมามีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนมีความผูกพันเหมือนกับญาติสนิทที่ต้องให้ความเคารพนับถือเชื่อฟัง ดังที่วิจิตร เกิดวิสิษฐ์ ได้กล่าวถึงภาระหน้าที่ของพระสงฆ์ไว้ว่าพระสงฆ์มีหน้าที่สอนธรรมะ การสอนธรรมะต้องมีความรู้ และธรรมะนั้นเป็นความรู้เกี่ยวกับความดี ผู้สอนต้อง

ปฏิบัติดี คนเรียนถึงจะมั่นใจในสิ่งที่ตนเรียน พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่สั่งสอนให้ได้ผลต้องปฏิบัติตามที่สอน และปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าจึงมีลักษณะดังนี้

1.1 ปฏิบัติดี คือ เป็นผู้สำรวมกาย วาจา ใจ ตั้งมั่นอยู่ในพระธรรมวินัยและหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าบัญญัติ ทำให้เป็นผู้มีกิริยาอาการ สงบ ผ่องใส สุขุมเยือกเย็น

1.2 ปฏิบัติตรง คือ ปฏิบัติตรงตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า พิจารณาธรรมทั้งหลายด้วยเหตุและผล ปราศจากอคติ 4 คือ ความลำเอียงเพราะรัก ความหลง ความโกรธ ความกลัว ปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ไม่ปฏิบัติให้ผิดหรือเล็งจากพระธรรมวินัยด้วยกิเลสตัณหา

1.3 ปฏิบัติเพื่อรู้ธรรม คือ ปฏิบัติเพื่อรู้แจ้ง เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ ปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญาด้วยความเพียร ด้วยขันติ

1.4 ปฏิบัติสมควร คือ ปฏิบัติทางสายกลาง ไม่ปล่อยไปตามอารมณ์หรือกิเลส ไม่ปฏิบัติสุดโต่งไปข้างทรมาณตนเอง คือ มีทิวฐิที่ถูกต้อง ทั้งปฏิบัติตนด้วยความเพียร 4 อย่าง คือ เพียรระวังบาปไม่ให้เกิดขึ้น เพียรละบาปที่เกิดขึ้น เพียรกุศลให้เกิดขึ้นในสันดาน เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมลง

2. บทบาทตามคาดหวัง

ความคาดหวังเป็นลักษณะของความคิดหรือความต้องการของบุคคลซึ่งมีอยู่ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้ที่ต้องการกระทำในสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นบทบาท ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ และฝ่ายที่จะได้รับผลต่อบทบาทนั้น หรือ ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้กระทำพระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตโต) มองบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน 2 แนวทางคือ (1) บทบาทหลัก หรือ บทบาทโดยตรงของพระสงฆ์ คือ การเป็นผู้นำชุมชนในทางด้านจิตใจส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมสติปัญญาที่ถูกต้องแก่ชุมชนเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งเป็นรากฐานความเจริญความสุขของสังคมอย่างแท้จริง (2) บทบาทรองในบางกรณีอาจมีบทบาทอื่นที่พระสงฆ์อาจจำเป็น และควรเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้รับแรงศรัทธาจากชาวบ้าน อาจแนะนำประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นลู่ทางในการพัฒนาด้านวัตถุที่เหมาะสม หรือเป็นผู้ประสานรวมตัวชาวบ้านในการพัฒนาและอาจใช้วัดเป็นสถานที่รวมกลุ่ม และพระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตโต) ได้กล่าวไว้อีกว่า บทบาทของพระสงฆ์ บทบาทตามหน้าที่ของพระสงฆ์ คือ ธรรมทาน แปลว่า การให้ธรรมะ การให้ธรรมะนั้นมีความหมายกว้างมาก และ คำว่า ธรรมะในภาษาบาลีก็เป็นคำที่มีความหมายกว้างที่สุด แต่ถ้าแยกประเภทใหญ่ ๆ มี 2 อย่างคือ ความจริงกับความดีงาม เป็นเรื่องของปัญญาอย่างหนึ่ง คุณธรรมอย่างหนึ่ง การให้ธรรมะเป็นทาน หมายถึง การให้ความรู้ ความเข้าใจ และหลักแห่งความดีหรือหลักที่จะให้เข้าถึงมนุษย์เข้าถึงสังคม และได้ประสบสิ่งที่ดีงามคือทำให้ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ตั้งต้นแต่ความรู้สึกระดับสูงสุด เข้าไปในชีวิตคือทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ตั้งต้นแต่ความรู้สึกระดับสูงสุด เข้าไปในชีวิตคืออะไรสภาวะที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลายเป็นอย่างไรลงมาถึงความเข้าใจทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับจริยธรรมในการดำรงชีวิตเป็นแง่ของสังคมอย่างหนึ่ง จริยธรรมอย่างหนึ่ง รวมความคือ ช่วยเหลือประชาชนในทางปัญญา และในทางคุณธรรมอันเป็นบทบาทหลัก เป็นต้น

พระปิ่นสุทธเธีย สุทธธมโม (เจ้า) (2556, หน้า 7-8) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อชุมชน ท้องถิ่นและสังคมที่พระสงฆ์อาศัยอยู่และมีบทบาทที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ดังนี้

1. ด้านสังคม พระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในด้านการอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ ชุมชน นักเรียน นักศึกษา เผยแผ่ธรรมะ สงเคราะห์ผู้ยากไร้ พัฒนาถาวรวัตถุให้กับชุมชนมีการรับเลี้ยงดูเด็กกำพร้า การเปิดโรงเรียนสอนเด็กก่อนเกณฑ์และโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี พร้อมกับพระปริยัติธรรมสามัญ เป็นผู้ดำเนินงานบทบาทนักสังคมสงเคราะห์และยังเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและผู้นำชาวบ้านทำให้เกิดความสามัคคีเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่ชุมชนและสังคมในท้องถิ่น

2. ด้านเศรษฐกิจ พระสงฆ์ได้ดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจให้แก่ประชาชนที่อยู่ในชุมชนประสบความสำเร็จ เนื่องจากปัญหาส่วนใหญ่ของชุมชนมีฐานะยากจน อาศัยแต่เพียงประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา โดยอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ ผลผลิตไม่แน่นอน ขาดอำนาจต่อรองในระบบตลาดทำให้เกิดความอดอยากยากแค้น และยิ่งขาดความรู้ความสามารถในอันที่เห็นไปประกอบอาชีพอื่น

3. ด้านสิ่งแวดล้อม บทบาทของพระสงฆ์ในการสนับสนุน การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้วา ความสัมพันธ์ของพระกับป่ามีมานานเพราะพระอาศัยเป็นที่ฝึกปฏิบัติ ป่าได้รับการคุ้มครองเพราะบารมีและวัตรปฏิบัติของตามพระธรรมวินัย เป็นตัวอย่างสั่งสอนประชาชนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของป่าต่อมนุษย์ การพึ่งพากันของพระสงฆ์กับป่า พบทั่วไปในสังคมชาวพุทธที่ใดก็มีวัดที่ป่าหรือสร้างป่าขึ้นมาในวัดและรอบ ๆ

4. ด้านการศึกษา พระสงฆ์ได้มีการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูล การศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา หรือกระบวน การสงเคราะห์ปวงชน ทั้งก่อนวัยเรียน ในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่าง ๆ ตามสมควรแก่อัธยาศัย เป็นการสงเคราะห์ให้คนหรือประชาชนได้รับการศึกษา พระสงฆ์เห็นความจำเป็นที่บุตรหลานของประชาชนในท้องที่ของวัดนั้นจะต้องมีโรงเรียนให้เรียน ก็ช่วยกันชักชวนนำประชาชนช่วยสร้างโรงเรียนขึ้นในวัด เพื่อให้บุตรหลานของชาวบ้านได้เล่าเรียน

5. ด้านจิตใจ พระสงฆ์มีการพัฒนาจิตแก่ประชาชนโดยแสดงธรรมะหรืออบรมทางมีการจัดอบรมจิตใจ ฝึกวิปัสสนากัมมัฏฐานและการสอนปฏิบัติสมณะกรรมฐาน ถ้าจิตของประชาชนดีแล้ว ถูกต้องตามครรลองของชีวิตแล้ว ก็จะได้เริ่มพัฒนาการศึกษาสูงขึ้น การศึกษาแสวงหาวิชาความรู้ก็จะง่ายขึ้น ที่สุดถ้าพัฒนาจิตดีแล้วจะได้การศึกษาสูงขึ้นมีความรู้คู่ความดี เรียนให้รู้ ดูให้จำ ทำให้จริง คือพัฒนาจิต ถ้าจิตไม่ดีแล้ว เรียนก็ไม่รู้เรื่อง ดูก็ไม่จำ ทำก็ไม่เป็นจริงทุกสิ่งก็ไม่ได้ตรงนี้พระพุทเจ้าทรงเน้นมาก ทรงเน้นให้พัฒนาจิต ถ้าท่านผู้ใดจิตดีแล้ว การศึกษาดีหมด จะเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ทั้งกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในตนและครอบครัว

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ พอสรุปได้ว่า บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ ในปัจจุบัน เป็นบทบาทที่พระสงฆ์พึงทำต่อประชาชนเพื่อช่วยเหลือสังคมในการแก้ปัญหา หรือเป็นการป้องกันปัญหา ไม่ให้เกิดขึ้น และบทบาทที่สำคัญในปัจจุบันพอสรุปได้ ดังนี้

1. บทบาทด้านสังคม
2. บทบาทด้านเศรษฐกิจ
3. บทบาทด้านวัฒนธรรม
4. บทบาทด้านสาธารณสุข
5. บทบาทด้านสิ่งแวดล้อม

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทด้านสังคม บทบาทด้านเศรษฐกิจ บทบาทด้านวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทที่พระสงฆ์ ควรที่จะให้ความสำคัญ เพราะเป็นบทบาทของพระสงฆ์โดยตรง และถือว่าเป็นบทบาทที่เป็นแนวทาง ในการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ในสังคมที่จะเกิดขึ้นด้วย

2.4.3 บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน

พระสงฆ์ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อชุมชน ท้องถิ่นและสังคมที่พระสงฆ์อาศัยอยู่ และมีบทบาทที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน เป็นผู้ใกล้ชิดและเข้าใจความทุกข์ยาก ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นกับชุมชน แต่ด้านการพัฒนาพระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้ที่เคารพศรัทธาของประชาชน และเป็นที่ยอมรับ มีวัดเป็นศูนย์กลางในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน สามารถชักจูงประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นหรือองค์กรทางราชการ ในการพัฒนาชุมชนที่พระสงฆ์อาศัยอยู่ได้พัฒนาไม่ว่า ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง วัฒนธรรม สาธารณสุข และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาค้นคว้าที่สอดคล้องกับการวิจัย จึงสรุป บทบาทของพระสงฆ์ในแต่ละด้านได้ดังนี้

1. ด้านสังคม

เมื่อกล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยเราด้วยแล้วเราจะเห็นได้ชัดเจนมาก เพราะสังคมไทย ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงตายจะมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ตลอด อย่างงานแต่งงานก็ต้องนิมนต์พระสงฆ์มาในงานแต่งด้วย พอเกิดก็ต้องนิมนต์พระมาในงานวันเกิด หรือใส่บาตรทำบุญวันเกิด เจ็บป่วยก็ไปหาพระทำบุญ และบางแห่งพระอาจเป็นหมอกกลางบ้าน เป็นเจ้าของตำราหมอยาพื้นบ้าน ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน บทบาทที่มีความชัดเจนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นเพียงข้อเสนอ (Suggestion) ไม่ใช่คำตอบสำเร็จรูป แต่เป็นเพียงแนวคิดของบุคคลหนึ่ง ที่มีความสนใจในงานของพระสงฆ์ ในบทบาทของพระสงฆ์ และพยายามที่จะผลักดันบทบาทของพระสงฆ์ ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม และให้สังคมมองเห็นประโยชน์นั้นเด่นชัดมากขึ้น

พิสิฐ บุญไชย และทรงคุณ จันทจร (2540, หน้า 136-137) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญมากในชุมชนซึ่งพระสงฆ์แต่ละรูปก็มีวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันในการพัฒนา โดยเฉพาะด้านสังคมพระสงฆ์จะทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี โดยตั้งมั่นในวัดทำการเทศนาสั่งสอนในลักษณะกลุ่มย่อยโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การรู้จักการให้ทานและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อย่างเช่น พระอาจารย์เทอดศักดิ์ จันทโชโต แห่งวัดทุ่งสว่าง อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย พระครูพิทักษ์พิชคามเขต วัดลุมพินีวัน อำเภอบ้านฝื่อ จังหวัดอุดรธานี และพระอาจารย์อเนก เตชวโร วัดโมกขวนาราม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และได้กล่าวถึงพระพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุทธิสีโล) วัดสามัคคี อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ได้มีบทบาทมากในด้านการพัฒนาสังคม ไม่ว่าจะเป็นการสอนให้ประชาชนลดอบายมุข อบรมจิตใจ ฝึกวิปัสสนากัมมัฏฐาน ทำให้จิตใจสะอาดบริสุทธิ์ ซึ่งท่านจะมุ่งการพัฒนาจิตใจหรือคนก่อนสิ่งใด ยังมีการชักชวนประชาชนรวมพลังเพื่อการพัฒนา มีการระดมพลังสมอง เพื่อแก้ปัญหาให้เห็นพ้องต้องกันว่าควรจะพัฒนาถนนหนทางเพื่อการคมนาคมที่สะดวก โดยหลวงพ่อนานกับพระสงฆ์ในวัดและชาวบ้านร่วมมือกัน ใช้เครื่องมือทำเกษตรที่มีอยู่ช่วยกันถางป่า ขุดดิน ทำล่องถนนให้เกิดขึ้นในชุมชน

พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธญาโณ) (2553, หน้า 60) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน จากการศึกษาพบว่าพระสงฆ์เกือบทุกรูปได้มีบทบาทไม่ว่าการตัดถนน การปรับปรุงถนนเดิม การประปา การพัฒนาแหล่งน้ำ การปรับปรุงรั้วบ้าน การลอกคลอง การสร้างถังเก็บน้ำฝน และการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดการพัฒนาดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นการร่วมมือระหว่างวัดชาวบ้านและทางราชการโดยทางวัดมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ เป็นศูนย์รวมของความสามัคคี มีชาวบ้านเป็นแรงและมีทางราชการเป็นอุปกรณ์เครื่องมือ

จุไรรัตน์ บุญที่สุด (2553, หน้า 20-21) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนในเรื่องของการสาธารณสุขสงเคราะห์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมข้อหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสุขสงเคราะห์” (ม.15 ตรี) และในระเบียบการปกครองของคณะสงฆ์ส่วนกลาง ได้กำหนดไว้ว่า วิธีดำเนินการสาธารณสุขอุปการและสาธารณสุขสงเคราะห์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม การสาธารณสุขแยกโดยลักษณะ มี 4 คือ

1. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการเพื่อห้องสมุด เพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจนหรือกิจการอื่น ๆ การนี้มุ่งเอากิจการที่ทำเอง หรือโครงการที่กำหนดเอง ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำ หรือกิจการชั่วคราว

2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณสุขประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐ หรือของเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณสุขประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่น ๆ การนี้มุ่งเอาเฉพาะส่งเสริมงานของผู้อื่น มิได้มุ่งถึงกิจการเฉพาะเรื่อง แม้การช่วยป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า หรือช่วยป้องกันการติดโรคเอดส์

3. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น สร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน (นอกวัด) สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าและอื่น ๆ ข้อนี้มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณประโยชน์

4. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น การประสพอุทกภัย การประสพอัคคีภัย การประสพวาตภัย หรือคราวหนาวจัดหรือแม้นยามปกติตามโอกาส เช่น สงเคราะห์คนชรา คนพิการ และสงเคราะห์โดยประการอื่น การนี้มุ่งเฉพาะการช่วยเหลือบุคคลทั้งเป็นการประจำหรือการเฉพาะ

ดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชนของพระภิกษุ นั้น อาจจะกระทบกับความเชื่อเดิมของท้องถิ่น พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระสงฆ์เผยแผ่ธรรม หรือพัฒนาสิ่งต่าง ๆ มิให้ขัดกับความเชื่อของเขาเหล่านั้น และให้ปรับธรรมเข้าหาแนวความเชื่อนั้น หรือถ้าแนวความเชื่อเดิมนั้นสามารถทำให้คนนั้นเป็นคนดีได้พระองค์ก็ทรงอนุโลมตามประเพณีการปฏิบัติตนของชาวบ้าน ถ้าประเพณีนั้นมีได้เป็นภัยต่อชุมชนส่วนรวม จากแนวคิดเช่นนี้จึงทำให้พระสงฆ์และประชาชนโดยทั่วไปอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

อาศัยเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระสงฆ์สามารถทำการสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่สังคม เพราะประชาชนในปัจจุบันนี้หรือแม้ในอดีตกาลก็ตาม ยังมีปัญหาและความทุกข์ความเดือดร้อนทั้งทางวัตถุและทางจิตใจอยู่ เพราะความสามารถของรัฐในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนยังมีไม่ทั่วถึง ผู้ที่เป็นที่พึ่งได้ในยามนี้ คือ พระสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้รู้ธรรมสามารถแสดงข้อธรรมอันเป็นที่กึ่งขาของประชาชนให้คลายความกังวลและความทุกข์ในชีวิตได้

พระปิ่นสุทเธีย สุทธธมโม (เจ้า) (2556, หน้า 5) ได้กล่าวว่า ในด้านชุมชนพระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในด้านการอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ ชุมชน นักเรียน นักศึกษา เผยแผ่ธรรมะสงเคราะห์ผู้ยากไร้ พัฒนาถาวรวัตถุให้กับชุมชนมีการรับเลี้ยงดูเด็กกำพร้า การเปิดโรงเรียนสอนเด็กก่อนเกณฑ์และโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและบาลีพร้อมกับพระปริยัติธรรมสามัญ เป็นผู้ดำเนินงานบทบาทนักสังคมสงเคราะห์ และยังเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและผู้นำชาวบ้านทำให้เกิดความสามัคคีเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่ชุมชนและสังคมในท้องถิ่น

สรุปได้ว่า ด้านสังคม หมายถึง พระสงฆ์ปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี ช่วยเหลือสังคมด้วยการบริจาคปัจจัยหรือวัตถุสิ่งของ ให้ความรู้ แนวคิด เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคม มีการเข้าไปความรู้ทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ร่วมเป็นกรรมการขององค์กรชุมชน มีการจัดอบรมธรรมะแก่ประชาชนและเป็นวิทยากรบรรยาย อำนวยความสะดวกสถานที่ภายในวัดในการจัดกิจกรรมของชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น ๆ

2. ด้านเศรษฐกิจ

เนื่องจากปัญหาส่วนใหญ่ของชุมชนมีฐานะยากจน อาศัยแต่เพียงประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา โดยอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ ผลผลิตไม่แน่นอน ขาดอำนาจต่อรองในระบบตลาดทำให้เกิดความอดอยากยากแค้น และยิ่งขาดความรู้ความสามารถในอันที่เห็นไปประกอบอาชีพอื่น

พิสิษฐ์ บุญไชย และทรงคุณ จันทจร (2540, หน้า 136-137) ได้ศึกษาจากงานวิจัยภาคสนามพบว่า “พระสงฆ์ส่วนใหญ่ที่มีบทบาทในสังคม จะเป็นผู้ที่มิถุมิถุณาในพื้นที่นั้น ๆ จึงเข้าใจและทราบสาเหตุของปัญหา ความรุนแรงของปัญหาเป็นอย่างดี พระสงฆ์หลายรูปได้หาทางช่วยเหลือสังคมทางด้านเศรษฐกิจในหลายรูปแบบโดยร่วมมือกับหน่วยราชการ” จึงได้สรุปบทบาทของพระสงฆ์ดังนี้

พระครูสิริรัตนโชติ แห่งวัดเก่าหน้าหลัก อำเภอเสนานิคม อำเภออำนาจเจริญ (ปัจจุบันจังหวัดอำนาจเจริญ) ได้ตั้งกลุ่มเจียรไน การเพาะเห็ดฟาง การเลี้ยงปลาเพื่อยกฐานะความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชน

พระครูสุทธิพัฒนารณ วัดสุทธิภาวาส อำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ ได้ทำการตั้งกลุ่มอาชีพให้กับประชาชน โดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาเป็นผู้ฝึกสอนอาชีพแก่ประชาชน เช่น การร่วมมือกับหน่วยงานพัฒนาชุมชนช่วยเหลือและให้ความรู้แก่ประชาชนในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การเลี้ยงสุกร การเลี้ยงไก่ การเจียรไนพลอย

พระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุทธิสีโล) วัดสามัคคี อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ได้ดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจให้แก่ประชาชนที่อยู่ในชุมชนประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นการตั้งสหบาลข้าว คือการให้ประชาชนที่ขาดแคลนสามารถกู้ยืมข้าวไม่บริโภค หลักดังกล่าวสอดคล้องกับหลักทางพุทธศาสนาที่มีการเกื้อกูลเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันผู้ที่มิช้ำวมากก็จะนำข้าวมาฝากให้ผู้ทุกข์ยากกว่าผู้ไปกิน

ไปใช้ยามขาดแคลน ไม่ต้องไปกู้เงินดอกเบี้ยแพง ๆ นับเป็นการช่วยเหลือกันและกันเป็นหลักในการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ร้านค้าที่มีหลักการขายถูกเอากำไรพอควรหรือกลุ่มสังฆะออมทรัพย์เพื่อฝึกชาวบ้าน การทำเกษตรธรรมชาติ เกษตรครบวงจร เพื่อแก้ปัญหาการเกษตร เป็นต้น

พระอาจารย์ดำรง กนตสีโล แห่งวัดมุนีนิรมิตร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ก็ประสบความสำเร็จในการพัฒนาช่วยเหลือประชาชน โดยใช้หลักพัฒนาจิตใจ ก่อนการพัฒนาอาชีพโดยให้ประชาชนยึดหลักคุณธรรมในการดำรงชีวิตกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ การจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในหมู่บ้าน การจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด การพัฒนาอาชีพการเกษตรที่เรียกว่า การเกษตรเกื้อกูล และการตั้งธนาคารข้าว เป็นต้น

พระครูวิมลจินดากร (มาลัย อาทิจโจ) (2555, หน้า 34) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์แม้มิใช่ข้อกำหนดตามที่คณะสงฆ์ให้อำนาจไว้ตามบทบาทหน้าที่ 6 ประการแต่หากการกระทำนั้นเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าเป็นประโยชน์ต่อสังคมแล้ว พระสงฆ์สามารถกระทำได้ทั้งสิ้น จะเห็นได้จากการส่งเสริมการมีงานทำ การทำมาหากินเลี้ยงปากท้องของชาวบ้าน

พระปิ่นสุทเธีย สุทธรมโม (เจ้า) (2556, หน้า 5) ได้กล่าวว่า ในด้านเศรษฐกิจพระสงฆ์มีบทบาทได้ดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจให้แก่ประชาชนที่อยู่ในชุมชนประสบความสำเร็จ เนื่องจากปัญหาส่วนใหญ่ของชุมชนมีฐานะยากจน อาศัยแต่เพียงประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา โดยอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ ผลผลิตไม่แน่นอน ขาดอำนาจต่อรองในระบบตลาดทำให้เกิดความอดอยากยากแค้น และยังขาดความรู้ความสามารถในอันที่เห็นไปประกอบอาชีพอื่น

สรุปได้ว่า ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง พระสงฆ์ให้คำปรึกษา แนะนำ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เป็นวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพของชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนไปดูงานที่องค์กรอื่น ๆ และนำชาวบ้านให้ลงมือปฏิบัติตามเศรษฐกิจเชิงพุทธ มีการเทศนาเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพ บริจาควัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีการชักชวนให้ร่วมพลังเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เชิญผู้เชี่ยวชาญมาเป็นผู้ฝึกสอนอาชีพแก่ประชาชนและริเริ่มจัดทำโครงการใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพองค์กรอื่น หรือชุมชนอื่น

3. ด้านวัฒนธรรม

วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันอยู่อย่างแนบแน่นกับพระพุทธศาสนา แทรกซึมผสมผสานอยู่ในแนวความคิด จิตใจและกิจกรรมแทบทุกก้าวของชีวิตโดยตลอดเวลายาวนาน จึงเป็นกรอบในการปฏิบัติตนตามหลักพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาต่าง ๆ เช่น การบวช การแต่งงาน การทำบุญเนื่องในพิธีการต่าง ๆ การปฏิบัติตนตามประเพณีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น ซึ่งเป็นส่วนที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมไทยจนถึงปัจจุบัน

กรมศิลปากร (2544, หน้า 101) ได้กล่าวถึง บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ว่า พระสงฆ์สามารถนำวิทยาการความรู้ที่เป็นประโยชน์มาถ่ายทอดให้แก่ประชาชน โดยการศึกษาหาความรู้จากสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และนอกจากพระสงฆ์จะเป็นผู้เรียนรู้ถ่ายทอดมาโดยตรงแล้ว จะต้องเป็นผู้ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชาวบ้านให้ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น สนับสนุนการดำเนินงานของโครงการจัดตั้งอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษาโบราณสถาน โดยการจัดหาอาสาสมัคร อบรมสั่งสอนชาวบ้านให้เห็นคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมของชาติ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และขนบธรรมเนียม

ประเพณีไทย ชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือกันจัดกิจกรรมเพื่อการดูแลรักษาโบราณสถานในท้องถิ่นให้มั่นคงสวยงามทรงคุณค่าอยู่เสมอ เช่น การดูแลถ้ำกลางทำความสะอาดโบราณสถาน เป็นประจำ หรือส่งเสริมการจัดกิจกรรมประเพณีไทยที่ดั้งเดิมเนื่องในวันนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ การจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมอบายมุขในทางตรงและทางอ้อม เป็นต้น

พระมหาสุระพงษ์ สุรวีโร (สีหมอก) (2555, หน้า) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งหมายรวมถึงความเป็นงานศิลปะ วรรณคดี ดนตรี ประชญา ศิลธรรม จรรยา ภาษา กฎหมาย ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งได้ถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อ ๆ มา เป็นเรื่องของการเรียนรู้จากคนกลุ่มหนึ่งไปยังกลุ่มหนึ่ง ซึ่งสิ่งใดดีก็เก็บไว้สิ่งใดควรแก้ไขก็แก้ไขให้ดีขึ้นเพื่อจะส่งเสริมให้มีลักษณะที่ดีประจำชาติต่อไปและศาสนาพุทธก็มีอิทธิพลต่อคนไทยอย่างมาก ทั้งในด้านการปกครอง และในด้านกิริยามารยาทและความเป็นอยู่จนกลายเป็นธรรมเนียมไทยไป ส่วนคติความเชื่อในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของพราหมณ์ สังคมไทยก็นำมาปฏิบัติไม่น้อย คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนไทยมาก เช่น ความกตัญญูกตเวทีก การมีสัมมาคารวะ ความสุภาพเรียบร้อย ความโอบอ้อมอารี มีใจเมตตา ฯลฯ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของไทยเรามาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน

เมื่อประชาชนส่วนใหญ่มีความเคารพนับถือพระพุทธศาสนา มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต พระสงฆ์ก็มีบทบาทต่อสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนและสังคมในท้องถิ่นนั้นในสังคมไทยแล้วจะมองเห็นวัฒนธรรมควบคู่กับการดำรงชีวิตโดยเฉพาะประเพณีที่เกิดขึ้นจากพระพุทธศาสนาโดยตรงหรือทางอ้อมก็ตาม

จากชุมชนตลอดพระสงฆ์จึงต้องทำหน้าที่ให้สอดคล้องกับหลักธรรมวินัยและสภาพแวดล้อมของชุมชน จึงเห็นได้ว่าสังคมชาวอีสานอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข สามัคคี จนนับถือเป็นแบบอย่าง ถ่ายทอดไปสู่ชนรุ่นหลังเป็นที่ยอมรับของชุมชน สังคมอื่น ๆ ต่อไป

อารียา ลัมสุวัฒน์ (อ้างใน พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธธำโณ), 2553, หน้า 65) กล่าวถึงพระสงฆ์ว่า “พระสงฆ์ยังทำหน้าที่อีกหน้าที่หนึ่งของสังคมคือพระสงฆ์เป็นผู้รักษาวัฒนธรรมโดยมีวัดเป็นที่เก็บศิลปวัตถุและของมีค่าอื่น ๆ อันแสดงถึงศิลปวัฒนธรรมของไทย ซึ่งชาวบ้านได้แสดงออกถึงศรัทธาเลื่อมใสในคุณค่าของศาสนา ด้วยการสร้างสรรค์สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ไว้ที่วัด และพยายามสร้างให้สวยงามที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระพุทธรูป ตู่มังกร ธรรมาสน์ ภาพแกะสลักตามประตู หน้าต่าง ตลอดจนภาพเขียนอันวิจิตรงดงามตามฝาผนังโบสถ์ วิหาร

เสาวลักษณ์ ขำนิล (อ้างใน พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธธำโณ), 2553, หน้า 65-66) ได้กล่าวว่า หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญในการวัฒนธรรมไทย เหตุการณ์สำคัญ ๆ ในชีวิตประจำวันเกือบทั้งหมดของคนไทยมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมและพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ศิลปะและวรรณคดีของชาติส่วนใหญ่ เกิดขึ้นด้วยอาศัยวัดเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ วัดเป็นสถานที่รักษามรดกทางศิลปะของชาติ สิ่งเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวความรักในความเป็นชาติไทยที่สำคัญอย่างหนึ่ง และเหตุการณ์ประจำวันและความเชื่อทางไสยศาสตร์ บทบาทพระสงฆ์ในเหตุการณ์ประจำวันของชาวบ้านมีอยู่มาก เช่น ก่อนการเดินทาง การแต่งงาน การรักษาใช้การสงเคราะห์ การนำโชคมาสู่ความสำเร็จในชีวิตการทำงานสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วเป็นบทบาทของ

พระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดและสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่นซึ่งถือได้ว่าเป็นการรักษาวัฒนธรรมให้กับชุมชน

พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) (อ้างใน พระครูโสภณจิตการ (ชาติ เตชธมโม), 2555, หน้า 70) ได้กล่าวถึง บทบาทและความสำคัญของวัดและพระสงฆ์กับสังคม มีประการหนึ่งกล่าวว่า วัดมีบทบาทเป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติ เสมือน พิพิธภัณฑ์ และหากรู้จักดำเนินการให้ดี พระสงฆ์นั้นเองจะเป็นผู้ที่สามารถนำชุมชนไปสู่ความเจริญได้โดยวิถีทางที่เหมาะสม และมีหลักเกณฑ์ เพราะความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านยังอยู่ในสภาพที่ดี และความสัมพันธ์แบบนี้มีลักษณะพิเศษจำเพาะคือ พระสงฆ์เป็นผู้เข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือและเชื่อฟังพระ โดยความเคารพนับถือและเชื่อฟังนี้เกิดจากความเลื่อมใสศรัทธา ไม่ได้เกิดจากความเกรงกลัวอำนาจ การกระทำจึงเป็นไปด้วยความเต็มใจและเต็มกำลัง ได้ผลสำเร็จของงานพร้อมทั้งผลทางจิตใจของผู้ทำงานด้วย

สรุปได้ว่า ด้านวัฒนธรรม หมายถึง พระสงฆ์มีการส่งเสริมการจัดงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ เช่น วันวิสาขบูชา เป็นต้น ให้มีการทำบุญในเทศกาลของทุกเดือน มีการปรับปรุงรูปแบบของการประกอบศาสนพิธีหรือพิธีกรรมทางศาสนาที่เหมาะสมและถูกต้อง เป็นผู้ถ่ายทอดและสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่น อนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ในชุมชน มีการศึกษาวิจัย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรม ใช้วัดเป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานทางศิลปวัฒนธรรม ภายในวัดจัดให้มีที่เก็บโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ มีการเก็บรวบรวมเอกสาร ตำราทางวัฒนธรรมประจำชุมชน

4. ด้านสาธารณสุข

วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนโดยเฉพาะพระสงฆ์จะมีบทบาทในด้านการเป็นผู้นำแก่ประชาชน ซึ่งได้อาศัยวัดเป็นที่พึ่งทั้งในด้านการขอยารักษาโรค การขอคำแนะนำตลอดจนการเผยแพร่ความรู้ในด้านสาธารณสุขต่าง ๆ ทางราชการมักจะขอความร่วมมือ ในการเผยแพร่ความรู้ผ่านวัดโดยมีพระสงฆ์เป็นสื่อกลาง ในบางแห่งพระบางรูปยังเป็นหมอชาวบ้านอีกด้วย โดยพระสงฆ์จะช่วยเหลือประชาชนโดยจ่ายแผนโบราณ ในการรักษาโรคทั่วไป โรคกระดูกและข้อ รักษาผู้ติดยาเสพติด และที่สำคัญได้แก่โรคทางจิตใจ

อารียา ลิมสุวัฒน์ (อ้างใน พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธธนาโณ), 2553, หน้า 66) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามโครงการพระธรรมทูต และโครงการพระธรรมจาริกว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ผู้นำชาวบ้านในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างดียิ่ง การบำเพ็ญประโยชน์ในหมู่บ้านชนบทเป็นผู้นำในการวางแผนอบรมฝึกหัดพระที่เป็นผู้นำในชนบทในวิชาเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ให้รู้จักวิธีการทำตม่น้ำ วางถังซีเมนต์ที่ใช้กับบ่อ การใช้ส้วมซึม ความรู้ในด้านสุขวิทยาสมัยใหม่ โภชนาการความสะอาดอนามัย และการรักษาโรค สิ่งทีกล่าวมาเป็นหน้าที่พระสงฆ์ตามโครงการพระธรรมจาริกต้องนำไปพัฒนาให้ความรู้แก่ชาวเขา หรือชนบท

ประสพสุข พันธุประยูร (อ้างใน พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธธนาโณ), 2553, หน้า 66-67) แสดงความเห็นไว้ว่า พระสงฆ์นั้นช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้านในเรื่องต่าง ๆ มาแต่ไหนแต่ไรรวมทั้งเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วยเพราะวัดเคยเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นโรงเรียน เป็นโรงพยาบาล เป็นศูนย์กลางของศิลปวัฒนธรรม ขณะนี้ทั่วโลกกำลังพูดถึงการสาธารณสุขเบื้องต้นหรือการสาธารณสุขมูลฐานว่าเป็นของดีและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมทุกสังคม การสาธารณสุขมูลฐานย้ำที่การ

พัฒนาการช่วยเหลือตัวเองของบุคคลครอบครัว และชุมชน บ้านกับวัดต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันอยู่แล้ว พระสงฆ์และวัดจึงเป็นชุมกำลังและองค์กรที่จะช่วยพัฒนาประเทศตามแบบไทย ๆ และแบบที่ยืนบนขาของตนเองได้ ชาวบ้านมีความยากจนเหลือเกิน แม้แต่ยาสามัญประจำบ้านก็ไม่ค่อยจะมีไปซื้อในเมื่อขาดยาที่สำคัญการสาธารณสุขมูลฐานก็เป็นไปไม่ได้ ไม่มีทางที่ใครจะเอายาไปแจกที่หมู่บ้านได้ ทว่าถึง รัฐบาลก็ทำไม่ได้ องค์กรอะไรก็เป็นไปไม่ได้ แต่พระสงฆ์ทำได้ ท่านได้ติดกัมขัตเทศน์มาบ้าง คนทำบุญบ้าง มากับการทอดกฐิน ทอดผ้าป่าบ้าง หรืองานต่าง ๆ เหล่านี้เพียงพอที่จะจัดตัวยาประจำวัดสำหรับหมู่บ้าน ดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์เกี่ยวกับการสาธารณสุขมูลฐานอาจสรุปได้ ดังนี้

1. เรียนรู้เรื่องการรักษาเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้าน
2. จัดตั้งตัวยาสามัญประจำบ้าน
3. ปลุกสมุนไพรมหาในบริเวณวัด รวบรวมความรู้การรักษาแบบพื้นบ้าน
4. แนะนำหรือจัดหาไม้สะอาดสำหรับหมู่บ้าน จะป้องกันโรคไปได้มากและแนะนำเรื่องการป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพอย่างอื่น ๆ
5. จัดอบรมแก่พระและชาวบ้านให้มีความรู้ในการสาธารณสุขเบื้องต้น โดยเชิญวิทยากรจากสถานีอนามัย อำเภอ จังหวัด
6. สนใจเรื่องการอาชีพของประชาชน เพราะถ้าประชาชนไม่มีปัจจัย 4 เพียงพอแล้ว ก็ไม่สามารถจะมีสุขภาพอนามัยที่ดีได้

พิสิฐ์ บุญไชย และทรงคุณ จันทจร (2540, หน้า 136-137) ได้วิจัยพบว่า ประชาชนชาวอีสานส่วนใหญ่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากจนและมีปัญหาด้านสุขภาพอนามัย เช่น ความรู้ในเรื่องยาข้อจำกัดกฎหมายบ้านเมืองในการอนุญาตให้ใช้ยาหรือประกอบกิจกรรมในการรักษาจึงทำให้เป็นอุปสรรค อย่างไรก็ตามได้มีความพยายามของพระสงฆ์ในการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชน พอสรุปได้ คือ

1. การใช้ยาแผนโบราณรักษาโรคทั่วไป ได้แก่ การใช้ยาสมุนไพรช่วยเหลือประชาชนในการรักษาโรคต่าง ๆ เช่น พระครูพิทักษ์ชินวงศ์ วัดกลางนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
2. การรักษาผู้ติดยาเสพติด เยาวชนในภาคอีสานที่ผ่านมามีติดยาเสพติดกันมากพระสงฆ์ได้เข้าไปแก้ไขฟื้นฟูโดยใช้ยาและหลักธรรมะในการรักษาผู้ติดยาเสพติด เช่น พระครูสิริรัตนโชติ วัดแก่นาหลัก จังหวัดอำนาจเจริญ ได้จัดกิจกรรมรักษาผู้ติดยาเสพติด เช่น เหล้า บุหรี่ สิ่งเสพติดอื่น ๆ โดยใช้สมุนไพรมะรักษาผู้ป่วยแล้วประมาณ 200-300 คนต่อปี

3. การรักษาโรคทางจิต รักษาโรคจิต นับว่าเป็นโรคที่สำคัญที่ยากแก่การรักษาและเป็นภาระของญาติที่ต้องรับผิดชอบผู้ป่วย พระสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาทในเรื่องดังกล่าวโดยใช้หลักเมตตาธรรม สร้างขวัญและกำลังใจให้ประชาชนเชื่อมั่น และศรัทธา เพื่อขับสิ่งเลวร้ายออกมาจากร่างกาย ความศรัทธาจึงมีผลต่อการรักษาโรคทางจิตของประชาชนเป็นอย่างมาก เช่น ในกรณีพระครูญาณกิตติคุณ วัดดงยวด จังหวัดอุดรธานี ที่อาศัยความศักดิ์สิทธิ์ของธรรมะรักษาโรคทางจิตให้กับประชาชนอย่างได้ผล

สรุปได้ว่า ด้านสาธารณสุข หมายถึง พระสงฆ์มีการให้ความรู้ในด้านสุขอนามัยแก่ชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักทำความสะอาด ที่อยู่อาศัย บริเวณที่อยู่อาศัยตามนโยบายของราชการ มีการร่วมมือกับภาครัฐในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน ให้วัดเป็นศูนย์กลางในการรักษาโรคจากโรงพยาบาล พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้ชุมชนปลูกยาสมุนไพรเพื่อรักษาโรค มีการรวบรวมการรักษาโรคแบบพื้นบ้านและนำไปเผยแพร่ให้กับชุมชน มีการรักษาโรคทางจิตโดยใช้หลักกรรมเป็นเครื่องมือ มีการบริจาคปัจจัยในการจัดซื้อยาสามัญประจำบ้านประจำชุมชน แนะนำหรือจัดหาแหล่งน้ำสะอาดสำหรับหมู่บ้านประจำชุมชน

5. ด้านสิ่งแวดล้อม

พระสงฆ์มีหน้าที่ในการรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่คู่สังคม อย่างน้อยก็อาจทำได้โดยการดูแลรักษาต้นไม้ภายในวัดที่ตนเองอาศัยจำพรรษาอยู่ เพื่อเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในสังคม

พิสิฐภูมิ บุญไชย และทรงคุณ จันทจร (2540, หน้า 139-140) ทำการวิจัยศาสนาพุทธ : สถานภาพบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมอีสาน พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทอย่างมากในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ดังนี้

1. จัดบริเวณวัดให้ร่มรื่นเยือกเย็น สงบให้วัดเป็นที่พึ่งของประชาชน โดยสร้างบรรยากาศให้ประชาชนเห็นว่า บรรยากาศในวัดให้ความร่มเย็นต่างจากสังคมนอกวัดที่มีแต่ความร้อน ผู้ที่เข้ามาพบเห็นในวัดจึงพบความสงบ ความร่มเย็น การตั้งคนเข้าวัดในเบื้องต้น ลักษณะการจัดบริเวณดังกล่าวมีการจัดหลายลักษณะ เช่น การจัดสวนป่า การตัดแปลงตกแต่งบริเวณวัด การปลูกต้นไม้ การจัดป้ายแสดงคำสอนต่าง ๆ เพื่อเตือนใจประชาชนที่เข้าไปในบริเวณนั้น ผลดีอีกประการหนึ่งก็คือ การที่พื้นที่วัดสามารถครอบคลุมบริเวณป่าได้มากเพียงใดก็เป็น การอนุรักษ์ป่าได้มากเพียงนั้นเพราะประชาชนไม่กล้าไปตัดต้นไม้ทำลายป่าในเขตวัดลักษณะการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัด

2. การจัดสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยความร่วมมือของวัด ทางราชการและประชาชน การพัฒนาชุมชนโดยการตัดถนน ทำรั้วบ้านให้เป็นระเบียบหรือลอกคลอง ปลูกต้นไม้ เช่น กรณีของพระครูโสภณธรรมมากร แห่งวัดศรีทองนพคุณ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พระครูพิทักษ์ชินวงศ์ วัดกลางนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พระครูพิพิธประชานาถ วัดสามัคคี อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

3. การจัดอบรมเยาวชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมของวัดที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเยาวชนมักจะสอดแทรกความรู้ และจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเข้าไว้ด้วยเสมอ เช่น ในกรณีพระอาจารย์พงศ์กร กลยาณธมโม แห่งวัดบ้านไผ่บุลย์ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ และพระสงฆ์รูปอื่น ๆ ในภาคอีสาน

ศูนย์ฝึกอบรบวณศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2541, หน้า 34-35) ได้สัมภาษณ์ เรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการสนับสนุน การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ว่า ความสัมพันธ์ของพระกับป่ามีมานานเพราะพระอาศัยเป็นที่ฝึกปฏิบัติ ป่าได้การคุ้มครองเพราะบารมีและวัตรปฏิบัติของตามพระธรรมวินัย เป็นตัวอย่างสั่งสอนประชาชนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของป่าต่อมนุษย์ การพึ่งพากันของพระสงฆ์กับป่า พบทั่วไปในสังคมชาวพุทธที่ใดก็มีวัดที่ป่าหรือสร้างป่าขึ้นมาในวัดและรอบ ๆ วัดป่าใดที่สงบเงียบเหมาะสมกับการฝึกตนก็จะมีพระธุดงค์ไปฝึกปฏิบัติขัดเกลตาตนเองในป่าชาวบ้านก็ช่วยทำบุญดูแลเลี้ยงพระพระก็ให้ธรรมะสั่งสอนญาติโยม พระป่า ชุมชน จึงมีความสัมพันธ์และมีส่วนร่วมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

จากการศึกษาเรื่องพระกับป่า เช่น วัดป่าสุคะโต จังหวัดชัยภูมิ ทำงานเผยแพร่ความรู้ด้านอนุรักษ์ป่าให้กับชุมชน วัดป่าหนองพง จังหวัดอุบลราชธานี อยู่กับป่าและจัดการป่าให้สมบูรณ์และเป็นประโยชน์แก่ชุมชน สวนโมกขารามจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีรูปแบบการอยู่ในป่าอย่างเรียบง่ายกลมกลืนกับธรรมชาติ วัดอรุณญาวาส จังหวัดน่าน ปลูกจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ป่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน และองค์กรทุกระดับอย่างเชื่อมโยงบนรากฐานของความร่วมมือ

ดังนั้นผลจากกรณีศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับป่าต่าง ๆ สามารถสรุปบทบาทสำคัญของพระสงฆ์ได้ 4 ด้าน คือ

1. ด้านการอนุรักษ์ ช่วยนำชุมชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างป่าชุมชน รักษาป่าและความหลากหลายทางชีวภาพ
2. ด้านชุมชน เป็นตัวอย่างของการอยู่แบบเรียบง่าย และใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดรู้คุณค่า
3. ด้านวัฒนธรรมช่วยรักษาและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนโดยเฉพาะทรัพยากรพรรณพืช
4. ด้านจิตวิญญาณ เป็นผู้นำและสั่งสอนศีลธรรมและจริยธรรมแก่ชุมชน

มานพ นักการเรียน (2546, หน้า คำนำ ก-ข) ได้กล่าวถึง พุทธประเพณีเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในปัจจุบันนี้ พระสงฆ์ได้มีการประยุกต์พิธีกรรมทางศาสนาบางอย่างขึ้นเพื่อการอนุรักษ์การดูแลป้องกันและการบำรุงฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ เช่น

1. พิธีบวชต้นไม้ พิธีดังกล่าวมาจากการอุปสมบท โดยพระสงฆ์จะนำจีวรมาพันรอบต้นไม้ในแต่ละต้นที่มีการบวช เพื่อมิให้ประชาชนเข้าทำลาย จากพิธีดังกล่าวเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อีกทางหนึ่ง
2. พิธีทอดผ้าป่าต้นไม้/พันธุ์ไม้ พิธีดังกล่าวมาจากพิธีทอดผ้าป่า โดยประชาชนจะนำต้นไม้มารวมกันไว้ที่วัด พระสงฆ์จะทำพิธีทอดผ้าป่าแล้วนำประชาชนไปปลูกต้นไม้ร่วมกันในบริเวณวัดและที่สาธารณประโยชน์
3. พิธีการทำบุญด้วยการปลูกต้นไม้ พิธีดังกล่าวมาจากการทำบุญต่าง ๆ เนื่องจากการปลูกต้นไม้มากจะได้ร่มเงาในการพักผ่อนหย่อนใจ พระสงฆ์จึงชักชวนให้ประชาชนรอบ ๆ วัดมาร่วมทำบุญดังกล่าว เพื่อจะได้มีต้นไม้ภายในวัดมากขึ้น วัดจะได้เป็นสถานที่ร่มรื่น

4. พิธีสะเดาะเคราะห์ด้วยการปลุกต้นไม้ พิธีดังกล่าวมาจากพิธีสะเดาะเคราะห์ ประชาชนเชื่อว่าเมื่อชีวิตตกต่ำ ต้องมีการสะเดาะเคราะห์ พระสงฆ์จึงโน้มน้าวให้ประชาชนเอาต้นไม้มาปลูก จึงได้ทั้งการสะเดาะเคราะห์ของตนเอง และเป็นการเพิ่มต้นไม้ให้ประเทศด้วย

พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธธำม) (2553, หน้า 69) ได้กล่าวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมนับเป็นกิจของสงฆ์ที่พึงประพฤติปฏิบัติ เพราะในการเผยแผ่ศาสนาให้คนเข้าถึงธรรมะ นอกจากการเทศน์สั่งสอนที่มีประสิทธิภาพแล้ว บรรยายกาศภายในวัดนับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ที่จะเป็นเครื่องดึงคนให้หันเข้าหาวัด ดังนั้นพระสงฆ์จึงต้องประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดี ตลอดจนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน เป็นผลให้สภาพแวดล้อมของชุมชนดีขึ้น

พระบิณฑุเรศ สุทธิธมโม (เจ้า) (2556, หน้า 8) บทบาทของพระสงฆ์ในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ว่ ความสัมพันธ์ของพระกับป่ามีมานาน เพราะพระอาศัยเป็นที่ฝึกปฏิบัติ ป่าได้การคุ้มครองเพราะบารมีและวัตรปฏิบัติของตามพระธรรมวินัย เป็นตัวอย่างสั่งสอนประชาชนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของป่าต่อมนุษย์ การพึ่งพากันของพระสงฆ์กับป่า พบทั่วไปในสังคมชาวพุทธที่ได้อำนาจที่ป่าหรือสร้างป่าขึ้นมาในวัดและรอบ ๆ

พระสมร ต่อมคำ (2557, หน้า 37) ได้กล่าวว่า พระพุทธศาสนาสอนให้คนดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะป่าไม้ว่เพราะป่าไม้ว่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ที่คนไทยนับถือ พระสงฆ์มีบทบาทที่จะช่วยส่งเสริมให้คนเห็นคุณค่าและความสำคัญของป่าไม้ว่ และ ช่วยดูแลรักษาป่าไม้ว่ ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ว่สามารถนำมาเป็นแนวทางอนุรักษ์ป่าไม้ว่และสัตว์ป่าได้

สรุปได้ว่า ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง พระสงฆ์มีการร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการรักษาและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน จัดบริเวณวัดให้ร่มรื่น เป็นตัวอย่างแก่ชุมชน ให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ชุมชนใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คัดค้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เป็นตัวแทนภาครัฐในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมเสียโทรม

2.5 สภาพพื้นที่

สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลไว้ ดังนี้

2.5.1 ประวัติความเป็นมาของอำเภอ

อำเภอสุวรรณภูมิ เป็นอำเภอเก่าแก่ของจังหวัดร้อยเอ็ด มีประวัติการก่อตั้งที่ยาวนาน เริ่มตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ. 2256 เจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูร ผู้ครองนครจำปาศักดิ์ ได้บัญชาให้เจ้าแก้วมงคลหรือแก้วปทุม (แก้วบรม) หรืออาจารย์แก้ว ได้นำไพร่พลมาตั้งที่บ้านทุ่ง (ทุ่ง) เรียกชื่อว่า “เมืองทุ่งศรีภูมิ”

เมื่อ พ.ศ. 2310 ท้าวเซียง ซึ่งเป็นผู้ปกครองเมืองทุ่งศรีภูมิ ในขณะนั้นได้ย้ายเมืองมาตั้งที่ ดงท้าวสาร (ที่ตั้งเมืองสุวรรณภูมิในปัจจุบัน) เรียกชื่อว่า เมืองสุวรรณภูมิ และในปีเดียวกันนั้นเมือง สุวรรณภูมิได้ผนวกรวมกับราชอาณาจักรไทย

เมื่อปี พ.ศ. 2451 เมืองสุวรรณภูมิ ได้ถูกยุบรวมเป็นอำเภอ ตามกฎหมายลักษณะปกครอง ท้องที่ เรียกว่า “อำเภอสุวรรณภูมิ” มีผู้ปกครองเมืองสุวรรณภูมิคนแรก คือ หลวงประชาบาล จนถึง ปัจจุบัน มีผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอทั้งสิ้น 37 คน และนายปณิธาน สุวารัตน์ เป็นผู้ดำรงตำแหน่ง นายอำเภอสุวรรณภูมิคนปัจจุบัน

2.5.2 ที่ตั้งและอาณาเขตของเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลหัวโตน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลหินกอง - ทุ่งหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลเมืองทุ่ง - ทุ่งศรีเมือง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลดอกไม้ - ตำบลหินกอง

2.5.3 สภาพภูมิประเทศ

เป็นที่ราบสูง พื้นที่ราบส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายและมีหินลูกรังบ้างเป็นบางส่วน มี แหล่งน้ำในเขตเทศบาล คือ หนองคู

2.5.4 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศทั่วไปของเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิมีอากาศร้อนจัดและแห้งแล้งในฤดูร้อน และมีอากาศหนาวเย็นในฤดูหนาว ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ฤดู

1. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงเดือนพฤษภาคม
2. ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนไปจนถึงเดือนตุลาคม
3. ฤดูหนาวตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนไปจนถึงเดือนมกราคม

2.5.5 สภาพสังคม

ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ มี 12 ชุมชน แบ่งออกเป็น 2 เขต ดังนี้

เขตที่ 1 จำนวน 6 ชุมชน ประกอบด้วย

1. ชุมชนพลังเมืองทอง หมู่ 2	2. ชุมชนพระรัตนวงษา หมู่ 2
3. ชุมชน หมู่ 3 เจริญราษฎร์	4. ชุมชน หมู่ 3 ตอนเจ้าบ้าน
5. ชุมชน หมู่ 4 สามัคคี	6. ชุมชนหมู่ 4 ยูเนี่ยนพัฒนา

เขตที่ 2 จำนวน 6 ชุมชน ประกอบด้วย

1. ชุมชนหลักเมืองพัฒนา หมู่ 1	2. ชุมชนหมู่ 1 หอแก้วพัฒนา
3. ชุมชนหมู่ 5 โชนเหนือ	4. ชุมชนหมู่ 5 โชนใต้
5. ชุมชน หมู่ 9,20 คุ่มเมืองใหม่	6. ชุมชน หมู่ 10 บ้านสนาม

วัดในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ ได้แก่

1. วัดกลาง	2. วัดใต้วิไลธรรม
3. วัดเหนือสุพรรณวาราราม	4. วัดสว่างโพธิ์ทอง
5. วัดทุ่งลัญจิวัด	6. วัดเจริญราษฎร์

2.5.6 ด้านเศรษฐกิจ

ข้อมูลสถานประกอบการในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ

1.1 ธนาคาร จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

1.2 โรงแรม จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ โรงแรมดาวเรือง และรีสอร์ท 2 แห่ง ได้แก่ วรรณมณีรีสอร์ท และ เดอะเรดรีรีสอร์ท

1.3 ศูนย์การค้า 2 แห่ง ได้แก่ ห้างเทสโก้โลตัส และห้างเทสโก้โลตัสเอ็กซ์เพรส

1.4 ร้านทอง จำนวน 4 แห่ง

1.5 ร้านค้าของชำ จำนวน 325 แห่ง

1.6 ตลาดเทศบาล จำนวน 2 แห่ง

สถานที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ

1.1 สวนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

1.2 แหล่งเรียนรู้ชุมชน วัดเจริญราษฎร์

2.5.7 การสาธารณสุข สถานบริการสาธารณสุข ประกอบด้วย

1. โรงพยาบาลของรัฐบาล จำนวน 1 แห่ง

2. คลินิกเอกชน

3. ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน จำนวน 1 แห่ง และมีจำนวนอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) จำนวน 220 คน

2.5.7 สภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

1. แหล่งน้ำ : แหล่งน้ำในพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ ได้แก่

- หนองคูวัดทุ่งสถิตวัน มีพื้นที่ 24-1-08 ไร่

- หนองคูวัดเจริญราษฎร์ มีพื้นที่ 43-1-98 ไร่

2. ระบบกำจัดขยะมูลฝอย สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย มี ๑ แห่ง

- สถานที่กำจัดขยะ ตั้งอยู่ ที่สาธารณะประโยชน์ (ดอนหัวช้าง) ม. 4 ต.สระคู

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ปรากฏว่ามีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้หลายท่านหลายแนวทางที่สำคัญซึ่งผู้ศึกษาวิจัย ได้คัดสรรผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาเสนอไว้ ดังนี้

พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธธนาโณ) (2553, 180 หน้า) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก วุฒิเปรียญธรรม 1-2 - ป.ธ.3 วุฒิการศึกษาสามัญระดับปริญญาตรี มีพรรษา มากกว่า 30 พรรษา มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส และระยะจำพรรษาอยู่ในวัดปัจจุบันมากกว่า 20 ปี 2) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานีซึ่งมีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาชุมชนด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ใน

ระดับปานกลาง ส่วนบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ด้านวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก

พระมหานพพล กนต์ลีโล (สายลีนธ์) (2554, 228 หน้า) ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง 5 ด้าน พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดพบว่า ด้านการพัฒนาจิตใจ ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ และด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ตามลำดับ 2) ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลโดยรวม ประชาชนที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงครามแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

องปลัดสิทธิศักดิ์ เกียนยา (แซ่ไคว้ว) (2554, 180 หน้า) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของพระสงฆ์สังกัดอณัมนิกายที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และด้านการพัฒนาจิต พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 2) เมื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์สังกัดอณัมนิกายที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสายสามัญและวุฒิการศึกษาทางธรรม พบว่า ปัจจัยที่ทำให้มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษาสายสามัญและวุฒิการศึกษาทางธรรม ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็น ได้แก่ เพศ จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

พระครูวิมลจินดากร (มาลัย อาทิจโจ) (2555, 156 หน้า) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ 2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปร พบว่า เพศ อายุ และอาชีพ มีผลให้ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนอาชีพนั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พระครูโสภณจิตการ (ชาลี เตชธมโม) (2555, 192 หน้า) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางยุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม”

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางยูง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางยูง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านวิถีชีวิต และด้านการสาธารณสุข อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางยูง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนที่มี สถานภาพ อาชีพ ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางยูง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ขณะที่ประชาชนที่มี อายุ การศึกษา รายได้ ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางยูง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

พระฤศล คั่นเหล (บอภบุญ) (2555, 195 หน้า) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ฝ่ายอนันมิกายที่มีต่อสังคมในจังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดนครปฐมที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ฝ่ายอนันมิกายที่มีต่อสังคมในจังหวัดนครปฐม ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ฝ่ายอนันมิกายที่มีต่อสังคมในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ฝ่ายอนันมิกายที่มีต่อสังคมในจังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมประชาชนที่มี เพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา และอาชีพ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ฝ่ายอนันมิกายที่มีต่อสังคมในจังหวัดนครปฐม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระมหาสุระพงษ์ สุรวีโส (สีหมอก) (2555, 196 หน้า) ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษา พระครูโพธิวิรุคฺณ วัดโพธิการาม ตำบลโพนสูง อำเภอบางเลน จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของพระครูโพธิวิรุคฺณ มีดังนี้ 1) ด้านสังคม พบว่าท่านนำแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มาไว้ในวัด ชุมชนได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยใช้ลานวัดเป็นลานกีฬา 2) ด้านเศรษฐกิจ พบว่าท่านส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอย่างเด่นชัด เช่น การมีสถาบันการเงินชุมชนกลุ่ม เลี้ยงผึ้ง กลุ่มทำตุ๊กตา 3) ด้านการเมืองพบว่าท่านได้สนับสนุนให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นได้โดยเสรีเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน 4) ด้านวัฒนธรรม พบว่าท่านส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมสม่ำเสมอ จนเป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดร้อยเอ็ด 5) ด้านสาธารณสุขพบว่าคุณได้สนับสนุนให้สร้างอาคารเพื่อเป็นศูนย์สาธารณสุข และประสานงานกับภาครัฐ ให้มีเจ้าหน้าที่มาดูแล 6) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาชุมชน จัดสิ่งแวดล้อมให้ร่มรื่น

พระbinsุทธเธียร สุทธธมโม (เจ้า) (2556, 163 หน้า) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า 1) จากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน พิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน

ด้านจิตใจมากที่สุด รองลงมาด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ ตามลำดับ

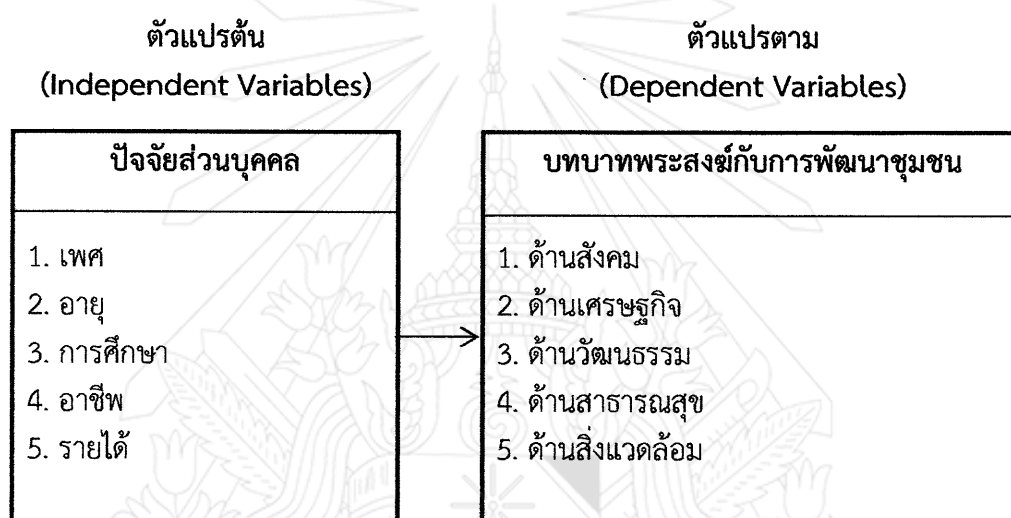
2) การเปรียบเทียบเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจำแนกตาม อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาบาลี วุฒิการศึกษาสายสามัญ ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ต่างกัน มีบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พระสมร ต่อมคำ (2557, 154 หน้า) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาจิตใจ รองลงมา ด้านการศาสนา และด้านการให้การศึกษา ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม 2) บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการให้การศึกษา ควรมีการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการศึกษาระบบและรูปแบบของการศึกษาให้ โดยให้พระภิกษุสงฆ์ เข้ามามีบทบาทในการให้ศึกษามากขึ้น เกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรม และเรื่องอื่น ๆ มากขึ้น ด้านการศาสนา ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่พระภิกษุภายในวัด ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี ให้มีความรู้เกี่ยวกับการเผยแผ่หลักคำสอน และมีการติดตามประเมินผลเป็นระยะ เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบของบทบาทของพระสงฆ์ด้านศาสนาให้มากขึ้น ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่พระภิกษุสงฆ์และประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยให้พระภิกษุสงฆ์ เข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำในการพัฒนา โดยใช้พื้นที่บริเวณวัดเป็นต้นแบบ ด้านการพัฒนาจิตใจ ควรให้พระภิกษุสงฆ์ มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนจริยธรรม คุณธรรมให้คนในท้องถิ่นให้มากที่สุด เพราะถือว่า พระภิกษุสงฆ์ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนทั่วไปที่ต้องการมาราบหัวและสักการะ

สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทสูงมากในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจ ช่วยสอนหนังสือ ซึ่งในขณะสอนได้เน้นให้ประชาชนเข้าใจสิทธิและหน้าที่ ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและกิจกรรมอื่น ๆ บางแห่งพระอาจเป็นหมอกกลางบ้าน เป็นเจ้าของตำราหมอยาพื้นบ้าน ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน บทบาทก็มีความชัดเจนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นเพียงข้อเสนอ (Suggestion) ไม่ใช่คำตอบสำเร็จรูป แต่เป็นเพียงแนวคิดของบุคคลหนึ่ง ที่มีความสนใจในงานของพระสงฆ์ ในบทบาทของพระสงฆ์ และพยายามที่จะผลักดันบทบาทของพระสงฆ์ ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม และให้สังคมมองเห็นประโยชน์นั้นเด่นชัดมากขึ้น

2.7 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรต้น ได้นำเอาแนวคิดลักษณะของบทบาทของ เพชรา สุนทรโทก (อ้างใน ทัศนีย์ ฉ่ำพิรุณ, 2554, หน้า 14) คือตัวแปรสภาพบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ในส่วนของตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนของพระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธธนาโณ) (2553, หน้า 29-30) และนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดหลัก ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม ตามตามแผนภูมิที่ 2.1

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” นี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างด้านปริมาณ และ คุณภาพ (Mix Research) มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้การวิจัย
- 3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย
- 3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวัดค่าตัวแปร
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลทั้ง 12 ชุมชนของเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 9,872 คน (กองวิชาการและแผนงานเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ, 2557, หน้า 5)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลทั้ง 12 ชุมชนของเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 9,872 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้วิธีการเปิดตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, อ้างใน ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557, หน้า 49) ได้กลุ่มตัวอย่าง 370 คน

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

3.2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเปิดตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

1) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยการหาสัดส่วนของประชากร 9,872 คน ต่อ 100 คน โดยใช้สูตรการหาสัดส่วนต่อประชาชนในชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ จำนวน 12 ชั้น ตามจำนวนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548, หน้า 19)

$$\text{สูตร} \quad n_1 = \frac{nN_1}{N}$$

กำหนดให้

- n_1 = จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ
- n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
- N_1 = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะสุ่มตัวอย่าง
- N = จำนวนประชากรทั้งหมด

ผลการคำนวณได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องเก็บในแต่ละคณะ ตามรายละเอียดในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน

ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ	ประชากร (คน)	การคำนวณ	กลุ่มตัวอย่าง
1) ชุมชนพลังเมืองทอง หมู่ 2	732	$370 \times 732 / 9,872$	27
2) ชุมชนพระรัตนวงษา หมู่ 2	724	$370 \times 724 / 9,872$	27
3) ชุมชน หมู่ 3 เจริญราษฎร์	875	$370 \times 875 / 9,872$	33
4) ชุมชน หมู่ 3 ดอนเจ้าบ้าน	892	$370 \times 892 / 9,872$	33
5) ชุมชน หมู่ 4 สามัคคี	763	$370 \times 763 / 9,872$	29
6) ชุมชน หมู่ 4 ยูเนียนพัฒนา	823	$370 \times 823 / 9,872$	31
7) ชุมชนหลักเมืองพัฒนา หมู่ 1	952	$370 \times 952 / 9,872$	36
8) ชุมชน หมู่ 1 หอแก้วพัฒนา	717	$370 \times 717 / 9,872$	27
9) ชุมชน หมู่ 5 โชนเหนือ	672	$370 \times 672 / 9,872$	25
10) ชุมชน หมู่ 5 โชนใต้	694	$370 \times 694 / 9,872$	26
11) ชุมชน หมู่ 9,20 คุ่มเมืองใหม่	1,123	$370 \times 1,123 / 9,872$	42
12) ชุมชน หมู่ 10 บ้านสนาม	905	$370 \times 905 / 9,872$	34
รวม	9,872		370

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบการใช้โอกาสความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยนำเขียนรายชื่อประชาชนในเขตเทศบาลทั้ง 12 ชุมชนของเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด คนลงในภาชนะสำหรับจับฉลาก แล้วทำการจับฉลากประชาชนที่จะตอบแบบสอบถาม จนได้ครบจำนวน 370 คน ตามเป้าหมายที่ต้องการ

3.2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) คือ การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) นายสมศักดิ์ เศรษฐ์	นายกเทศมนตรีตำบลสุวรรณภูมิ
2) นายพงษ์เพชร ทาสระคู	ไวยาวัจกร วัดเหนือสุวรรณวราราม
3) นางสุภาพ จอมทอง	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3
4) นายวสันต์ สามิบัติ	ประธานชุมชนเจริญราษฎร์
5) นายอภิศักดิ์ สุรพินิจ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5

3.3 เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

3.3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สร้างขึ้นเอง โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

แบบสอบถามมีลักษณะแบบปลายปิด และแบบปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)
ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้ง 5 ด้าน จำนวน 45 ข้อ ได้แก่

- 1) ด้านสังคม
- 2) ด้านเศรษฐกิจ
- 3) ด้านวัฒนธรรม
- 4) ด้านสาธารณสุข
- 5) ด้านสิ่งแวดล้อม

แบบสอบถาม ส่วนนี้เป็นแบบสอบถามตามมาตรวัดแบบลิเคิร์ท สเกล (Likert Scale) ใช้การวัดแบบระดับคุณภาพ (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ เป็นเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5
มาก	มีค่าเท่ากับ	4
ปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3
น้อย	มีค่าเท่ากับ	2
น้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1

ตอนที่ 3 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3.3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างลักษณะแบบปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างลักษณะแบบปลายเปิด ซึ่งเป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลอย่างเสรีเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 6 ข้อ จาก 5 ด้าน

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

3.4.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

3.4.2 รวบรวมข้อมูลจากการศึกษา สรุปเพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของคำถามครอบคลุมเนื้อเรื่องที่ทำการวิจัย และผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบข้อเท็จจริงได้

3.4.3 ร่างแบบสอบถามโดยอาศัยกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3.4.4 นำแบบสอบถามที่ร่าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเกี่ยวกับสำนวนภาษาให้เข้าใจง่าย เพื่อให้ได้ข้อคำถามที่มีข้อความตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.4.5 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.4.6 นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และตรวจสอบความถูกต้องของภาษาแล้วนำไปแก้ไข การหาคุณภาพของเครื่องมือที่จัดทำขึ้นนี้ ประกอบด้วย การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยใช้วิธีการดังนี้

1) การหาค่าความเที่ยงตรง (Content Validity) เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาข้อความและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญห้าท่านช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรงและพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหา ประกอบด้วย

1. รศ. (พิเศษ) ดร. สุกิจ ชัยมุสิก

การศึกษา

Ph.D. (Political Science)

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐศาสตร์การปกครอง
คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. พ.ต.อ.ศ.ดร. นิธิ ศรีวัฒนา

การศึกษา

Ph.D. (Social Science)

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3. ดร. ขวลิต ไหลรินทร์

การศึกษา Ph.D. (Political Science)

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตวิทยาลัย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4. พระครูสมุห์ปิยะพงศ์ ธรรมจาโร

การศึกษา ศน.ม. รัฐศาสตร์การปกครอง

ตำแหน่งปัจจุบัน เจ้าอาวาสวัดเขาคำพัฒนา

5. พระแสวง ยติโกโร

การศึกษา ศน.ม. รัฐศาสตร์การปกครอง

ตำแหน่งปัจจุบัน เลขาธิการวัดเจริญราษฎร์

จากนั้นหาค่าความเที่ยงตรง (Content Validity) ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ผลปรากฏว่าได้ค่า IOC ที่ระดับ 1 จำนวน 45 ข้อ รวมทั้งสิ้น 45 ข้อ

2) การวิเคราะห์ค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ของเครื่องมือวัด โดยนำแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาวิจัยไปทำการทดลองใช้ (Try-out) จำนวน 30 ชุด ทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตเทศบาลทั้ง 12 ชุมชนของเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 30 คน เพื่อนำกลับมาทดสอบหาค่าความน่าเชื่อถือได้ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ระดับ 0.98

3.4.7 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมพิจารณาเป็นครั้งสุดท้าย แล้วจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือ คือ แบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวางแผนและได้ปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นำส่งนายสมศักดิ์ เศรษฐ์ฐิต นายกเทศมนตรีตำบลสุวรรณภูมิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยในตำบลสระคูซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด

3) ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

3.5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเจาะจงกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 1 เดือน คือ ระหว่างวันที่ 1-30 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557 คือ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมี

โครงสร้างพร้อมแนบหนังสือขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลทำการวิจัยต่อผู้ให้การสัมภาษณ์ ทั้ง 5 ท่าน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยวางแผนและได้ปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารคือ หนังสือขอความร่วมมือและแบบสัมภาษณ์ต่อผู้ให้การสัมภาษณ์ ทั้ง 5 ท่าน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อนหนึ่งอาทิตย์ พร้อมกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์

2) เมื่อถึงเวลากำหนดผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน โดยอาศัยการจดบันทึกและบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์พร้อมทั้งบันทึกภาพร่วมกับผู้ให้การสัมภาษณ์ ทั้ง 5 ท่าน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3.6 การวัดค่าตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดการวัดค่าตัวแปรซึ่งเป็นการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้เกณฑ์ การหาค่าอันตรภาคชั้น (ไชยวัฒน์ รุ่งเรืองศรี, 2550, หน้า 141-142) ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{5 - 1}{5} = \frac{4}{5} = 0.80$$

ระดับคะแนน	ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลค่า
5	4.21 – 5.00	ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
4	3.41 – 4.20	ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
3	2.61 – 3.40	ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
2	1.81 – 2.60	ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1	1.00 – 1.80	ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการ ดังนี้

3.7.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3) ทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด กับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านเพศ และระดับการศึกษา ใช้การทดสอบค่าที (t – test) ส่วนด้านอายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

4) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

3.7.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกตการณ์ สัมภาษณ์และการจดบันทึก

3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่องนี้ มีสถิติที่ใช้ในการทำวิจัย 2 ประเภท ได้แก่

3.8.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

1) สถิติการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC) ตามสูตร (ธีระศักดิ์ อุณารมณเลิศ, 2549, หน้า 65) คือ

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2) การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548, หน้า 35) คือ

$$\text{สูตร } \alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right]$$

เมื่อ α = ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

K	=	จำนวนข้อของมาตรวัด
S_i^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
S_t^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

3.8.2 สถิติพื้นฐาน

- 1) ความถี่ (Frequency)
- 2) ค่าร้อยละ (Percentage)

$$P = \frac{X(100)}{N}$$

เมื่อ	P	=	ค่าร้อยละ
	X	=	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
	N	=	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

- 3) ค่าเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\Sigma X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	=	ค่าเฉลี่ย
	ΣX	=	ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด
	N	=	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

- 4) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}{n-1}}$$

เมื่อ	$S.D.$	=	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	X_i	=	จำนวนคะแนน
	$\bar{X}$	=	ค่าเฉลี่ย
	n	=	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

- 5) การทดสอบสมมติฐาน (t-test)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

t	=	ค่าที-เทสต์ (t-test)
$\bar{X}_1, \bar{X}_2$	=	ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ
S_1^2, S_2^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ
n_1, n_2	=	จำนวนคะแนนของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

5) ความแปรปรวนทางเดียว (One – way ANOVA) หรือ (F-test)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

F = อัตราส่วนของความแปรปรวน

MS_b = ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_w = ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” นี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ ดังนี้

1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน

3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสำรวจสำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sampling Random Sampling) คือ ประชาชนในเขตเทศบาลทั้ง 12 ชุมชนของเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 9,872 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้วิธีการเปิดตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2557, หน้า 49) ได้กลุ่มตัวอย่าง 370 คน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 คน จากนั้นนำแบบสอบถามมาดำเนินการ วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ สำหรับตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย ให้ครบถ้วนตามที่ตั้งไว้ มีลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการเสนอผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

MS แทน ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสอง (Mean Square)

df แทน ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)

SS แทน ผลรวมกำลังสอง (Sum of Squares)

t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ t (t-distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F (F-distribution)
Sig.	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significance)
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีคุณลักษณะข้อมูลทั่วไป คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยการวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้ง 5 ด้าน โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด กับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านเพศ และระดับการศึกษาใช้การทดสอบค่าที (t - test) ส่วนด้านอายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้การวิเคราะห์หาค่า ความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่าวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกตการณ์ สัมภาษณ์และการจดบันทึก

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประชาชนในชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยการวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	172	46.49
หญิง	198	53.51
รวม	370	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 53.51 และเป็นเพศชาย จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 46.49

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน 30 ปี	72	19.46
30-40 ปี	116	31.35
41-50 ปี	109	29.46
51 ปีขึ้นไป	73	19.73
รวม	370	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 30-40 ปี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 31.35 รองลงมาคืออายุ 41-50 ปี จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 29.46 รองลงมาคืออายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 19.73 และน้อยที่สุดคือมีอายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 19.46

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	258	69.73
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	112	30.27
รวม	370	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 69.73 และระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 30.27

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

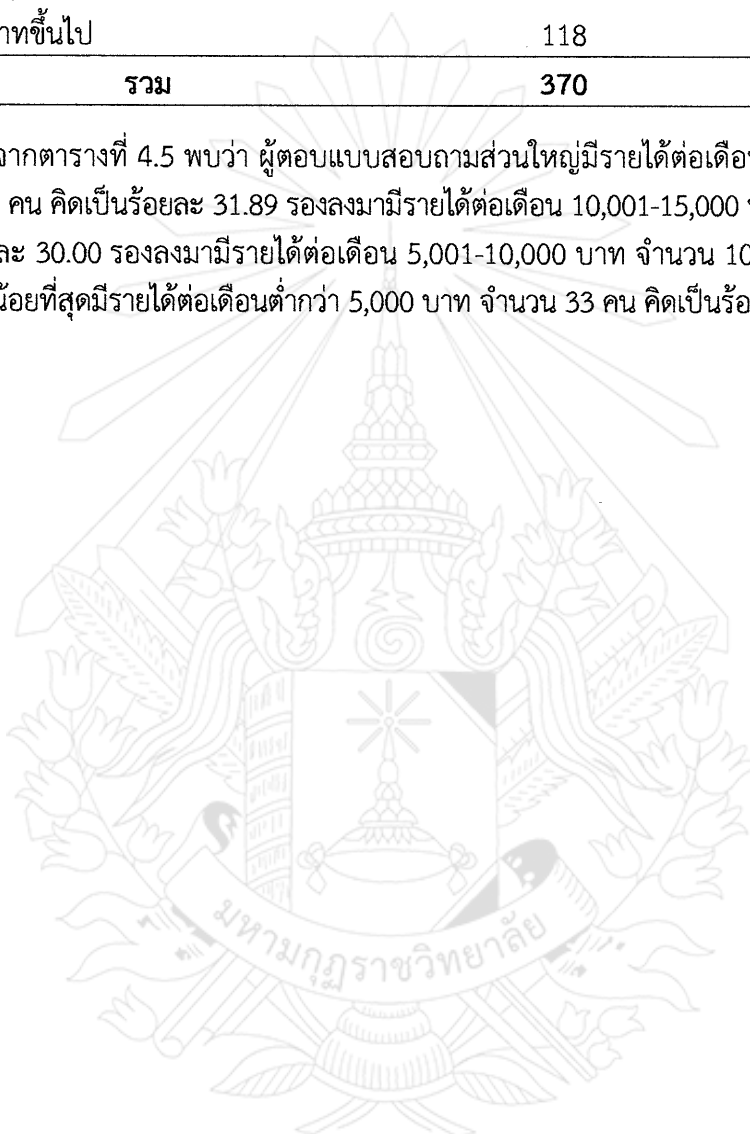
อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้างทั่วไป	131	35.41
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ	51	13.78
เกษตรกรกรรม	68	18.38
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	48	12.97
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	72	19.46
รวม	370	100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 35.41 รองลงมาคืออาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 19.46 รองลงมาคืออาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 18.38 รองลงมาคืออาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 13.78 และน้อยที่สุดคืออาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.97

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	33	8.92
5,001-10,000 บาท	108	29.19
10,001-15,000 บาท	111	30.00
15,001 บาทขึ้นไป	118	31.89
รวม	370	100.00

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไป จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 31.89 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 29.19 และน้อยที่สุดมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.92

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

การวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้ง 5 ด้าน

ข้อ	ความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านสังคม	3.82	0.87	มาก
2.	ด้านเศรษฐกิจ	3.78	0.88	มาก
3.	ด้านวัฒนธรรม	3.95	0.79	มาก
4.	ด้านสาธารณสุข	3.80	0.83	มาก
5.	ด้านสิ่งแวดล้อม	3.85	0.85	มาก
รวม		3.84	0.84	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านวัฒนธรรม, 2) ด้านสิ่งแวดล้อม, 3) ด้านสังคม, 4) ด้านสาธารณสุข และ 5) ด้านเศรษฐกิจ

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม

ด้านสังคม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. พระสงฆ์ปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี	3.86	0.88	มาก
2. พระสงฆ์ช่วยเหลือสังคมด้วยการบริจาคปัจจัยหรือวัตถุสิ่งของ	3.85	0.87	มาก
3. พระสงฆ์ให้ความรู้ แนวคิด เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคม	3.85	0.92	มาก
4. พระสงฆ์มีการเข้าไปให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน	3.75	0.81	มาก
5. พระสงฆ์ร่วมเป็นกรรมการขององค์กรชุมชน	3.83	0.80	มาก
6. พระสงฆ์มีการจัดอบรมธรรมะแก่ประชาชน	3.88	0.84	มาก
7. พระสงฆ์เป็นวิทยากรบรรยายธรรม	3.79	0.89	มาก
8. พระสงฆ์อำนวยความสะดวกสถานที่ภายในวัดในการจัดกิจกรรมของชุมชน	3.79	0.80	มาก
9. พระสงฆ์ส่งเสริมให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น ๆ	3.74	0.86	มาก
รวม	3.82	0.87	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการจัดอบรมธรรมะแก่ประชาชน” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี” ข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ส่งเสริมให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น ๆ” ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ

ด้านเศรษฐกิจ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. พระสงฆ์ให้คำปรึกษา แนะนำ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ	3.71	0.88	มาก
2. พระสงฆ์เป็นวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพของชุมชน	3.71	0.91	มาก
3. พระสงฆ์ส่งเสริมให้ชุมชนไปดูงานที่องค์กรอื่น ๆ	3.60	0.98	มาก
4. พระสงฆ์นำชาวบ้านให้ลงมือปฏิบัติตามเศรษฐกิจเชิงพุทธ	3.83	0.89	มาก
5. พระสงฆ์มีการเทศนาเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพ	3.95	0.83	มาก
6. พระสงฆ์บริจาควัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ	3.79	0.91	มาก
7. พระสงฆ์มีการชักชวนให้รวมพลังเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น	3.86	0.79	มาก
8. พระสงฆ์เชิญผู้เชี่ยวชาญมาเป็นผู้ฝึกสอนอาชีพแก่ประชาชน	3.84	0.94	มาก
9. พระสงฆ์ริเริ่มจัดทำโครงการใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพองค์กรอื่น หรือชุมชนอื่น	3.76	0.78	มาก
รวม	3.78	0.88	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการเทศนาเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพ” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการชักชวนให้รวมพลังเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ส่งเสริมให้ชุมชนไปดูงานที่องค์กรอื่น ๆ” ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม

ด้านวัฒนธรรม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. พระสงฆ์มีการส่งเสริมการจัดงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ เช่น วันวิสาขบูชา เป็นต้น	4.05	0.82	มาก
2. พระสงฆ์ให้มีการทำบุญในเทศกาลของทุกเดือน	4.01	0.70	มาก
3. พระสงฆ์มีการปรับปรุงรูปแบบของการประกอบศาสนพิธีหรือพิธีกรรมทางศาสนาที่เหมาะสมและถูกต้อง	3.98	0.73	มาก
4. พระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดและสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่น	3.94	0.85	มาก
5. พระสงฆ์มีการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ในชุมชน	3.97	0.73	มาก
6. พระสงฆ์มีการศึกษาวิจัย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรม	3.98	0.86	มาก
7. พระสงฆ์ใช้วัดเป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานทางศิลปวัฒนธรรม	3.86	0.77	มาก
8. ภายในวัดจัดให้มีที่เก็บโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ	3.88	0.84	มาก
9. พระสงฆ์มีการเก็บรวบรวมเอกสาร ตำราทางวัฒนธรรมประจำชุมชน	3.87	0.86	มาก
รวม	3.95	0.79	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการส่งเสริมการจัดงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ เช่น วันวิสาขบูชา เป็นต้น” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ให้มีการทำบุญในเทศกาลของทุกเดือน” ข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ใช้วัดเป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานทางศิลปวัฒนธรรม” ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข

ด้านสาธารณสุข	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. พระสงฆ์มีการให้ความรู้ในด้านสุขอนามัยแก่ชุมชน	3.79	0.87	มาก
2. พระสงฆ์ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักทำความสะอาด ที่อยู่อาศัย บริเวณที่อยู่อาศัยตามนโยบายของราชการ	3.71	0.84	มาก
3. พระสงฆ์มีการร่วมมือกับภาครัฐในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน	3.68	0.91	มาก
4. พระสงฆ์ให้วัดเป็นศูนย์กลางในการรักษาโรคจากโรงพยาบาล	3.88	0.87	มาก
5. พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้ชุมชนปลูกยาสมุนไพรเพื่อรักษาโรค	3.74	0.84	มาก
6. พระสงฆ์มีการรวบรวมการรักษาโรคแบบพื้นบ้านและนำไปเผยแพร่ให้กับชุมชน	3.91	0.82	มาก
7. พระสงฆ์มีการรักษาโรคทางจิตโดยใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือ	3.93	0.93	มาก
8. พระสงฆ์มีการบริจาคปัจจัยในการจัดซื้อยาสามัญประจำบ้านประจำชุมชน	3.80	0.88	มาก
9. พระสงฆ์แนะนำหรือจัดหาแหล่งน้ำสะอาดสำหรับหมู่บ้านประจำชุมชน	3.82	0.79	มาก
รวม	3.81	0.83	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุขโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการรักษาโรคทางจิตโดยใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือ” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการรวบรวมการรักษาโรคแบบพื้นบ้านและนำไปเผยแพร่ให้กับชุมชน” ข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการร่วมมือกับภาครัฐในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน” ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม

ด้านสิ่งแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. พระสงฆ์มีการร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	3.91	0.87	มาก
2. พระสงฆ์มีการรักษาและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	3.90	0.83	มาก
3. พระสงฆ์จัดบริเวณวัดให้ร่มรื่น เป็นตัวอย่างแก่ชุมชน	3.89	0.87	มาก
4. พระสงฆ์ให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	3.79	0.82	มาก
5. พระสงฆ์ส่งเสริมให้ชุมชนใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า	3.87	0.79	มาก
6. พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	3.81	0.87	มาก
7. พระสงฆ์คัดค้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ	3.81	0.86	มาก
8. พระสงฆ์เป็นตัวแทนภาครัฐในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	3.82	0.82	มาก
9. พระสงฆ์แสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม	3.89	0.84	มาก
รวม	3.85	0.85	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการรักษาและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน” ข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด กับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้านเพศ และระดับการศึกษา ใช้การทดสอบค่าที (t – test) ส่วนด้านอายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ 1 ใช้สถิติ t-test คือ กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม มีความเป็นอิสระต่อกัน ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	172	3.78	0.62	มาก
หญิง	198	3.90	0.56	มาก
รวม	370	3.84	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามเพศ โดยเพศหญิงมีความคิดเห็นมากกว่าเพศชาย

ตารางที่ 4.13 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ชาย	172	3.78	0.62	-1.97	0.05*
หญิง	198	3.90	0.56		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	172	3.75	0.69	มาก
หญิง	198	3.87	0.64	มาก
รวม	370	3.82	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามเพศ โดยเพศหญิงมีความคิดเห็นมากกว่าเพศชาย

ตารางที่ 4.15 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ชาย	172	3.75	0.69	-1.67	0.09
หญิง	198	3.87	0.64		

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	172	3.70	0.72	มาก
หญิง	198	3.85	0.63	มาก
รวม	370	3.78	0.68	มาก

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามเพศ โดยเพศหญิงมีความคิดเห็นมากกว่าเพศชาย

ตารางที่ 4.17 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ชาย	172	3.70	0.72	-2.21	0.03*
หญิง	198	3.85	0.63		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.18 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	172	3.89	0.62	มาก
หญิง	198	4.00	0.56	มาก
รวม	370	3.95	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ โดยเพศหญิงมีความคิดเห็นมากกว่าเพศชาย

ตารางที่ 4.19 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ชาย	172	3.89	0.62	-1.92	0.06
หญิง	198	4.00	0.56		

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.20 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	172	3.75	0.65	มาก
หญิง	198	3.86	0.60	มาก
รวม	370	3.80	0.63	มาก

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามเพศ โดยเพศหญิงมีความคิดเห็นมากกว่าเพศชาย

ตารางที่ 4.21 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ชาย	172	3.75	0.65	-1.67	0.10
หญิง	198	3.86	0.60		

จากตารางที่ 4.21 พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.22 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	172	3.80	0.67	มาก
หญิง	198	3.90	0.62	มาก
รวม	370	3.85	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.22 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามเพศ โดยเพศหญิงมีความคิดเห็นมากกว่าเพศชาย

ตารางที่ 4.23 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ชาย	172	3.80	0.67	-1.60	0.11
หญิง	198	3.90	0.62		

จากตารางที่ 4.23 พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ 2 ใช้สถิติ F - test (One way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า 2 กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95 % ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ LSD (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.24 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ไม่เกิน 30 ปี	72	3.77	0.60	มาก
31-40 ปี	116	3.91	0.63	มาก
41-50 ปี	109	3.83	0.56	มาก
51 ปีขึ้นไป	73	3.82	0.57	มาก
รวม	370	3.84	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.24 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 41-50 ปี, อายุ 51 ปีขึ้นไป และไม่เกิน 30 ปี ตามลำดับ

ตารางที่ 4.25 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.89	3	0.30	0.84	0.47
ภายในกลุ่ม	128.73	366	0.35		
รวม	129.61	369			

จากตารางที่ 4.25 พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.26 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ไม่เกิน 30 ปี	72	3.79	0.68	มาก
31-40 ปี	116	3.89	0.70	มาก
41-50 ปี	109	3.79	0.62	มาก
51 ปีขึ้นไป	73	3.77	0.66	มาก
รวม	370	3.82	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.26 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 41-50 ปี, ไม่เกิน 30 ปี และอายุ 51 ปีขึ้นไป ตามลำดับ

ตารางที่ 4.27 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.92	3	0.31	0.69	0.56
ภายในกลุ่ม	162.89	366	0.45		
รวม	163.82	369			

จากตารางที่ 4.27 พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.28 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ไม่เกิน 30 ปี	72	3.71	0.63	มาก
31-40 ปี	116	3.82	0.73	มาก
41-50 ปี	109	3.79	0.66	มาก
51 ปีขึ้นไป	73	3.77	0.65	มาก
รวม	370	3.78	0.68	มาก

จากตารางที่ 4.28 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 41-50 ปี, อายุ 51 ปีขึ้นไป และไม่เกิน 30 ปี ตามลำดับ

ตารางที่ 4.29 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.52	3	0.17	0.38	0.77
ภายในกลุ่ม	167.94	366	0.46		
รวม	168.46	369			

จากตารางที่ 4.29 พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.30 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ไม่เกิน 30 ปี	72	3.85	0.62	มาก
31-40 ปี	116	4.03	0.60	มาก
41-50 ปี	109	3.94	0.57	มาก
51 ปีขึ้นไป	73	3.93	0.56	มาก
รวม	370	3.95	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.30 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามอายุอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 41-50 ปี, อายุ 51 ปีขึ้นไป และไม่เกิน 30 ปี ตามลำดับ

ตารางที่ 4.31 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.55	3	0.52	1.51	0.21
ภายในกลุ่ม	125.63	366	0.34		
รวม	127.19	369			

จากตารางที่ 4.31 พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.32 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ไม่เกิน 30 ปี	72	3.72	0.63	มาก
31-40 ปี	116	3.88	0.67	มาก
41-50 ปี	109	3.78	0.58	มาก
51 ปีขึ้นไป	73	3.81	0.64	มาก
รวม	370	3.80	0.63	มาก

จากตารางที่ 4.32 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป , อายุ 41-50 ปี และไม่เกิน 30 ปี ตามลำดับ

ตารางที่ 4.33 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.20	3	0.40	1.01	0.39
ภายในกลุ่ม	144.78	366	0.40		
รวม	145.98	369			

จากตารางที่ 4.33 พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.34 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ไม่เกิน 30 ปี	72	3.80	0.66	มาก
31-40 ปี	116	3.92	0.69	มาก
41-50 ปี	109	3.84	0.61	มาก
51 ปีขึ้นไป	73	3.82	0.62	มาก
รวม	370	3.85	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.34 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามอายุอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 41-50 ปี, อายุ 51 ปีขึ้นไป และไม่เกิน 30 ปี ตามลำดับ

ตารางที่ 4.35 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.85	3	0.28	0.67	0.57
ภายในกลุ่ม	153.46	366	0.42		
รวม	154.31	369			

จากตารางที่ 4.35 พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ 1 ใช้สถิติ t-test คือ กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม มีความเป็นอิสระต่อกัน ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.36 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่าปริญญาตรี	258	3.84	0.59	มาก
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	112	3.85	0.61	มาก
รวม	370	3.84	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.36 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา โดยระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปมีความคิดเห็นมากกว่าระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 4.37 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ต่ำกว่าปริญญาตรี	258	3.84	0.59	-0.20	0.84
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	112	3.85	0.61		

จากตารางที่ 4.37 พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.38 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่าปริญญาตรี	258	3.81	0.66	มาก
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	112	3.83	0.68	มาก
รวม	370	3.82	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.38 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามระดับการศึกษา โดยระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปมีความคิดเห็นมากกว่าระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 4.39 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามเพศ

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ต่ำกว่าปริญญาตรี	258	3.81	0.66	-0.18	0.85
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	112	3.83	0.68		

จากตารางที่ 4.39 พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.40 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่าปริญญาตรี	258	3.77	0.69	มาก
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	112	3.82	0.65	มาก
รวม	370	3.78	0.68	มาก

จากตารางที่ 4.40 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปมีความคิดเห็นมากกว่าระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 4.41 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ต่ำกว่าปริญญาตรี	258	3.77	0.69	-0.64	0.52
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	112	3.82	0.65		

จากตารางที่ 4.41 พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.42 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่าปริญญาตรี	258	3.95	0.58	มาก
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	112	3.94	0.61	มาก
รวม	370	3.95	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.42 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามระดับการศึกษา โดยระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นมากกว่าระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป

ตารางที่ 4.43 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ต่ำกว่าปริญญาตรี	258	3.95	0.58	0.15	0.88
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	112	3.94	0.61		

จากตารางที่ 4.43 พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.44 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่าปริญญาตรี	258	3.80	0.63	มาก
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	112	3.82	0.64	มาก
รวม	370	3.80	0.63	มาก

จากตารางที่ 4.44 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามระดับการศึกษา โดยระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปมีความคิดเห็นมากกว่าระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 4.45 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ต่ำกว่าปริญญาตรี	258	3.80	0.63	-0.21	0.83
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	112	3.82	0.64		

จากตารางที่ 4.45 พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.46 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่าปริญญาตรี	258	3.85	0.64	มาก
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	112	3.86	0.67	มาก
รวม	370	3.85	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.46 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามระดับการศึกษา โดยระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไปมีความคิดเห็นมากกว่าระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 4.47 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ต่ำกว่าปริญญาตรี	258	3.85	0.64	-0.03	0.98
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	112	3.86	0.67		

จากตารางที่ 4.47 พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ 4 ใช้สถิติ F - test (One way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า 2 กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95 % ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ LSD (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.48 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รับจ้างทั่วไป	131	3.82	0.59	มาก
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ	51	3.83	0.71	มาก
เกษตรกรกรรม	68	3.66	0.49	มาก
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	48	4.04	0.62	มาก
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	72	3.93	0.54	มาก
รวม	370	3.86	0.59	มาก

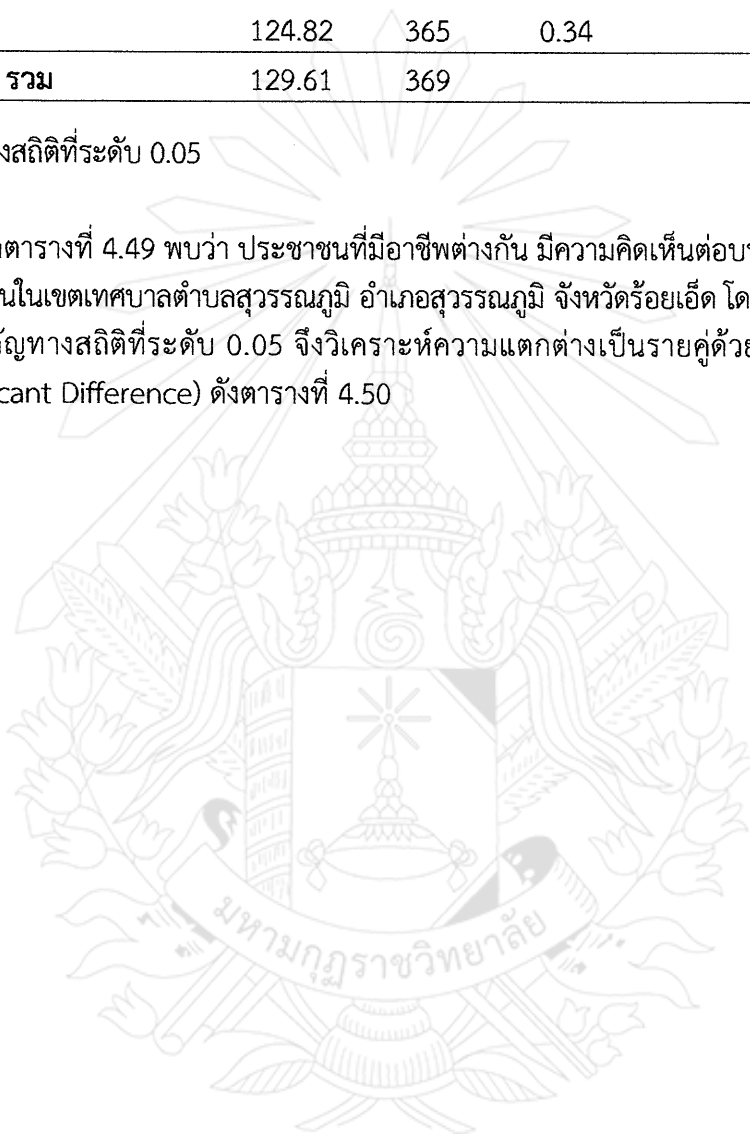
จากตารางที่ 4.48 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามอาชีพ อยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน, ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ, รับจ้างทั่วไป และเกษตรกรกรรม ตามลำดับ

ตารางที่ 4.49 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4.80	4	1.20	3.51	0.01*
ภายในกลุ่ม	124.82	365	0.34		
รวม	129.61	369			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.49 พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference) ดังตารางที่ 4.50

ตารางที่ 4.50 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามอาชีพ ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

อาชีพ	$\bar{X}$	รับจ้าง ทั่วไป	ค้าขาย/ ประกอบธุรกิจ ส่วนตัว	เกษตรกร	รับราชการ/ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	พนักงาน บริษัท/ ลูกจ้าง เอกชน
		3.82	3.83	3.66	4.04	3.93
รับจ้างทั่วไป	3.82	-	0.01	-0.16	0.22 (0.03) *	0.11
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	3.83		-	-0.17	0.21	0.11
เกษตรกร	3.66			-	0.38 (0.00) *	0.27 (0.01) *
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4.04				-	0.10
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	3.93					-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

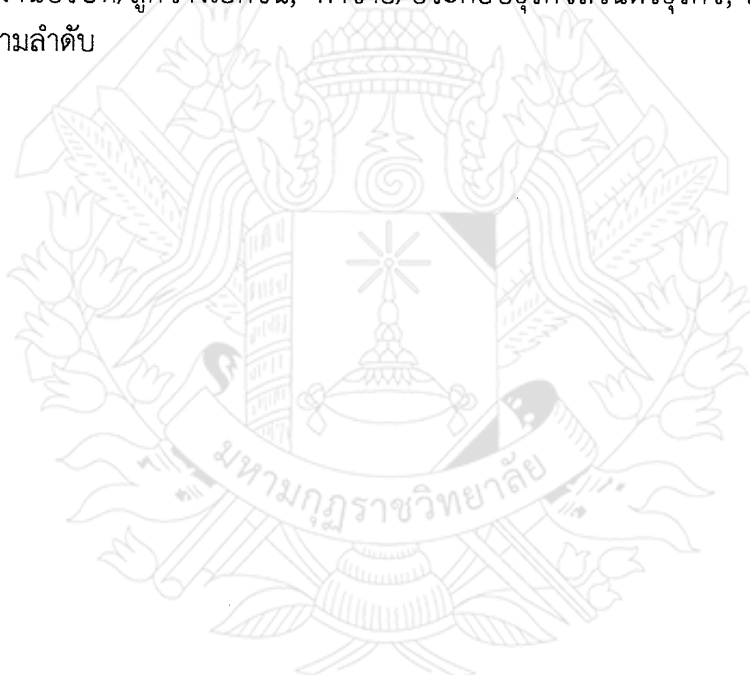
จากตารางที่ 4.50 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 คู่ ได้แก่ อาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แตกต่างกับอาชีพรับจ้างทั่วไปและอาชีพเกษตรกร และอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชนแตกต่างกับอาชีพเกษตรกร ส่วนนอกนั้นไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

ตารางที่ 4.51 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รับจ้างทั่วไป	131	3.81	0.67	มาก
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ	51	3.78	0.78	มาก
เกษตรกรกรรม	68	3.58	0.55	มาก
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	48	4.05	0.69	มาก
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	72	3.91	0.60	มาก
รวม	370	3.82	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.51 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามอาชีพ อยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน, ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ, รับจ้างทั่วไป และเกษตรกรกรรม ตามลำดับ

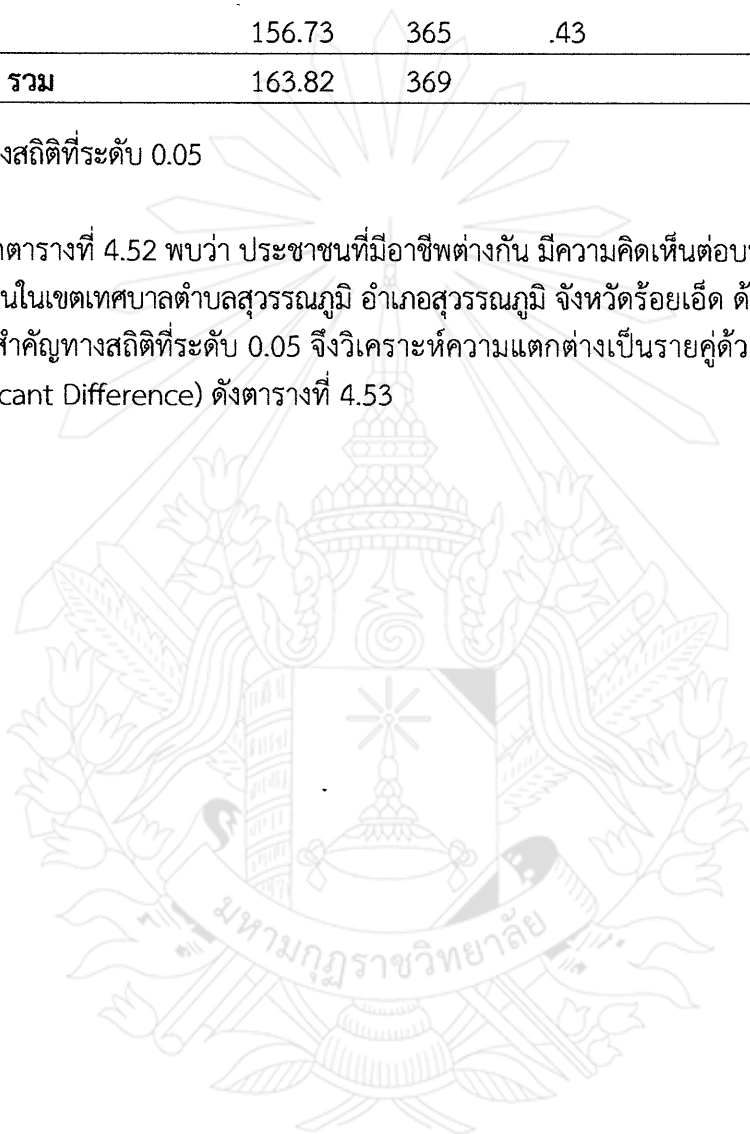

ตารางที่ 4.52 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	7.08	4	1.77	4.12	0.00*
ภายในกลุ่ม	156.73	365	.43		
รวม	163.82	369			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.52 พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference) ดังตารางที่ 4.53

ตารางที่ 4.53 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามอาชีพ ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

อาชีพ	$\bar{X}$	รับจ้าง ทั่วไป	ค้าขาย/ ประกอบ ธุรกิจ ส่วนตัว ธุรกิจ	เกษตร กรรม	รับราชการ/ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	พนักงาน บริษัท/ ลูกจ้าง เอกชน
		3.81	3.78	3.58	4.05	3.91
รับจ้างทั่วไป	3.81	-	-0.03	-0.23 (0.02) *	0.24 (0.03) *	0.10
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว ธุรกิจ	3.78		-	-0.20	0.27 (0.04) *	0.13
เกษตรกรรม	3.58			-	0.47 (0.00) *	0.33 (0.00) *
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4.05				-	-0.14
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	3.91					-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.53 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 5 คู่ ได้แก่ อาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกับอาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจแตกต่างกับอาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจและอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชนแตกต่างกับอาชีพเกษตรกรรม ส่วนนอกนั้นไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

ตารางที่ 4.54 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รับจ้างทั่วไป	131	3.73	0.70	มาก
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ	51	3.73	0.79	มาก
เกษตรกรกรรม	68	3.64	0.61	มาก
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	48	4.01	0.66	มาก
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	72	3.90	0.57	มาก
รวม	370	3.78	0.68	มาก

จากตารางที่ 4.54 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามอาชีพ อยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน, รับจ้างทั่วไป, ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ และเกษตรกรกรรม ตามลำดับ

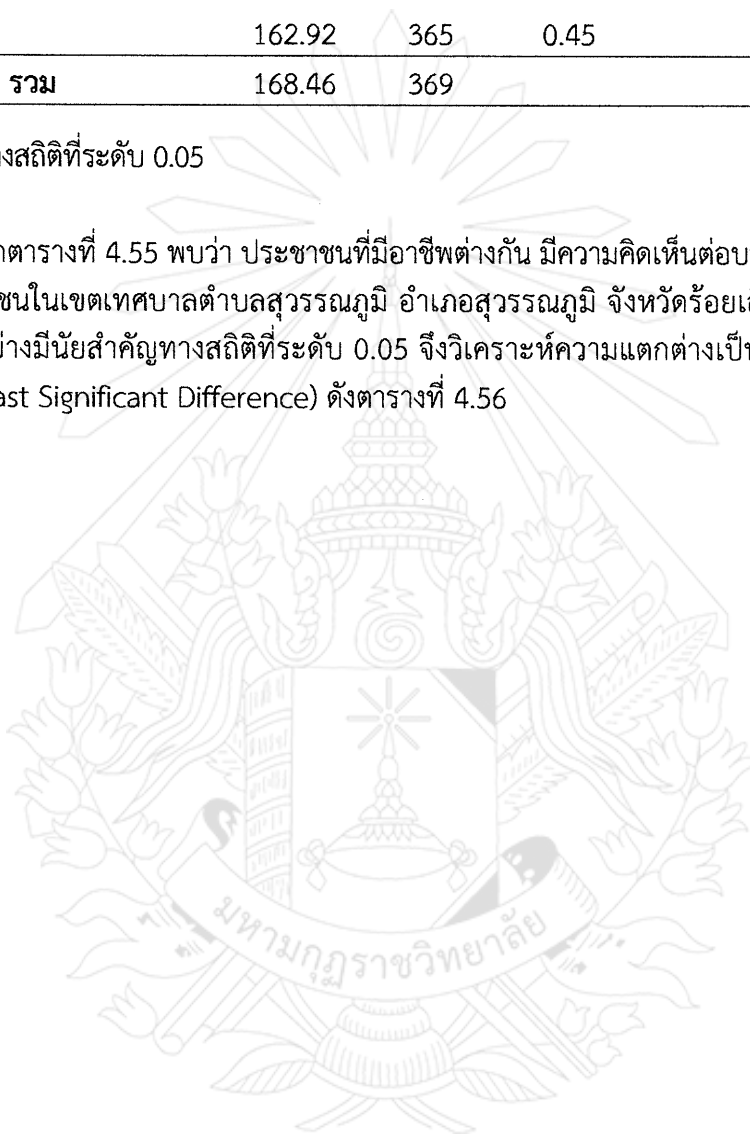

ตารางที่ 4.55 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	5.54	4	1.38	3.10	0.02*
ภายในกลุ่ม	162.92	365	0.45		
รวม	168.46	369			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.55 พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference) ดังตารางที่ 4.56

ตารางที่ 4.56 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามอาชีพ ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

อาชีพ	$\bar{X}$	รับจ้าง ทั่วไป	ค้าขาย/ ประกอบ ธุรกิจส่วนตัว ธุรกิจ	เกษตร กรรม	รับราชการ/ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	พนักงาน บริษัท/ ลูกจ้าง เอกชน
		3.73	3.73	3.64	4.01	3.90
รับจ้างทั่วไป	3.73	-	0.01	-0.09	0.28 (0.01) *	0.18
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว ธุรกิจ	3.73		-	-0.10	0.28 (0.04) *	0.17
เกษตรกรรม	3.64			-	0.37 (0.00) *	0.27 (0.02) *
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4.01				-	-0.10
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	3.90					-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.56 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 4 คู่ ได้แก่ อาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจแตกต่างกับอาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจและอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชนแตกต่างกับอาชีพเกษตรกรรม ส่วนนอกนั้นไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

ตารางที่ 4.57 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รับจ้างทั่วไป	131	3.92	0.58	มาก
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ	51	3.98	0.70	มาก
เกษตรกรกรรม	68	3.83	0.51	มาก
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	48	4.06	0.60	มาก
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	72	4.02	0.55	มาก
รวม	370	3.95	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.57 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ อยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน, ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ, รับจ้างทั่วไป และเกษตรกรกรรม ตามลำดับ

ตารางที่ 4.58 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.22	4	0.56	1.62	0.17
ภายในกลุ่ม	124.96	365	0.34		
รวม	127.19	369			

จากตารางที่ 4.58 พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.59 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รับจ้างทั่วไป	131	3.78	0.63	มาก
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ	51	3.83	0.76	มาก
เกษตรกรกรรม	68	3.63	0.53	มาก
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	48	4.01	0.63	มาก
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	72	3.87	0.57	มาก
รวม	370	3.80	0.63	มาก

จากตารางที่ 4.59 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามอาชีพอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน, ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ, รับจ้างทั่วไป และเกษตรกรกรรม ตามลำดับ

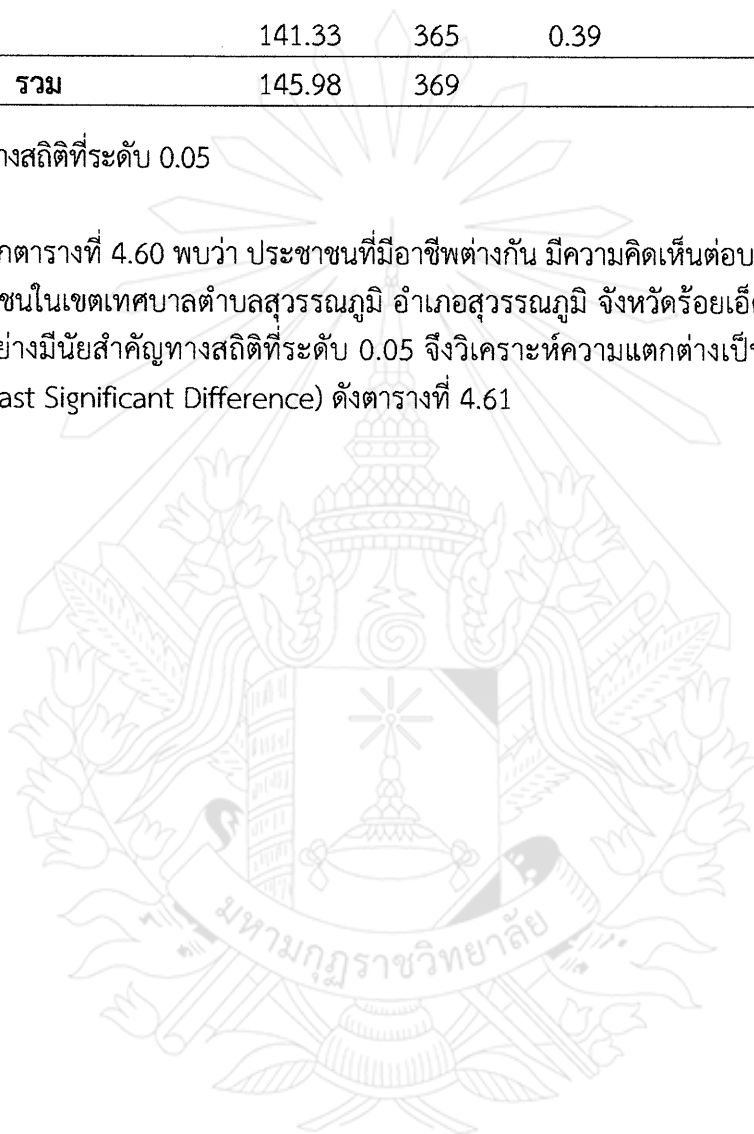

ตารางที่ 4.60 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4.65	4	1.16	3.00	0.02*
ภายในกลุ่ม	141.33	365	0.39		
รวม	145.98	369			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.60 พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุขแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference) ดังตารางที่ 4.61

ตารางที่ 4.61 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามอาชีพ ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

อาชีพ	$\bar{X}$	รับจ้าง ทั่วไป	ค้าขาย/ ประกอบ ธุรกิจส่วนตัว ธุรกิจ	เกษตรกร	รับราชการ/ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	พนักงาน บริษัท/ ลูกจ้าง เอกชน
		3.78	3.83	3.63	4.01	3.87
รับจ้างทั่วไป	3.78	-	0.05	-0.15	0.23 (0.03) *	0.09
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	3.83		-	-0.20	0.19	0.04
เกษตรกร	3.63			-	0.39 (0.00) *	0.24 (0.02) *
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4.01				-	-0.15
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	3.87					-

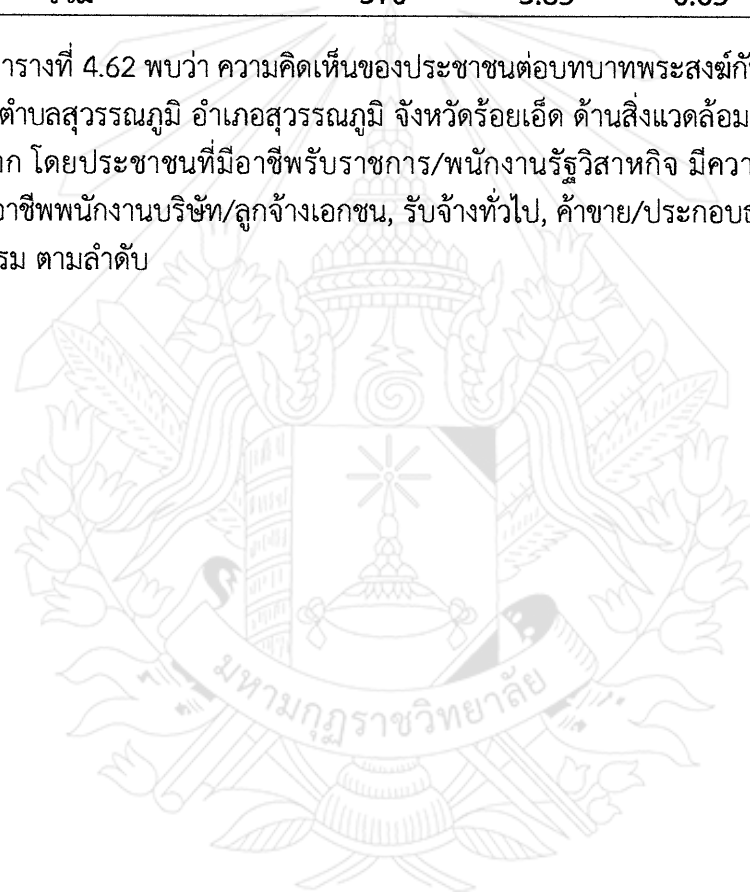
*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.61 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 คู่ ได้แก่ อาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจแตกต่างกับอาชีพรับจ้างทั่วไปและอาชีพเกษตรกร และอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชนแตกต่างกับอาชีพเกษตรกร ส่วนนอกนั้นไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

ตารางที่ 4.62 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
รับจ้างทั่วไป	131	3.86	0.64	มาก
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ	51	3.80	0.75	มาก
เกษตรกรกรรม	68	3.63	0.52	มาก
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	48	4.06	0.70	มาก
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	72	3.96	0.60	มาก
รวม	370	3.85	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.62 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามอาชีพอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน, รับจ้างทั่วไป, ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ และเกษตรกรกรรม ตามลำดับ

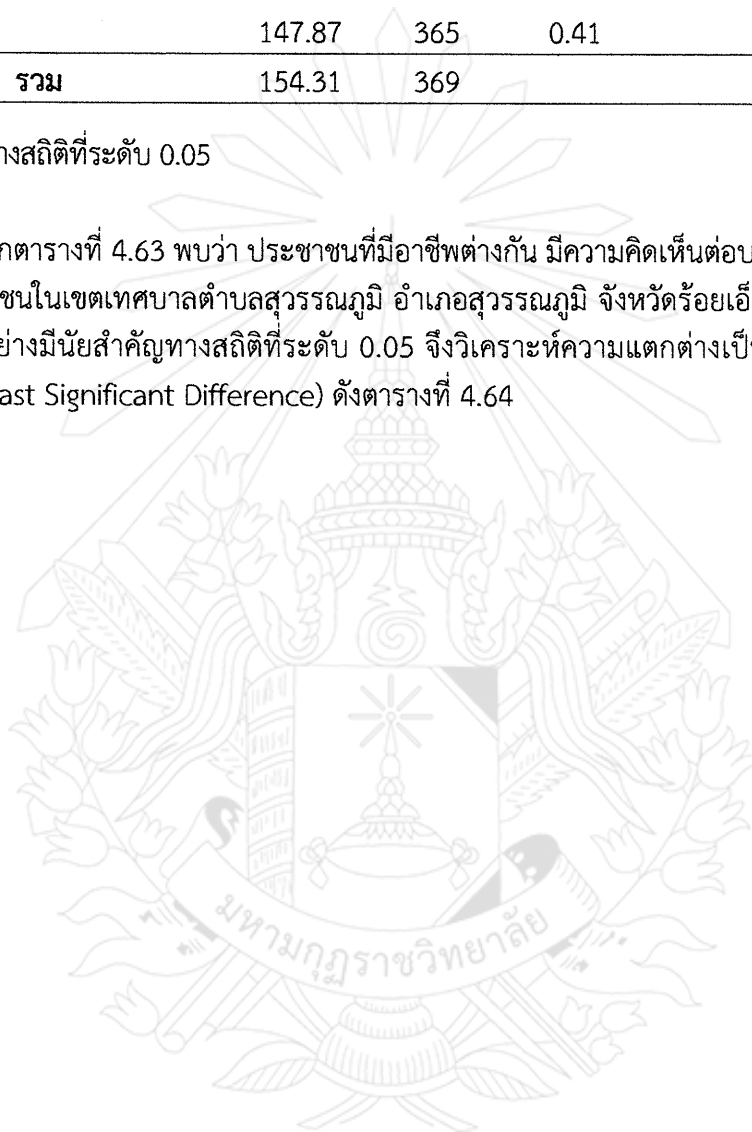

ตารางที่ 4.63 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	6.43	4	1.61	3.97	0.00*
ภายในกลุ่ม	147.87	365	0.41		
รวม	154.31	369			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.63 พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference) ดังตารางที่ 4.64

ตารางที่ 4.64 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามอาชีพ ด้วยวิธีการของ LSD (Least Significant Difference)

อาชีพ	$\bar{X}$	รับจ้าง ทั่วไป	ค้าขาย/ ประกอบ ธุรกิจส่วนตัว ธุรกิจ	เกษตร กรรม	รับราชการ/ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	พนักงาน บริษัท/ ลูกจ้าง เอกชน
		3.86	3.80	3.63	4.06	3.96
รับจ้างทั่วไป	3.86	-	-0.06	-0.24	0.19	0.10
				(0.01)*		
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว ธุรกิจ	3.80		-	-0.18	0.25	0.16
เกษตรกรรม	3.63			-	0.43	0.33
					(0.00)*	(0.00)*
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4.06				-	-0.10
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	3.96					-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.64 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ อาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจแตกต่างกับอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชนแตกต่างกับอาชีพเกษตรกรรม ส่วนนอกนั้นไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ 5 ใช้สถิติ F - test (One way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า 2 กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น 95 % ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ LSD (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.65 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 5,000 บาท	33	3.67	0.61	มาก
5,001-10,000 บาท	108	3.88	0.61	มาก
10,001-15,000 บาท	111	3.81	0.56	มาก
15,001 บาทขึ้นไป	118	3.88	0.60	มาก
รวม	370	3.84	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.65 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามรายได้ต่อเดือนอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไป มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท, 10,001-15,000 บาท และรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 4.66 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.37	3	0.46	1.31	0.27
ภายในกลุ่ม	128.24	366	0.35		
รวม	129.61	369			

จากตารางที่ 4.66 พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.67 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 5,000 บาท	33	3.63	0.71	มาก
5,001-10,000 บาท	108	3.85	0.69	มาก
10,001-15,000 บาท	111	3.79	0.64	มาก
15,001 บาทขึ้นไป	118	3.86	0.66	มาก
รวม	370	3.82	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.67 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามรายได้ต่อเดือนอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไป มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท, 10,001-15,000 บาท และรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 4.68 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.64	3	0.55	1.23	0.30
ภายในกลุ่ม	162.18	366	0.44		
รวม	163.82	369			

จากตารางที่ 4.68 พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.69 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 5,000 บาท	33	3.59	0.69	มาก
5,001-10,000 บาท	108	3.79	0.71	มาก
10,001-15,000 บาท	111	3.76	0.65	มาก
15,001 บาทขึ้นไป	118	3.85	0.65	มาก
รวม	370	3.78	0.68	มาก

จากตารางที่ 4.69 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน อยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไป มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท, 10,001-15,000 บาท และรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 4.70 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.83	3	0.61	1.34	0.26
ภายในกลุ่ม	166.63	366	0.46		
รวม	168.46	369			

จากตารางที่ 4.70 พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.71 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 5,000 บาท	33	3.83	0.59	มาก
5,001-10,000 บาท	108	3.98	0.61	มาก
10,001-15,000 บาท	111	3.94	0.56	มาก
15,001 บาทขึ้นไป	118	3.96	0.59	มาก
รวม	370	3.95	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.71 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน อยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไป, 10,001-15,000 บาท และรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 4.72 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.62	3	0.21	0.60	0.62
ภายในกลุ่ม	126.57	366	0.35		
รวม	127.19	369			

จากตารางที่ 4.72 พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.73 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 5,000 บาท	33	3.58	0.58	มาก
5,001-10,000 บาท	108	3.85	0.67	มาก
10,001-15,000 บาท	111	3.79	0.60	มาก
15,001 บาทขึ้นไป	118	3.84	0.63	มาก
รวม	370	3.80	0.63	มาก

จากตารางที่ 4.73 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามรายได้ต่อเดือน อยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไป, 10,001-15,000 บาท และรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 4.74 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.13	3	0.71	1.80	0.15
ภายในกลุ่ม	143.85	366	0.39		
รวม	145.98	369			

จากตารางที่ 4.74 พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.75 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า 5,000 บาท	33	3.73	0.66	มาก
5,001-10,000 บาท	108	3.91	0.67	มาก
10,001-15,000 บาท	111	3.79	0.60	มาก
15,001 บาทขึ้นไป	118	3.90	0.66	มาก
รวม	370	3.85	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.75 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน อยู่ในระดับมาก โดยประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท มีความคิดเห็นมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไป, 10,001-15,000 บาท และรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 4.76 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.46	3	0.49	1.17	0.32
ภายในกลุ่ม	152.84	366	0.42		
รวม	154.31	369			

จากตารางที่ 4.76 พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.77 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	สถิติทดสอบ	โดยรวม	ด้านสังคม	ด้านเศรษฐกิจ	ด้านวัฒนธรรม	ด้านสาธารณสุข	ด้านสิ่งแวดล้อม
เพศ	t - test	-1.97 (0.05) *	-1.67	-2.21 (0.03) *	-1.92	-1.67	-1.60
อายุ	F - test	0.84	0.69	0.38	1.51	1.01	0.67
ระดับการศึกษา	t - test	-0.20	-0.18	-0.64	0.15	-0.21	-0.03
อาชีพ	F - test	3.51 (0.01) *	4.12 (0.00) *	3.10 (0.02) *	1.62	3.00*	3.97*
รายได้ต่อเดือน	F - test	1.31	1.23	1.34	0.60	1.80	1.17

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.77 สรุปได้ว่า ประชาชนในพื้นที่ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพรรคสังคมกับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพรรคสังคมกับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามปลายเปิดสำหรับผู้ตอบแบบสอบถามข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปของตารางประกอบการบรรยาย ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.78 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1. พระสงฆ์ควรปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อบรมให้ความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป และเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชน	175
2. พระสงฆ์ควรสงเคราะห์ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ประสบความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เช่น อุทกภัย อัคคีภัย เป็นต้น และให้คำแนะนำแก่ชุมชนที่มีความเดือดร้อน ตามหลักพระพุทธศาสนา	83

จากตารางที่ 4.78 พบว่า ประชาชนมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม ดังนี้ 1) พระสงฆ์ควรปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อบรมให้ความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป และเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชน จำนวน 175 คน 2) พระสงฆ์ควรสงเคราะห์ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ประสบความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เช่น อุทกภัย อัคคีภัย เป็นต้น และให้คำแนะนำแก่ชุมชนที่มีความเดือดร้อน ตามหลักพระพุทธศาสนา จำนวน 83 คน

ตารางที่ 4.79 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1. พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมในการประกอบสัมมาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่คนในชุมชน	197
2. พระสงฆ์ควรมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานภายในวัด	102

จากตารางที่ 4.79 พบว่า ประชาชนมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ ดังนี้ 1) พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมในการประกอบสัมมาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่คนในชุมชน จำนวน 197 คน 2) พระสงฆ์ควรมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานภายในวัด จำนวน 102 คน

ตารางที่ 4.80 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1. พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำในชุมชนและร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ให้อยู่กับชุมชนและท้องถิ่นตลอดไป	182
2. พระสงฆ์ควรเป็นที่ปรึกษาหรือคณะทำงานในการจัดกิจกรรมประเพณีสำคัญของชุมชน	95

จากตารางที่ 4.80 พบว่า ประชาชนมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม ดังนี้ 1) พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำในชุมชนและร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ให้อยู่กับชุมชนและท้องถิ่นตลอดไป จำนวน 182 คน 2) พระสงฆ์ควรเป็นที่ปรึกษาหรือคณะทำงานในการจัดกิจกรรมประเพณีสำคัญของชุมชน จำนวน 95 คน

ตารางที่ 4.81 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1. พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาสุขภาพลักษณะ เช่น สร้างส้วมที่ถูกต้องสุขภาพลักษณะ ปรับปรุงบริเวณวัดให้สะอาดเรียบร้อยสุขภาพลักษณะ	163
2. พระสงฆ์ควรมีบทบาทที่สำคัญในการแนะนำช่วยเหลือประชาชนในการรักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิต	132

จากตารางที่ 4.81 พบว่า ประชาชนมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข ดังนี้ 1) พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาสุขภาพลักษณะ เช่น สร้างส้วมที่ถูกต้องสุขภาพลักษณะ ปรับปรุงบริเวณวัดให้สะอาดเรียบร้อยสุขภาพลักษณะ จำนวน 163 คน 2) พระสงฆ์ควรมีบทบาทที่สำคัญในการแนะนำช่วยเหลือประชาชนในการรักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิต จำนวน 132 คน

ตารางที่ 4.82 แสดงค่าความถี่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1. พระสงฆ์ควรปรับปรุงสภาวะแวดล้อมและภูมิทัศน์ของวัดให้มีความร่มรื่นสวยงาม เป็นที่ชื่นชมศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย	149
2. พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นต้นแบบในการพัฒนาทรัพยากรให้กับประชาชนทั่วไป	112

จากตารางที่ 4.82 พบว่า ประชาชนมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้ 1) พระสงฆ์ควรปรับปรุงสภาวะแวดล้อมและภูมิทัศน์ของวัดให้มีความร่มรื่นสวยงาม เป็นที่ชื่นชมศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย จำนวน 149 คน 2) พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นต้นแบบในการพัฒนาทรัพยากรให้กับประชาชนทั่วไป จำนวน 112 คน

**ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่นในเขตเทศบาล
ตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด**

เพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำบทสัมภาษณ์ของบรรพชิต 5 ท่าน และ
คฤหัสถ์ 5 ท่าน ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ตัวแทนผู้นำท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณ
ภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 5 คน ในประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน
ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย

1. บรรพชิต

- 1) พระครูสุตกิจวิมล   เจ้าอาวาสวัดกลาง เจ้าคณะอำเภอสุวรรณภูมิ
- 2) พระครูประโชติธรรมานุกูล   เจ้าอาวาสวัดใต้ เจ้าคณะตำบลสระคู 1
- 3) พระครูสุวัฒน์ปัญญาธ   เจ้าอาวาสวัดเจริญราษฎร์ เจ้าคณะตำบลสระคู 2
- 4) พระครูอาทรปริยัตยานุกิจ   เจ้าอาวาสวัดเหนือ เจ้าคณะตำบลหัวโทน
- 5) พระครูโสภาสปริยัติการ   เจ้าอาวาสวัดสว่างโพธิ์ทอง รองเจ้าคณะตำบลสระคู 1

2. คฤหัสถ์

- 1) นายสมศักดิ์ เศรษฐ์   นายกเทศมนตรีตำบลสุวรรณภูมิ
- 2) นายพงษ์เพชร ทาสระคู   ไวยาวัจกร วัดเหนือสุพรรณวาราราม
- 3) นางสุภาพ จอมทอง   ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3
- 4) นายวสันต์ สามิบัติ   ประธานชุมชนเจริญราษฎร์
- 5) นายอภิศักดิ์ สุรพินิจ   ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5

ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

**1. ท่านคิดว่า โดยภาพรวมบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนทั้ง 5 ด้าน ในปัจจุบันนี้
เป็นอย่างไรบ้าง**

1. บรรพชิต

ผู้ให้สัมภาษณ์รูปที่ 1 พระสงฆ์มีหน้าที่พัฒนาชุมชนอยู่แล้ว โดยเป็นด้านสังคมได้เทศนา
โปรดญาติโยม ทุกวันพระ ให้รู้จัก อดออมในด้านเศรษฐกิจ และ รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ให้รักษา
สุขภาพอนามัย และ ช่วยกันรักษาความสะอาด เป็นประจำ (พระครูสุตกิจวิมล, สัมภาษณ์, 22
พฤษภาคม 2560)

ผู้ให้สัมภาษณ์รูปที่ 2 ทั้ง 5 ด้านพระสงฆ์ได้ดำเนินการอยู่แล้วแต่อย่างไม่เป็นรูปธรรม จึง
อาจมองไม่เห็นอย่างเด่นชัด (พระครูประโชติธรรมานุกูล, สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2560)

ผู้ให้สัมภาษณ์รูปที่ 3 บทบาทพระสงฆ์ตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้แล้ว
นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีหน้าที่อบรมสั่งสอนด้วยการให้รักษาศีล เจริญภาวนาเป็นประจำ (พระครู
สุวัฒน์ปัญญาธ, สัมภาษณ์, 22 พฤษภาคม 2560)

ผู้ให้สัมภาษณ์รูปที่ 4 งานพัฒนาของพระสงฆ์ นั้นต้องอาศัยการช่วยเหลือของทาง
อาณาจักรด้วย เพราะลำพังพระมีแต่มือเปล่า ต้องอาศัยเครื่องมือเครื่องมือมาช่วยพัฒนา (พระครู
อาทรปริยัตยานุกิจ, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2560)

ผู้ให้สัมภาษณ์รูปที่ 5 นอกจากจะช่วยเหลือสังคมในทางกายภาพแล้ว พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ โดยเฉพาะเมื่อมีคนตายในบ้าน หน้าที่หลักเป็นของพระสงฆ์ (พระครูโสภาสปริยัติกา, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2560)

2. คฤหัสถ์

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ให้ความเห็นว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม พระสงฆ์ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนกับสังคมในทุก ๆ ด้าน ด้วยดีตลอดมา (นายสมศักดิ์ เศรษฐ์, สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ให้ความเห็นว่า โดยภาพรวม พระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชน และเป็นผู้นำในการช่วยเหลือประชาชน เมื่อมีเหตุการณ์ประชาชนประสบความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ (นายพงษ์เพชร ทาสระคู, สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ให้ความเห็นว่า โดยภาพรวม พระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญในการเป็นกำลังใจ แนะนำ สั่งสอน ให้ความช่วยเหลือทั้งทางกาย และทางใจให้กับประชาชนด้วยดี (นางสุภาพ จอมทอง, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ให้ความเห็นว่า โดยภาพรวม พระสงฆ์มีการสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนมาโดยตลอดทั้งยามปกติ และยามที่เกิดเหตุการณ์ที่เดือดร้อนกับประชาชน (นายวสันต์ สามิบัติ, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 ให้ความเห็นว่า โดยภาพรวม พระสงฆ์สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี เป็นไปด้วยความเรียบร้อย (นายอภิศักดิ์ สุรพินิจ, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2557)

สรุปได้ว่า ผู้นำท้องถิ่น เห็นว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวม พระสงฆ์ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนกับสังคมในทุก ๆ ด้าน ทั้งยามปกติ และยามที่เกิดเหตุการณ์ที่เดือดร้อนกับประชาชน สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชน และเป็นผู้นำในการช่วยเหลือประชาชน เมื่อมีเหตุการณ์ประชาชนประสบความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เป็นกำลังใจ แนะนำ สั่งสอน ให้ความช่วยเหลือทั้งทางกาย และทางใจให้กับประชาชนด้วยดี

2. ท่านคิดว่าบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ใน “ด้านสังคม” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์ได้เข้าร่วมงานศาสนพิธีและร่วมกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนมาตลอด ทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน สามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน (นายสมศักดิ์ เศรษฐ์, สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการแสดงพระธรรมเทศนา ให้ประชาชนรู้จักรักษาศีล สร้างบุญ สร้างกุศล และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าพบปะ ปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ได้ (นายพงษ์เพชร ทาสระคู, สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์โดยส่วนมากเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตน อยู่ในระเบียบวินัยของสงฆ์และเป็นผู้นำในกิจกรรมต่าง ๆ มีการส่งเสริมให้ไปเรียนรู้หาประสบการณ์ชีวิต

กับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวัน (นางสุภาพ จอมทอง, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์เป็นที่ยึดเหนี่ยวและศรัทธาใจ อบรม เทศนา สั่งสอนให้ประชาชนในชุมชนทำแต่ความดี ละเว้นความชั่ว (นายวสันต์ สามิบัติ, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์มีการจัดแสดงพระธรรมเทศนาทุก ๆ วันพระ เพื่ออบรมสั่งสอนให้ประชาชนอยู่ในกรอบของศีลธรรม และพระสงฆ์ส่วนมากจะประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมและวินัย (นายอภิศักดิ์ สุรพินิจ, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2557)

สรุปได้ว่า ผู้นำท้องถิ่น เห็นว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม พระสงฆ์โดยส่วนมากเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน อยู่ในระเบียบวินัยของสงฆ์และเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นที่ยึดเหนี่ยวและศรัทธาใจของประชาชน มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการอบรม เทศนาสั่งสอนให้ประชาชนในชุมชนทำแต่ความดี ละเว้นความชั่ว เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าพบปะ ปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ได้ ส่งเสริมให้ประชาชนไปเรียนรู้หาประสบการณ์ชีวิตกับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวัน

3. ท่านคิดว่าบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ใน “ด้านเศรษฐกิจ” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์ได้เข้าไปช่วยแนะนำชี้แจง ให้ชุมชนไม่ว่าจะเป็นการเทศน์ในงานพิธีทางศาสนาและวันพระ ให้ความรู้ โดยนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับเข้าใช้กับชีวิตประจำวัน ให้รู้จัก “กินที่สิ่งที่ปลูก ปลูกสิ่งที่กิน” และให้รู้จักจักแบ่งปันซึ่งกันและกัน เพื่อยึดมั่นจิตใจคนในชุมชนให้มีความรักใคร่กันมากยิ่งขึ้น (นายสมศักดิ์ เศรษฐ์, สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์มีการเทศนาอบรมสั่งสอนให้ประชาชนดำรงตนตามเศรษฐกิจพอเพียงและตัวพระสงฆ์ก็ประพฤติปฏิบัติตนแบบพอเพียง และให้ประชาชนกินอยู่อย่างประหยัด ความเป็นอยู่ตามอัตภาพไม่ฟุ้งเฟ้อ (นายพงษ์เพชร ทาสระคู, สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์มีการบูรณาการหลักธรรมของพระพุทธเจ้า และนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงมาใช้กับประชาชน และพระสงฆ์ปฏิบัติตนในรูปแบบพอเพียงตามธรรมและวินัย เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน (นางสุภาพ จอมทอง, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์ช่วยขัดเกลา อบรมจิตใจ ให้ประชาชนในชุมชนรู้จักประหยัด อดออมและขยันในการประกอบอาชีพ แนะนำส่งเสริมการประกอบอาชีพตามความถนัด และสมควรแก่ฐานะของแต่ละบุคคล (นายวสันต์ สามิบัติ, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์มีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลและมีการนำพาประชาชนไปศึกษาดูงานตามแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้

ประชาชนที่สนใจได้นำไปเป็นแบบอย่างในการประกอบอาชีพ (นายอภิศักดิ์ สุรพินิจ, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2557)

สรุปได้ว่า ผู้นำท้องถิ่น เห็นว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ พระสงฆ์มีการปฏิบัติตนในรูปแบบพอเพียงตามธรรมและวินัย เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน มีการเทศนาอบรม สั่งสอน โดยบูรณาการหลักธรรมของพระพุทธเจ้า และนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงมาใช้กับประชาชน ให้ประชาชนในชุมชนรู้จักประหยัด อดออม และขยันในการประกอบอาชีพ ให้รู้จักจักแบ่งปันซึ่งกันและกัน เพื่อยึดมั่นจิตใจคนในชุมชนให้มีความรักใคร่กัน จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลและมีการส่งเสริมการทำอาชีพ ตามที่ถนัด และเหมาะสมกับฐานะ โดยนำพาประชาชนไปศึกษาดูงานตามแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนที่สนใจได้นำไปเป็นแบบอย่างในการประกอบอาชีพ

4. ท่านคิดว่าบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ใน “ด้านวัฒนธรรม” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์เป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมโดยยึดหลัก บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อสนับสนุนประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทยให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลานสืบไป (นายสมศักดิ์ เศรษฐ์, สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์มีการจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพัฒนาประชาชนโดยการอบรมศีลธรรมอยู่เป็นเนืองนิจ ประชาชนได้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน รักษาศีล 5 ศีล 8 และเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และพระสงฆ์ก็ได้ดำเนินการนำพาประชาชนปฏิบัติ (นายพงษ์เทศ ทาสระคู, สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์โดยส่วนมากเป็นที่ศรัทธาของญาติโยมและเป็นผู้ดำเนินการดำเนินกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา อาทิ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา เป็นต้น และเป็นแบบอย่างที่ดี (นางสุภาพ จอมทอง, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์ส่งเสริมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมเวียนเทียนในวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา ทำบุญตักบาตร ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมในฮีต 12 คอง 14 เช่น บุญข้าวจี่ บุญผะเหวด เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมทำบุญและรักษาวัฒนธรรมประเพณี (นายวสันต์ สามิบัติ, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์มีการสอนวัฒนธรรมประเพณีอีสานทุกวันอาทิตย์ในศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (นายอภิศักดิ์ สุรพินิจ, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2557)

สรุปได้ว่า ผู้นำท้องถิ่น เห็นว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม พระสงฆ์มีการส่งเสริม สนับสนุน และเป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมโดยยึดหลัก บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อสนับสนุนประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทย มีการสอนวัฒนธรรมประเพณีอีสานทุกวันอาทิตย์ในศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นผู้ดำเนินการดำเนินกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมเวียนเทียนในวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา ทำบุญตักบาตร ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมในฮีต 12 คอง 14 เช่น บุญข้าวจี่ บุญผะเหวด เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมทำบุญ และรักษาวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน

5. ท่านคิดว่าบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ใน “ด้านสาธารณสุข” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์มีการแนะนำสุขอนามัยที่ดีต่อประชาชน และยังให้ความรู้ทางด้านสมุนไพร ที่หาได้ง่าย ปลูกไว้ที่บ้าน เพื่อป้องกันโรคภัยไข้เจ็บในระดับปฐมภูมิ (นายสมศักดิ์ เศรษฐ์, สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์มีการส่งเสริม สนับสนุนในการก่อสร้างโรงพยาบาล มีการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุข ในการตรวจสุขภาพแก่ประชาชน และให้ความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยแก่ประชาชน โดยใช้สถานที่ของวัด (นายพงษ์เพชร ทาสระคู, สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์โดยส่วนมากเป็นที่ศรัทธาของญาติโยมและเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ ซึ่งพระสงฆ์จะมีธรรมะในการเยียวยารักษาผู้ที่มีความทุกข์ทางด้านจิตใจ ส่วนทางด้านกายก็มีพระสงฆ์บางรูปท่านก็สงเคราะห์รักษาให้กับประชาชน (นางสุภาพ จอมทอง, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2558)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์จัดบริเวณวัดได้สะอาดเรียบร้อย มีการจัดการระบบสุขภาวะที่ดีและมีห้องน้ำสาธารณะที่ให้บริการประชาชนใช้บริการ มีการแยกระหว่างห้องน้ำพระสงฆ์และประชาชนออกเป็นสัดส่วน มีน้ำมีไฟฟ้าใช้อย่างสะดวก ปลอดภัย (นายวสันต์ สามิบัติ, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์มีการกำจัดสิ่งปฏิกูลที่เป็นระบบระเบียบเรียบร้อย และวัดยังมีห้องสุขาที่บริการประชาชนที่เป็นสัดส่วน มีลานวัดลานกีฬาที่ให้เยาวชนได้มาออกกำลังกายในตอนเย็น และพระสงฆ์ยังมีการสอนเรื่องการใช้สมุนไพรเพื่อรักษาโรคเบื้องต้น อาทิ โรคไข้หวัด ไข้หวัดใหญ่ เป็นต้น (นายอภิศักดิ์ สุรพินิจ, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2557)

สรุปได้ว่า ผู้นำท้องถิ่น เห็นว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข พระสงฆ์มีการให้ธรรมะในการเยียวยารักษาผู้ที่มีความทุกข์ทางด้านจิตใจ ส่วนทางด้านกายก็มีพระสงฆ์บางรูปท่านก็สงเคราะห์รักษาให้กับประชาชน และยังให้ความรู้ทางด้านสมุนไพร ที่หาได้ง่าย ปลูกไว้ที่บ้าน เพื่อป้องกันโรคภัยไข้เจ็บในระดับปฐมภูมิ ส่งเสริม สนับสนุนในการก่อสร้างโรงพยาบาล มีการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุข ในการตรวจสุขภาพแก่ประชาชน และให้ความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยแก่ประชาชน โดยใช้สถานที่ของวัด มีการจัดบริเวณวัดได้สะอาดเรียบร้อย จัดการระบบสุขภาวะที่ดีและมีห้องน้ำสาธารณะที่ให้บริการประชาชนใช้บริการ มีการแยกระหว่างห้องน้ำพระสงฆ์และประชาชนออกเป็นสัดส่วน มีน้ำมีไฟฟ้าใช้อย่างสะดวก ปลอดภัย และมีลานวัดลานกีฬาให้มาออกกำลังกาย

6. ท่านคิดว่าบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ใน “ด้านสิ่งแวดล้อม” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์มีการจัดกิจกรรมก่อนเข้าพรรษา คือ การปลูกต้นไม้ในที่สาธารณะและบริเวณวัดโดยร่วมมือกันกับชุมชน เพื่อให้วัดร่มรื่นเย็นตาสบายใจ มีแหล่ง

เรียนรู้ให้นักเรียนและเยาวชนศึกษา เหมาะแก่การอบรมพัฒนาจิต และการปฏิบัติธรรม (นายสมศักดิ์ เศรษฐ์, สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ที่เหมาะสมแก่การพักผ่อนของผู้คนที่สัญจรไปมา เช่น วัดเจริญราษฎร์ มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัด ปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่น ไม้ผล ไม้ประดับ และตัดหญ้าสนามให้สวยงามอยู่เสมอ เป็นที่ประทับใจของประชาชน และได้รับการชมเชยจากจังหวัดอื่น ๆ และมีภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกับภูมิทัศน์กับสวนเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาของเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ (นายพงษ์เพชร ทาสระคู, สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์มีการรณรงค์เกี่ยวกับการต่อต้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และมีส่วนร่วมเป็นตัวแทนภาครัฐในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ (นางสุภาพ จอมทอง, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์มีการให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนหรือคนในชุมชนได้รู้จักคุณค่าของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ในเรื่องการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ผลเสียที่ตามมาจะเกิดอะไรขึ้น (นายวสันต์ สามิบัติ, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2557)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 ให้ความเห็นว่า พระสงฆ์มีการรักษาและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนที่สำคัญ ให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนหรือคนในชุมชนได้รู้จักคุณค่าของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม (นายอภิศักดิ์ สุรพินิจ, สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2557)

สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาททั้งทางโลก และ ทางธรรมที่ต้องดำเนินเป็นประจำ ผู้นำท้องถิ่นเห็นว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์มีการรักษาและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนที่สำคัญ มีการรณรงค์เกี่ยวกับการต่อต้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และมีส่วนร่วมเป็นตัวแทนภาครัฐในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนหรือคนในชุมชนได้รู้จักคุณค่าของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “บทบาท พระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” นี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ ดังนี้

1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน

3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน และวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ผู้แทนชุมชนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ อย่างละ 5 ท่าน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสังคม 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านวัฒนธรรม 4) ด้านสาธารณสุข และ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม

จากนั้นนำแบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที และสถิติทดสอบความแปรปรวนทางเดียว สรุปผลการศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังนี้

- 5.1 สรุปผลการวิจัย
- 5.2 อภิปรายผลการวิจัย
- 5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” สรุปได้ดังนี้

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 53.51 และเป็นเพศชาย จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 46.49 มีอายุ 30-40 ปี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 31.35 รองลงมามีอายุ 41-50 ปี จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 29.46 รองลงมามีอายุ 51ปีขึ้นไป จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 19.73 และน้อยที่สุดมีอายุไม่เกิน 30ปี จำนวน 72 คน

คิดเป็นร้อยละ 19.46 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 69.73 และระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 30.27 มีอาชีพรับจ้างทั่วไปจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 31.41 รองลงมามีอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 19.46 รองลงมามีอาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 18.38 รองลงมามีอาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 13.78 และน้อยที่สุดมีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.97 และมีรายได้ต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไปจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 31.89 รองลงมามีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมามีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 29.19 และน้อยที่สุดมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.92

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านวัฒนธรรม, 2) ด้านสิ่งแวดล้อม, 3) ด้านสังคม, 4) ด้านสาธารณสุข และ 5) ด้านเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) **ด้านสังคม** พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียง ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการจัดอบรมธรรมะแก่ประชาชน” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี” ข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ส่งเสริมให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น ๆ” ตามลำดับ

2) **ด้านเศรษฐกิจ** พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการเทศนาเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพ” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการชักชวนให้ร่วมพลังเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ส่งเสริมให้ชุมชนไปดูงานที่องค์กรอื่น ๆ” ตามลำดับ

3) **ด้านวัฒนธรรม** พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการส่งเสริมการจัดงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ เช่น วันวิสาขบูชา เป็นต้น” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ให้มีการทำบุญในเทศกาลของทุกเดือน” ข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ใช้วัดเป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานทางศิลปวัฒนธรรม” ตามลำดับ

4) **ด้านสาธารณสุข** พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการรักษาโรคทางจิตโดยใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือ” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการรวบรวม

การรักษาโรคแบบพื้นบ้านและนำไปเผยแพร่ให้กับชุมชน” ข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการร่วมมือกับภาครัฐในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน” ตามลำดับ

5) **ด้านสิ่งแวดล้อม** พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการรักษาและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน” ข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ตามลำดับ

5.1.3 ผลการวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้วิจัยทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประชาชนที่มีเพศ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ และเมื่อแยกออกเป็นรายด้านมีผล ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ ส่วนด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ

จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านวัฒนธรรมประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน

5.1.4 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

1) **ด้านสังคม** ประชาชนมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม ดังนี้

- 1) พระสงฆ์ควรปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อบรมให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป และเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน จำนวน 175 คน
- 2) พระสงฆ์ควรสงเคราะห์ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ประสบความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เช่น อุทกภัย อัคคีภัย เป็นต้น และให้คำแนะนำแก่ชุมชนที่มีความเดือดร้อน ตามหลักพระพุทธศาสนา จำนวน 83 คน

2) **ด้านเศรษฐกิจ** ประชาชนมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ ดังนี้ 1) พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมในการประกอบสัมมาอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่คนในชุมชน จำนวน 197 คน 2) พระสงฆ์ควรมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานภายในวัด จำนวน 102 คน

3) **ด้านวัฒนธรรม** ประชาชนมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม ดังนี้ 1) พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำในชุมชนและร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ให้อยู่กับชุมชนและท้องถิ่นตลอดไป จำนวน 182 คน 2) พระสงฆ์ควรเป็นที่ปรึกษาหรือคณะทำงานในการจัดกิจกรรมประเพณีสำคัญของชุมชน จำนวน 95 คน

4) **ด้านสาธารณสุข** ประชาชนมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข ดังนี้ 1) พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาสุขภาพลักษณะ เช่น สร้างส้วมที่ถูกสุขลักษณะ ปรับปรุงบริเวณวัดให้สะอาดเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ จำนวน 163 คน 2) พระสงฆ์ควรมีบทบาทที่สำคัญในการแนะนำช่วยเหลือประชาชนในการรักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิต จำนวน 132 คน

5) **ด้านสิ่งแวดล้อม** ประชาชนมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้ 1) พระสงฆ์ควรปรับปรุงสภาวะแวดล้อมและภูมิทัศน์ของวัดให้มีความร่มรื่นสวยงามเป็นที่ชื่นชมศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย จำนวน 149 คน 2) พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นต้นแบบในการพัฒนาทรัพยากรให้กับประชาชนทั่วไป จำนวน 112 คน

5.1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

1) **โดยรวม** ผู้นำท้องถิ่น เห็นว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมพระสงฆ์ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนกับสังคมในทุก ๆ ด้าน ทั้งยามปกติ และยามที่เกิดเหตุการณ์ที่เดือดร้อนกับประชาชน สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชน และเป็นผู้นำในการช่วยเหลือประชาชน เมื่อมีเหตุการณ์ประชาชนประสบความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เป็นกำลังใจ แนะนำ สั่งสอน ให้ความช่วยเหลือทั้งทางกาย และทางใจให้กับประชาชนด้วยดี

2) **ด้านสังคม** ผู้นำท้องถิ่น เห็นว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสังคม พระสงฆ์โดยส่วนมากเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน อยู่ในระเบียบวินัยของสงฆ์และเป็นผู้นำในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นที่ยึดเหนี่ยวและศรัทธาจิตใจของประชาชน มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการอบรม เทศนาสั่งสอนให้ประชาชนในชุมชนทำแต่ความดี ละเว้นความชั่ว เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าพบปะ ปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ได้ ส่งเสริมให้ประชาชนไปเรียนรู้หาประสบการณ์ชีวิตกับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวัน

3) **ด้านเศรษฐกิจ** ผู้นำท้องถิ่น เห็นว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเศรษฐกิจ พระสงฆ์มีการปฏิบัติตนในรูปแบบพอเพียงตามธรรมและวินัย เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน มีการเทศนาอบรม สั่งสอน โดยบูรณาการหลักธรรมของพระพุทธเจ้า และนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงมาใช้กับประชาชน ให้ประชาชนในชุมชนรู้จักประหยัด อดออม และขยันในการประกอบอาชีพ ให้รู้จักจักแบ่งปันซึ่งกันและกัน เพื่อยึดมั่นจิตใจคนในชุมชนให้มีความรักใคร่กัน จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลและมีการส่งเสริมการทำอาชีพ ตามที่ถนัด และเหมาะสมกับฐานะ โดยนำพาประชาชนไปศึกษาดูงานตามแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนที่สนใจได้นำไปเป็นแบบอย่างในการประกอบอาชีพ

4) **ด้านวัฒนธรรม** ผู้นำท้องถิ่น เห็นว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านวัฒนธรรม พระสงฆ์มีการส่งเสริมสนับสนุน และเป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมโดยยึดหลัก บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อสนับสนุนประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทย มีการสอนวัฒนธรรมประเพณีอีสานทุกวันอาทิตย์ ในศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมเวียนเทียนในวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา ทำบุญตักบาตร ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมในฮีต 12 คอง 14 เช่น บุญข้าวจี บุญผะเหวด เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมทำบุญ และรักษาวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน

5) **ด้านสาธารณสุข** ผู้นำท้องถิ่น เห็นว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสาธารณสุข พระสงฆ์มีการให้ธรรมะในการเยียวยารักษาผู้ที่มีความทุกข์ทางด้านจิตใจ ส่วนทางด้านกายก็มีพระสงฆ์บางรูปท่านก็ส่งเคราะห์รักษาให้กับประชาชน และยังให้ความรู้ทางด้านสมุนไพร ที่หาได้ง่าย ปลูกไว้ที่บ้าน เพื่อป้องกันโรคร้ายไข้เจ็บในระดับปฐมภูมิ ส่งเสริม สนับสนุนในการก่อสร้างโรงพยาบาล มีการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุข ในการตรวจสุขภาพแก่ประชาชน และให้ความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยแก่ประชาชน โดยใช้สถานที่ของวัด มีการจัดบริเวณวัดได้สะอาดเรียบร้อย จัดการระบบสุขภาวะ ที่ดีและมีห้องน้ำสาธารณะที่ให้ประชาชนใช้บริการ มีการแยกแยะระหว่างห้องน้ำพระสงฆ์และประชาชนออกเป็นสัดส่วน มีน้ำมีไฟฟ้าใช้อย่างสะดวก ปลอดภัย และมีลานวัดลานกีฬาให้มาออกกำลังกาย

6) **ด้านสิ่งแวดล้อม** ผู้นำท้องถิ่น เห็นว่า บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์มีการรักษาและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนที่สำคัญ มีการรณรงค์เกี่ยวกับการต่อต้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และมีส่วนร่วมเป็นตัวแทนภาครัฐในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนหรือคนในชุมชนได้รู้จักคุณค่าของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยขอนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

5.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม พบว่า

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์มีการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิเป็นอย่างดี เป็นตัวอย่างที่ดีของชาวบ้าน และเป็นที่พักของชาวบ้าน สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายสมศักดิ์ เศรษฐ์ นายกเทศมนตรีตำบลสุวรรณภูมิ ที่กล่าวว่า พระสงฆ์ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนกับสังคมในทุก ๆ ด้าน ด้วยดีตลอดมา และสอดคล้องกับ การสัมภาษณ์ความ

ความคิดเห็นของนายพงษ์เพชร ทาสระคู ไวยาวัจกร วัดเหนือสุพรรณวราราม ที่กล่าวว่า พระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชน และเป็นผู้นำในการช่วยเหลือประชาชน เมื่อมีเหตุการณ์ประชาชนประสบความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระbinsุทธเถีย สุทธิธมโม (เจ้า) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระกุศล คั่นเหล็ก (บอกบุญ) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ฝ่ายอนัมนิกายที่มีต่อสังคมในจังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดนครปฐมที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ฝ่ายอนัมนิกายที่มีต่อสังคมในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) ด้านสังคม พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดี มีความประพฤติที่เรียบร้อยดีงามให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใส และเชื่อถือ เทศนาอบรมสั่งสอนให้ประชาชนทำความดี ละเว้นความชั่ว และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายสันต์ สามิบัติ ประธานชุมชนเจริญราษฎร์ ที่กล่าวว่า พระสงฆ์เป็นที่ยึดเหนี่ยวและศรัทธาใจ อบรม เทศนาสั่งสอนให้ประชาชนในชุมชนทำความดี ละเว้นความชั่ว และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายอภิศักดิ์ สุทธินิจ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 ที่กล่าวว่า พระสงฆ์มีการจัดแสดงพระธรรมเทศนาทุก ๆ วันพระ เพื่ออบรมสั่งสอนให้ประชาชนอยู่ในกรอบของศีลธรรม และพระสงฆ์ส่วนมากจะประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมและวินัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิมลจินดากร (มาลัย อาทิจใจ) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านสังคม อยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธญาโณ) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ด้านสังคม อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาการเป็นรายข้อของด้านสังคม พบว่า

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการจัดอบรมธรรมะแก่ประชาชน” มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์มีการทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เทศนาอบรมสั่งสอนให้ประชาชนทำความดี ละเว้นความชั่ว และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายพงษ์เพชร ทาสระคู ไวยาวัจกร วัดเหนือสุพรรณวราราม ที่กล่าวว่า พระสงฆ์มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการแสดงพระธรรมเทศนา ให้ประชาชนรู้จักรักษาศีล สร้างบุญ สร้างกุศล และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าพบปะ ปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระbinsุทธเถีย สุทธิธมโม (เจ้า) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ด้านสังคม อยู่ในระดับมาก

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ส่งเสริมให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น ๆ” มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ให้

ความสำคัญเกี่ยวกับความรู้ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อให้ประชาชนได้เท่าทันกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนางสุภาพ จอมทอง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ที่กล่าวว่า พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้ไปเรียนรู้หาประสบการณ์ชีวิตกับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธญาโณ) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ด้านสังคม อยู่ในระดับปานกลาง

2) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน ใส่ใจ ให้ประชาชนได้มีการกินดี อยู่ดี ใช้ชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา อยู่อย่างพอเพียง สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายสันต์ สามีบัติ ประธานชุมชนเจริญราษฎร์ ที่กล่าวว่า พระสงฆ์ช่วยขัดเกลา อบรมจิตใจ ให้ประชาชนในชุมชนรู้จักประหยัด อดออมและขยันในการประกอบอาชีพ แนะนำ ส่งเสริมการประกอบอาชีพตามความถนัด และสมควรแก่ฐานะของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายพงษ์เพศ ทาสระคู ไวยาวัจกร วัดเหนือสุพรรณวราราม ที่กล่าวว่า พระสงฆ์มีการเทศนาอบรมสั่งสอนให้ประชาชนดำรงตนตามเศรษฐกิจพอเพียงและตัวพระสงฆ์ก็ประพฤติปฏิบัติตนแบบพอเพียง และให้ประชาชนกินอยู่อย่างประหยัด มีความเป็นอยู่ตามอัตภาพไม่ฟุ้งเฟ้อ ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ พระครูโสภณจิตการ (ชาติ เตชธมโม) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางยูง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางยูง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุระพงษ์ สุรวีโส (สีหมอก) ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษา พระครูโพธิ์วิรุณ วัดโพธิ์การาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า ด้านเศรษฐกิจ ท่านส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอย่างเด่นชัด เช่น การมีสถาบันการเงินชุมชนกลุ่ม เลี้ยงผึ้ง กลุ่มทำตุ๊กตา

เมื่อพิจารณาการเป็นรายชื่อของด้านเศรษฐกิจ พบว่า

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการเทศนาเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพ” มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า พระสงฆ์ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของประชาชน ให้ประชาชนมีอยู่ มีกิน ประกอบอาชีพในทางสุจริต อยู่ในกรอบของศีลธรรม ไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่น สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายสมศักดิ์ เศรษฐ์ไร นายกเทศมนตรีตำบลสุวรรณภูมิ ที่กล่าวว่า พระสงฆ์ได้เข้าไปช่วยแนะนำชี้แจง ให้ชุมชนไม่ว่าจะเป็น การเทศน์ในงานพิธีทางศาสนาและวันพระ ให้ความรู้โดยนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้กับชีวิตประจำวัน ให้รู้จัก “กินที่สิ่งที่ปลูก ปลูกสิ่งที่กิน” และให้รู้จักจักแบ่งปันซึ่งกันและกัน เพื่อยึดมั่นจิตใจคนในชุมชนให้มีความรักใคร่กันมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระbinsุทธิเยย สุทธิธมโม (เจ้า) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก

ข้อที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ส่งเสริมให้ชุมชนไปดูงานที่องค์กรอื่น ๆ” มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า พระสงฆ์ต้องการให้ชาวบ้านได้ไปศึกษาเรียนรู้ดูงาน เพื่อที่จะให้ประชาชนได้นำมาบูรณาการประกอบอาชีพตามที่ตัวเองถนัด และสร้างงาน สร้างอาชีพ ให้กับชุมชน สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายอภิศักดิ์ สุรพินิจ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 ที่กล่าวว่า พระสงฆ์มีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลและมีการนำพาประชาชนไปศึกษาดูงานตามแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนที่สนใจได้นำไปเป็นแบบอย่างในการประกอบอาชีพ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธิญาโณ)** ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลาง

3) **ด้านวัฒนธรรม** พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า พระสงฆ์ส่งเสริมสนับสนุน และให้ความสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม เพื่อที่จะมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ และสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีสู่รุ่นต่อ ๆ ไป สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายสมศักดิ์ เศรษฐ์ นายกเทศมนตรีตำบลสุวรรณภูมิ ที่กล่าวว่า พระสงฆ์เป็นแบบอย่างในการจัดกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมโดยยึดหลัก บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อสนับสนุนประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทยให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลานสืบไป และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายวสันต์ สามิบัติ ประธานชุมชนเจริญราษฎร์ ที่กล่าวว่า พระสงฆ์ส่งเสริมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมเวียนเทียนในวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา ทำบุญตักบาตร ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมในฮีต 12 คอง 14 เช่น บุญข้าวจี บุญผะเหวด เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมทำบุญและรักษาวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธิญาโณ)** ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **องปลัดสิทธิศักดิ์ เกียนยา (แซ่ไคว้)** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์สังกัดอนันตนิภาลัยที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาการเป็นรายชื่อของด้านวัฒนธรรม พบว่า

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการส่งเสริมการจัดงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ เช่น วันวิสาขบูชา เป็นต้น” มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า พระสงฆ์ให้ความสำคัญกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญต่าง ๆ ของไทย เพื่อเป็นการเผยแพร่ธรรมให้ประชาชนได้เข้าวัด ปฏิบัติธรรม และมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของไทยตามหลักพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนางสุภาพ จอมทอง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ที่กล่าวว่า พระสงฆ์โดยส่วนมากเป็นที่ศรัทธาของญาติโยมและเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา อาทิ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา เป็นต้น และเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูโสภณจิตการ (ชาติ เตชธมโม)** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางยุ้ง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม”

ผลการวิจัยพบว่า ประชากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางยุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ด้านวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก

ข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ใช้วัดเป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานทางศิลปวัฒนธรรม” มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นศูนย์รวมการประกอบศาสนกิจทางพระพุทธศาสนา และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชน ได้น้อมนำหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายพงษ์เพศ ทาสระคู ไวยาวัจกร วัดเหนือสุพรรณวราราม ที่กล่าวว่า พระสงฆ์มีการจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม พัฒนาประชาชนโดยการอบรมศีลธรรมอยู่เป็นเนืองนิจ ประชาชนได้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน รักษาศีล 5 ศีล 8 และเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และพระสงฆ์ก็ได้ดำเนินการนำพาประชาชนปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุระพงษ์ สุรวีโร (สีหมอก) ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษา พระครูโพธิ์วีรคุณ วัดโพธิ์การาม ตำบลโพนสูง อำเภอบางพรมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของ พระครูโพธิ์วีรคุณ ด้านวัฒนธรรม พบว่า ท่านส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมสม่ำเสมอ จนเป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดร้อยเอ็ด

4) **ด้านสาธารณสุข** พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพของประชาชน มีการช่วยเหลือเกื้อกูล สงเคราะห์ ให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณสุขเบื้องต้นให้กับประชาชน และมีการจัดบริเวณวัดที่ถูกสุขลักษณะ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายสมศักดิ์ เศรษฐ์ นายกเทศมนตรีตำบลสุวรรณภูมิ ที่กล่าวว่า พระสงฆ์มีการแนะนำสุขอนามัยที่ดีต่อประชาชน และยังให้ความรู้ทางด้านสมุนไพร ที่หาได้ง่าย ปลูกไว้ที่บ้าน เพื่อป้องกันโรคภัยไข้เจ็บในระดับปฐมภูมิ และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายวสันต์ สามิบัติ ประธานชุมชนเจริญราษฎร์ ที่กล่าวว่า พระสงฆ์จัดบริเวณวัดได้สะอาดเรียบร้อย มีการจัดการระบบสุขภาวะที่ดีและมีห้องน้ำสาธารณะที่ให้ประชาชนใช้บริการ มีการแยกแยะระหว่างห้องน้ำพระสงฆ์และประชาชนออกเป็นสัดส่วน มีน้ำมีไฟฟ้าใช้อย่างสะดวก ปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิมลจินดาการ (มาลัย อาทิจใจ) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านสาธารณสุข อยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธญาโณ) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ด้านสาธารณสุข อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาการเป็นรายข้อของด้านสาธารณสุข พบว่า

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการรักษาโรคทางจิตโดยใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือ” มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตจิตใจของประชาชน และมีการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยเยียวยารักษาทางด้านจิตใจ ให้ผู้ที่ป่วยสามารถเข้าใจตัวเองได้มากขึ้น สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนางสุภาพ จอมทอง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ที่กล่าวว่า พระสงฆ์โดยส่วนมากเป็นที่ศรัทธาของญาติโยมและเป็นผู้

ในด้านต่าง ๆ ซึ่งพระสงฆ์จะมีธรรมะในการเยียวยารักษาผู้ที่มีความทุกข์ทางด้านจิตใจ ส่วนทางด้านกายก็มีพระสงฆ์บางรูปท่านก็สงเคราะห์รักษาให้กับประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวิมลจินดากร (มาลัย อาทิจโจ)** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านสาธารณสุข อยู่ในระดับมาก

ข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการร่วมมือกับภาครัฐในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน” มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า พระสงฆ์ให้ความสำคัญในการดำเนินการช่วยเหลือสุขภาพอนามัยของชุมชน โดยมีความมุ่งมั่นเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายพงษ์เพชร ทาสระคู **ไวยาวัจกร วัดเหนือสุพรรณวราราม** ที่กล่าวว่า พระสงฆ์มีการส่งเสริม สนับสนุนในการก่อสร้างโรงพยาบาล มีการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุข ในการตรวจสุขภาพแก่ประชาชน และให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน โดยใช้สถานที่ของวัด ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ **พระมหาสุระพงษ์ สุรวโธ (สีหมอก)** ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษา พระครูโพธิวิรุณ วัดโพธิการาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของพระครูโพธิวิรุณ ด้านสาธารณสุขปโภคและระบบนิเวศพบว่าท่านได้สนับสนุนให้สร้างอาคารเพื่อเป็นศูนย์สาธารณสุข และประสานงานกับภาครัฐ ให้มีเจ้าหน้าที่มาดูแล

5) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน และให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องของธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีการรณรงค์ และต่อต้านการทำลายสิ่งแวดล้อม โดยมีวิธีการ และหลักการปฏิบัติร่วมกับประชาชน สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนางสุภาพ จอมทอง **ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3** ที่กล่าวว่า พระสงฆ์มีการรณรงค์เกี่ยวกับการต่อต้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และมีส่วนร่วมเป็นตัวแทนภาครัฐในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายอภิศักดิ์ **สุรพินิจ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5** ที่กล่าวว่า พระสงฆ์มีการรักษาและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนที่สำคัญ ให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนหรือคนในชุมชนได้รู้จักคุณค่าของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระบิณสุทเธีย สุพุทธมโม (เจ้า)** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสมร ต่อมคำ** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาการเป็นรายข้อของด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์มีการร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า พระสงฆ์ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมี

ส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความร่วมมือกันให้เกิดขึ้นภายในชุมชน และบริเวณวัด นอกจากนี้ยังทำให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายสมศักดิ์ เศรษฐ์ นายกเทศมนตรีตำบลสุวรรณภูมิ ที่กล่าวว่า พระสงฆ์มีการจัดกิจกรรมก่อนเข้าพรรษา คือ การปลูกต้นไม้ในที่สาธารณะและบริเวณวัด โดยร่วมมือกันกับชุมชน เพื่อให้วัดร่มรื่นเย็นตาสบายใจ มีแหล่งเรียนรู้ให้นักเรียนและเยาวชนศึกษา เหมาะแก่การอบรมพัฒนาจิต และการปฏิบัติธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุระพงษ์ สุรวีโส (สีหมอก) ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษา พระครูโพธิวิรุณ วัดโพธิการาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของ พระครูโพธิวิรุณ ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาชุมชน จัดสิ่งแวดล้อมให้ร่มรื่น

ข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “พระสงฆ์ให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็เพราะได้ว่า พระสงฆ์มีความห่วงหาพันพวยการของชุมชน ให้ประชาชนรู้จักการใช้อย่างประหยัดและรู้จักใช้อย่างรู้คุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนายสันต์ สามิบัติ ประธานชุมชนเจริญราษฎร์ ที่กล่าวว่า พระสงฆ์มีการให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนหรือคนในชุมชนได้รู้จักคุณค่าของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ในเรื่องการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ผลเสียที่ตามมาจะเกิดอะไรขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระbinsุทธเถียร สุพุทธมโม (เจ้า) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก

5.2.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน ดังนี้

พบว่า ประชาชนที่มีเพศ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ และสามารถนำมาอภิปรายผลได้ตามลำดับ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ก็เพราะได้ว่า เนื่องจากเพศที่แตกต่างกัน การเข้าถึงของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือ หรือการให้ความอุปถัมภ์ระหว่างเพศหญิงและเพศชายต่างกัน จึงทำให้ความคิดเห็นของประชาชนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระ

กุศล คั่นเหล่ (บอกบุญ) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ฝ่ายอนัมนิกายที่มีต่อสังคมในจังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ฝ่ายอนัมนิกายที่มีต่อสังคมในจังหวัดนครปฐม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนกับทุกช่วงชั้นอายุ โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ เป็นที่พึงทางด้านจิตใจของประชาชน จึงทำให้ประชาชนทุกคนไม่ว่าจะมีอายุมากหรือน้อยมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิมลจินดาการ (มาลัย อาทิจุใจ) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า อายุมีผลให้ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า พระสงฆ์มีการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนเป็นที่ที่ชาวบ้านได้เข้ามาหาความสงบทางกาย ทางใจ และเป็นศูนย์กลางสำหรับทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันของชาวบ้าน จึงทำให้ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานพพล กนต์สีโล (สายสินธ์) ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงครามไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า พระสงฆ์ได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีอาชีพ อยู่ดี กินดี ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และส่งเสริมให้ประชาชนได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ

พระครูโสภณจิตการ (ชาลี เตชธมโม) (2555, 192 หน้า) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางยูง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางยูง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์มีการพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการให้สอดคล้องกับสภาพกับเศรษฐกิจในปัจจุบัน มีการบริหารวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจของพุทธศาสนิกชน เป็นศูนย์รวมการประกอบศาสนกิจทางพระพุทธศาสนา และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชน จึงทำให้ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่ต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูโสภณจิตการ (ชาลี เตชธมโม)** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางยูง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางยูง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.3 ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการค้นพบ (Fact Findings) ดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) **ด้านสังคม** พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ดังนั้น เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ควรมีการกำหนดนโยบายในการช่วยเหลือดูแลประชาชนในด้านนี้ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการทำงาน และมอบนโยบายลงไปสู่วัดต่าง ๆ เพื่อเป็นแบบแผนในการปฏิบัติ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชน

2) **ด้านเศรษฐกิจ** พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ดังนั้น เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ควรมีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมอาชีพในวัดต่าง ๆ ขึ้น ให้กับประชาชนที่สนใจ จัดหาวิทยากรมาให้ความรู้กับประชาชน และส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนา มาบูรณาการเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต พร้อมกับส่งเสริมให้ประชาชนได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงมาให้

3) **ด้านวัฒนธรรม** พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ดังนั้น เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ควรมีการสนับสนุนในการร่วมติดตามผลและประเมินผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ โดยวิธีการสำรวจ ความพึงพอใจ และแสดงความความคิดเห็นภายในบริเวณวัด และสามารถนำปัญหาต่าง ๆ ที่ได้ มาพัฒนารูปแบบในด้านนี้ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

4) **ด้านสาธารณสุข** พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ดังนั้น เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ควรประสานงานและร่วมมือทำงานกับส่วนราชการหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุข ในการสนับสนุนงานด้านสาธารณสุขให้มากยิ่งขึ้น

ทัศนคติของสมาชิกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี มีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ดังนั้น คณะสงฆ์ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ควรจะเพิ่ม ควรเลือกวิธีการนำเสนอและนำเทคนิคในการเผยแพร่ที่สามารถกระตุ้นและสร้างความสนใจแก่ประชาชน และควรทำงานในเชิงรุกในการเผยแพร่ โดยอาศัยสื่อกลางในชุมชนนั้น ๆ อาทิ เสียงตามสายของหมู่บ้าน เป็นต้น

5) **ด้านสิ่งแวดล้อม** ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ดังนั้น เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ควรมีนโยบายให้พระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นตัวแทนภาครัฐในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รณรงค์เกี่ยวกับการต่อต้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและรักษา สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดใน 5 ด้าน ควรที่จะศึกษาเรื่องปัจจัยในด้านใดบ้างที่ส่งผลทำให้ด้านเศรษฐกิจพัฒนาดีขึ้น

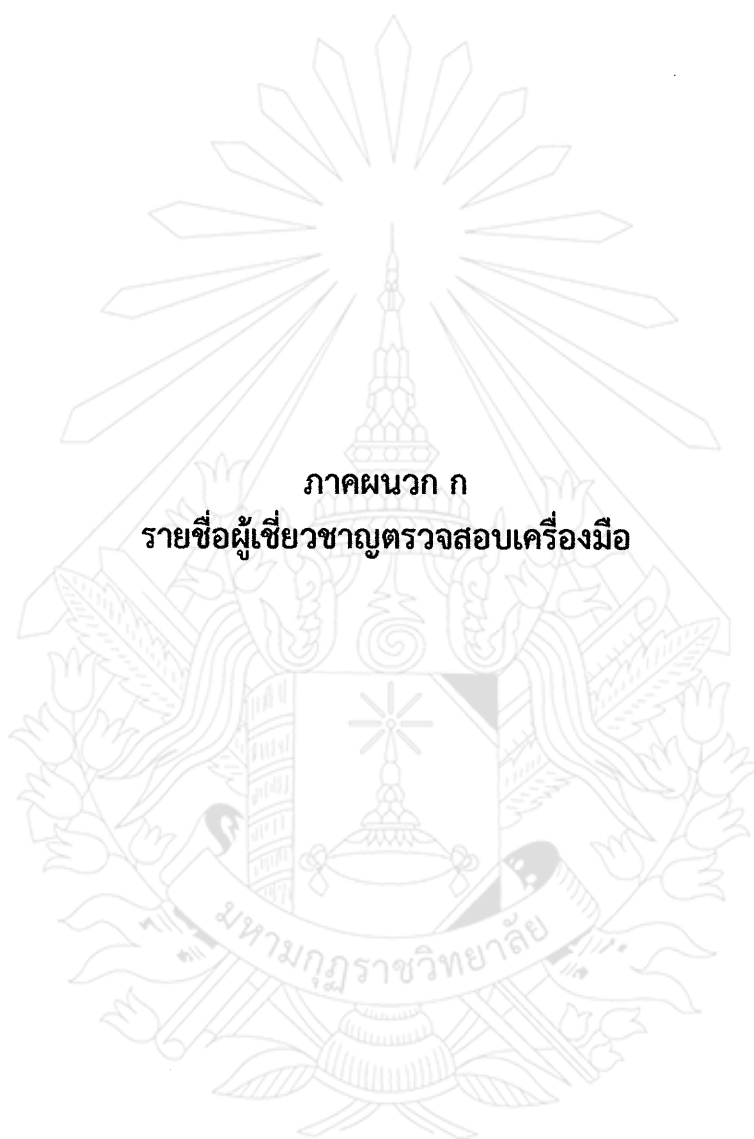
2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในด้านเศรษฐกิจ ในข้อที่ว่า พระสงฆ์ส่งเสริมให้ชุมชนไปดำเนินงานที่องค์กรอื่น ๆ เพราะมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในทุกข้อของแต่ละด้าน ควรที่จะศึกษาถึงแนวทางการส่งเสริมให้ชุมชนไปดำเนินงานที่องค์กรอื่น ๆ

3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาโดยเฉพาะในด้านใดด้านหนึ่งของงานพัฒนาสังคมทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข และด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อจักได้ทราบข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์เฉพาะแก่การคณะสงฆ์ด้านนั้น ๆ

ภาคผนวก

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

1) หนังสือทั่วไป

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2548). *ภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมการศาสนา. (2542). *คู่มือถวายความรู้แก่พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสใหม่ปี 2542*. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.
- _____. (2542). *ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา*. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา.
- กรมศิลปากร. (2544). *คู่มือถวายความรู้แก่พระสังฆาธิการในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร : สมาพันธ์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2549). *ระบบการพัฒนาสังคมที่นำไปสู่ความมั่นคงมนุษย์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เทพเพ็ญวานิสัย.
- กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). *คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กองวิชาการและแผนงานเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ. (2557). *งานทะเบียนราษฎร เทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ*. ร้อยเอ็ด : ม.ป.ท..
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์บัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2543). *การพัฒนาประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2545). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2544). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ไชยวัฒน์ รุ่งเรืองศรี. (2550). *ระเบียบวิธีวิจัยทางวิทยาศาสตร์สังคม*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ณรงค์ เสียงประชา. (2550). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ดิน ปรัชญพฤกษ์. (2549). *การบริหารการพัฒนาความหมาย เนื้อหา แนวทางและปัญหา*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธ สุนทรยุทธ. (2551). *การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป : ทฤษฎีวิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร : เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณ์เลิศ. (2549). *เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา*. นครปฐม : ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญธรรม เทศนา. (2540). *ปรัชญาการพัฒนา*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ประเวศ วะสี. (2540). *พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน.

- ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง และคณะ. (2545). *สังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราชาญา กล้าผจญ. (2540). *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระเทพเวที, (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2536). *สถานการณ์พุทธศาสนา พลิกหายนะเป็นพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2546). *พระสงฆ์กับการศึกษาไทยในบทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2541). *การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก.
- _____. *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก.
- พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี). (2546). *“การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน” ในธรรมปริทัศน์ 46*. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). *ธรรมานุญชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : จันทรเพ็ญ.
- _____. (2555). *พุทธธรรมฉบับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2533). *พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พานี อนันตชัย. (2542). *กระบวนการพัฒนาชุมชน*. นครปฐม : สำนักพิมพ์ สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- พิสิฐ เจริญสุข. (2541). *คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล*. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.
- พิน ดอกบัว. (2550). *วัดและพระสงฆ์ทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : บุรพาสาส์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2545). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการบริหารการพัฒนา*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มานพ นักการเรียน. (2546). *พระพุทธศาสนากับสิ่งแวดล้อมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2549). *การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์*. กรุงเทพมหานคร : พอร์เพช.
- ศูนย์ฝึกอบรมมานุษยศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *พระกับป่า : บทบาทของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2547). *ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : อักษรพัฒนาพานิชย์.
- สนธยา พลศรี. (2545). *หลักสังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

- _____. (2550). *เครือข่ายการเรียนรู้ฐานพัฒนาชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2550). *สังคมไทย: ลักษณะ, การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา*. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2541). *ทฤษฎีการพัฒนาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : หจก.เอมีเทรตติ้ง.
- _____. (2543). *ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). *หนังสือเรียนสาระการพัฒนาสังคม รายวิชา การพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม, ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุพัตรา สุภาพ. (2545). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรพล พะยอมรัมย์. (2541). *เอกสารประกอบการบรรยายในโครงการอบรม เรื่องพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพอนามัยที่ดีของประชาชนของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท.
- สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. (2549). *หลักการสื่อสารมวลชน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- แสง รัตนมงคลมาศ. (2545). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพมหานคร : เพชรสยามการพิมพ์.
- อภิชัย พันธเสน. (2541). *พัฒนาชนบทไทย : สมัยและมรรคตอนที่ 3 ความหวังทางออกและทางเลือกใหม่*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา.
- อุทัย หิรัญโต. (2546). *สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

2) วิทยานิพนธ์ / สารนิพนธ์ / รายงานการวิจัย

- จุไรรัตน์ บุญที่สุด. (2556). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม กรณีศึกษา พระเทพรัตนกวี (สุรินทร์ ชุตินฺธโร) วัดมหาธาตุ อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์*. รายงานการวิจัย. สาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ชัยมงคล ศรีทองแดง. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน เขตอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชา รัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทัศนีย์ ฉ่ำพิรุณ. (2555). *บทบาทและหน้าที่ของสตรีในฐานะผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของครอบครัว ตามแนวพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีแม่บ้านทหารอากาศ*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระกุศล คั่นเหล่ (บอกบุญ). (2555). *บทบาทของพระสงฆ์ฝ่ายอนัมนิกายที่มีต่อสังคมในจังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิมลจินดากร (มาลัย อาทิจฺโจ). (2555). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์ฐิติวัสต์ ก้อนคำ. (2556). *การดำเนินงานการเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน ของวัดมหาวันราม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี*. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธธนาโณ). (2553). *ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโสภณจิตการ (ชาติ เตชธมฺโม). (2555). *บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านบางยูง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระbinsุทธิเยื้อ สุทธิธมฺโม (เจ้า). (2555). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาฉันทยา คนเจน. (2555). *บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษา พระอาจารย์สุบิน ปณีโต*. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระมหาชูศักดิ์ น้อยสันเทียะ. (2545). *บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาไชยณรงค์ ภทฺทมนฺี (เสริมแก้ว). (2555). *บทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัดชลประทานรังสฤษดิ์ อำเภอบางเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานพพล กนฺตสีโล (สายสินธุ์). (2554). *ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิมล เสาธง. (2553). *บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคม : กรณีศึกษาพระครูภาวนาวิสุทธิญาณ อดีตครองเจ้าคณะอำเภอด่านซ้าย และอดีตเจ้าอาวาสวัดเนรมิตวิปัสสนา*

- อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พระมหาสุภา อุทโท. (2540). *บทบาทของพระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษหน้า (2541-2560)*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพัฒนาชุมชน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาสุระพงษ์ สุรวีโส (สีหมอก). (2555). *ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ ในการบริหารการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาพระครูโพธิวิริคุณ วัดโพธิการาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระมหาอนุชิต อนุจารี (ถนัดเลื่อย). (2556). *การพัฒนาสังคมตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลแซ่ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมร ต่อมคำ. (2557). *บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พระสมุห์จรัญ จารุณีโม (จารุเจริญวงษ์). (2555). *บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิสิษฐ์ บุญไชย และทรงคุณ จันทจร. (2540). *ศาสนาพุทธ : สถานภาพบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมอีสาน*. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัชิตา เขยกลิ่น. (2553). *บทบาทผู้บริหารกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- องปลัดสิทธิศักดิ์ เกียนยา (แซ่ไคว้). (2554). *บทบาทของพระสงฆ์ สังกัดอนันนิทายที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไอศูรย์ อินทร์เพชร. (2553). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณีพระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺโณโชโต)*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

3) สัมภาษณ์

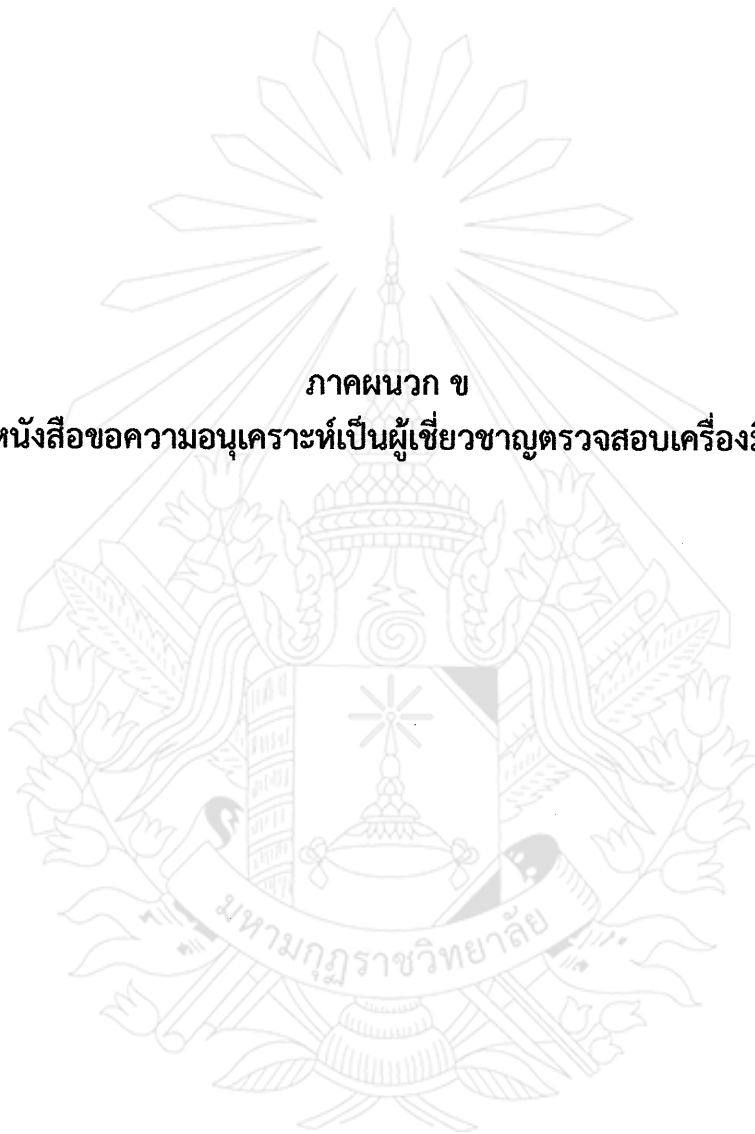
- สัมภาษณ์ พระครูสุตกิจวิมล เจ้าอาวาสวัดกลาง เจ้าคณะอำเภอสุวรรณภูมิ 22 พฤษภาคม 2560
- สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมานุกูล เจ้าอาวาสวัดใต้ เจ้าคณะตำบลสระคู 1 21 พฤษภาคม 2560
- สัมภาษณ์ พระครูสุวัฒน์ปัญญารุช เจ้าอาวาสวัดเจริญราษฎร์ 22 พฤษภาคม 2560
- สัมภาษณ์ พระครูอาหารปริยัตยานุกิจ เจ้าอาวาสวัดเหนือ เจ้าคณะตำบลหัวโทน 23 พฤษภาคม 2560
- สัมภาษณ์ พระครูโอภาสปริยัติการ เจ้าอาวาสวัดสว่างโพธิ์ทอง 23 พฤษภาคม 2560
- สัมภาษณ์ นางสุภาพ จอมทอง. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3. 7 พฤศจิกายน 2557.
- สัมภาษณ์ นายพงษ์เพศ ทาสระคู. ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอสุวรรณภูมิ. 27 พฤศจิกายน 2557.
- สัมภาษณ์ นายสันต์ สามิบัติ. ประธานชุมชนเจริญราษฎร์. 3 พฤศจิกายน 2557.
- สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ เศรษฐ์. นายกเทศมนตรีตำบลสุวรรณภูมิ. 28 พฤศจิกายน 2557.
- สัมภาษณ์ นายอภิศักดิ์ สุรพินิจ. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5. 7 พฤศจิกายน 2557.

2. ภาษาอังกฤษ

1) Books :

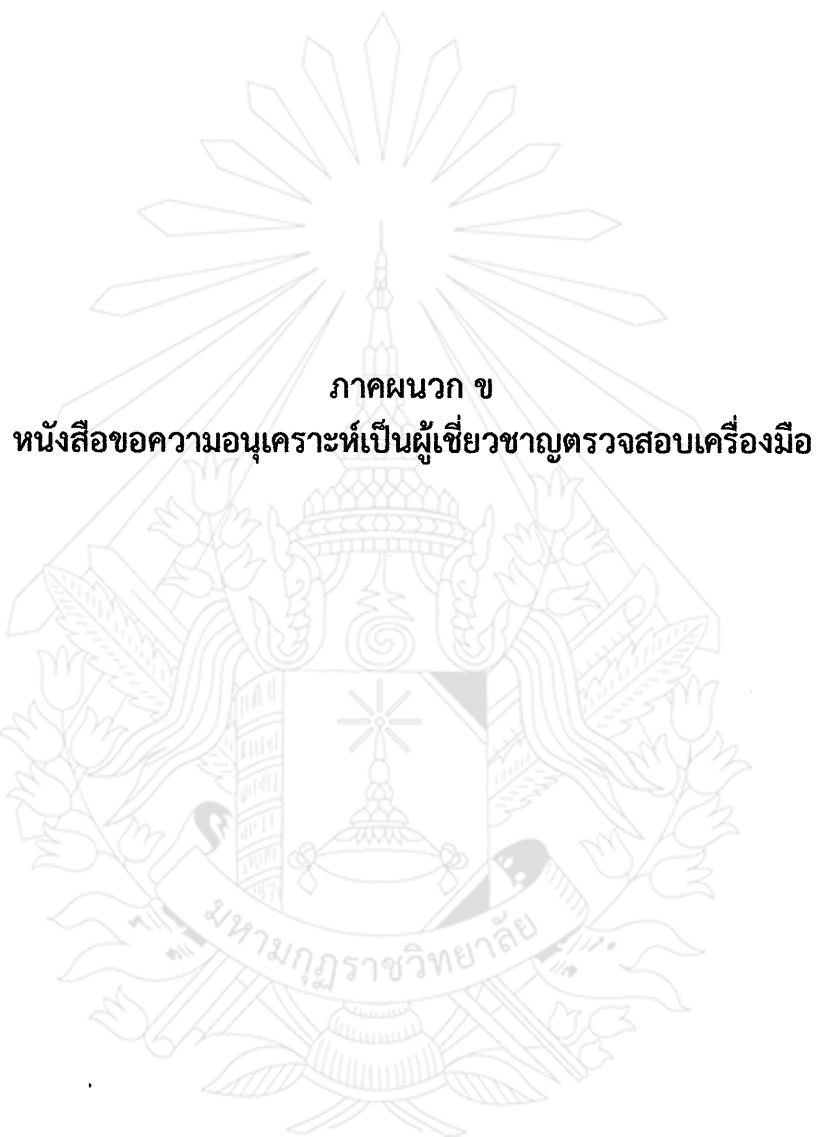
- Cohen and Orbuch. (1990). Introduction to sociology. Singapore : Mc Graw-Hill.
- Sarbin, T.R. (1975). "Role Theory" Handbook of Psychology. New York : Addison Wesley Publishing Company.
- UN. Development of Economic and Social Affair. (1960). Community Development and Related Service. New York : United Nation Republication.

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. รศ. (พิเศษ) ดร.สุกิจ ชัยมุสิก
การศึกษา Ph.D. (Political Science)
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐศาสตร์การปกครอง
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. พ.ต.อ.ศ.ดร.นิธิ ศรีวัฒนา
การศึกษา Ph.D. (Social Science)
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. ดร.ชวลิต ไทลรินทร์
การศึกษา Ph.D. (Political Science)
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตวิทยาลัย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
4. พระครูสมุห์ปิยะพงศ์ ธรรมจาโร
การศึกษา ศน.ม. รัฐศาสตร์การปกครอง
ตำแหน่งปัจจุบัน เจ้าอาวาสวัดซัดเค้าพัฒนา
5. พระแสวง ยติโกโร
การศึกษา ศน.ม. รัฐศาสตร์การปกครอง
ตำแหน่งปัจจุบัน เลานุกการวัดเจริญราษฎร์

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โทร. ๐-๒ ๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๐๒ / ว ๕๓๙

วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร รศ.(พิเศษ) ดร. สุกิจ ชัยมุสิก

ด้วย พระวริยะ ธมมทีโป (ท่าสีดา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๑๕๐๓๑๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM SUB - DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI - ET PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัยในฐานะที่ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและด้านรัฐศาสตร์การปกครอง เพื่อเก็บข้อมูลเขียนวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ท่านตรวจเครื่องมือวิจัยให้นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

(พระมหากษัตริย์ ญาณวสุโธ, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จจ/คค

๒๕ ๑๑ ๕๗

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โทร. ๐-๒ ๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๐๒ / ว ๕๓๙

วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร พ.ต.อ.ศ.ดร. นิธิ ศรีวัฒนา

ด้วย พระวริยธรรมาธิบดี (ท่าสีกา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๑๕๐๓๑๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM SUB - DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI - ET PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและด้านรัฐศาสตร์การปกครอง เพื่อเก็บข้อมูลเขียนวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ท่านตรวจเครื่องมือวิจัยให้นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

(พระมหากษัตริย์ ญาณวชิโรดม, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ท.ท. - ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

พ.ต.อ.ศ.ดร. นิธิ ศรีวัฒนา

พ.ต.อ.ศ.ดร. นิธิ ศรีวัฒนา

12-10-2557

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โทร. ๐-๒ ๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๐๒ / ว ๕๓๙

วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร. ชวลิต ไทลรินทร์

ด้วย พระวริยะ ธมมทีโป (ท่าสีดา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๑๕๐๓๑๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM SUB - DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI - ET PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและด้านรัฐศาสตร์การปกครอง เพื่อเก็บข้อมูลเขียนวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขออนุมัติคราะห์ให้ท่านตรวจเครื่องมือวิจัยให้นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุมัติคราะห์

(พระมหาบุญศรี ภาณุวฑฒ, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โทร. ๐-๒ ๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๐๒ / ว ๕๓๙

วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบขอมอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน พระครูสมุห์ปิยะพงศ์ ธมฺมาจาโร

ด้วย พระวริยยะ ธมฺมทีโป (ท่าสีดา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๑๕๐๓๑๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM SUB - DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI - ET PROVINCE)” มีความประสงค์ขอมให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและด้านรัฐศาสตร์การปกครอง เพื่อเก็บข้อมูลเขียนวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเรียนมายังท่าน เพื่อขอขอมอนุเคราะห์ให้ท่านตรวจเครื่องมือวิจัยให้นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอขอมอนุเคราะห์

(พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโฒ, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ทนาย. อภิชาติพร นพโกศล ๖๐๐๒/๖

๑๙/๑๐/๒๕๕๗

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โทร. ๐-๒ ๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๐๒ / ว ๕๓๙

วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน พระแสวง ยติโกโร

ด้วย พระวิริยะ ธมมทีโป (ท่าสี่ตา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๑๕๐๓๑๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM SUB - DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI - ET PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัยในฐานะที่ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและด้านรัฐศาสตร์การปกครอง เพื่อเก็บข้อมูลเขียนวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเรียนมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ท่านตรวจเครื่องมือวิจัยให้นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

(พระมหาบุญศรี ภาณวุฒโฒ,มศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

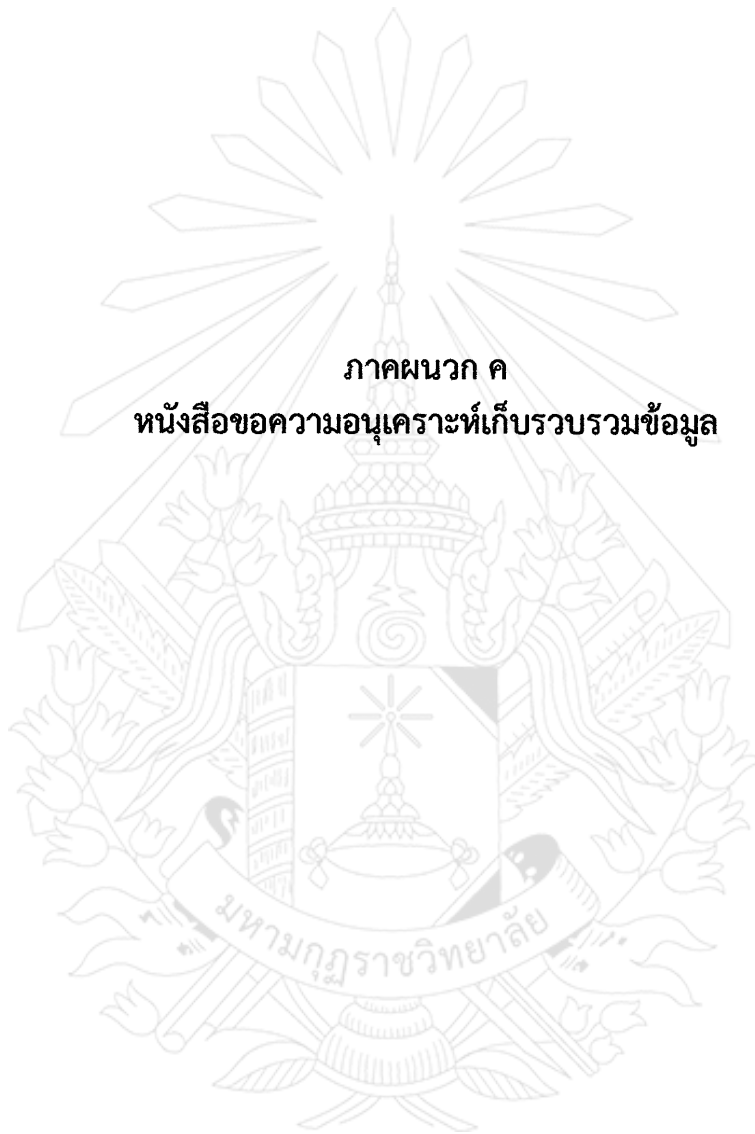
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ทรงดำรงในกรณีในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

พระแสวง ยติโกโร

14/10/2557

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ บ้านวัดสุวรรณ ณ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๐๒/๕๐๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอตกลงเก็บข้อมูล (Tryout)

เจริญพร นายสมศักดิ์ เศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

ด้วย พระวริยยะ ธมมทีโป (ทำสีดา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๑๕๐๓๓๒๐๐๕ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM SUB - DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI - ET PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านอนุเคราะห์ในการทดลองเก็บข้อมูล (Tryout) เพื่อเป็นข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองเก็บข้อมูล (Tryout) ดังกล่าว สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ณ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๒๐๐

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ บ้านวัดสุวรรณ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๐๒/๒๖๔

๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุมัติโครงการแจกแบบสอบถามเก็บข้อมูล
เจริญพร นายสมศักดิ์ เศรษฐ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเก็บข้อมูล

ด้วย พระวริยะ ธรรมทีโป (ทำสีดา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๑๕๐๓๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขต
เทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN
THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM
SUB -DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI-ET PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่าน
อนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามเก็บข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขออนุมัติโครงการในการแจก
แบบสอบถามเก็บข้อมูล ดังกล่าว สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุมัติโครงการ

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฺโฒ, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

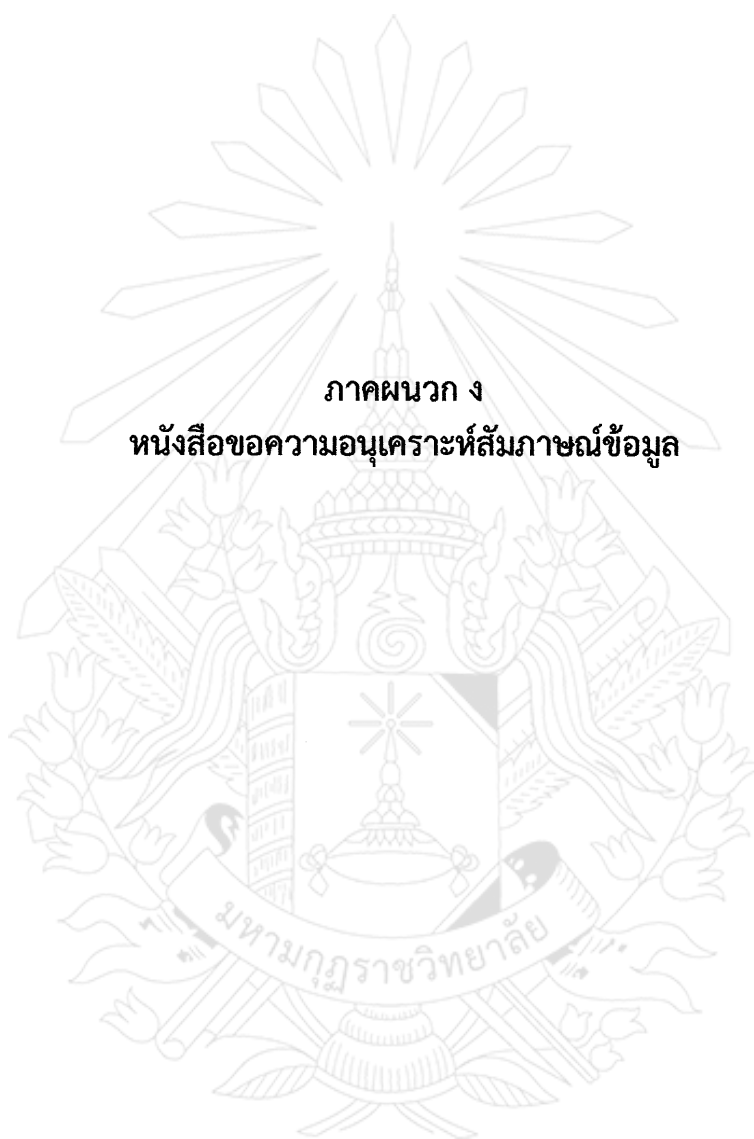
สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ต.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ข้อมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๐๒/๑๙๔

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์

เรียน พระครูสุวัฒนปัญญาภูริ เจ้าอาวาสวัดเจติยธาราม เจ้าคณะตำบลสระคู เขต ๒

ด้วย พระวริยะ ธรรมทีโป (ท่าลีดา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๑๕๐๓๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขต
เทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN
THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM
SUB - DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI - ET PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้
ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ ส่วนวันเวลาสัมภาษณ์นั้น
นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อประสานกับท่านด้วยตนเอง

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเรียนมายังท่าน เพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์
ข้อมูลดังกล่าว

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฒ, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิมลนาถ วัฒนศิริ

นางสาววิมลนาถ วัฒนศิริ

พระครูสุวัฒนปัญญาภูริ

เจ้าอาวาสวัดเจติยธาราม

บ้านศรีโพธิ์ทอง ๑๑๖ ๑

๑๑/๐๕/๖๐
สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๙-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๕๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลาษา-นครชัยศรี
ต.ศาลาษา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๐๒/๑๔๖

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์

เรียน พระครูโสภาสปริยัติการ เจ้าอาวาสวัดสว่างโพธิ์ทอง รองเจ้าคณะตำบลสระคูล ๑

ด้วย พระวริยะ ธมมทีโป (ท่าสีดา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๕๐๓๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขต
เทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN
THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM
SUB - DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI - ET PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้
ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ ส่วนวันเวลาสัมภาษณ์นั้น
นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อประสานกับท่านด้วยตนเอง

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเรียนมายังท่าน เพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์
ข้อมูลดังกล่าว

เรียนมาด้วยความนับถือ

รับทราบ
พระครูโสภาสปริยัติการ
เจ้าอาวาสวัดสว่างโพธิ์ทอง
รองเจ้าคณะตำบลสระคูล

(พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน, ผศ.ดร.)

๑๑๕๑

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

23/05/60.

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลาษา-นครชัยศรี ต.ศาลาษา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๙-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๐๒/๑๙๒

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์

เรียน พระครูสุตกิจวิมล เจ้าอาวาสวัดกลาง เจ้าคณะอำเภอสุวรรณภูมิ

ด้วย พระวริยะ ธมมทีโป (ทำสีดา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๑๕๐๓๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM SUB - DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI - ET PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ ส่วนวันเวลาสัมภาษณ์นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อประสานกับท่านด้วยตนเอง

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเรียนมายังท่าน เพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ข้อมูลดังกล่าว

เรียนมาด้วยความนับถือ

๑๑/๐๕/๖๐
จึงทราบ.

พระครูสุตกิจวิมล

(พระครูสุตกิจวิมล)

เจ้าคณะอำเภอสุวรรณภูมิ

(พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐-๒๕๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๙-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๕๔๔-๖๐๔๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๔๕-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๕-๖๐๖๐

ที่ ศธ ๖๐๐๒/๑๙๓

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์

เรียน พระครูประโชติธรรมานุกูล เจ้าอาวาสวัดใต้ เจ้าคณะตำบลสระคู เขต ๑

ด้วย พระวริยะ ธมมทีโป (ท่าสี่ตา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๑๕๐๓๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขต
เทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN
THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM
SUB - DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI - ET PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้
ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ ส่วนวันเวลาสัมภาษณ์นั้น
นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อประสานกับท่านด้วยตนเอง

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเรียนมายังท่าน เพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์
ข้อมูลดังกล่าว

เรียนมาด้วยความนับถือ

21/05/60

ธนากร อภิเมฆ

(พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

เจ้าอาวาสวัดใต้

๗/๖๐๖๖ อภิเมฆธนากร พ.๑

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐-๒๕๔๕-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๙-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๕๔๕-๖๐๕๑

ที่ ศธ ๖๐๐๒/๕๐๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ บ้านวัดสุวรรณ อ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

๒๕๖๒
25 JUL 2557
14 20 14

1๐๙๗

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

1A. 10๖

เรื่อง ขออนุเคราะห์สัมภาษณ์ข้อมูลวิทยานิพนธ์

เจริญพร นายสมศักดิ์ เศรษฐ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

งานทะเบียน
เลขที่ 366
วันที่ 28 พ.ย. 2557
เวลา 14.20.14

ด้วย พระวิริยะ ธรรมทีโป (ทำสีดา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๑๕๐๓๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขต
เทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN
THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM
SUB - DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI - ET PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอ
สัมภาษณ์ท่านในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐศาสตร์การปกครองและเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่องนี้เพื่อเก็บข้อมูล
การเขียนวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขออนุเคราะห์ให้นักศึกษาได้สัมภาษณ์ เพื่อ
เก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการขอสัมภาษณ์ดังกล่าว

ทำเนียบรัฐบาล

ม.มหามกุฏราชวิทยาลัย หัว
พระวิริยะ ธรรมทีโป (ทำสีดา)
ขอความอนุเคราะห์
เพื่อเก็บข้อมูลเขียนวิทยานิพนธ์
อัครราชบัณฑิต

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- ๒๕๖๒/๒๐๐๐๑๖๑๗๒๑

28 พ.ย. 2557

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ อ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๖๐

28 พ.ย. 2557

ที่ ศธ ๖๐๐๒/๕๐๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ บ้านวัดสุวรรณ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๖๐

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุเคราะห์สัมภาษณ์ข้อมูลวิทยานิพนธ์

เจริญพร นายพงษ์เพชร ทาสระคุ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระวริยะ ธรรมทีโป (ท่าสิดา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๑๕๐๓๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขต
เทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN
THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM
SUB - DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI - ET PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอ
สัมภาษณ์ท่านในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐศาสตร์การปกครองและเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่องนี้เพื่อเก็บข้อมูล
การเขียนวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขออนุเคราะห์ให้นักศึกษาได้สัมภาษณ์ เพื่อ
เก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการขอสัมภาษณ์ดังกล่าว

รับทราบ

๕๗ ๗๖-๕๗

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฺฒโน, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๒๐๐

โทร. ๐-๒๕๕๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐ โทรสาร : ๐-๒๕๕๔-๖๐๕๑

ที่ ศธ ๖๐๐๒/๕๐๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๕๘ หมู่ที่ ๑ บ้านวัดสุวรรณ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุเคราะห์สัมภาษณ์ข้อมูลวิทยานิพนธ์
เจริญพร นางสภาพ จอมทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระวริยະ ธรรมทีโป (ทำสีดา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๑๕๐๓๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM SUB - DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI - ET PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่านในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐศาสตร์การปกครองและเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่องนี้เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขออนุเคราะห์ให้นักศึกษาได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการขอสัมภาษณ์ดังกล่าว

ขอเจริญพร

ทราบ
ศัพท ๗๐๒๗๗
7/12/57

(พระมหาบุญศรี ภาณุวุฒิโต, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๕๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๒๐๐

โทร. ๐-๒๕๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐ โทรสาร : ๐-๒๕๔๔-๖๐๕๑

ที่ ศธ ๖๐๐๒/๕๐๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ บ้านวัดสุวรรณ ถ.ศาลาया-นครชัยศรี
ต.ศาลาया อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๖๐

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุเคราะห์สัมภาษณ์ข้อมูลวิทยานิพนธ์
เจริญพร นายวสันต์ สามิบัติ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระวริยยะ ธมมทีโป (ทำสีดา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๑๕๐๓๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM SUB - DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI - ET PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่านในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐศาสตร์การปกครองและเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่องนี้เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขออนุเคราะห์ให้นักศึกษาได้สัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการขอสัมภาษณ์ดังกล่าว

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโธ, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลาया-นครชัยศรี ต.ศาลาया อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๒๐๐

โทร. ๐-๒๕๕๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐ โทรสาร : ๐-๒๕๕๔-๖๐๕๑

ที่ ศธ ๖๐๐๒/๕๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ บ้านวัดสุวรรณ ถ.ศาลาया-นครชัยศรี
ต.ศาลาया อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๖๐

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ข้อมูลวิทยานิพนธ์

เจริญพร นายอภิศักดิ์ สุรพินิจ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระวริยະ ธรรมนูญ (ทำสิดา) เลขประจำตัว ๕๖๒๐๑๕๐๓๒๐๐๘ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง (GOVERNMENT) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (THE ROLE OF BUDDHIST MONKS IN THE COMMUNITY DEVELOPMENT IN THE AREA OF MUNICIPALITY OF SUWANNAPHUM SUB - DISTRICT, SUWANNAPHUM DISTRICT, ROI - ET PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่านในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐศาสตร์การปกครองและเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่องนี้เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัยจึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขออนุญาตให้นักศึกษาได้สัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการขอสัมภาษณ์ดังกล่าว

อ.อรรถพร

๐๗ - ๑๒ - ๕๗

ขอเจริญพร

(พระมหาบุญศรี ญาณวุฑโฒ, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลาया-นครชัยศรี ต.ศาลาया อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๒๐๐

โทร. ๐-๒๕๕๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐ โทรสาร : ๐-๒๕๕๔-๖๐๕๑

ภาคผนวก จ
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง

บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ
อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย เรื่องบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามและแสดงความคิดเห็นที่ตรงความเป็นจริงทุกข้อ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากท่านในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างสูงต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และคำตอบของท่านจักไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

2. แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระวิริยะ ธรรมทีโป (ทำสีดา)

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

คำชี้แจง ให้ขีดเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

ไม่เกิน 30 ปี

30-40 ปี

41-50 ปี

51 ปีขึ้นไป

3. การศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. อาชีพ

รับจ้างทั่วไป

ค่าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวธุรกิจ

เกษตรกรรม

รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน

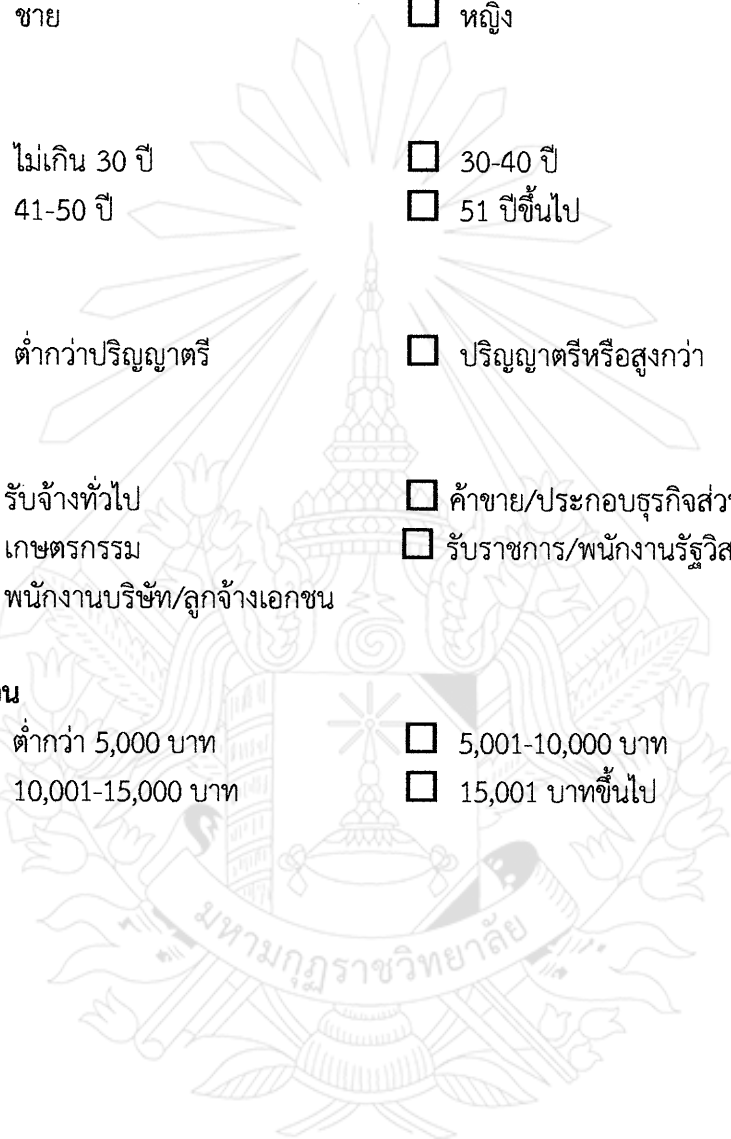
5. รายได้ต่อเดือน

ต่ำกว่า 5,000 บาท

5,001-10,000 บาท

10,001-15,000 บาท

15,001 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

คำชี้แจง ให้ขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเหมาะสมระดับการมีส่วนร่วมของท่านเพียงช่องเดียว โดยมีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

5	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	มากที่สุด
4	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	มาก
3	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	ปานกลาง
2	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	น้อย
1	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	น้อยที่สุด

ข้อ	บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1. ด้านสังคม						
1	พระสงฆ์ปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี					
2	พระสงฆ์ช่วยเหลือสังคมด้วยการบริจาคปัจจัยหรือวัตถุสิ่งของ					
3	พระสงฆ์ให้ความรู้ แนวคิด เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคม					
4	พระสงฆ์มีการเข้าไปให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน					
5	พระสงฆ์ร่วมเป็นกรรมการขององค์กรชุมชน					
6	พระสงฆ์มีการจัดอบรมธรรมะแก่ประชาชน					
7	พระสงฆ์เป็นวิทยากรบรรยายธรรม					
8	พระสงฆ์อำนวยความสะดวกสถานที่ภายในวัดในการจัดกิจกรรมของชุมชน					
9	พระสงฆ์ส่งเสริมให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น ๆ					
2. ด้านเศรษฐกิจ						
10	พระสงฆ์ให้คำปรึกษา แนะนำ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ					

ข้อ	บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบล สุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
11	พระสงฆ์เป็นวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพของชุมชน					
12	พระสงฆ์ส่งเสริมให้ชุมชนไปดำเนินงานที่องค์กรอื่น ๆ					
13	พระสงฆ์นำชาวบ้านให้ลงมือปฏิบัติตามเศรษฐกิจเชิงพุทธ					
14	พระสงฆ์มีการเทศนาเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพ					
15	พระสงฆ์บริจาควัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ					
16	พระสงฆ์มีการชักชวนให้รวมพลังเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น					
17	พระสงฆ์เชิญผู้เชี่ยวชาญมาเป็นผู้ฝึกสอนอาชีพแก่ประชาชน					
18	พระสงฆ์ริเริ่มจัดทำโครงการใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพองค์กรอื่น หรือชุมชนอื่น					
3. ด้านวัฒนธรรม						
19	พระสงฆ์มีการส่งเสริมการจัดงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ เช่น วันวิสาขบูชา เป็นต้น					
20	พระสงฆ์ให้มีการทำบุญในเทศกาลของทุกเดือน					
21	พระสงฆ์มีการปรับปรุงรูปแบบของการประกอบศาสนพิธีหรือพิธีกรรมทางศาสนาที่เหมาะสมและถูกต้อง					
22	พระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดและสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่น					
23	พระสงฆ์มีการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ในชุมชน					
24	พระสงฆ์มีการศึกษาวิจัย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรม					
25	พระสงฆ์ใช้วัดเป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานทางศิลปวัฒนธรรม					
26	ภายในวัดจัดให้มีที่เก็บโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ					
27	พระสงฆ์มีการเก็บรวบรวมเอกสาร ตำราทางวัฒนธรรมประจำชุมชน					

ข้อ	บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบล สุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
4. ด้านสาธารณสุข						
28	พระสงฆ์มีการให้ความรู้ในด้านสุขอนามัยแก่ชุมชน					
29	พระสงฆ์ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักทำความสะอาด ที่อยู่อาศัย บริเวณที่อยู่อาศัยตามนโยบายของราชการ					
30	พระสงฆ์มีการร่วมมือกับภาครัฐในการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ของชุมชน					
31	พระสงฆ์ให้วัดเป็นศูนย์กลางในการรักษาโรคโรครองจาก โรงพยาบาล					
32	พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้ชุมชนปลูกยาสมุนไพรเพื่อรักษาโรค					
33	พระสงฆ์มีการรวบรวมการรักษาโรคแบบพื้นบ้านและนำไป เผยแพร่ให้กับชุมชน					
34	พระสงฆ์มีการรักษาโรคทางจิตโดยใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือ					
35	พระสงฆ์มีการบริจาคปัจจัยในการจัดซื้อยาสามัญประจำบ้าน ประจำชุมชน					
36	พระสงฆ์แนะนำหรือจัดหาแหล่งน้ำสะอาดสำหรับหมู่บ้าน ประจำชุมชน					
5. ด้านสิ่งแวดล้อม						
37	พระสงฆ์มีการร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม					
38	พระสงฆ์มีการรักษาและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน					
39	พระสงฆ์จัดบริเวณวัดให้ร่มรื่น เป็นตัวอย่างแก่ชุมชน					
40	พระสงฆ์ให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม					
41	พระสงฆ์ส่งเสริมให้ชุมชนใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า					
42	พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม					
43	พระสงฆ์คัดค้านการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ					

ข้อ	บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบล สุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
44	พระสงฆ์เป็นตัวแทนภาครัฐในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม					
45	พระสงฆ์แสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อม เสื่อมโทรม					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

1. ด้านสังคม

ข้อเสนอแนะ.....
.....

2. ด้านเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ.....
.....

3. ด้านวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ.....
.....

4. ด้านสาธารณสุข

ข้อเสนอแนะ.....
.....

5. ด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ.....
.....

6. ด้านการสาธารณสุขการ

ข้อเสนอแนะ.....
.....

ขออนุโมทนาขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ฉ
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง : บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ
อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

*****

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

สัมภาษณ์ .....

ตำแหน่ง.....

วันสัมภาษณ์ .....

สถานที่ .....

ตอนที่ 2 ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

1. ท่านคิดว่า โดยภาพรวมบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนทั้ง 5 ด้าน ในปัจจุบันนี้ เป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ใน “ด้านสังคม” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ใน “ด้านเศรษฐกิจ” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ใน “ด้านวัฒนธรรม” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ใน “ด้านสาธารณสุข” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

.....

.....

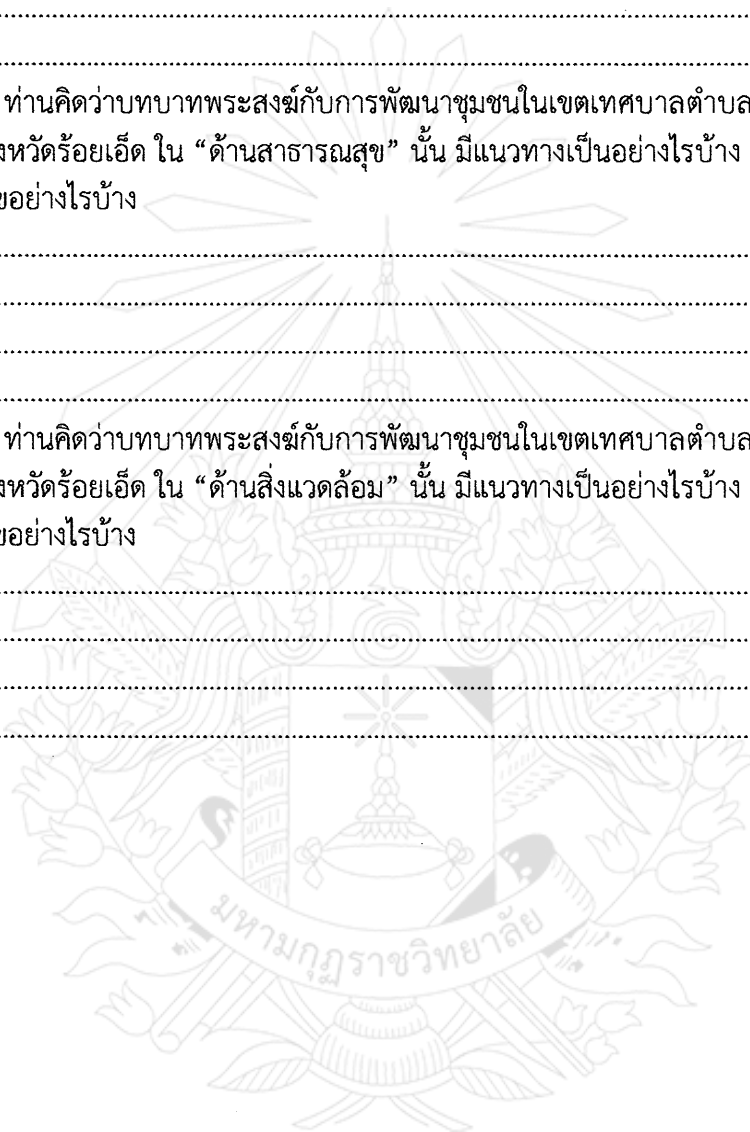
.....

6. ท่านคิดว่าบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ใน “ด้านสิ่งแวดล้อม” นั้น มีแนวทางเป็นอย่างไรบ้าง และควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

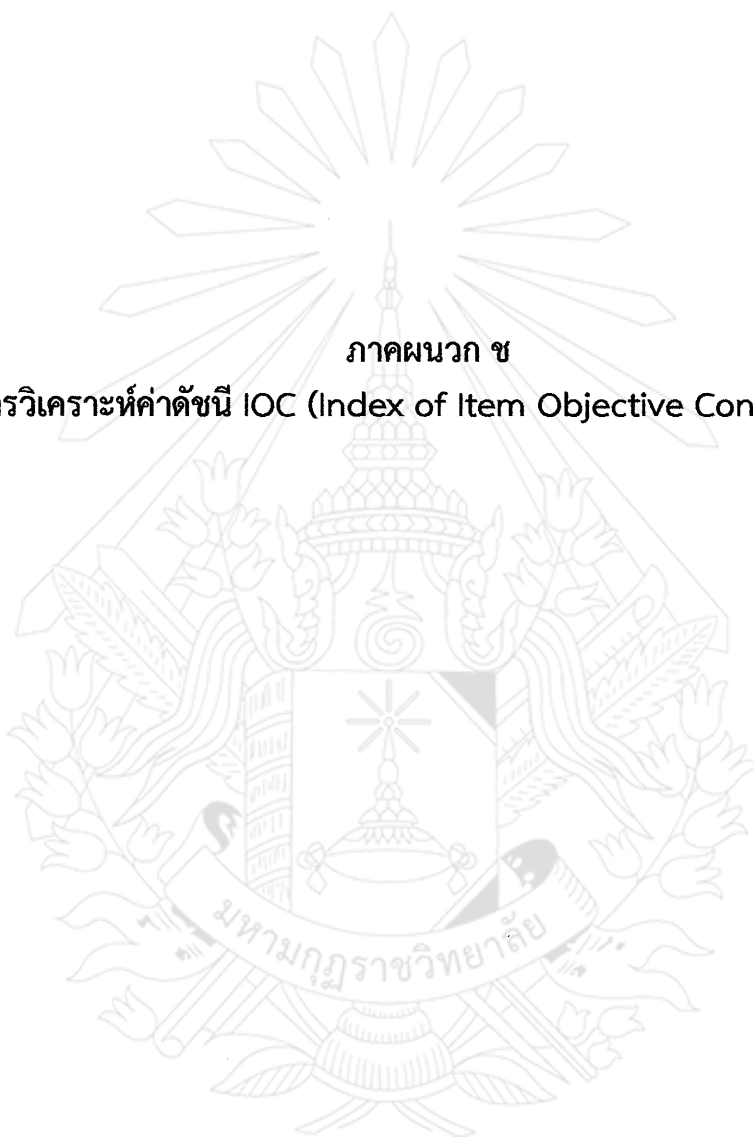
.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
การวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC (Index of Item Objective Congruence)

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่องานวิจัย
เรื่อง : ทักษะคติของสมาชิกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์
อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวมของคะแนน ($\sum R$)	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1. ด้านสังคม								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
2. ด้านเศรษฐกิจ								
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
3. ด้านวัฒนธรรม								
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ					ผลรวมของคะแนน ($\sum R$)	$IOC = \frac{\sum R}{N}$	หมายเหตุ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

24	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
25	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
4. ด้านสาธารณสุข								
28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
29	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
30	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
31	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
32	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
33	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
34	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
35	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
36	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
5. ด้านสิ่งแวดล้อม								
37	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
38	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
39	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
40	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
41	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
42	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
43	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
44	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้
45	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	นำไปใช้ได้

ภาคผนวก ซ

คำอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A1	173.83	607.87	.67	.98
A2	173.83	605.45	.78	.98
A3	173.97	602.10	.83	.98
A4	174.10	611.68	.69	.98
A5	173.87	608.46	.68	.98
A6	173.80	606.51	.73	.98
A7	173.97	602.10	.83	.98
A8	173.97	607.34	.66	.98
A9	173.87	610.46	.63	.98
B1	173.87	615.84	.55	.98
B2	174.00	608.07	.63	.98
B3	173.83	607.87	.67	.98
B4	173.83	605.45	.78	.98
B5	173.97	602.10	.83	.98
B6	174.00	608.07	.63	.98
B7	174.10	611.68	.69	.98
B8	173.83	605.45	.78	.98
B9	173.97	602.10	.83	.98
C1	174.10	611.68	.69	.98
C2	173.87	608.46	.68	.98
C3	173.80	606.51	.73	.98
C4	173.90	612.44	.59	.98
C5	174.00	608.07	.63	.98
C6	173.97	602.10	.83	.98
C7	173.83	605.45	.78	.98
C8	173.97	602.10	.83	.98

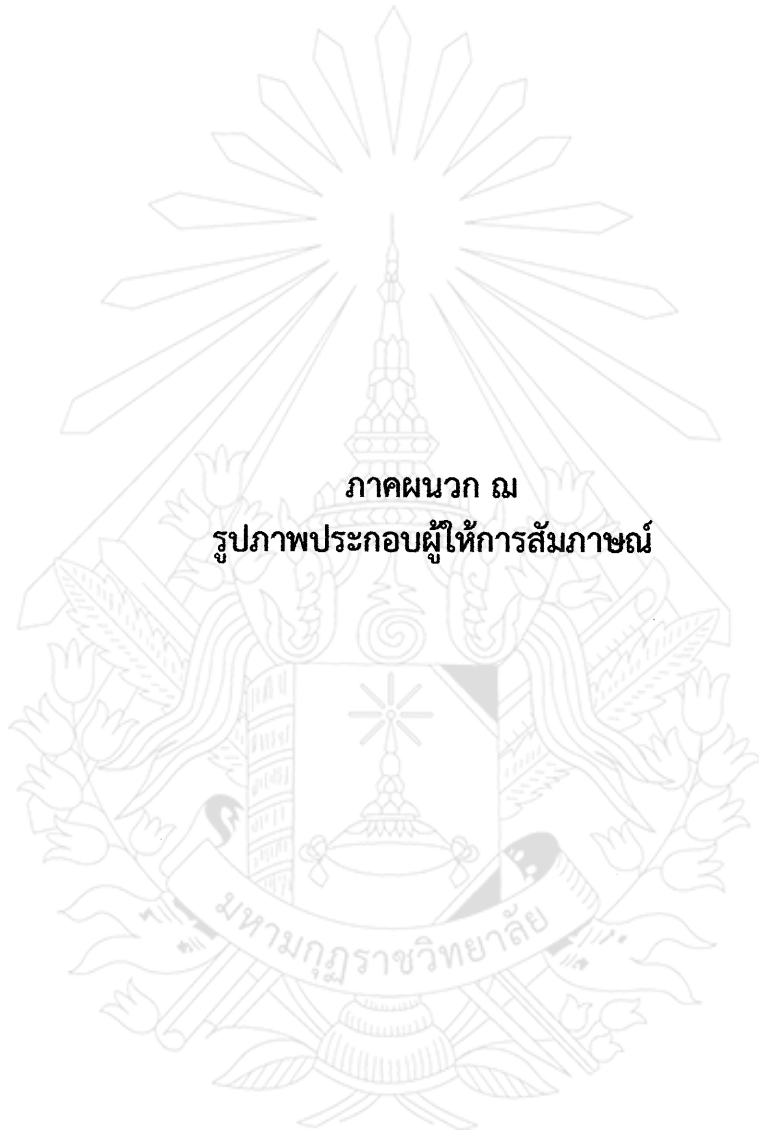
Items	Scale Mean If Item Deleted	Scale Variance If Item Deleted	Corrected Item- Total	Alpha if Item Deleted
C9	173.90	612.44	.59	.98
D1	173.83	621.94	.34	.98
D2	173.83	605.45	.78	.98
D3	173.97	602.10	.83	.98
D4	174.10	611.68	.69	.98
D5	173.87	608.46	.68	.98
D6	173.80	606.51	.73	.98
D7	173.97	602.10	.83	.98
D8	173.97	607.34	.66	.98
D9	173.87	610.46	.63	.98
E1	173.83	607.87	.67	.98
E2	173.83	605.45	.78	.98
E3	173.97	602.10	.83	.98
E4	174.10	611.68	.69	.98
E5	173.87	608.46	.68	.98
E6	173.87	610.46	.63	.98
E7	173.77	617.15	.50	.98
E8	173.97	607.34	.66	.98
E9	173.80	606.51	.73	.98

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Item
177.87	635.43	25.21	45

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Case
.98	30

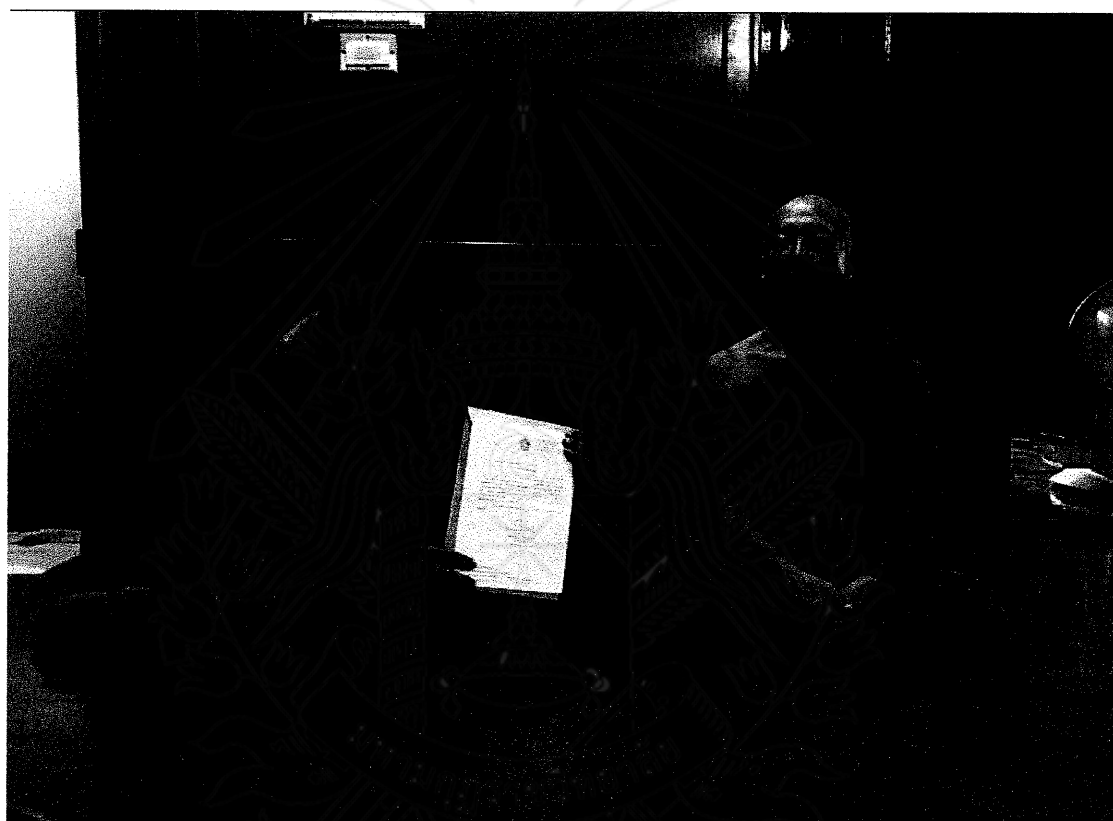
ภาคผนวก ฅ
รูปภาพประกอบผู้ให้การสัมภาษณ์

พระครูโอภาสปริยัติการ
เจ้าอาวาสวัดสว่างโพธิ์ทอง รองเจ้าคณะตำบลสระคู 1

พระครูสุตกิจวิมล
เจ้าอาวาสวัดกลาง เจ้าคณะอำเภอสุวรรณภูมิ

พระครูประโชติธรรมานุกูล
เจ้าอาวาสวัดใต้ เจ้าคณะตำบลสระคู 1

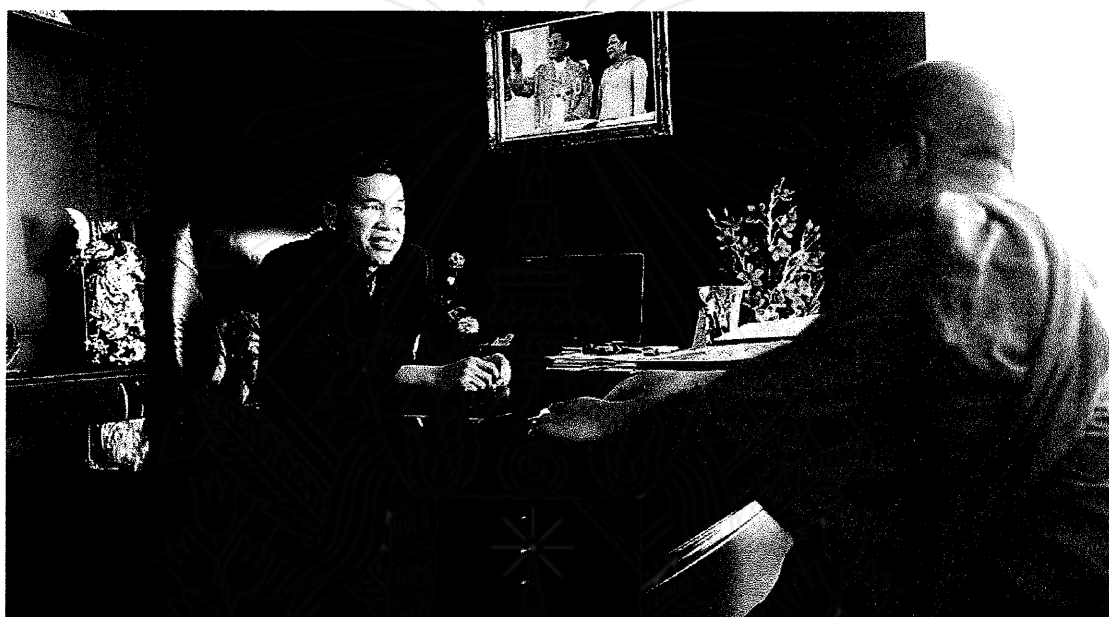

พระครูสุวัฒนปัญญาวัชร
เจ้าอาวาสวัดเจริญราษฎร์ เจ้าคณะตำบลสระคู 2

พระครูอาทรปริยัตยานุกิจ
เจ้าอาวาสวัดเหนือ เจ้าคณะตำบลหัวโทน

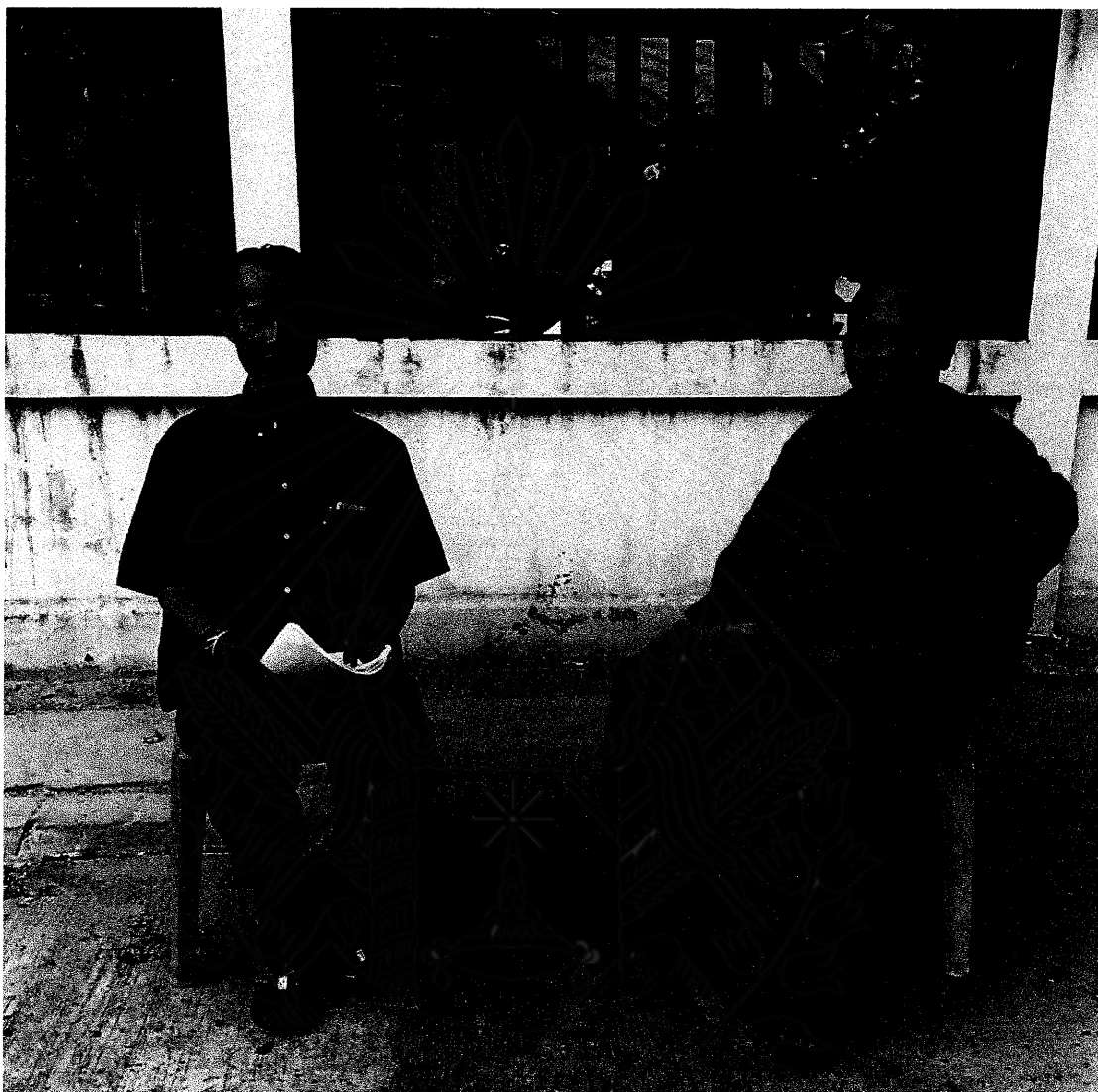
ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1
นายสมศักดิ์ เศรษฐ์ นายกเทศมนตรีตำบลสุวรรณภูมิ

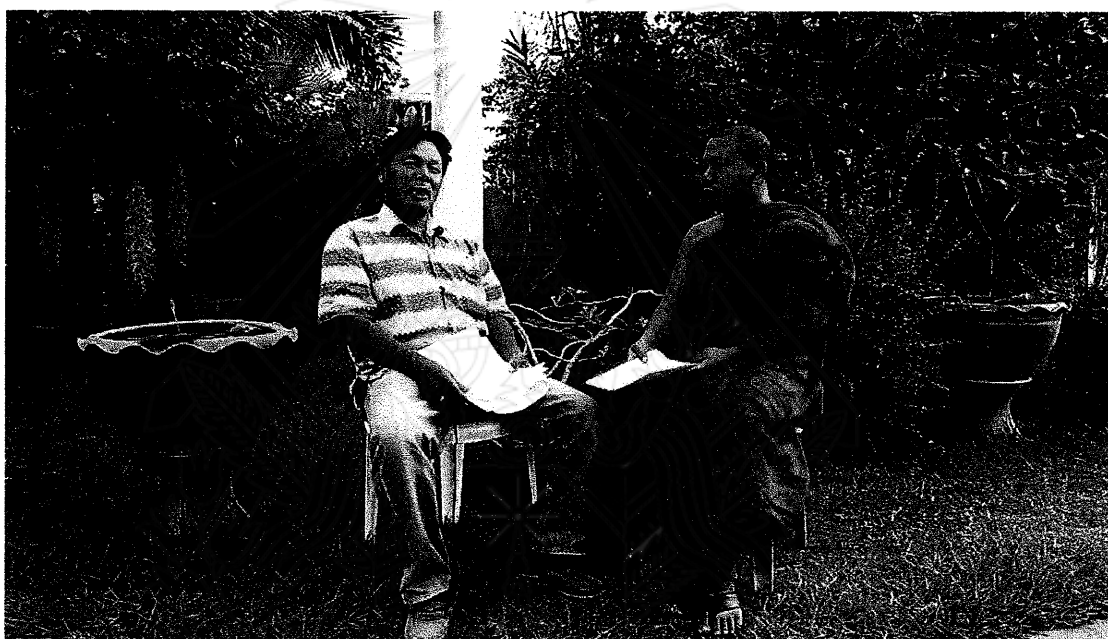
ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2
นายพงษ์เพชร ทาสระคู ไวยาวัจกร วัดเหนือสุพรรณวราราม

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3
นางสุภาพ จอมทอง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4
นายวสันต์ สามีบัติ ประธานชุมชนเจริญราษฎร์

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5
นายอภิศักดิ์ สุรพินิจ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - นามสกุล : พระวิริยะ ธรรมทีโป (ทำสีดา)
- วัน เดือน ปี เกิด : 5 พฤศจิกายน 2526
- ภูมิลำเนาเดิม : 808 หมู่ 1 ตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดเจริญราษฎร์ ตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- การศึกษา
- พ.ศ. 2540 : สอบได้นักธรรมเอก วัดเจริญราษฎร์ ตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- พ.ศ. 2553 : จบพุทธศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ วิชาเอกการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ประสบการณ์การทำงาน
- พ.ศ. 2550 : ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นครูสอนประจำสำนักเรียนวัดเจริญราษฎร์ แผนกธรรม
- พ.ศ. 2551 : เป็นผู้เสนอแนะ และ พัฒนาโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. 2551 : ได้รับการอบรม และ ฝึกปฏิบัติหลักสูตรนักบริหารการศึกษามืออาชีพรุ่นที่ 3 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- พ.ศ. 2556 : เป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ทางการเมืองภาคพลเมืองสู่เยาวชนสถาบันพระปกเกล้า
- พ.ศ. 2557 : ได้รับการแต่งตั้งเป็นเลขานุการเจ้าคณะตำบลสระคู เขต 2 วัดเจริญราษฎร์ ตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด